

BESZÁMOLÓ
A HORTOBÁGYI NEMZETI PARK IGAZGATÓSÁG
2023. ÉVI SZAKMAI TEVÉKENYSÉGÉRŐL

Debrecen, 2024. 03. 27

Medgyesi Gergely Árpád
igazgató

A beszámolót jóváhagyom.

Budapest,

Balczó Bertalan
természetvédelemért felelős helyettes államtitkár

Tartalomjegyzék

1. Bevezetés	6
2. Személyi állomány	7
3. Oltalom alatt álló természeti értékek és területek adatai, információi	8
3.1. Országos jelentőségű védett, védelemre tervezett természeti, Natura 2000 és egyéb területek	8
3.1.1. Országos jelentőségű, egyedi jogszabállyal létesített védett természeti terület (nemzeti park, tájvédelmi körzet, természetvédelmi terület, természeti emlék)	8
3.1.2. Országos jelentőségű, egyedi jogszabállyal létesíteni tervezett (védelemre tervezett) területek (nemzeti park, tájvédelmi körzet, természetvédelmi terület, természeti emlék)	10
3.1.3. „Ex lege” védett természeti területek	10
3.1.4. „Ex lege” védett természeti értékek (barlangok /kiépítések, műszaki beavatkozások, hasznosítási jelentések, dokumentációs tevékenységek, térképezések, állapotfelvételek, kezelési tervek, nagyobb feltárások)	11
3.1.5. Natura 2000 területek	11
3.1.6. Nemzetközi jelentőségű területek	19
3.1.7. Országos jelentőségű védett természeti területek speciális természetvédelmi kezelési tervű, meglévő és tervezett részterületei (például a földtani alapszelvények, földtani képződmények)	22
3.2. Terület nélküli, egyedi jogszabállyal védett és védelemre tervezett természeti értékek (Védett mesterséges üregek).....	23
3.3. Egyéb, speciális területi kategóriák:.....	23
3.3.1. Erdőrezervátum.....	23
3.3.2. Országos Ökológiai Hálózat	24
3.4. Magas Természeti Értékű Területek.....	24
4. Kutatás és monitorozás (saját, illetve más szervvel végzetett, külön megjelenítve).....	25
4.1. Kutatás (tárgy, kutató, helyszín, forrása, forrás nagysága és főbb eredményei).....	25
4.2. Monitorozás (tárgy, kutató, helyszín, forrása, forrás nagysága és főbb eredményei)	29
4.3. TIR-be betöltött és betöltésre előkészített adatok modulonként	76
4.4. Jelentési kötelezettség (EU, nemzetközi egyezmény, nemzetközi szervezet).....	77
5. Természetvédelmi kezelési tevékenység.....	77
5.1. Természetvédelmi kezelések és Natura 2000 fenntartási tervek	77
5.1.1. Természetvédelmi kezelési tervek (meglévő, elmúlt évben készült, előkészített, kihirdetett)	77
5.1.2. Natura 2000 fenntartási tervek és céldokumentumok (elmúlt évben készült vagy felülvizsgált)	78
5.2. Élőhely-fenntartás, kezelés (élőhelyek és terület egységek szerinti bontásban).....	88
5.2.1. Az élőhelyeket érintő jelentősebb ökológiai állapotváltozások	88
5.2.2. Élőhely-fenntartási, kezelési tevékenységek ismertetése	95
5.3. Élőhely-rehabilitáció (helyszín, az élőhely típusa, forrása, kezdete, várható befejezése)	102
5.4. Fajmegőrzési tevékenységek (fajok és élőhelyek szerinti bontásban, feltüntetve a helyszínt).....	105
5.4.1. A fajokat érintő jelentősebb ökológiai állapotváltozások	105
5.4.2. Fajmegőrzési tevékenységek ismertetése	112
5.4.3. Védett fajokkal kapcsolatos illegális cselekmények észlelése	117

5.4.4. Védett és közösségi jelentőségű fajok kártételei	120
5.5. Idegenhonos inváziós fajokkal kapcsolatos gyakorlati tevékenységek	122
5.6. Természetvédelmi mentőtevékenység	122
6. Saját vagyongazdálkodású területeken folyó tevékenység	126
6.1. Területvásárlások, kisajátítások adatai (védeltségi szint helyreállítás, elővásárlási jog, pályázatok) 127	
6.2. Génmegőrzés	134
6.2.1. Génmegőrzési tevékenység ismertetése állatok esetében.....	134
6.2.2. Egyéb állatállomány, kezelésük	137
6.2.3. Génmegőrzési tevékenység ismertetése növények esetében	138
6.3. Saját vagyongazdálkodásban lévő erdőterületek kezelése.....	140
6.4. Vadászterületeken folyó vadállomány szabályozás.....	143
6.5. Halgazdálkodási vízterületek.....	147
6.5.1. Természetvédelmi és génmegőrzési szempontból különleges rendeltetésű halgazdálkodási vízterületek.....	147
6.5.2 Védett természeti területen található halastavak	148
7. Tájvédelem	149
7.1. Egyedi tájértékek (településenkénti kimutatás, változások)	149
7.2. Fejlesztési koncepciók és egyéb tervek véleményezése, közreműködés az elkészítésben	151
7.3. Település- és területrendezési tervek, valamint településképi arculati kézikönyv és településképi rendelet véleményezése, közreműködés az elkészítésben, adatszolgáltatás	151
7.4. Tájképvédelmi övezetek módosítása	151
7.5. Tájvédelmi jelentőségű beavatkozások	151
8. Projektek (természetvédelmi, informatikai, turisztikai stb. projektek célja, előrehaladása, eredményei, ld. mellékelt táblázat)	153
9. Jogi és ügyiratforgalommal kapcsolatos tevékenység	161
9.1. Ügyiratforgalom	161
9.1.1. Szakvéleményadás/adatközlés/jogsegély a hatóságok számára (természetvédelmi-, környezetvédelmi-, erdészeti-, földügyi hatóság, önkormányzat, MVH stb. bontásban).....	163
9.1.2. Nem saját vagyongazdálkodásban lévő védett és Natura 2000 erdőterületek.....	166
9.1.3. Jelentési feladatok a Minisztérium számára: természetvédelmi szakmai főosztályok, Költségvetési, HEO stb. bontásban	166
9.1.4. Ügyfelekkel történő levelezés, egyeztetés	168
9.2. Szabálysértés	169
9.3. Természetvédelmi bírság	170
9.4. Büntető ügyek	174
9.5. Polgári és közigazgatási perek	177
10. Természetvédelmi Őrszolgálat	180
10.1. Alapadatok.....	180
10.1.1. Személyi feltételek	180

10.1.2. Technikai felszereltség, őrszolgálati irodák	181
10.1.3. Polgári természetőrök	184
<i>10.2. Feladatellátás</i>	<i>184</i>
10.2.1. Hatósági feladatellátás	185
10.2.2. Együttműködés más hatóságokkal	187
10.2.3. Nem hatósági feladatok ellátása	188
11. Költségvetés és vagyon	198
<i>11.1. Kiadások</i>	<i>198</i>
<i>11.2. Bevételek</i>	<i>201</i>
<i>11.3. Vagyon</i>	<i>206</i>
11.3.1 Befektetett eszközök	206
11.3.2 Forgóeszközök	206
<i>11.4. Épületek</i>	<i>207</i>
<i>11.5. Eszközök</i>	<i>207</i>
12. Bemutató, oktatás, társadalmi kapcsolatok	208
<i>12.1. Ökoturisztikai és környezeti nevelési infrastruktúra</i>	<i>208</i>
12.1.1. Látogató-, és oktatóközpontok	208
12.1.2. Tanösvények	209
12.1.3. Egyéb bemutatóhelyek (pl. tájházak, arborétumok, geológia, barlangi bemutatóhelyek).....	209
12.1.4. Természetiskolai minősítésre felterjesztett helyszínek	216
12.1.5. Szálláshelyek.....	216
12.1.6. Új ökoturisztikai és környezeti nevelési létesítmények	217
<i>12.2. Ökoturisztikai és környezeti nevelési programok, szolgáltatások</i>	<i>218</i>
12.2.1. Szakvezetéses túrák, speciális túrák (pl. fotós túrák, kalandtúrák)	218
12.2.2. Nyílt nap, jeles nap, saját szervezésű rendezvények	219
12.2.3. Természetiskolai minősítésre felterjesztett programszolgáltatás	219
12.2.4. Egyéb ökoturisztikai és környezeti nevelési programok, szolgáltatások (pl. természetvédelmi táborok, kulturális jellegű rendezvények, kézműves foglalkozások)	220
12.2.6. Látogatóstatisztika 2023-ban	229
12.2.7. Környezeti nevelési statisztika.....	231
<i>12.3. Társadalmi kapcsolatok</i>	<i>234</i>
12.3.1 Nemzeti Parki Termék Védjegyrendszer működtetése, pályázati eredmények, programok bemutatása	234
12.3.2. Natúrparkokkal való kapcsolat.....	235
12.3.3. Kommunikáció – hírlevelek, honlapok, rendszeres kiadványok	235
<i>12.4. Tervezett fejlesztések</i>	<i>235</i>
<i>12.5. Együttműködési megállapodások</i>	<i>236</i>
<i>12.6. Fontosabb események</i>	<i>236</i>
13. Közfoglalkoztatás (személyi feltételek, elvégzett feladatok, eredmények, javaslatok)	237

<i>13.1. Alapfeladatok, személyi feltételek</i>	<i>237</i>
<i>13.2. Elvégzett feladatok, eredmények.....</i>	<i>237</i>
<i>13.3. Tapasztalatok.....</i>	<i>238</i>
<i>13.4. Javaslatok.....</i>	<i>238</i>
15. Ellenőrzés	242
<i>15.1. Belső ellenőrzés</i>	<i>242</i>
<i>15.2. Külső ellenőrzés.....</i>	<i>247</i>
16. Éves munka legfontosabb összefoglalása.....	249
17. Fontosabb célkitűzések a következő évre (munkaterv), külön részletezve a tervezett pályázatok ütemezését és megvalósítását	250
<i>17.1. Pályázati forrás terhére tervezett fontosabb célkitűzések</i>	<i>251</i>

1. Bevezetés

A Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság mindennapjait 2023-ban a Nemzeti Park alapításának 50. évfordulója tette egyedivé. Igyekeztünk méltó módon megünnepelni és emlékezetessé tenni, ezt a magyar természetvédelem számára mérföldkőnek tekinthető évfordulót. Jelen voltunk az országos és helyi rendezvényeken, megszólítottuk a szakmai közönség mellett a hétköznapi érdeklődőket is. Eseményeinkről, rendezvényeinkről széles publicitást adva folyamatosan hírt adtunk a médiában.

Jelentős lépés volt és alapjaiban változott meg a napi munkafolyamatok adminisztrációja azzal, hogy a beérkező iratok feldolgozása kizárólag digitálisan, az áprilisban bevezetett Poszeidon irat- és dokumentum kezelési rendszeren keresztül történik, melynek finomhangolása jelenleg is zajlik.

Már az év elején elkezdtük a felkészülést az előttünk álló birtokügyi feladatokra. A 2023-ban lejáró haszonbérleti szerződések természetvédelmi kijelöléssel történő hasznosítása egy új kihívás és egyben lehetőség is volt számunkra. Eleinte számos kérdéssel néztünk szembe, azonban az év végére 59 szerződést kötöttünk természetvédelmi kijelöléssel. Ez előkészületnek is tekinthető, a közeljövőben ránk váró több mint 600 szerződés megkötése előtt.

A vezetőség egész évre kihatóan nehéz döntést hozott annak az utasításnak a végrehajtásával, melynek értelmében 17 álláshelyet szüntettünk meg. Az Igazgatóságon az 1 üres álláshely okán, sajnálatos módon 16 munkatársunktól kellett megválnunk. Az év folyamán vezetői szinten is történtek személyi változások, hárman kérelmezték kormánytisztviselői jogviszonyuk megszüntetését. Ezért új osztályvezetőket neveztünk ki a Pályázatkezelési és a Jogi-, Igazgatási és Birtokügyi Osztályra. A gazdasági működésünk folyamatosságát is biztosítanunk kellett, mivel decemberben a gazdasági igazgatóhelyettes is lemondott kormánytisztviselői jogviszonyáról.

A Magyar Államkincstár delegálási szerződése alapján a Természetvédelmi Őrszolgálat 644 szakértői ellenőrzést végzett. A megmaradt létszám mellett ez a magas szám nemcsak az ellenőrzések hibátlan elvégzésének kockázatát jelenthette, hanem a napi feladatellátást is befolyásolta.

2. Személyi állomány

A Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság (továbbiakban: HNPI vagy Igazgatóság) 2023. évi átlagos statisztikai létszáma 155 fő, **záró munkajogi létszáma 162 fő** volt, melyből 67 fő nő. A 40 év felettek száma 110 fő, ebből 49 fő nő. Jogviszonymegszűnés az elmúlt évben 33 esetben történt.

A szakmai vezetők (főosztályvezető, osztályvezetők) létszáma 2023. december 31-én 15 fő, ebből 3 fő nő.

A HNPI szervezeti egységei a 2023. év december 31. állapotnak megfelelő záró létszámadatokkal:

Szervezeti egység/Csoport	Kormánytisztviselő (Kit.tv.)/fő (tartós távollévőkkel együtt)	Munkavállaló (Mt.)/fő (tartós távollévőkkel együtt)	Tartós távollét/fő
1. Igazgatóság (főosztályvezetők)	3	0	0
2. Természetmegőrzési Osztály (TMO)	14	0	2
3. Területkezelési Osztály (TKO)	21	12	0
4. Pályázatkezelési Osztály (PKO)	5	0	2
5. Ökoturisztikai és Környezeti Nevelési Osztály (ÖKO)	17	16	1
6. Pénzügyi és Számvetési Osztály (PSZO)	6	0	1
7. Jogi, Igazgatási és Birtokügyi Osztály (JIBO)	11	0	0
8. Bihari-sík Tájéegység (BTE)	5	0	0
9. Hajdúság-Dél-Nyírség Tájéegység (HDNYTE)	5	0	0
10. Hortobágy Tájéegység (HTE)	9	0	0
11. Közép-Tisza-Jászság Tájéegység (KTJTE)	9	10	0
12. Nagykunság Tájéegység (NTE)	7	1	0
13. Nyírség-Szatmár-Bereg Tájéegység (NYSZBTE)	10	1	0
Összesen:	122	40	6
Mindösszesen:	162		

A HNPI jelentős mértékben vesz részt a munkahely teremtési és a vidék lakosságának a megtartására irányuló állami célkitűzésekben, melyet az alábbi táblázat szemléltet:

1. A nemzeti park igazgatóságok részéről a védett természeti területek és a Natura 2000 területek természetvédelmi kezelése kapcsán foglalkoztatottak száma (fő)	
1.1. Kormánytisztviselők	120
1.2. Szerződéses munkavállalók	0
1.3. MTv munkavállalók	35
2. A védett természeti területek és Natura 2000 területek természetvédelmi kezelése kapcsán alkalmazott közfoglalkoztatottak száma (fő)	
	5

3. A védett természeti területek és Natura 2000 területek természetvédelmi kezelése kapcsán az igazgatósággal írásos megállapodás alapján együttműködő vállalkozások érintett munkavállalóinak becsült száma (fő)	
3.1 Turisztikai szolgáltatók	85
3.2. Megbízott tervező/kivitelező vállalatok	30
3.3. Gazdálkodók, mezőgazdasági, erdészeti vállalkozások	540
3.4. Egyéb	41

3. Oltalom alatt álló természeti értékek és területek adatai, információi

3.1. Országos jelentőségű védett, védelemre tervezett természeti, Natura 2000 és egyéb területek

3.1.1. Országos jelentőségű, egyedi jogszabállyal létesített védett természeti terület (nemzeti park, tájvédelmi körzet, természetvédelmi terület, természeti emlék)

A HNPI működési területén lévő országos jelentőségű, egyedi jogszabállyal létesített védett és védelemre tervezett természeti területek összesítő adatait az alábbi táblázat tartalmazza:

Működési terület (ha)	Védett természeti terület		Ebből fokozottan védett (ha)	Változás a tárgyévben (ha)	Védelemre tervezett	
	Száma (db)	Kiterjedése (ha)			Száma (db)	Kiterjedése (ha)
	Nemzeti park	1			80367,29	12923,03
Tájvédelmi körzet	4	55532	4172	0	4	13159
Természetvédelmi terület	20	6068	60	0	5	361
Természeti emlék	0	0	0	0	0	0
Összesen	25	141967,29	17095	0	10	38149

A Természetvédelmi Információs Rendszer (TIR) országos jelentőségű, egyedi jogszabállyal kihirdetett védett természeti területeket tartalmazó nyilvántartási részének felülvizsgálata és aktualizálása megvalósult. Ugyanígy a védetté nyilvánító (védettséget fenntartó jogszabályok mellékleteiben szereplő ingatlanok adatai és a TIR nyilvántartásában szereplő ingatlan adatok közötti ellentmondások megszüntetése, azok térképi fedvényeinek pontosítása és javítása érdekében kért felülvizsgálat az állami ingatlan-nyilvántartási térképi adatbázis és a megküldött segédanyagok felhasználásával, továbbá a helyben rendelkezésre álló információk alapján a természetvédelmi területek (TT) esetében is megtörtént.

Név	Törzskönyvi szám	Kiterjedése (ha)	Ebből fokozottan védett (ha)
Hortobágyi Nemzeti Park	97/NP/73	80367,29	8715
Baktalórántházi Erdő Természetvédelmi Terület	149/TT/77	310,52	36,6
Bátorligeti-legelő Természetvédelmi Terület	182/TT/86	23,4	23,4

Név	Törzskönyvi szám	Kiterjedése (ha)	Ebből fokozottan védett (ha)
Bátorligeti-ósláp Természetvédelmi Terület	18/TT/50	52,7	0
Fényi-erdő Természetvédelmi Terület	49/TT/54	297,7	0
Bihari-legelő Természetvédelmi Terület	184/TT/86	770,3	0
Cégénydányádi-park Természetvédelmi Terület	74/TT/60	14,28	0
Debreceni Nagyerdő Természetvédelmi Terület	249/TT/92	1092,1	0
Hajdúbagosi földikútya-rezervátum Természetvédelmi Terület	136/TT/76	265,7	0
Hencidai Csere-erdő Természetvédelmi Terület	222/TT/90	107,8	0
Kaszonyi-hegy Természetvédelmi Terület	244/TT/91	159,8	0
Kállósejéni Mohos-tó Természetvédelmi Terület	52/TT/54	95	0
Kecskeri-pusztas Természetvédelmi Terület	230/TT/90	1226	0
Tiszadobi-ártér Természetvédelmi Terület	148/TT/77	1021,2	0
Tiszadorogmai Göbe-erdő Természetvédelmi Terület	175/TT/84	171,9	0
Tiszaigari Arborétum Természetvédelmi Terület	133/TT/76	48,4	0
Tiszakürti Arborétum Természetvédelmi Terület	295/TT/00	59,4	0
Tiszatelek-Tiszaberceli-ártér Természetvédelmi Terület	164/TT/78	1021,3 ¹	0
Tiszavasvári Fehér-szik Természetvédelmi Terület	142/TT/77	184,9	0
Vajai-tó Természetvédelmi Terület	268/TT/96	77,8	0
Zádor-Híd és környéke Természetvédelmi Terület	135/TT/76	88,5	0
Bihari-sík Tájvédelmi Körzet	284/TK/98	17095	0
Hajdúsági Tájvédelmi Körzet	201/TK/88	7068,66	911,22
Közép-tiszai Tájvédelmi Körzet	158/TK/78	9338,51	1260,32
Szatmár-Beregi Tájvédelmi Körzet	171/TK/82	22005,63	2695,65

¹ 80/2007. (X. 18.) KvVM rendelet alapján megállapított kiterjedés.

3.1.2. Országos jelentőségű, egyedi jogszabállyal létesíteni tervezett (védelemre tervezett) területek (nemzeti park, tájvédelmi körzet, természetvédelmi terület, természeti emlék)

Újjonnan létesítendő országos jelentőségű védelemre tervezett terület (nemzeti park, tájvédelmi körzet, természetvédelmi terület, természeti emlék bontásban):

- Tiszafüredi Kemény-kastély és parkja - 2,66 hektár.

A meglévő országos jelentőségű védett természeti terület **bővítése** (nemzeti park, tájvédelmi körzet, természetvédelmi terület, természeti emlék bontásban):

- Borsósi-tározó - 260 hektár

3.1.3. „Ex lege” védett természeti területek

2023-ban is több esetben vettünk részt *ex lege* védett lapterület, vagy kunhalom egyedi hatósági határozattal történő lehatárolásában:

- A Nyíregyháza 02322/3, 02324, 02325/1, 02327/5, 02327/6, 02327/7, 02327/8, 02327/9, 02327/11, és 02327/12 hrsz.-ú területen; összesen 26 hektár lett kihirdetve, mint a Csordás-páskom láp része.

Továbbá az alábbi kunhalmok lettek lehatárolva:

- Az Abádszalók 0224/13 hrsz.-ú ingatlanon lévő Király-halom, - 1651 m²
- Abádszalók 0237/5a, 0237/5c, Tomajmonostora 09/5, 09/8, 09/9, hrsz - 9443 m²
- Abádszalók 0237/1a, 0237/1b, Tiszaszetimre 0153,0152/2 hrsz - kunhalom - 3196 m²
- Kisújszállás 7395, 7396, 7397, 7398, 7399, 7400, 7401, 7402, 7403, 7404, 7443, 7444, 7445, 7446, 7447, 7448 hrsz - 11239 m²
- Tiszafüred 0445, 0444/7a, 0444/9 hrsz- 9102 m²
- Tomajmonostora 09/2a, 09/2b, 09/6a, 09/7a hrsz.-ú ingatlanokon - 9442 m²
- Tiszaigar 0103/13 0103/18 0103/19 0108 és Tiszaörs 059/4 hrsz - Csárda-halom kunhalom - 7238 m²
- Tiszafüred 0204f, 0204g, 0205, 0206b hrsz.-ú ingatlanokon lévő Nyírházi-halom - 24175 m²
- Túrkeve 0524/4, 5, 6, 7, 8 helyrajzi számú ingatlanokon - 20612 m²
- Kunszentmárton 0324/26 hrsz - Péterszögi- halom - 2827 m²
- Karcag 0133/15, 0133/16 hrsz - 3217 m²
- Kunszentmárton 0253/13, 0253/27 hrsz - 5809 m²
- Szelevény 048/3 hrsz - 3632 m²
- Túrkeve 0369/8, 0369/9 hrsz - 6362 m²
- Kisújszállás 0813/4; 0813/5 hrsz - 8171 m²
- Kunszentmárton 0300/4 hrsz - 6648 m²
- Tiszafüred 0268/40,41, 42, 46 hrsz- 11310 m²
- Tiszaörs 067/2, 067/3 hrsz.-ú ingatlanokon lévő Kegyes-halom- 6362 m²
- Tiszaörs 020/14 és 020/15 hrsz - 5809 m²
- Tiszafüred 0248/40,0248/41, 0248/42 és 0248/46 hrsz - 11310 m²
- Tomajmonostora 07/11a hrsz - 4536 m²
- Tiszafüred 0245/38, 0245/39 hrsz. - 8495 m²
- A Karcag 02292/25 és 02314 hrsz. - 3137 m²
- Nagyiván 0104/89, 0104/90,0104/91,0104/92 hrsz - 7238 m²

- Kuncsorba 034/39, 034/40 és 034/41 hrsz- 2304 m²
- Martfű 015/1 hrsz - 15236 m²
- Kengyel 086/27 a hrsz - 3838 m²
- Karcag 086/18, 086/19, 086/20 hrsz - Karcag Nagy-Görgető halom - 3841 m²

Az eljárások során összesen 21 6180 m²-nyi kunhalom és 26 hektárnyi láp lett lehatárolva.

<i>Ex lege</i> védett természeti területek	Egyedi jogszabállyal védett természeti területen elhelyezkedő		Egyedi jogszabállyal védett természeti területen kívül elhelyezkedő	
	Száma (db)	Kiterjedése (ha)	Száma (db)	Kiterjedése (ha)
láp	39	656	262	9106
szikes tó	13	492	101	4160
kunhalom	148	-	949	499,5*
földvár	5	-	46	***
barlang	-	-	-	-
forrás	-	-	-	-
víznyelő	-	-	-	-

3.1.4. „*Ex lege*” védett természeti értékek (barlangok /kiépítések, műszaki beavatkozások, hasznosítási jelentések, dokumentációs tevékenységek, térképezések, állapotfélételek, kezelési tervek, nagyobb feltárások)

A HNPI működési területén jelenlegi ismereteink szerint barlang nem található.

3.1.5. Natura 2000 területek

HNPI működési területe: 1 747 744 hektár				
védett területegység	száma (db)	kiterjedése (hektár)	tárgyévi változás	
			száma (db)	kiterjedése (hektár)
NATURA 2000 KMT*	6	294 159	-	-
NATURA 2000 KTT, KJTT*	124	269 269	-	-

* A NATURA 2000 területek két típusa átfed, összkiterjedésük 366 981 hektár.

Különleges madárvédelmi területek (6 db)

SITECODE	NÉV
HUHN10001	Szatmár-Bereg
HUHN10002	Hortobágy
HUHN10003	Bihar
HUHN10004	Közép-Tisza
HUHN10005	Jászság

HUHN10008	Felső-Tisza
-----------	-------------

Különleges természetmegőrzési területek (24 db)

SITECODE	NÉV
HUHN20004	Felső-Sebes-Körös
HUHN20026	Nyírábrányi Káposztás-lapos
HUHN20027	Nyírábrányi Kis-mogyorós
HUHN20028	Csohos-tó
HUHN20029	Létavértesi Falu-rét
HUHN20030	Fülöpi láprétek
HUHN20031	Hanelek
HUHN20037	Bátorligeti-láp
HUHN20039	Piricsei Júlia-liget
HUHN20040	Apagyi Albert-tó
HUHN20041	Apagyi Falu-rét
HUHN20043	Paszabi kubikgödrök
HUHN20067	Csikós-lápos
HUHN20079	Pusztamizsei-erdő
HUHN20113	Kisvárdai gyepek
HUHN20120	Vajai-tároló
HUHN20122	Tócó völgye
HUHN20124	Daru-rét
HUHN20127	Kraszna menti rétek
HUHN20129	Nyírbogdányi rét
HUHN20131	Orosi gyepek
HUHN20133	Balkányi Libegős
HUHN20159	Tunyogmatolcsi Holt-Szamos
HUHN20160	Gógó-Szenke

Kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület (100 db)

SITECODE	NÉV
HUHN20001	Felső-Tisza
HUHN20002	Hortobágy
HUHN20003	Tisza-tó
HUHN20005	Nagy-Széksős-Rakottyás
HUHN20006	Pocsaji csordalegelő
HUHN20007	Szentpéterszeg-hencidai gyepek
HUHN20008	Kismarja-Pocsaj-Esztári-gyepek
HUHN20009	Derecske-konyári gyepek
HUHN20010	Pocsaji-kapu

HUHN20011	Hencidai Csere-erdő
HUHN20012	Sándorosi tavak
HUHN20013	Közép-Bihar
HUHN20014	Kismarjai Nagy-szik
HUHN20015	Közép-Tisza
HUHN20016	Kék-Kálló-völgye
HUHN20017	Hajdúbagosi-legelő
HUHN20018	Mikepércsi Nyárfáshegyi-legelő
HUHN20019	Bánki-erdő
HUHN20020	Monostorpályi-legelő
HUHN20021	Halápi Álló-hegy
HUHN20022	Rauchbauer-erdő
HUHN20023	Hármashegyi-tölgyesek
HUHN20024	Martinkai-legelő
HUHN20025	Kőrises-Jónás-rész
HUHN20032	Gúti-erdő
HUHN20033	Debrecen-hajdúböszörményi tölgyesek
HUHN20035	Önbölyi-erdő és Fényi-erdő
HUHN20036	Bátorligeti Nagy-legelő
HUHN20038	Újtanyai lápok
HUHN20042	Napkori legelő
HUHN20044	Jászdózsai Pap-erdő
HUHN20045	Kaszonyi-hegy-Dédai-erdő
HUHN20046	Gelénes-Beregdaróc
HUHN20047	Vámosatya-Csaroda
HUHN20048	Tarpa-Tákos
HUHN20049	Lónya-Tizzaszalka
HUHN20050	Kömörő-Fülesd
HUHN20051	Eret-hegy
HUHN20053	Magosligeti-erdő és gyepek
HUHN20054	Csaholc-Garbolc
HUHN20055	Rozsály-Csengersima
HUHN20056	Jánki-erdő
HUHN20057	Grófi-erdő
HUHN20058	Teremi-erdő
HUHN20059	Bika-rét
HUHN20060	Nyíregyházi lőtér
HUHN20062	Ófehértói lőtér

HUHN20063	Baktai-erdő
HUHN20064	Rohodi-legelő
HUHN20065	Nyírturai-legelő
HUHN20069	Hajdúszoboszlói szikes gyepek
HUHN20070	Darvasi Csiff-puszta
HUHN20071	Nyírmihálydi-legelő
HUHN20072	Bökönyi Közös-legelő
HUHN20073	Jászárokszállási szikesek
HUHN20074	Alattyáni Berki-erdő
HUHN20076	Borsóhalmi-legelő
HUHN20077	Jászfényszarui-erdő
HUHN20078	Jászsági Zagyva-ártér
HUHN20081	Újszász-jászboldogházi gyepek
HUHN20085	Jászapáti-jáskiséri szikesek
HUHN20089	Alsó-Zagyva hullámtere
HUHN20092	Hajdúszováti gyepek
HUHN20093	Kaba-földesi gyepek
HUHN20095	Lányi-legelő
HUHN20098	Dél-ásványi gyepek
HUHN20100	Gatály
HUHN20101	Bihari-legelő
HUHN20103	Berekböszörmény-körmösdpusztai legelők
HUHN20105	Csökmői gyepek
HUHN20106	Újfehértói gyepek
HUHN20107	Nagy-Vadas
HUHN20109	Sóstói-erdő
HUHN20114	Tiszalöki szikesek
HUHN20116	Tiszavasvári szikesek
HUHN20121	Czakó-tó
HUHN20125	Nyírgyulaji Kis-rét
HUHN20128	Nyírség-peremi égeresek
HUHN20134	Kállósemjéni Csordalegelő
HUHN20138	Aranyosi-legelő
HUHN20139	Szalóki Nagy-fertő
HUHN20140	Úrbéri-legelő
HUHN20141	Tiszaigar-Tiszaörsi Körtvélyes
HUHN20144	Kenderesi-legelő
HUHN20145	Kecskeri-puszta és környéke

HUHN20146	Hegyesbor
HUHN20148	Pásztói-legelő
HUHN20149	Mezőtúri Szandazugi-legelő
HUHN20152	Kunszentmártoni Bábockai-legelő
HUHN20153	Szelevényi Tó-köz
HUHN20154	Csépa-szelevényi gyepek
HUHN20155	Cserkei Nagy-fertő
HUHN20156	Tizzasasi Láp-legelő
HUHN20157	Tiszaugi Körtvélyes és Bokros
HUHN20158	Tisza-kürt-tiszainokai gyepek
HUHN20161	Sámsoni úti Bellelegelő
HUHN21162	Jászsószentgyörgyi erdő
HUHN21163	Biri Nagy-rét
HUHN21164	Liget-legelő
HUHN21165	Penészleki gyepek

A HNPI működési területére eső Natura 2000 területek mintegy negyede rendelkezik hatósági táblával.

Az összes bemutató létesítmény (36) közül 16 érint Natura 2000 területet.

A tárgyévben futó projektek közül mindegyik érint Natura 2000 területet, több közülük célzottan közösségi vagy kiemelt közösségi jelentőségű állatfaj, vagy élőhelytípus megőrzését tűzte ki célul.

A Natura 2000 területek összesített adatait a következő táblázat tartalmazza

Terület kódja és megnevezése	Kihelyezett tábla (db)	Területet érintő tanösvény vagy látogatóközpont megvalósulása (db)	Élőhely-rekonstrukció (ha)	Területet érintő projektek száma (db)
Monostorpályi-legelő (HUHN20020), Nyírábrányi Káposztás-lapos (HUHN20026), Nyírábrányi Kis-Mogyorós (HUHN20027), Csohos-tó (HUHN20028), Kék-Kálló-völgye KJTT (HUHN20016), Pocsaji-kapu (HUHN20010), Közép-Bihar KJTT (HUHN20013), Bihar (HUHN10003), Kaba-földesi gyepek (HUHN20093), Derecske-konyári gyepek (HUHN20009), Bihari-legelő (HUHN20101), Vajai-tároló (HUHN20120), Kisvárdai gyepek (HUHN20113)	0	0	3531	Nyírségi és bihari vizes élőhelyek rehabilitációs programja (előkészítési fázisban van)
HUHN20002 Hortobágy	0	0	1) - 2) 121 110 - 3) 141 241 4) 1179	4 db 1 (GINOP-7.1.9-17-2018-00024 Hortobágy – Világörökségünk a Pusztá) 2 (LIFE19 NAT/LT/000898 Éghajlati változásokhoz alkalmazkodó élőhelyek hálózatának kialakítása a kis lilik európai állománya számára)

				<p>3 LIFE21-NAT-HU-LIFE SakerRoads</p> <p>„A kerecsensólyom védelme az Észak-alföldi régióban”</p> <p>4 MAHOP-5.3.4-2023-2023-00129</p> <p>A Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság Hortobágy-halastavi tógazdasági haltermelésének támogatása</p>
HUHN10005 Jászság	0	0	139 141 241	<p>2 db LIFE15NAT/HU/000901</p> <p>„A parlagi sas védelme a Pannon-régióban az ember okozta halálozás visszaszorításával”</p> <p>2 LIFE21-NAT-HU-LIFE SakerRoads</p> <p>„A kerecsensólyom védelme az Észak-alföldi régióban”</p>
Kaszonyi-hegy – Dédai-erdő (HUHN20045)	0	0	1327	<p>1 db (LIFE17 IPE/HU/000018)</p> <p>A pannon gyepek és kapcsolódó élőhelyek hosszú távú megőrzése az Országos Natura 2000 Priorizált Intézkedési Terv stratégiai intézkedéseinek megvalósításával (Long term conservation of Pannonian grasslands and related habitats through the implementation of PAF strategic measures)</p>
Tarpa-Tákos (HUHN20048)	0	0	6351	<p>1 db (LIFE17 IPE/HU/000018)</p> <p>A pannon gyepek és kapcsolódó élőhelyek hosszú távú megőrzése az Országos Natura 2000 Priorizált Intézkedési Terv stratégiai intézkedéseinek megvalósításával (Long term conservation of Pannonian grasslands and related habitats through the implementation of PAF strategic measures)</p>

Kömörő-Fülesd (HUHN20050)	0	0	1944	1 db (LIFE17 IPE/HU/000018) A pannon gyepek és kapcsolódó élőhelyek hosszú távú megőrzése az Országos Natura 2000 Priorizált Intézkedési Terv stratégiai intézkedéseinek megvalósításával (Long term conservation of Pannonian grasslands and related habitats through the implementation of PAF strategic measures)
Daru-rét (HUHN20124)	0	0	118	1 db (LIFE17 IPE/HU/000018) A pannon gyepek és kapcsolódó élőhelyek hosszú távú megőrzése az Országos Natura 2000 Priorizált Intézkedési Terv stratégiai intézkedéseinek megvalósításával (Long term conservation of Pannonian grasslands and related habitats through the implementation of PAF strategic measures)
HUHN10002 Hortobágy	0	0	1) 141 241 - 2) - - 3) 121 110 - 4) 1179	4 db 1 LIFE21-NAT-HU-LIFE SakerRoads „A kerecsensólyom védelme az Észak-alföldi régióban” 2 (GINOP-7.1.9-17-2018-00024 Hortobágy – Világörökségünk a Puszta) 3 (LIFE19 NAT/LT/000898 Éghajlati változásokhoz alkalmazkodó élőhelyek hálózatának kialakítása a kis lilik európai állománya számára) 4 MAHOP-5.3.4-2023-2023-00129 A Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság Hortobágy-halastavi tógazdasági haltermelésének támogatása

Jelenleg előkészítési fázisban van a „KEHOP-4.1.0-15-2021-00098 Nyírségi és bihari vizes élőhelyek rehabilitációs programja (projekt-előkészítés)”, ezért egyelőre csak előzetes adatokat adunk meg az élőhelyrekonstrukciók területéhez, ezek az alábbiak:

Terület kódja és megnevezése	Élőhely-rekonstrukció (ha)
Derecske-konyári gyepek (HUHN20009)	618,43
Pocsaji-kapu (HUHN20010)	91,63
Közép-Bihar (HUHN20013)	733,85
Kaba-földesi gyepek (HUHN20093)	68,98
Bihari-legelő (HUHN20101)	598,55
Bihar (HUHN10003)	1451,07
Kék-Kálló-völgye (HUHN20016)	140,798
Monostorpályi-legelő (HUHN20020)	97,672
Nyírábrányi Káposztás-lapos (HUHN20026)	70,231
Nyírábrányi Kis-Mogyorós (HUHN20027)	45,767
Csohos-tó (HUHN20028)	153,787
Vajai-tároló (HUHN20120)	85,744
Kisvárdai gyepek (HUHN20113)	25,514

3.1.6. Nemzetközi jelentőségű területek

I. Ramsari területek

HNPI működési területe: 1 747 744 hektár		
védett terület egység	száma (db)	kiterjedése (hektár)
	2	54 347

A HNPI működési területére eső Ramsari területek nem rendelkeznek jelzőtáblával. Az összes bemutató létesítmény (36) közül 6 érint Ramsari területet. Az élőhely-rekonstrukciós tevékenységekkel érintett terület összesen mintegy 304 hektár. A tárgyévben futó projektek közül 3 érint Ramsari területet.

II. MAB bioszféra rezervátumok (továbbiakban: MAB BR)

HNPI működési területe: 1 747 744 hektár		
védett terület egység	száma (db)	kiterjedése (hektár)
	1	154 591

A HNPI működési területére eső MAB BR terület rendelkezik határ jelölő táblákkal. Az összes bemutató létesítmény (36) közül 13 érint MAB BR területet. Az élőhely-rekonstrukciós tevékenységekkel érintett MAB BR terület összesen mintegy 304 hektár. A tárgyévben futó projektek közül 3 céloz meg MAB BR területet.

A HNPI részt vett 2023. október 3-án az UNESCO Magyar Nemzeti Bizottság MAB (Man and the Biosphere) Szakbizottságának évi rendes ülésén, mely testületi rendezvény az UNESCO Magyar Nemzeti Bizottságról szóló 299/2021. (VI. 1.) Korm. rendelet 8. § (1) bekezdésének b) pontján, illetve ugyanezen szakasz (3) bekezdésén alapszik. E mellett részt vettünk 2023. szeptember 26-án az UNESCO Magyar Nemzeti Bizottság által szervezett, a Párbeszéd Házában az UNESCO-hoz való csatlakozásunk 75. évfordulója alkalmából tartott ünnepi rendezvényen.

Szeptemberben határidőre benyújtottuk az ún. **Process of Excellence** jelentéstételi feladathoz kapcsolódó tíz éves UNESCO jelentést a Hortobágy BR 2013-2023 időszakáról. A 10 év időtartamot felölelő jelentés (*Periodic_review_HortobagyBR_2023*) nem kizárólag abból a szempontból jelentős, hogy részletes beszámolót ad a 10 év területi, természeti változásaival kapcsolatos információkról, eredményekről, hanem abból a szempontból is, hogy a HBR státusza e jelentés elfogadásától függ. Az UNESCO Tanácsadó Testülete részletesen elemzi a benyújtott jelentést, a MAB Nemzetközi Koordinációs Bizottság (MAB ICC) elfogadással kapcsolatos döntése 2024-re várható.

A HNPI részt vett a **Bioszféra-rezervátumok nemzetközi napjának** megünneplésében, mely alkalomból diavetítéses előadással egybekötött szakvezetési gyalogtúrát szerveztünk 2023. november 4-én „Vadludak nyomában Hortobágy-halastón” címmel.

III. Európa Diplomás területek

A HNPI működési területén Európa Diplomás terület nem található.

IV. Világörökségi területek

HNPI működési területe: 1 747 744 hektár	
védett terület egység (ún. világörökségi helyszín)	kiterjedése (hektár)
"Hortobágyi Nemzeti Park – a Pusztá"	74 670 ²

A Hortobágyi Nemzeti Park – a Pusztá, egy pásztortársadalmak által formált kultúrtáj, amely máig hordozza a több ezer éves hagyományos tájhasználat ép és látható nyomait, példázva egyúttal az ember és természet közötti harmonikus kapcsolatot. Az UNESCO Világörökségi Bizottsága a „Hortobágyi Nemzeti Park – a Pusztá” megnevezésű helyszínt HU-474rev azonosító számmal 1999-ben vette fel a Világörökségi Listára, kulturális örökség kategóriában.

Világörökségi gondnoksági kijelölés meghosszabbítása

A világörökségi gondnokságról szóló 32/2012. (V.8.) NEFMI rendeletben foglaltakkal összhangban a HNPI 2013-tól látja el a világörökségi gondnoksági feladatokat. A 7 éves gondnoksági megbízás 2019. december 31-én lejárt, amelyet a szakterületért felelős tárca 2022 decemberében 2027. december 31-ig meghosszabbított. A 2016-ban elkészült világörökségi kezelési terv dokumentáció kormányrendeletben történő kihirdetése egyelőre nem valósult meg.

A HNP VH világörökségi védőövezetének kijelölését célzó előkészítő feladatok

Az ennek előfeltételét jelentő jogszabály-módosítást (131/2007. (XII.27.) KvVM rendelet) az Agrárminisztérium Nemzeti Parki és Tájvédelmi Főosztálya (továbbiakban AM NPTF)

² A világörökségi helyszín jelölési dokumentációjában az szerepel, hogy a világörökségi helyszín körül 200 000 hektár védőövezet kerül lehatárolásra.

előkészítette, a közigazgatási egyeztetések lezajlottak, a módosított rendelet még nem lépett hatályba.

Jelentéstételi kötelezettségek

A harmadik időszaki jelentéstételi ciklusban (2018-2024) a 2023. július 31-i határidőre teljesítettük a 6 éves jelentéstételi kötelezettséget “Periodic Reporting” az UNESCO online felületén (**Hortobágy National Park - the Puszta in the framework of the Third Cycle 2018-2024 of the Periodic Reporting exercise in the Europe and North America region**).

A világörökségről szóló 2011. évi LXXVII. tv. 7. § (2) g) bekezdésében, valamint a világörökségi területté jelölés hazai eljárásrendjéről, a világörökségi kezelési tervek tartalmi követelményeiről és elkészítésük rendjéről, a gondnokságokról, valamint a világörökségi területen az államot megillető elővásárlási jogról szóló 335/2019. (XII. 23.) Korm. 14.§ d) bekezdésében foglaltaknak megfelelően határidőre (2023. december 7.) benyújtottuk a Hortobágyi Nemzeti Park – a Puszta világörökségi helyszín világörökségi gondnoksági feladataival megbízott HNPI éves beszámolóját, melyet ebben az évben a 2019-2023 közötti 4 éves időszakra vonatkozóan kellett összeállítanunk.

A HNPI működési területére eső világörökségi terület rendelkezik jelzőtáblákkal. Az összes bemutató létesítmény (36) közül 16 érint világörökségi területet. A világörökségi helyszínen 5 tanösvény fut.

V. Geoprak

A HNPI működési területén geopark nem található.

VI. Csillagoségbolt park

A Hortobágyi Csillagoségbolt-Park 2011. január 31-én bekerült a nemzetközileg jegyzett csillagoségbolt-parkok közé ezüst minősítéssel. Mindez fémjelzi a terület különleges természeti adottságait, amihez különösen gazdag kulturális értékek is társulnak, hiszen a rézkor óta nyílt legelőtáj, melyhez töretlenül fennálló pásztorkultúra kötődik. Ennek része a kulturális csillagászati örökség is. Az UNESCO 2003-ban indította el a Csillagászat és Világörökség programot (<http://whc.unesco.org/en/astronomy/>), hogy csokorba gyűjtse azokat a világörökségi helyszíneket, melyeknek csillagászati vonatkozása is van, nem csak az épített és tárgyi emlékekre fókuszálva, de a még fennmaradt, a csillagos égbolthoz fűződő hagyományt is figyelembe véve (“Indigenous uses of Astronomy”). Ennek keretében a Hortobágyi Nemzeti Park 2018. őszén felkerült UNESCO-ICOMOS-IAU Astronomy and World Heritage listájára (<https://www3.astronomicalheritage.net/index.php/show-entity?identity=95&idsubentity=1>)

A témában számos előadást tartottunk, cikket írtunk, így például kiemelve a 2024-es Meteor Csillagászati Évkönyvben megjelentet.

A csillagoségbolt-parkot a Darksky International nemzetközi szervezet felügyeli, melynek a HNPI is tagja. Kötelezettségeink közé tartozik a fényszennyezettség folyamatos nyomon követése, a zavaró fényforrások felmérése, megszüntetése, világítás rekonstrukciók, az ökoturisztikai és környezeti nevelési programokban a csillagoségbolt-park értékeinek, a fényszennyezés természetvédelmi, tájvédelmi aspektusainak bemutatása, mely feladatoknak 2023-ban is eleget tettünk.

A csillagoségbolt-park értékeinek védelmét szolgálja többek között az, Hajdú-Bihar vármegye Területrendezési Tervében önálló övezetként definiálják, a Hortobágyi Nemzeti Park védőövezetének kijelöléséről szóló 45/2020 (IX.21.) AM rendelet pedig a védőövezetének kijelöléséről rendelkezik. A rendezési tervek véleményezése, a

Természetvédelmi Örszolgálat (továbbiakban: TVÖ) és a területi természetvédelmi hatósággal folytatott szakmai és hatósági együttműködése révén érvényesítjük a fenti előírásokat.

A csillagoségbolt-park kapcsán nemzetközi együttműködésekben is részt vettünk, így a Night Light Interreg, a V4 ökoturizmus és a HUSKROUA Carpathian Star Way, illetve a Turn off the lights turn ont he stars Etrasmus+ programokban. A témáról tájékoztatást adtunk az EUROPARC konferencián Hollandiában.

A nemzetközi jelentőségű területek összesített adatai:

Terület megnevezése	Kihelyezett tábla (db)	Területet érintő tanösvény vagy látogatóközpont megvalósulása (db)	Élőhely-rekonstrukció (ha)	Területet érintő projektek száma (db)
A) Hortobágy Ramsari Terület	-	6	304	3
B) Ramsari Terület				
C) Ramsari Terület				
D) Bioszféra-rezervátum	van	13	304	3
E) Európa Diplomás Terület				
F) Világörökségi terület	van	21	304	3
G) UNESCO Globális Geopark				
H) Nemzetközi Csillagoségbolt-park	van			

3.1.7. Országos jelentőségű védett természeti területek speciális természetvédelmi kezelési tervű, meglévő és tervezett részterületei (például a földtani alapszelvények, földtani képződmények)

HNPI működési területe: 1 747 744 hektár		
Részterület	Kiterjedés	Bennfoglaló védett terület
Kaszonyi-hegy – földtani képződmény	3,5 ha	Kaszonyi-hegy TT
Pocsaji homokbánya – földtani képződmény	0,6 ha	Bihari-sík TK
Tarpai Nagy-hegy - földtani képződmény	4,5 ha	Szatmár-Beregi TK

3.2. Terület nélküli, egyedi jogszabállyal védett és védelemre tervezett természeti értékek (Védett mesterséges üregek)

A HNPI működési területén – jelenlegi ismereteink szerint – nem találhatóak védett mesterséges üregek.

3.3. Egyéb, speciális területi kategóriák:

3.3.1. Erdőrezervátum

Az erdőrezervátum védett erdőterület, fokozottan védett magterületből és védett védőzónából áll. A magterületen minden emberi tevékenységet végérvényesen beszüntetnek annak érdekében, hogy az erdő természetes folyamatai zavartalanul és hosszú távon érvényre juthassanak és azok megismerhetővé, tanulmányozhatóvá váljanak. Egyes természetvédelmi szempontból indokolt esetekben, amikor a természetes folyamatok veszélybe kerülnek ezektől eltérő beavatkozásokra szükség lehet. Jellemzően ilyen az inváziós fajok megjelenése az adott területen.

Az Erdőrezervátum program fő célja:

- az erdők természetes életének, változatos szerkezetének, hosszú távú folyamatainak, és gazdag élővilágának megismerése;
- a Magyarország tájait és jellemző erdőtársulásait képviselő erdőállományok - európai rendszerbe illeszkedő - országos hálózatának kialakítása és megőrzése;
- az ismeretek bemutatása és közvetítése a természetvédelem, az erdőgazdálkodás és a természeti értékeink iránt fogékony társadalmi csoportok felé.

Így a program hosszú távú gyakorlati haszna lehet, hogy a természetvédelmi célú erdőkezelés és a természetközeli erdőgazdálkodás a mai gyakorlatnál jobban építhet az erdő természetes folyamataira, az erdő spontán felújulására és természetes faállomány-szerkezetére, amelynek ugyanúgy része a famatuzsálem, a kidőlt, vagy álló holt fa, a koronaszintben megjelenő lék, a sok elegyfaj, mint a nagy gazdasági értékkel rendelkező szálf.

A HNPI működési területén található erdőrezervátumok a következők:

Név, kód	Összterület (ha)	Magterület (ha)	Kihirdető rendelet
Farkas-sziget (1), ER-23	74,7	24,3	15/2000. (VI.26.) KöM rendelet (2000/66: 4072-4074.)
Farkas-sziget (2), ER-18	41	8,4	15/2000. (VI.26.) KöM rendelet (2000/66: 4072-4074.)
Bockerek-erdő, ER-19	215,8	60,1	15/2000. (VI.26.) KöM rendelet (2000/66: 4072-4074.)
Dédai-erdő, ER-20	72	19,7	15/2000. (VI.26.) KöM rendelet (2000/66: 4072-4074.)
Tilos-erdő, ER-22	62,3	22,3	15/2000. (VI.26.) KöM rendelet (2000/66: 4072-4074.)

Név, kód	Összterület (ha)	Magterület (ha)	Kihirdető rendelet
Baktai-erdő	36,6	28,4	15/2000. (VI.26.) KöM rendelet (MK 2000/66: 4072-4074.)
Összesen	502,4	163,2	

A Fényi-erdőrezervátum a "tervezett" kategóriába tartozik, melynek esetében a tervezett erdőrezervátum egy részének nem védett jellege függesztette fel az erdő-rezervátumként való kihirdetését. A természetvédelmi oltalom alatt nem álló része állami tulajdon, a Nyírerdő Zrt. vagyonekezelésében van.

2023-ban lezárult a Rétköz-Beregi erdőtervezési körzet 10 éves körzeti erdőtervezése. A körzet 2 erdőrezervátumot (Bockerek-erdő ER, Dédai-erdő ER) is érint. Ennek keretében a HNPI az érintett erdőrezervátumok területére vonatkozóan (is) elvégezte az adatszolgáltatást, természetvédelmi kezelőként részt vett a tervezés folyamatában és az erdőterv véglegesítésében.

2023-ban a „Természeti értékek védelme” szakmai keretből a közösségi jelentőségű élőhelytípusok monitorozása során a Baktai-erdő ER területén a 91G0* élőhelytípus ott kijelölt mintaterületének felvételezése történt meg (immár monitoring jelleggel, korábbi felvétel ismétlése). A megismételt felvételezés során nyert eredményekből kiemelendő az inváziós fajok érzékelhető előretörése, illetve emiatt a természetesség csökkenése.

3.3.2. Országos Ökológiai Hálózat

Az ökológiai hálózat elveinek alkalmazása segítséget nyújt, hogy a fejlesztések során a vármegye tájai ne veszítsék el kedvező adottságaikat, és a védett területek mozaikjain kívül is fennmaradjon az emberi tevékenység, a táj és a természeti adottságok harmóniája. 2018-ban megtörtént az Országos Ökológiai Hálózat (a továbbiakban: OÖH) övezeti lehatárolásának pontosítása a vármegyei területrendezési tervek felülvizsgálatához.

Fontos megjegyezni, hogy az előző években jelzett jogszabályi ellentmondás az Országos Ökológiai Hálózat és a települési térségek kategóriái között [A vármegyei területrendezési terv jóváhagyásakor hatályos 2018. évi CXXXIX. törvény „Magyarország és egyes kiemelt térségeinek területrendezési tervéről” (továbbiakban: MoTrT) 22.§ alapján] továbbra sem lett feloldva, így a kollízió okán nincs megnyugtató megoldás a helyzet kezelésére.

Az OÖH módosítása indokoltá vált 2023-ban, azonban ez nem történt meg.

HNPI működési területe: 1 747 744 hektár		
védett területegység	száma (db)	kiterjedése (hektár)
magterület	2326	302 699
ökológiai folyosó	2696	148 855
puffer-terület	1481	285 131
Összesen:	4431	736 685

3.4. Magas Természeti Értékű Területek

A Vidékfejlesztési Program zonális természetvédelmi célprogramjai olyan konkrétan lehatárolt, ún. Magas Természeti Értékű Területeken (továbbiakban: MTÉT) támogatják a gazdákat a természetkímélő gazdálkodási módok kialakításában és fenntartásában, ahol a

mezőgazdasági hasznosítás folytatása különösen fontos feltétele a biodiverzitás, a tájkép, valamint az épített és történeti értékek hosszú távú megőrzésének. Az MTÉT kifizetései olyan előre kijelölt területeken elérhetők, melyek természeti és táji adottságait annyira értékesek, hogy ott különleges földhasználati módok támogatása indokolt.

A 2022-2024 közötti agrár-környezetgazdálkodási támogatási időszakban a HNPI működési területén az alábbi tematikus előírascsoportokban kapnak kompenzációs támogatást gazdálkodók:

- gyepek és szántó földhasználati kategória, alföldi madárvédelmi előírásokkal: 27 243,93 ha,
 - szántó földhasználati kategória, kék vércsevédelmi előírásokkal: 339,81 ha,
 - gyepek földhasználati kategória, nappali lepkevédelmi előírásokkal: 1 369,03 ha,
 - gyepek és szántó földhasználati kategória, tűzokvédelmi előírásokkal: 32 993,81 ha.
- Összeségében tehát 61 948,93 ha terület részesül MTÉT támogatási formában a HNPI működési területén.

A területek természetvédelmi szakmai szempontú ellenőrzésében a HNPI együttműködő szervezetként adatokat szolgáltat a Magyar Államkincstár (a továbbiakban: MÁK) felé.

4. Kutatás és monitorozás (saját, illetve más szervvel végeztetett, külön megjelenítve)

4.1. Kutatás (tárgy, kutató, helyszín, forrása, forrás nagysága és főbb eredményei)

A 18th Eurasian Grassland Conference, Szarvas, Sept. 25-28. között megrendezett konferencia absztrakt kötetében megjelent az előadásunk összefoglalója:

Szabolcs Balogh, Ambrus Barabás, Béla Habarics, Péter Barna & Attila Filep: Grassland management experiences of Hortobágy National Park Directorate in the context of LIFE IP GRASSLAND-HU project, 18th Eurasian Grassland Conference Book of abstracts. [Electronic resource] / scientific editing by Lukács, Katalin, - Szarvas: 2023. – Access mode: https://bfba4e3e17.clvaw-cdnwnd.com/00f761388995c85b444977f2b4d74e7e/200000112-5b0a75b0aa/_Abstracts_-2.pdf?ph=bfba4e3e17 12 pp.

Kiss Á, Végvári Z, Kubelka V, et al. Breeding in an agricultural landscape: conservation actions increase nest survival in a ground-nesting bird. *Oryx*. Published online 2023:1-10. doi:10.1017/S0030605323000911

Kovács, D., Málnási-Csizmadia, G., Somlyai, M., Táborská, J., & Tálás, L. M. (2023). Adatok hazai gyűjteményes kertekben elvaduló fajokról. *Kitabelia*, 28(1), 62–78. <https://doi.org/10.17542/kit.28.006>

TÓTH, P., GREEN, A.J., WILKINSON, D. M., BRIDES, K., & LOVAS-KISS, Á. (2023): Plant traits associated with seed dispersal by ducks and geese in urban and natural habitats. *Ecology and Evolution*, 13, e10677. <https://doi.org/10.1002/ece3.10677>

Szemán, K., Végvári, Z., Góri, S., Kapocsi, I., Székely, T., & Manning, J. A. (2024): Harem size should be measured by more than the sum of its parts: Phenology-based measurements reveal joint effects of intrinsic and extrinsic factors on a polygamous herbivore under non-stationary climatic conditions. *Ecology and Evolution*, 14, e10865. | <https://doi.org/10.1002/ece3.10865>

No.	Kutatási projekt tárgya	Kutató	Kutatás helyszíne	Kutatás forrása	Forrás nagysága (ezer Ft)	Kutatás főbb eredményei

1.	Hortobágy víztesteinek lefolyás monitorozása, makró és mikró vízfolyások modellezése	Intespect Kft.; dr. Bakó Gábor, HNPI; Szabó Gyula, Konyhás Sándor, Moldován Orsolya, Balogh Szabolcs	Kapros-pusztá, Máta, Kecskés, Kúnygyörgy, Pentezug, Angyalháza, Borsós, Zám, Borzas	saját forrás	100	Eddig elért főbb eredmények a táblázat alatt olvashatók.
2.	HNPI működési területén kialakult tüzesetek adatbázisának összeállítása	Szabó Gyula, Balogh Szabolcs	HNPI működési területe	saját forrás	50	A HNPI működési területén történő tüzesetek adatbázisba foglalása, valamint térinformatikai alap adatbázis elkészítése.
3.	Tarpai Nagyerdő, lékes felújítások, talajfaunisztikai felvételezés	Szabó Gyula, Dr. Magura Tibor	Tarpa	saját forrás	100	A Debreceni Egyetemmel tovább folytattuk az Tarpai Nagyerdőn a lékes felújítás hatásait követő felmérést.
4.	Vízimadarak általi propaulum-terjesztés	Tóth Pál, Dr. Lovas-Kiss Ádám	Berettyóújfalú, Andaháza	saját forrás	50	930 növényi kitartó képletet találtunk 39 taxonból, amelyek 18 családot képviselnek, köztük 28 szárazföldi és öt vízi fajt, valamint négy idegenhonost.
5.	Székicsér jelölés	Kiss Ádám	Nagykunság	saját forrás	50	Az intenzív keresés következtében 23 példány fiatal és egy öreg székicsért sikerült színes gyűrűkkel jelölni. Az adult korú székicsér Druid Nano transzmitter típusú jeladóval is el lett látva, Magyarországon első alkalommal.
6.	A gépjárműforgalom bagolyfajokra gyakorolt hatása	Monoki Ákos, Nagy Gábor	4-es számú főút Karcag-Kisújszállás közötti szakasz	saját forrás	50	Feltehetően a rágcsáló gradáció miatti táplálékhiány

						okán kevesebb gázolást észleltünk.
7.	Nyírségi szőlőhegyek botanikai felmérése	Dr. Szigetvári Csaba, Barna Péter	Pap, Nyírtass	saját forrás	100	A magyar nőszirm egy kisebb állománya került elő Pap község mellett (4 polikormon, 20 virággal). A falu közelsége miatt a vad eredet kérdéses. Pap és Nyírtass szőlőhegyein a délvidéki poszméh (<i>Bombus argillaceus</i>), mint új faj került elő. A rohodi szőlőhegyen lévő egyetlen homoki nőszirm (<i>Iris arenaria</i>) idén a többszöri ellenőrzés ellenére sem került elő.
8-	Kardos madársisak (<i>Cephalanthera longifolia</i>) állományfelmérés	Filep Attila	Csaroda, Kaszonyi-hegy	saját forrás	100	Csaroda határában a korábbi előfordulási helye bővült, valamint a Kaszonyi-hegyen is sikerült regisztrálni.
9	Mocsári csorbóka (<i>Sonchus palustris</i>) állomány felmérése	Gilányi Gábor	Rétköz	saját forrás	100	Rétközberencsnél a Kerülőházi-csatorna mentén 6 tő, Magas-hegyi-alji-lápon 13 tő, Borostyános-Galambodi-lápokon 5 tő, Aranyoskán 535 tő, Ajaki-réten 53 tő virágzott.
10.	Kisfészku aszat (<i>Cirsium brachycephalum</i>) állomány felmérés	Gilányi Gábor	Rétköz	saját forrás	200	A rétközi <i>ex lege</i> -ken, az idei évben nagyon sok helyen, nagy töszámokban voltak jelen. Kemecsen nem védett területen a Sényői-főfolyás és Lónyay-

						főcsatorna összefolyásánál lévő gyepeken 1000-1100 tő került elő. Báboly-rétje <i>ex lege</i> -n 24 tő, Csillag-tag-rétje <i>ex lege</i> -n 6 tő, Csicsó-dűlői-rétek <i>ex lege</i> -n 40 tő, Lencséstanyai-rétek <i>ex lege</i> -n 135 tő, Körtélyes <i>ex lege</i> -n 300 tő virágzott.
11.	Selymes boglárka (<i>Ranunculus illyricus</i>) felmérése	Gilányi Gábor	nyírmadai temető, Gemzse	saját forrás	50	A nyírmadai temetőben 85 tő, földutak szélén és ürgés gyepen több száz tő, gemzsei ürgés gyepr szélében több száz tő virágzott.
12.	szikipacsirta (<i>Calandrella brachydactyla</i>) állomány felmérés	Barna Péter	Újfehértó	saját forrás	50	Áprilisban, májusban és júniusban több alkalommal is részt vettünk az újfehértói szikipacsirta állomány felmérésében. Mindezek ellenére a célfajt nem találtuk meg.

2023.02.02.-án megkezdtük a felvételezéseket az Interspect Kft.-vel (a továbbiakban: Kft). Első mintaterületünk a Kungyörgy melletti halom és az előtte lévő parcellák gyeptelepítése. A több éve létrehozott gyepes területen létrejött mikro és makro domborzati elemek és a rajtuk lévő telepítet gyepről 2 cm-es felbontású terepmodellt és pontfelhőt készítettünk.

Következő felmérést 2023.03.13.-án végeztük az Angyalháza és Pentezug gyepes területein. A december-januári csapadékmaximum során felhalmozott vízkészlet március elejére már elapadó stádiumba került, de még így is mutatta a tél végi állapotokat. A helyszínen 4 felvételezést is készített a Kft. ügyvezető igazgatója Dr. Bakó Gábor. Sajnos, a centiméter pontosságú RTK rendszer aznap nem működött (a Tiszántúl több területén se), így az elkészült terepmodellekkel és pontfelhőkkel nem tudtunk 10 cm-es hibahatár alá menni. Mindenesetre a felvételezéseket elkészítettük s az év során RTK pontokkal kiegészítettük. A megkapott adatbázisokból domborzatmodelleket és lefolyási térképeket és szelvényeket készítettünk, amelyek már a makro és mikro elemeket is mutatják a gyepes területeinken. Ezen felvételezések és eredménytérképek segítségével pedig a jövőbeli projekteket is alaposabban megtervezhetjük, valamint pontosabb képet is kaphatunk a gyepes területeken zajló folyamatokról.

2023.04.27-én folytattuk a Kft. ügyvezető igazgatójával a felvételezéseket. A Hajdúbagosi Földkutya rezervátum és a Józssai-legelő gyep területeinek precíziós felvételezését a HRAMN rendszerben sikeresen aznap elvégeztük. Szerencsére az időjárás és a műszerek is alkalmasak voltak aznap, így megfelelő minőségű, azaz 5 cm alatti felbontást sikerült elérnünk. Az eredmények kiértékelése ugyan még folyamatos, azonban a részeredmények nagyobb részét bemutattuk a 2024.01.12-14 között rendezett III. Emlőskutatók Szakmai Napja: Konferencia és Workshopen Egerben. A kutatás eredményeiből a közeljövőben tudományos publikáció is várható.

2023.04.27-én a Kft.-vel tavasszal elvégzett Hortobágyon lévő Malomháza felmérésekből elkezdett malomkutatás anyagát kiadta a National Geographic (a továbbiakban: NG) ismeretterjesztő magazin a magyar online felületén. Cikkükben a Malomházán található egykori vízimalom és annak helyét derítettük fel a HRAMN felmérések segítségével, valamint archív történeti adatok és irattári emlékek vezetésével. Kutatásunk sikerrel zárult, mivel a területen azonosítottuk a malom és a kiszolgáló épületek helyét, sőt az egykori vámszedő híd és az úthálózat egy része is azonosítva lett. A közeljövőben a cikk folytatásaként az 1800-as évek állapotát rekonstruáljuk a további történeti anyagokból származtatott leírások segítségével. A cikkben leírtakat, valamint eddig leírt eredményeinket a XIII. Tájérténeti Tudományos Konferencián az egeri Eszterházy Károly Katolikus Egyetem Líceumában, 2024. február 1-2-án mutattuk be. Várhatóan a cikk folytatása a Kft. saját honlapján, a HNPI és a NG magazin magyar már nyomtatott számában is szerepelni fog.

2023.09.10-én a Kft. további felméréseket végzett a pentezugi mintaterületeken. A felmért gyepes területek már kiszáradt állapotot mutattak, így az eddig létrehozott terepmodellünket pontosítani tudjuk a már helyesen bemért RTK adatok segítségével. Várhatóan a létrehozott terepmodell így már 2,5 cm-es felbontással fog rendelkezni, amelyen makró és mikró vízlefolyási irányokat is mérhetünk.

4.2. Monitorozás (tárgy, kutató, helyszín, forrása, forrás nagysága és főbb eredményei)

No .	Monitorozó projekt tárgya	Kutató	Monitorozás helyszíne	Monitorozás forrása	Forrás nagysága (ezer Ft)	Kutatás főbb eredményei*
1.	Országos földkutya védelmi munka	Dr.Csorba Gábor, Dr.Németh Attila	Debrecen	Természeti értékek védelme	1 000	Főbb eredmények a táblázat alatt olvashatóak.
2.	Denevérgyűrűző Központ működtetése	Dr.Csorba Gábor, Görföl Tamás	Abaliget, Agostyán, Budakeszi, Budapest, Bükkszentkereszt, Csobaj, Csór, Dömös, Dunabogdány, Dunafalva, Fehértó, Fertőd, Fertőújlak, Gánt, Gönyű, Győr, Kosd, Kőhányás, Kőszeg, Lábatlan,	Természeti értékek védelme	1 000	Főbb eredmények a táblázat alatt olvashatóak.

			Magyaregres, Mánfa, Mindszentpuszta, Nagyharsány, Nagykovácsi, Nagylóc, Orfű, Órtilos, Pécs, Piliscsaba, Pilisszentkereszt, Pilisszentlászló, Röjtökmuzsaj, Sopron, Sopronkövesd, Szokolya, Tatabánya, Tengelic, Vác, Zákányfalu			
3.	Denevérközösségek felmérése	Dobrosi Dénes	HNPI működési terület	Természeti értékek védelme	500	Főbb eredmények a táblázat alatt olvashatóak.
4.	Kisemlős monitorozás bagolyköpet elemzéssel	Bombay Bálint	HNPI működési terület	Természeti értékek védelme	800	Főbb eredmények a táblázat alatt olvashatóak.
5.	Ürgék (<i>Spermophilus citellus</i>) monitorozása	Dr. Ködöböcz Viktor	Debrecen-Józsa (Tóció ér mente) Hajdúszoboszló (nyugati-legelő) Hajdúszoboszló (reptér) Kállósemjén (Honcsokos) Nagykálló (Harangod) Nyíregyháza (reptér) Nyíregyháza (Simai úti (volt) lőtér) Sáránd (Városréti- legelő)	Természeti értékek védelme	50	Főbb eredmények a táblázat alatt olvashatóak.
6.	Ritka és telepesen költő madárfajok monitorozása	Katona József	HNPI működési terület	Természeti értékek védelme	500	Főbb eredmények a táblázat alatt olvashatóak.
7.	Élőhelyterképezés	Dr. Szigetvári Csaba	Debrecen környéke O5x5_012 számú NBmR 5x5 km-es mintanégyzet	Természeti értékek védelme	950	Főbb eredmények a táblázat alatt olvashatóak.

8.	Edényes növényfajok monitorozása	Lesku Balázs	HNPI működési terület	Természeti értékek védelme	400	Főbb eredmények a táblázat alatt olvashatóak.
9.	Növénytársulások monitorozása	Dr. Szigetvári Csaba	HNPI működési terület	Természeti értékek védelme	540	Főbb eredmények a táblázat alatt olvashatóak.
10.	Közösségi jelentőségű élőhelytípusok monitorozása	Dr. Szigetvári Csaba	HNPI működési terület	Természeti értékek védelme	900	Főbb eredmények a táblázat alatt olvashatóak.
11.	Egyenesszárnyú közösségek monitorozása	Dr. Nagy Antal	Hortobágy (Borzas, Zám)	Természeti értékek védelme	300	Főbb eredmények a táblázat alatt olvashatóak.
12.	Közösségi jelentőségű vöröslábú hegyisáska (<i>Odontopodisma rubripes</i>) felmérése	Dr. Nagy Antal	Bátorliget: Bátorligeti-láp, Tarpa-Tákos, Csaroda-Vámosatya térségében	Természeti értékek védelme	630	Főbb eredmények a táblázat alatt olvashatóak.
13.	Egyedi tájérték kataszterezése	Kiss Balázs	Mezősas, Furta	Természeti értékek védelme	100	Főbb eredmények a táblázat alatt olvashatóak.
14.	Nappali lepkék monitorozása	országos NBmR programban résztvevő kutatók	országos NBmR monitoring helyszínek	Természeti értékek védelme	6 500	Főbb eredmények a táblázat alatt olvashatóak.
15.	Éjjeli lepkék monitorozása	országos NBmR programban résztvevő kutatók	országos NBmR monitoring helyszínek	Természeti értékek védelme	5 500	Főbb eredmények a táblázat alatt olvashatóak.
16.	Éjjeli lepke fajközösség monitorozás	Patalenszki Adrienn	Létavértes - löszletörés	saját forrás	200	Főbb eredmények a táblázat alatt olvashatóak.
17.	Nagy örgébics (<i>Lanius excubitor</i>) átfogó felmérése	Habarics Béla	Szatmár-beregi, nyírségi és rétközi ismert költőhelyeken	saját forrás	200	Idén minimum 58 pár nagy örgébics költött Szabolcs-Szatmár-Bereg Vármegyében.
18.	Ágastapló (<i>Grifola frondosa</i>) felmérés	Dr. Szigetvári Csaba, Barna Péter	Nyíregyháza, Sóstói-erdő, Baktai-erdő TT területén, a Ricsikai-, berkeszi és	saját forrás	200	Főbb eredmények a táblázat alatt olvashatóak.

			mándoki erdők			
19.	Partimadár felmérés	Dr. Göri Szilvia/Dr. Székely Tamás	Bombatér, Hortobágyi Halastó V. tőegység, Kis-kondás és Bivalyos-tó, Hajdú-fenék.	saját forrás	200	Célunk, hogy hosszú távon (szűkös anyagi feltételek esetén is) egységes módszertan szerint végezhető kutatási programot tudjunk folytatni a partimadarak (cankók, lilék és közelmadarak fajok) hatékonyabb védelme érdekében, megfelelő élőhelyek fenntartásával, élőhelykezeléssel.
20.	Bombatéri élőhelyrekonstrukció t követő gyepesedési folyamatok vegetációdinamikai vizsgálata	Dr. Deák Balázs	HNP/Bombatér	saját	500	Főbb eredmények a táblázat alatt olvasható.
21.	Szürkemarha és bivaly legelés hatásának vizsgálata a bombatér területén található száraz és nedves szikes növénytársulások növényzetére	Dr. Deák Balázs	HNP/Bombatér	saját	500	Főbb eredmények a táblázat alatt olvasható.
22.	Tűzet követő gyepregenerációs folyamatok vizsgálata és a növényzet helyreállításának elősegítése restaurációs módszerekkel	Dr. Deák Balázs	HNP/Angyalháza, Egyek-Pusztakócs	saját	1215	Főbb eredmények a táblázat alatt olvasható.

A táblázat áttekintő beszámolójához és annak sorszámozásához igazodva a részletesebb beszámoló ismertetése:

1. Országos földikutya védelmi munka.

A debreceni földikutya populáció élőhelye Debrecen észak-keleti belterületén található, fekvése következtében gazdasági értéke magas, beruházási célterületként való használata

folyamatosan napirenden van. További kedvezőtlen adottság az élőhelyet jelentő terület eleve felszabdalt jellege. A hatósági területhasználati korlátozás ellenére, amely megtilt bármiféle talajbolygatással járó tevékenységet, a legkülönbözőbb próbálkozások történtek és történnek folyamatosan a terület hasznosítására.

A terepi felmérések során összesen 2472 földikutyatúrás koordinátáját vettük fel. A túrások száma október (432), november (362) és december (407) hónapokban rendkívül magas volt. Ezt követően január (248) és február (97) hónapokban rendkívül visszaesett az aktivitás. 2023-as év őszére és év végére jellemző értékeket az év egyetlen hónapjában sem ért el az aktivitás. Márciusban enyhén emelkedett a túrások száma (134), de április-május hónapokban végig 100 alatt maradt a túrásszám. A nyár első két hónapjában kissé ismét emelkedett az aktivitás mértéke, júniusban 111, júliusban 134 túrást lehetett összeszámolni. Azonban augusztusban ismét 100 alatt maradt a friss túrások száma. Az ősz során jelentősebb emelkedést lehetett tapasztalni, szeptemberben volt megfigyelhető a legmagasabb túrásszám (223), októberre ez a szám némiképp mérséklődött (150).

A földikutyák debreceni élőhelyen való előfordulása kapcsán korábban nehezen magyarázható mintázatok mutatkoztak. Bizonyos, jellemzően különféle beruházásokkal vagy azok iránti igényvel jellemző ingatlanokról váratlanul eltűntek a földikutyák jelenlétét jelző túrások és hosszú időn keresztül nem sikerült földikutyák jelenlétét igazolni ezeken a helyrajzi számokon. Az egy éven át tartó folyamatos felmérésorozat ezeken a területeken a földikutyák előfordulását (nem egy alkalommal több év hiányt követően) igazolta. Mindezen tények megalapozzák annak a gyanúját, hogy ismeretlen személyek innen szándékosan távolították el a földikutyatúrások földkupacait, azt a látszatot keltve, hogy az nem szolgál élőhelyként a fokozottan védett rágcsálók számára.

2023-ban további egy új élőhelyet azonosítottunk egy bejelentés alapján, a Debreceni Nagyerdő területén az egyik magasfeszültségű nyiladékbán. A területbejárás során minimum 3 egyed aktivitását rögzítettük az élőhelyen. Az új előfordulásról a területi természetvédelmi hatóságot is értesítettük.

2. Denevérgyűrűző Központ működtetése:

A 2023-as esztendőben összesen 25 faj 3142 egyedéről kapott a Magyar Természettudományi Múzeum (a továbbiakban: MTTM) keretében működő Magyar Denevérgyűrűzési Központ adatokat. A befogott denevérek közül csak azokat jelöljük gyűrűvel, melyekre engedélyezett kutatási projekt van. 2023-ban 3 faj 20 egyede lett egyedi azonosítóval ellátva.

Faj	Egyedszám
<i>Barbastella barbastellus</i>	61
<i>Eptesicus serotinus</i>	51
<i>Hypsugo savii</i>	5
<i>Miniopterus schreibersii</i>	36
<i>Myotis alcathoe</i>	15
<i>Myotis alcathoe/brandtii</i>	1
<i>Myotis bechsteinii</i>	623

<i>Myotis blythii</i>	81
<i>Myotis brandtii</i>	3
<i>Myotis dasycneme</i>	25
<i>Myotis daubentonii</i>	344
<i>Myotis daubentonii?</i>	1
<i>Myotis emarginatus</i>	479
<i>Myotis myotis</i>	76
<i>Myotis myotis/Myotis blythii</i>	1
<i>Myotis mystacinus</i>	13
<i>Myotis nattereri</i>	571
<i>Nyctalus leisleri</i>	33
<i>Nyctalus noctula</i>	91
<i>Pipistrellus kuhlii</i>	38
<i>Pipistrellus nathusii</i>	10
<i>Pipistrellus pipistrellus</i>	3
<i>Pipistrellus pygmaeus</i>	160
<i>Pipistrellus pygmaeus/pipistrellus</i>	2
<i>Plecotus auritus</i>	164
<i>Plecotus austriacus</i>	7
<i>Rhinolophus euryale</i>	32
<i>Rhinolophus ferrumequinum</i>	84
<i>Rhinolophus hipposideros</i>	132

1. táblázat. A 2023-ban befogott denevérek összesítő adatai

3. Denevérközösségek felmérése.

A Nemzeti Biodiverzitás Monitorozó Rendszer (a továbbiakban: NBmR) denevérfelmérése során olyan épületeket vizsgáltunk át, amelyek a HNPI működési területén vannak és a monitorozásra előzetesen kijelölt denevér kölykezőhelyek. A vizsgálatok a következő településeket érintették: Abádszalók, Bakonszeg, Baktalórántháza, Cégénydányád, Darvas, Debrecen, Ilk, Kishódos, Kisnamény, Nagyhódos, Nyíradony, Petneháza, Portelek, Tarpa, Tépe, Tiszaderzs, Tiszafüred, Vámospércs, Zsáka.

A felmérés során a következő denevérfajokkal találkoztunk: nagy patkósorrú denevér (*Rhinolophus ferrumequinum*), hegyesorrú denevér (*Myotis blythii*), csonkafülű denevér (*Myotis emarginatus*) és szürke hosszúfülű-denevér (*Plecotus austriacus*).

A jelentős épületlakó denevérekolóniák felmérését elvégeztük. Összesen 21 épület átvizsgálása történt meg. A kölykező nőtények száma nőtt a hegyesorrú denevér (*Myotis blythii*) esetében. A csonkafülű denevér (*Myotis emarginatus*) és a nagy patkósorrú denevér (*Rhinolophus ferrumequinum*) helyi populációjának mért egyedszáma csökkent a tavalyi évhez viszonyítva.

4. Kisemlős monitorozás bagolyköpet elemzéssel.

Az egyes Hortobágyon előforduló kisemlős fajok elterjedésének és mennyiségi viszonyainak a kutatása indirekt módszerrel bagolyköpet vizsgálatok alapján történt. A kisemlősök faunisztikai kutatásához a legszélesebb táplálékspektruma a gyöngybagolynak (*Tyto alba*) van, így főként ennek a fajnak a köpetei kerültek begyűjtésre.

A mintavételezés 2023. júliusában és októberében történt. 14 mintavételi helyszínen jártunk, ahol 3 helyszínen nem tudtunk sikeresen köpeteket gyűjteni. Így összességében 11 helyszínről származó mintát elemeztünk. Ebből 4 helyszínt két alkalommal, a tavaszi-nyár eleji, és az őszi monitoring alkalmával is mintáztunk. A gyűjtött 438 köpetből 1527 egyedet azonosítottunk be összesen.

A köpetenkénti átlag prédaszám 3,48. A gyűjtött mintákban 17 emlős csontjait azonosítottuk fajszinten (ebből 8 védett faj), 5-öt magasabb taxonómiai szinten, ezen kívül 2 énekesmadár, 1 kétéltűfaj, és különféle rovarok maradványait leltük fel.

Az egyes lokalitások (gyűjtőhelyek) kisemlős taxonjainak összesítőjéből kitűnik, hogy a leggyakrabban előforduló zsákmányállatok közül a következő fajok dominálnak: a *Microtus arvalis*, *Crocidura suaveolens*, *Crocidura leucodon* és a *Sorex minutus*. Kiugróan magas egyedszámmal (53 %) van jelen a *Microtus arvalis* a zsákmányolt fajok között.

Meg kell említeni egy menyétet (*Mustela nivalis*) és egy fehértorkú denevért (*Vespertilio murinus*) is. A fehértorkú denevért eddig 2020-ban (Balmazújváros, András háza major), és 2021-ben (Hortobágy, Halórház) sikerült kimutatni.

A 2023-as gyöngybagoly köpetvizsgálatok alapján elmondható, hogy a Hortobágy kisemlős faunája faj és egyedszám vonatkozásaiban is igen változatos és gazdag táplálékforrásként szolgál az egyes itt előforduló bagolyfajok számára.

5. Ürgék (*Spermophilus citellus*) monitorozása.

2023. évben az ürgepopulációk monitorozása Nyíregyháza (Simai úti volt katonai lőtér), Nyíregyháza (repülőtér), Nagykálló (Harangod), Kállósemjén (Honcsokos), Sáránd (Városréti-legelő), Hajdúszoboszló (Gáti-legelő), Hajdúszoboszló (repülőtér), Debrecen-Józsa területeken valósult meg, a NBmR protokollja alapján.

A Nagykálló: Harangod és Debrecen-Józsa területén a korábbi évekhez hasonlóan stabil állomány volt megfigyelhető. A Hajdúszoboszló: Gáti-legelőn a terület nyugati szélén egy egyed volt észlelhető, a terület többi részén nem volt nyoma az állatoknak.

Hajdúszoboszló: reptér területéről eltűnt az ürge, több alkalommal történő ellenőrzés során sem volt a területen a jelenlétére utaló nyom. A Nyíregyháza: Simai úti volt katonai lőtér területéről eltűnt. A Kállósemjén: Honcsokos területéről a faj tartósan eltűnt. A Sáránd: Városréti-legelő és a Nyíregyháza: repülőtér területeken a faj jelenléte továbbra sem volt kimutatható.

6. Ritka és telepesen költő madárfajok monitorozása.

A HNPI a korábbi évek gyakorlatának megfelelően a 2023-as naptári évben is a Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület (a továbbiakban: MME) által kidolgozott protokollnak megfelelően végezte el a ritka és telepesen fészkelő madárfajok célzott madártani felmérését.

A tavalyi évben immár minden olyan fajnál, melyeknél az általuk költésre használt fészkek/számukra kihelyezett mesterséges költőládák lokációja évről-évre ugyanazon a ponton van (rétisas, fehér gólya, fekete gólya, kerecsensólyom, szalakóta stb.). A HNPI-TVŐ szakemberei a biotikai adatok gyűjtésére szolgáló OpenBioMaps (OBM) szoftver standard módon kezelhető ún. "fészkelési form" felületén gyűjtötték a felsorolt fajok fészkelési adatait. Ennek megfelelően az adatok feldolgozása, kinyerése és összesítés sokkal hatékonyabban és gyorsabban történhetett meg.

2023-as évben igen kedvezően alakultak a csapadékviszonyok, illetve a csapadékeloszlás is egész évben. Az aszályos 2022-es év végén hulló jelentős csapadéknak köszönhetően a tavalyi naptári évben a parti- és vízimadarak költése szempontjából igen kedvező állapotú vizes élőhelyek alakultak ki, a tavasszal hulló további csapadékoknak köszönhetően a vizes élőhelyek kedvező állapota egészen nyár közepéig kitartott. A korábbi időszak elkeserítő éveivel képest igen kedvezően alakultak a szikes pusztai környezetben fészkelő partimadárfajok fészkelései (gulipán, gólyatöcs, piroslábú cankó, nagy goda). A ritka fészkelő réce fajoknak (böjti réce, kanalas réce, nyíl farkú réce, cigányréce) is átlagosnál jóval több fészkalja és fiókás családja lett fellelhető. Egyes pusztarészek mély fekvésű vizes területein a fehérszárnyú szerkő költésére is alkalmas állapotok alakultak ki, a faj csak igazán vizes években fészkel a Hortobágy területén. A táplálkozásra alkalmas vizes élőhelyek sokasága miatt a gémféle is átlagosnál nagyobb számban fészkeltek a vegyes gémtelepeken.

7. Élőhelytérképezés.

Élőhelytérképezés keretében a Debrecen környéke O5x5_012 számú NBmR 5x5 km-es mintanegyzet élőhelyeinek felmérésére, illetve térképezésére került sor.

Az 5x5 km-es mintanegyzet mozaikos tájszerkezetű nyírségi területen helyezkedik el, a Dél-Nyírség kistáj déli felében, Debrecentől keletre. Jelentős arányú az erdőborítás (ún. debreceni Erdőpuszták), de beépített (nagyvárosi) területek közelsége nagymértékű antropogén hatással is jár. A homok alapkőzet és talajok, valamint a korábbi viszonylagos vízbőség valaha itt is gazdag, és alföldi viszonylatban változatos természetes vegetáció kifejlődését tette lehetővé, meghatározóan (természetes) erdőborítással, a buckaközi laposokban vizes élőhelyekkel. A táj jelenlegi képét a sok évszázados emberi tevékenység határozza meg. A kvadrát területének nagy része erdővel borított, de az erdők meghatározóan tájidegen állományok (akácok – S1, illetve S4, S3, S2), kisebb arányban őshonos fajok alkotta jellegtelenebb, kezelt formák (RC, RB, L5, RDb). Jelentős a szántók (T1) aránya is, a természetközeli/féltermészetes gyepek (D34, H5b, OB, OC) aránya a közelmúltban tovább csökkent. Korábbi csökkenés után folyamatosan nő a beépített területek (lakóépületes „tanyák”, telephelyek, falusias beépítések) aránya. A kialakított víztározók a felmérés idején (és az azt megelőző időszakban is) szárazon álltak, gyomos/jellegtelen mocsári növényzettel, jelezvén a térségi szárazodást és talajvízszint csökkenést. Erdemi területet foglalnak az infrastrukturális létesítmények (közutak, vasút, vezetékpászták) a lakott/beépített területek mellett. A jelentős erdőborítás ellenére a mintanegyzetben csak kis arányt képviselnek a természetes élőhelytípusok, illetve azok maradványai. Jelentős a fiatal erdőfelújítások és erdőtelepítések aránya is. A gyepek

állapotát a drasztikus területcsökkenés (beépítés, beszántás, erdősítés) mellett rontja a vízhiány, a kezeletlenség miatt is bekövetkező cserjésedés/gyomosodás.

Közösségi jelentőségű élőhelyek közül erdősztyepp tölgyes maradványok és üde tölgyesek maradványai (91I0, 91F0), üde rétek (6440/6510), kis mozaikon homoki gyep maradványok (6260, OC) fordulnak elő. Igen jelentős a mintaterület inváziós fertőzöttsége. Nagy területet borítanak akácok (*Robinia pseudoacacia*), sokféle jelentős a kései meggy (*Padus serotina*) fertőzöttség. Az utóbbi években erőteljesen terjednek az alkörmös (*Phytolacca*) fajok. A gyepek élőhelyeken, de már nyílt faültetvényeken is nagy területet borít az *Asclepias syriaca*, általánosan elterjedt a *Solidago gigantea* (mindkét faj további intenzív terjedésben is van). Foltszerűen, de többfelé előfordul a mirigyes bálványfa (*Ailanthus altissima*) és a gyalogakác (*Amorpha fruticosa*) is.

8. Edényes növényfajok monitorozása.

	Faj neve	Felmérés típusa	Felmérés helye	Teljesülés	Főbb eredmények, fontos információk
1.	Volgamenti hérics (<i>Adonis volgensis</i>)	A	Kengyel	igen	A közelmúltban előkerült kengyeli állomány szántók közti fasoros mezsgyében él. Egyedszáma a kezelési beavatkozások mellett is néhány tíz töves (2023-ban 41 tő), a kis egyedszám és a sérülékeny termőhely miatt erősen veszélyeztetett. Fontos kiemelni ugyanakkor, hogy a védelmi/kezelési beavatkozásoknak is köszönhetően fiatal egyedek is jelen vannak. Az állomány fennmaradása miatt kiemelten fontos a növények körül visszagyepesített védőzóna kialakítása/fenntartása.
2.	Egyhajúvirág (<i>Bulbocodium versicolor</i>)	A	Debrecen térsége Bánk: Ludascsárda és „Döggyár mögött”, Hajdúbagos: Sűrű-tisztája, Hosszúpályi: Vasvári-sűrű és Földvár-part, Hosszúpályi: Hosszú-gáz, Monostorpályi: Csík-gát, Újléta: Kis-erdő	igen	A nyírségi állományok alapvetően erdőben, erdőszéleken fordulnak elő, jellemzően nem nyílt gyepeken. A 2020-as alacsony virágzó tőszámhoz képest 2023-ban nagyobb volt az egyedszám, a változás azonban jórészt virágzó tövek számának fluktuációját mutatja. Sok más fajjal ellentétben az előző évi szárazság az egyhajúvirág esetében a virágzási hajlandóságot növelheti. Az élőhelykezelési beavatkozások ugyanakkor részben javíthatják a legnagyobb (újlétai) állomány (egyébként több szempontból is romló) feltételeit. A kíméletes legeltetési/aljnövényzet

					<p>visszaszorítási és a lombkorona záródást mérséklő beavatkozások folytatása indokolt.</p>
3.	<p><i>Kisfészű aszat</i> (<i>Cirsium brachycephalum</i>)</p>	E	<p>HNPI működési területe (állandó mintavételi helyeken kívüli előfordulások)</p>	E: 15%	<p>A faj a szikesedő mocsarak, rétek karakterfaja. A kétéves növény állományadatai igen hektikusan változnak, elsősorban az adott évek csapadéjárásának függvényében. A HNPI működési területén elszórtan a Bereg-Szatmári síkon, a Rétközben és a Nyírségben, illetve a Hajdúságban is előfordul, míg a Hortobágyon és a Bihari-síkon hatalmas állományai élnek. A virágzó egyedek száma évről évre jelentős ingadozást mutat. 2023-ban helyenként jelentős számban virított, de az állományok alapvetően felülmúlták az aszályos 2022-es évben detektálható (virágzó hajtásszámra vonatkozó) számokat.</p>

4.	Kockás kotuliliom (<i>Fritillaria meleagris</i>)	A	Márokpapi, Tarpa: Téb-erdő, Tarpa: Nagy-erdő, Kömörő: Kömörői-erdő, Fülesdi: Fülesdi-erdő, Kisszekeres, Túrricse-Tisztaberek, Garbolc	igen	A kockásliliom élőhelyei a Bereg-Szatmári-síkon alapvetően üde természetes erdők (főleg keményfaligetek, tölgyesek, láperdők) és ezek származékai, illetve erdőszélek és üde gyepek, mocsárrétek. 2023-ban a virágzó tövek száma érezhetően kisebb volt, a jelentős csökkenést főleg a Téb-erdő nagy állományának látszólagos (virágzó tövekre értelmezhető) csökkenése okozza. A virágzó tövek számának csökkenése valószínűsíthetően a 2022-es aszályos évvel magyarázható.
5.	Magyar nőszirm (<i>Iris aphylla subsp. hungarica</i>)	B+E	HNPI működési területe (B: állandó mintavételi helyek és E: azon kívüli előfordulások): Bátorliget: Lókert, Bátorliget: Nagy-legelő, Bátorliget: Fényi-erdő, Debrecen-Bánk: Ludascsárda, Haláp: Álló-hegy, Pap	igen/részben	Polikormonos növekedésű növényfaj. Hajtásszám/virágzó hajtásainak száma évente jelentős eltérést mutathat. A felmérések során a hajtásszámok meghatározása (is) történt, mivel virágzó hajtások minimális számban voltak jelen, és ez az állományok méretéről jobb információt ad. 2023-ban a virágok, virágzó hajtások száma kimondottan alacsony volt (véltetően az előző év vegetációs időszakának rekord aszálya miatt), különösen a gyepen élő állományok esetében.

6.	Homoki nősziriom (<i>Iris humilis</i> <i>subsp. arenaria</i>)	A	Bagamér: Malomgát és Daruhegyek, Ófehértó: Gácsi-szőlő, Nagykálló, Rohod, Napkor	igen	A homoki nősziriom valószínűleg soha nem volt gyakori, általánosan elterjedt az érintett működési területen, illetve azon belül a nyírségi homoki gyepeken. Nyírségi állományai sérülékenyek. A polikormonok hozzávetőleges elkülönítése ezen a felmérési területen többé-kevésbé megoldható (bár csak hozzávetőleges értéket ad), ezért a nagy ingadozást mutató virágzó hajtásszám felmérés mellett a jelenlegi felmérés során polikormon egyedszám felmérés is történt (hasonlóan az előző felmérésekhez). Az utóbbi években több új állománya is előkerült a Nyírség középső részén a Dél-Nyírség ismert előfordulásai mellett, illetve 2023-ban is sikerült új állományt (Napkor) feltárni. Az új állományok jellemzően korábbi homoki szőlődombokhoz illetve ott fennmaradt gyepes mezsgyékhez kötődnek. A látszólagos egyedszám növekedés alapvetően az új állományok feltárásával magyarázható.
7.	Heverő iszapfű (<i>Lindernia procumbens</i>)	E	HNPI működési terület	100%	A faj nagyszámú jelenléte kizárólag a bő csapadékú, belvizekben gazdag években észlelhető, de a tényleges előfordulások és az egyedszámok akkor is tág határok között ingadoznak. A monitorozásra kijelölt korábbi mintavételi helyeken a faj jelenlétét nem tapasztaltuk, míg a Szatmári-síkon (Nagyar: Erge-hát) és a Bihari-síkon (Zsáka: Szarkas-lapos) két jelentősnek mondható (több ezer töves) állományt rögzítettünk 2019-ben, míg 2020-ban a Hortobágyi Nemzeti Parkban, Püspökladány térségében (Nagy-Kun-lapos) került elő kis állománya, 2021-ben Esztár külterületén került elő minimális egyedszámú lelőhelye. 2023-ban nem volt

					fellelhető a korábban ismert lelőhelyeken.
8.	<i>Leánykörcsin</i> (<i>Pulsatilla grandis</i>)	A	Bátorliget (Nagy- legelő)	igen	A HNPI működési területén a fajnak egyetlen előfordulási helye ismert a Bátorligeti-legelőn. Az egyedszámok folyamatos csökkenést mutattak, 10-15 éve is bekövetkezett egy jelentősebb egyedszám visszaesés. Ezek valószínűsíthető oka a kedvezőtlen, tavaszi időszakban aszályos időjárás, a nem megfelelő legeltetés (túllegeltetés), a korábban mesterségesen szaporított és kiültetett tövek (DE Botanikus Kert) fokozatos visszaszorulása, pusztulása, illetve a még korábban bekövetkezett jelentős élőhely leromlás (bolygatás miatt). A előző (2020-as) felméréshez képest már nem csökkent az egyedszám, ugyanakkor a megfelelő élőhelykezelés (kíméletes, kontrollált legeltetés, inváziós fajok visszaszorítása) nem hagyható el (a többi <i>Pulsatilla</i> faj okán sem).

9.	Sziki lórom (<i>Rumex pseudonatronatus</i>)	A	Újszentmargita (Tilos-erdő), Egyek (Ohati-erdő), Nagyiván, Tiszafüred - Kócsújfalu	igen	A faj tipikus élőhelyei a szikes rétek és sziki erdőössztyepp rétek, sziki tölgyesek tisztásai, sziki magaskórósok. Korábban csak a Tilos-erdőből volt ismert recens előfordulása, illetve itt történt felmérése, de közben a térségben több állománya is előkerült, elterjedési területe (és egyedszáma) lényegesen nagyobb. 2023-ban is kerültek élő új (meta) populációi. Az ismert állományok egyedszáma mutat ingadozást, de összességében stagnálnak mondható, az egyedszám emelkedések az újonnan feltárt állományoknak köszönhetőek.
10.	Zergeboglár (<i>Trollius europaeus</i>)	A	Bátorliget (Bátorliget-láp I.), Bátorliget (Bátorliget-láp II.), Nyírábrány (Mogyorós), Vámospércs (Jónás-rész), Nyírábrány: Hanelek	igen	A faj tipikus élőhelyei üde rétek, láprétek, magassásosok, lápi magaskórósok és üde erdőszegélyek, erdei tisztások, a HNPI működési területén csak a DK- és D-Nyírségben él. Állományai stagnálnak vagy enyhén csökkenőnek mondhatóak. 2023-ban csekélyebb számú virágzott hozott (ezt magyarázhatja a 2022-es kivételes aszály). A vízhiány mellett egyes termőhelyek cserjésedése is veszélyezteteti rövid távon.

9. Növénytársulások monitorozása.

A növénytársulások felmérésének keretében a HNPI működési területén, az NBmR protokollja alapján 6 társulás 7 állománya lett meghatározva.

	Növénytársulás megnevezése	Felmérés helye	Teljesülés	Főbb eredmények, fontos információk
1.	<i>Achilleo-Festucetum pseudovinae</i> (Cickórós füves szikespuszta)	Nádudvar (Szelencés)	igen	A társulás mintavételi területe 2022-ben kiszáradt, kilegelt állapotban volt, amelyet aztán az akkori kiterjedt pusztai tűz is érintett. A növényfajok számában és összetételében látható 2023-as változást vélhetően a tavalyi tűzvész (és aszály) okozza. A leégett részeken a társulás szerkezetében is változások láthatóak, a zártnak mondható gyepszőnyeg felszakadozott, a <i>Festuca pseudovina</i> aránya csökkent, a borítás láthatóan csekélyebb. Ugyanakkor a pionír/egyéves fajok aránya, valamint az ún. bodorkák mennyisége nőtt.

				A fentiek miatt a mintavételi terület legalább 5 éven keresztül (a protokolltól eltérően) évenkénti felmérését javasoljuk (ez indokolta az idej felmérést is).
2.	<i>Acorelletum pannonicae</i> (Magyarpalkás)	Nyíregyháza, Újfehértó: Nagy-Vadas-tó	igen	<p>A társulás a mintavételezés évében NEM volt azonosítható, amit többszörös bejárással is megerősítettünk. A mintavételi terület a Nagy-Vadas-tó (természetes szikes tó, időszakos vízborítással) északi részmederszakaszában (Kis-Vadas) fekszik, ahol korábban megfelelő években tömeges és nagy felületet érintett a magyar palka (<i>Acorellus pannonicus</i>) megjelenése, ugyanakkor ugyanazon a helyen jelen vannak a szikes zonáció- és mozaikkomplex egyéb elemei is.</p> <p>Bár a megelőző két évhez (2021 illetve a rekordaszályos 2022) képest 2023-ban átlagosnál kissé magasabb volt az időarányos évi csapadékösszeg, ugyanakkor a szikes tómeder immár hatodik éve nem kapott érdemi tél végi-kora tavaszi elárasztást, ami leginkább elősegítette volna a magyar palka társulás kialakulását. A csapadék túlnyomó része (egy januári csúcsot követően), május végén, illetve nyáron érkezett, ami inkább az évelő szikfoknövényzet számára kedvezett. Lényegében 2018-2020 között csak fragmentálisan jelent meg <i>Acorelletum pannonicum</i> társulás, 2021-ben 2022-ben, és 2023-ban még úgy sem.</p> <p>A társulás névadó fajának 2023-ban egyetlen példányát sem sikerült fellelni a mintavételi területen és annak szomszédságában. Ismert, korábbi években legnagyobb állományai helyén is évelő fajok (<i>Puccinellia limosa</i>, <i>Aster tripolium</i>) átlagosan 70% körüli borítású szikfok jellegű társulása állandósult, amelyben az <i>Acorellus pannonicus</i> mellett az egyéb, általában erre az aspektusra jellemző egyéves fajok aránya is szokatlanul csekélynek mutatkozik az elmúlt 6 évben. 2018 és 2021 között emellett egyre nagyobb teret nyertek a záródó szikes rétre és szikes mocsarakra jellemző fajok is, de egyelőre – valószínűleg az extrém aszályos 2022 év miatt – ez a folyamat visszafordult vagy lelassult. Ismervén az <i>Acorelletum pannonicum</i> társulás természetes évek közötti dinamikáját, ezt nem tekintettük a monitorozás akadályának. A vegetáció átlagos záródása a 2018-ban tapasztalt érték (ekkor 26%) többszörösére növekedett (2022-ben 53%, 2021-ben 66%, 2020-ban 74%, míg 2019-ben közel 63%). A tófenéki vakszikvegetáció több éve záródó mézpázsitos-sziki őszirózsás növényzetnek</p>

				<p>adta át a helyet. 2023-as felmérésünk idején a záródás két éves kisebb visszaesést követő újabb növekedését tapasztaltuk (átlagosan 71%).</p> <p>Meglátásunk szerint, ha az aszályos évek hosszabb időn keresztül folytatódnak, a társulás idővel teljes mértékben eltűnhet a területről. Az évelő sziki növényzet záródásában mellett közrejátszhat a legeltetési használat hiánya. 2023-ban és 2022-ben egyszeri nyári kaszálás történt (2019-ben és 2021-ben nem történt érdemi gyephasználat, azt megelőzően juh legeltetése volt jellemző).</p> <p>A társulás fenntartása szempontjából a természetes szikes tavi vízdinamika fennmaradása szükséges, amit a természetvédelmi kezelés szűk értelemben vett eszköztára a mintaterületen nem képes befolyásolni. Természetvédelmi kezelésként a mintaterület rendszeres legeltetése javasolható; de ez is csak abban az eredményben járhat a társulás szempontjából kedvező eredménnyel, ha az alapvetően klímafüggő vízborítási viszonyok kedvezőek.</p>
3.	<i>Artemisio-Festucetum pseudovinae</i> (Ürmös szikespuszta)	Nádudvar (Szelencés)	igen	<p>A társulás mintavételi területe tavaly kiszáradt, kilegelt állapotban volt, amelyet az akkori kiterjedt pusztai tűz már érintett. A növényfajok számában és összetételében látható 2023-as változást vélhetően a 2022-es aszály és a pusztai tűzvész okozhatja. Érzékelhető az <i>Artemisia santonicum</i> arányának és általában a borítás csökkenése, az egyéves/pionír jellegű fajok arányának megnövekedése.</p> <p>A fentiek miatt a mintavételi terület legalább 5 éven keresztül (a protokolltól eltérően) évenkénti felmérését javasoljuk (ez indokolta az idej felmérést is).</p>
4.	<i>Camphorosmetum annuae</i> (Bárányparéjos vakszik)	Kunmadaras (Kunmadarasi-puszta)	igen	<p>A bárányparéjos szolonyec vakszikenövényzet társulás 2023-ban a tavaszi-nyárelői csapadék révén „tipikusabb” formában jelent meg. A <i>Camphorosma</i> tövek száma látszólag nagyobb, bár egyedi borításuk még csekélyebb volt. Az eleve kis fajszerű, speciális társulás növényfajainak számában és összetételében jelentős változás nem történt. A <i>Puccinellia limosa</i> folyamatosan jelen volt, aránya nőtt a korábbi évekhez képest, a csapadék/vízviszonyok függvényében a <i>Camphorosma</i>-val „vetélkedik” a mintaterületen. Ugyanakkor továbbra is jellemzőnek mondható folyamat, hogy a tavaszi vízborítás</p>

				elmaradásával/csökkenésével a társulásban helyenként fokozatosan nagyobb teret nyernek a gyepi fajok (pl. <i>Artemisia santonicum</i> , <i>Festuca pseudovina</i>).
5.	<i>Pholiuro-Plantaginetum tenuiflorae</i> (Kígyófarkfü-vékony útifű társulás)	Kunmadaras (Kunmadarasi-puszta)	igen	A kígyófarkfü-vékony útifű társulás 2023-ban a mérsékelt tavaszi csapadék révén némileg üdebb (2022-höz képest mindenképpen), a borításértékek általában nagyobbak. Feltűnő a pusztai bodorkák (itt jellemzően <i>Trifolium angulatum</i>) jelentős számú megjelenése, bár ezen túl a növényfajok számában és összetételében nagy változás nem történt. A névadó fajok (<i>Pholiurus pannonicus</i> , <i>Plantago tenuiflora</i>) folyamatosan jelen vannak, idén arányuk is nagyobb volt. Az aszályos évekre jellemző közönséges/gyom és szárazgyepi fajok további térnyerése 2023-ban nem volt kifejezett.
6.	<i>Salici pentandrae-Betuletum pubescentis</i> (Babérfüzes nyírláp)	Bátorliget: Bátorligeti-láp, Piricse: Júlia-liget	igen	A bátorligeti babérfüzes nyírláp állományok már átmenetet mutatnak a ligeterdők felé. Az aljnövényzetben jelentős a társulás vonatkozásában tipikusnak nem mondható fajok aránya. Az általános szárazság szintén fokozza a nyírláp állományok aljnövényzetének átalakulását, ráadásul a bolygatott foltok regenerációja is nehézkes a gyomok jelentős aránya miatt. A lombkorona nyílása miatt a cserjeszint erősödik. Ugyanakkor az extrém aszályos 2022-es év után a 2023-ban az állomány érezhetően üdebb, „jobb” képet mutatott a piricseihez képest. Ennek magyarázata alapvetően a Bátorligeti-lápon történő mesterséges vízvisszatartása/vízpótlása lehet. A piricsei állományokban jelen vannak és meghatározóak a társulásra jellemző fajok, de az utóbbi időszakban fellépő szárazság miatt egyértelműen kedvezőtlen folyamatok indultak el, illetve ezek erősödtek a 2022-es aszály után. A babérfüzes nyírláp állományokban több inváziós faj is megjelent (ezek a szomszédos területeken korábban is jelen voltak) és jelentős mértékben terjedt. Szembetűnő a gyomok arányának további növekedése 2023-ban. Ezen belül aggasztó az <i>Acer negundo</i> és néhány más inváziós faj terjedése. Az <i>Acer negundo</i> magoncjai jelentős arányban jelen vannak a C szintben felvett mintakörökben, bár a megvalósuló kezelési beavatkozás (<i>Acer negundo</i> magoncok, magaszóró egyedek eltávolítása/ritkítása) érezhetően lassítja a folyamatot. A vízhiány miatt a tőzeges talaj bomlási folyamatai továbbra is jellemzőek, sőt

				erősödtek, ezt jelzi az alapvetően <i>Thelypteris palustris</i> és <i>Carex acutiformis</i> uralta aljnövényzetben az <i>Urtica dioica</i> jelentős arányú térnyerése és már folyamatosnak mondható nagyszámú jelenléte. A szárazság miatt felgyorsuló szukcessziós folyamatokat jelzik az üde erdei/ligeterdei fajok arányának fokozatos növekedése is.
--	--	--	--	--

10. Közösségi jelentőségű élőhelytípusok monitorozása.

A közösségi jelentőségű élőhelyek felmérésének keretében 12 mintavételi területen NBmR protokoll alapján történő extenzív adatlapos felmérése történt, amelyekből 4 a monitoring keretében már ismételt felvételezés.

Erdei élőhelyeket 4 helyszínen vizsgáltunk:

- 91I0 – Nyíregyháza, Sóstói-erdő,
- 91G0 – Baktalórántháza,
- 91F0 – Tarpa,
- 91E0 - Vásárosnamény

Gyepes élőhelyeket 7 helyszínen mértünk fel:

- 6510 - Nyíregyháza,
- 6440 – Rakamaz,
- 7230 – Biri,
- 6250 – Nádudvar,
- 6260 – Rohod,
- 6410 – Napkor,
- 1530 – Újfehértó,

Vizes élőhelyeket 1 helyszínen mértünk fel: 3150 - Rakamaz.

Az egyes felmért vegetációs egységek rövid összefoglaló értékelése

Erdei élőhelyek:

91I0_HNPI_2023 (Sóstói-erdő): A kijelölt vegetációtípus Á-NÉR élőhelybesorolása: alföldi zárt kocsányos tölgyesek (L5). A mintavételi vegetáció egyértelműen azonosítható volt, a felvételezés a vegetáció szempontjából megfelelő aspektusban történt. Az erdőrészlet alakja (keskeny, hosszúkás) miatt 100x100 méteres szabályos négyzet helyett 50x200 méteres mintakvadrát lett kijelölve, a részminták elhelyezkedése szabályos vonal mentén, egyenletes távolságban történt. A felső lombkoronaszint uralkodó fafaja a kocsányos tölgy (*Quercus robur*), amely a legmagasabb átmérőkategóriákban (>60 cm, 31-60 cm) volt jelen, ami az állomány kiemelkedően idős voltára utal. Ugyanakkor invázív fafajok (kései meggy-*Padus serotina*, fehér akác – *Robinia pseudoacacia*) is konstans, gyakori fajai a második lombkoronaszintnek. A cserjeszint erőteljes és viszonylag fajgazdag, míg az újulatban az inváziós fásszárúak a leggyakoribbak. A gypeszintben a tipikus, kedvező állapotot indikáló fajok száma (ezek nagyrészt zárt erdei fajok) számottevő (9 faj), borításuk ugyanakkor csekély. Inváziós lágyszárúak száma is jelentős (4 faj). Védett fajt nem detektáltunk. Állományszerkezeti értelemben a mintaterület kifejezetten változatos, a vastag fák és a holtfa mennyisége kedvező. Az állomány természetességi értéke a viszonylagos fajgazdagság, csekély vadhatás és jó szerkezeti jellemzők dacára közepes (3), amit az inváziós fajok nagy aránya indokol.

91G0_HNPI_2023 (Baktalórántháza): A kijelölt vegetációtípus Á-NÉR élőhelybesorolása: gyertyános- kocsányos tölgyesek (K1a). A 2017.05.11-én, KEHOP projekt keretében elkészült „91G0-0-1_baktai_rezervatum” kódú felvétel megismétlése, ugyanazon sarok- és részmintaközpontokkal. A mintaterület erdőrezervátum magterület része. A mintavételi vegetáció egyértelműen azonosítható volt, a felvételezés a vegetáció szempontjából megfelelő aspektusban történt. A felső lombkoronaszint uralkodó fafaja a kocsányos tölgy (*Quercus robur*), amely a legmagasabb átmérő kategóriákban (>60 cm, 31-60 cm) volt jelen, ami az állomány kiemelkedően idős voltára utal. A második lombkoronaszintben a gyertyán (*Carpinus betulus*) domináns. Invázió fajok (kései meggy- *Padus serotina*, fehér akác – *Robinia pseudoacacia*, mirigyes bálványfa: *Ailanthus altissima*) csekély arányban vannak. A cserjeszint gyenge, az újulatban a leggyakoribb gyertyán mellett inváziós fásszárúak kis mennyiségben, de jelen vannak. A gyepszintben a tipikus, kedvező állapotot indikáló fajok száma (ezek nagyrészt zárt erdei fajok) kifejezetten magas (17 faj), borításuk is számottevő. Inváziós lágyszárúak száma is jelentős (4 faj), borításuk egyelőre alacsony. Védett fajok száma 1. Állományszerkezeti értelemben a mintaterület kifejezetten változatos, a vastag fák és a holtfa mennyisége magas. Az állomány természetességi értéke a fajgazdagság és jó szerkezeti jellemzők ellenére nem kiemelkedő, csupán jó (4), amit elsősorban az igen erős vadhatás és az inváziós fajok terjedése indokol. A 2017-es felméréssel összehasonlítva a kedvező szerkezeti jellemzők alig változtak, viszont az inváziós fajok száma ugrásszerűen megnőtt (2017: 0 lágyszárú faj, a fásszárúak között csupán 1 faj). A tipikus fajok 2017-ben feljegyzett alacsonyabb száma (2017: 10 faj) pusztán annak a technikai körülménynek tulajdonítható, hogy az akkori módszertan több tipikus faj feljegyzését nem engedte meg. A természetességi érték 2017-ben még jobb volt (5), a romlásért elsősorban az inváziós fajok számottevő terjedése felelős.

91F0_HNPI_2023: A kijelölt vegetációtípus Á-NÉR élőhelybesorolása: keményfás ártéri erdők (J6). A mintavételi vegetáció egyértelműen azonosítható volt, bár a gyertyán viszonylag magas aránya arra utal, hogy a folyószabályozások révén a mentett oldalra került, és az utóbbi évtizedekben fokozódó kiszáradásnak kitett termőhely miatt megindulhatott keményfaliget átalakulása gyertyános-kocsányos tölgyesek irányába. A felvételezés a vegetáció szempontjából megfelelő aspektusban történt. A felső lombkoronaszint uralkodó fafaja a kocsányos tölgy (*Quercus robur*) és a magyar kőris (*Fraxinus angustifolia* subsp. *danubialis*) amelyek elsősorban magasabb átmérő kategóriában (31-60 cm) voltak jelen, ami az állomány közepesen idős voltára utal. A második lombkoronaszintben a mezei juhar (*Acer campestre*) és a gyertyán (*Carpinus betulus*) domináns. Invázió fásszárúak a mintaterületen szinte teljesen hiányoznak, de a zöld juhar újulatban minimális arányban már megjelent. A cserjeszint többnyire gyenge, bár foltokban sűrű, viszonylag fajgazdag. Az újulatban a másodlombkoronaszint fajai a legjellemzőbbek. A gyepszintben a tipikus, kedvező állapotot indikáló fajok száma (ezek nagyrészt zárt erdei fajok) kifejezetten magas (16 faj), borításuk is számottevő. Inváziós lágyszárúak nincsenek. Védett fajokat nem detektáltunk. Állományszerkezeti értelemben a mintaterület meglehetősen változatos, a vastag fák és a holtfa mennyisége számottevő. Az állomány természetességi értéke a fajgazdagság és jó szerkezeti jellemzők, az inváziós fajok elenyésző aránya ellenére nem kiemelkedő, csupán jó (4), amit elsősorban az igen erős vadhatás indokol.

91E0_HNPI_2023 (Vásárosnamény): A kijelölt vegetációtípus Á-NÉR élőhelybesorolása: fűz-nyár ártéri erdők (J4). A mintavételi vegetáció egyértelműen azonosítható volt, a felvételezés a vegetáció szempontjából megfelelő aspektusban történt. Az erdőrésztlet belső inhomogenitása miatt 100x100 méteres szabályos négyzet alakú mintaterületet nem lehetett kijelölni, ehelyett 50x200 méteres mintakvadrátban történt a felmérés, ahol a részminták elhelyezkedése szabályos vonal mentén, egyenletes távolságban történt. A felső

lombkoronaszint uralkodó fafajai fehér fűz (*Salix alba*), és a fehér-, illetve fekete nyár (*Populus alba*, *P. nigra*) amelyek a legmagasabb átmérőkategóriákban (>60 cm, 31-60 cm) volt jelen, ami az állomány viszonylag idős voltára utal. A második lombkoronaszintben leginkább az inváziós zöld juhar (*Acer negundo*) uralkodott, de hazai szilfajok (*Ulmus minor*, *U. laevis*) is rendszeresek voltak. A cserjeszint erőteljes de kevésbé fajgazdag, domináns a veresgyűrű som (*Cornus sanguinea*) Az újulatban a zöld juhar és a szilfajok jellemzőek. A gyepszintben a tipikus, kedvező állapotot indikáló fajok száma (ezek nagyrészt már a keményfaligetek irányába mutató zárt erdei fajok) számottevő (8 faj), borítás szempontjából közülük csupán a podagrafü (*Aegopodium podagraria*) ér el magas értékeket. Inváziós lágyszárúak száma és borítása jelentéktelen (1 faj). Védett fajt nem detektáltunk. Állományszerkezeti értelemben a mintaterület viszonylag változatos, a vastag fák és a holtfa mennyisége kedvező. Az állomány természetességi értéke a viszonylagos fajgazdagság, és jó szerkezeti jellemzők dacára közepes (3), amit az inváziós zöld juhar nagy aránya okoz.

Gyepes élőhelyek:

6510_HNPI_2023 (Nyíregyháza): A kijelölt vegetációtípus Á-NÉR élőhelybesorolása: mocsárrétek (D34). A 2017.05.25-én, KEHOP projekt keretében elkészült 6510-0-1_Olahret kódú felvétel megismétlése, ugyanazon sarokkoordinátákkal és mintavételi elrendezésben. Helyi jelentőségű természetvédelmi területen (Oláh-rét TT) helyezkedik el. A mintavételi vegetáció egyszerűen azonosítható volt, a felvételezés szempontjából optimális aszpektusban. A mintakvadrátban uralkodó faj a réti csenkesz (*Festuca pratensis*). A társulás viszonylag fajgazdag, a részmintákban 16 edényes növényfajt detektáltunk. Összesen 8 tekinthető karakterfajnak. A védett fajok száma 1. A vegetáció a felmérés alapján jó (4) természetességi állapotú, invázív vagy gyom jellegű fajok nincsenek jelen; kaszálós kezelés megfelelő. A 2017-es felméréssel összehasonlítva a részmintákban detektált fajok száma csökkent (2017:23 faj), a tipikus fajok száma (2017: 5 faj) növekedett, védett fajként ugyanúgy az *Orchis elegans* volt jelen. A fajkészlet változása során feltűnő egyes nedvességkedvelő fajok (pl. *Schoenoplectus lacustris*, *Mentha aquatica*) eltűnése, és szárazabb kaszálórégi fajok (*Festuca rubra*, *Galium verum*, *G. mollugo*) megjelenése, aminek háttérben egy kiszáradási folyamat állhat. Természetességi értéke nem változott (2017: 4).

6440_HNPI_2023 (Rakamaz): A kijelölt vegetációtípus Á-NÉR élőhelybesorolása: mocsárrétek (D34). A 2017.06.06-án, KEHOP projekt keretében 6440-0-2_Rakamaz kóddal készült felvétel megismétlése, viszont a területen végzett részleges kaszálás miatt a sarokkoordinátákat módosítani kellett. A mintavételi vegetáció egyértelműen azonosítható volt, a felvételezés szempontjából optimális aszpektusban. A mintakvadrátban uralkodó faj a réti ecsetpázsit (*Alopecurus pratensis*), a sovány perje (*Poa pratensis*), és a korai sás (*Carex praecox*). A társulás viszonylag fajgazdag, a részmintákban 24 edényes növényfajt detektáltunk. Összesen 8 tekinthető karakterfajnak. A védett fajok száma 0. A vegetáció a felmérés alapján jó (4) természetességi állapotú, ugyanakkor foltokban domináns benne a ruderális gyomfajok közül a mezei aszat (*Cirsium arvense*), invázív fajok nincsenek. A 2017-es felméréssel összehasonlítva a részmintákban detektált fajok száma azonos (2017:24 faj), a tipikus fajok száma (2017: 7 faj) kissé növekedett (védett faj 2017-ben sem volt). A két felvételi időpont közötti fő változás a mezei aszat (*Cirsium arvense*) foltokban történő elszaporodása, aminek oka esetleg lokális bolygatás lehet. Természetességi értéke utóbbi ok miatt csökkent (2017: 5).

7230_HNPI_2023 (Biri): A kijelölt vegetációtípus Á-NÉR élőhelybesorolása: lápi zombékások (B4). A 2017.05.25-én, KEHOP projekt keretében elkészült 7230-0-2_Biri

kódú felvétel megismétlése, ugyanazon sarokkoordinátákkal és mintavételi elrendezésben. Országos jelentőségű *ex lege* lúp helyezkedik el. A mintavételi vegetáció azonosítható volt, bár a nád (*Phragmites australis*) felső szintjében igen erősen elszaporodott. A felvételezés szempontjából optimális aspektusban történt a mintavétel. A mintakvadrátban uralkodó faj a dárdás nádtippán (*Calamagrostis canescens*) és a nád (*Phragmites australis*). A társulás viszonylag fajgazdag, a részmintákban 24 edényes növényfajt detektáltunk. Összesen 5 tekinthető karakterfajnak. A védett fajok száma 3. A vegetáció a felmérés alapján közepes (3) természetességi állapotú, aminek fő oka a nád elszaporodása mellett, hogy jelentős arányban vannak benne ruderalis gyomok. Az invázió fajok közül a süntök (*Echinocystis lobata*) van jelen, aránya nem jelentős, de már számottevő. A 2017-es felméréssel összehasonlítva a részmintákban detektált fajok száma növekedett (2017:19 faj), a tipikus fajok száma csökkent (2017: 7 faj). A két felvételi időpont közötti fő változás a nád uralkodóvá válása a felső szintben és egyes gyomok elszaporodása, aminek feltételezhető fő oka az egyre gyorsuló kiszáradás. A védett fajok tekintetében fontos változás, hogy a 2017-ben még jelen levő fokozottan védett réti angyalgöyökér (*Angelica palustris*) 2023-ban már nem volt jelen. Természetességi értékét 2017-ben is közepesnek (3) értékelte a felmérés, jóllehet ahhoz képest az állapotromlás egyértelmű.

6250_HNPI_2023 (Nádudvar): A kijelölt vegetációtípus Á-NÉR élőhelybesorolása: löszgyepek és kötött talajú sztyeprétek (H5a). A mintavételi vegetáció egyértelműen azonosítható volt, a felvételezés szempontjából optimális aspektusban. A termőhely szikes vegetációba ágyazott, hosszan elnyúló, keskeny kiemelkedés volt, ezért 20x20 méteres szabályos négyzet helyett egy 10x40 méteres mintakvadrát került kijelölésre. A mintakvadrátban uralkodó fajok kétszikűek voltak: magyar kakukkfű (*Thymus pannonicus*), tejoltó galaj (*Galium verum*), sávos here (*Trifolium striatum*). A társulás viszonylag fajgazdag, a részmintákban 34 edényes növényfajt detektáltunk. Összesen 7 tekinthető karakterfajnak, meglehetősen sok a zavarástűrő és generalista, illetve gyom jellegű faj. Özönnövény a mintaterületen nem található. A védett fajok száma 0. A vegetáció a felmérés alapján közepes (3) természetességi állapotú. Feltehetőleg a korábbi intenzívebb területhasználat okozta viszonylagos gyomosságát és karakterfajokban való szegényességét (ami a tájegységben általában is jellemző)

6260_HNPI_2023 (Rohod): A kijelölt vegetációtípus Á-NÉR élőhelybesorolása: homoki sztyeprétek (H5a). A mintavételi vegetáció egyértelműen, bár meglehetősen szegényes formában azonosítható volt, a felvételezés szempontjából optimális aspektusban. A mintakvadrátban uralkodó fajok: pusztai cickafark (*Achillea setacea*), közönséges csillagpázsit (*Cynodon dactylon*), keskenylevelű perje (*Poa angustifolia*), korai sás (*Carex praecox*). A társulás meglehetősen szegényes, a részmintákban 19 edényes növényfajt detektáltunk, összesen csupán 2 tekinthető karakterfajnak, meglehetősen sok a zavarástűrő és generalista faj, gyomok viszont nem jellemzőek. Özönnövényként a mintaterületen csak a kanadai betyárkóró (*Conyza canadensis*) jelenik meg, csekély arányban. A védett fajok száma 0. A vegetáció a felmérés alapján közepes (3) természetességi állapotú. Feltehetőleg a korábbi intenzívebb területhasználat (ami a tájegységben viszonylag, de nem általánosan jellemző) okozta karakterfajokban való szegényességét.

6410_HNPI_2023 (Napkor): A kijelölt vegetációtípus Á-NÉR élőhelybesorolása: kékperjés rétek (D2). A mintavételi vegetáció egyértelműen azonosítható volt, a felvételezés szempontjából optimális aspektusban. A termőhely és vegetációs környezet adottságai miatt ezért 20x20 méteres szabályos négyzet helyett egy 10x40 méteres mintakvadrát került kijelölésre. A mintakvadrátban uralkodó fajok: nádképű kékperje (*Molinia arundinacea*), mocsári sás (*Carex acutiformis*). A társulás közepesen fajgazdag: a részmintákban 22

edényes növényfajt detektáltunk. Összesen 8 a karakterfajok száma, meglehetősen sok a zavarástűrő, generalista, és gyom jellegű faj. Az özönnövények száma meglehetősen magas (4 faj), borításuk viszont (egyelőre) csekély. A védett fajok száma 2 (közülük egy, a réti angyalgyökér – *Angelica palustris* – fokozottan védett. A vegetáció a felmérés alapján közepes (3) természetességi állapotú, ami elsősorban az elmúlt évtizedben felgyorsult állapotromlást tükrözi. Ennek oka a fokozódó kiszáradás, illetve a pár évvel korábban bekövetkezett igen erős és kiterjedt vaddisznótúrás.

1530_HNPI_2023 (Újfehértó): A kijelölt vegetációtípus Á-NÉR élőhelybesorolása: padkás szikések, szikes tavak iszap- és vakszik növényzete (F5). A mintavételi vegetáció egyértelműen azonosítható volt, a felvételezés szempontjából optimális aspektusban. A mintakvadrátban uralkodó fajok: magyar sóballa (*Suaeda pannonica*), sziki mézpázsit (*Puccinellia limosa*). A társulás – természetes megjelenésének megfelelően – kevés fajból áll: a részmintákban mindössze 3 edényes növényfajt detektáltunk. A karakterfajnak száma a teljes kvadrátban 5, gyomok, zavarástűrők, inváziós fajok nincsenek. A vegetáció a felmérés alapján kiemelkedő (5) természetességi állapotú.

Vizes élőhelyek:

3150_HNPI_2023 (Rakamaz): A kijelölt vegetációtípus Á-NÉR élőhelybesorolása: álló és lassan folyó vizek hínárnövényzete (Ac). A mintavételi vegetáció egyértelműen azonosítható volt, a felvételezés szempontjából optimális aspektusban. A vegetációtípust magában foglaló holtágszakasz jelentős része horgászvíz, amelyek hínárnövényzetét vágják, ezért potenciális kiterjedéséhez képest csak fragmentumokban jelenik meg, ezért 10x10 méteres szabályos négyzet helyett egy 5x20 méteres mintakvadrát került kijelölésre. A mintaterületen uralkodó faj az érdes tócsagaz (*Ceratophyllum demersum*), vízi rucaöröm (*Salvinia natans*) és az éles kolokán (*Stratiotes aloides*). A társulás viszonylag fajgazdag, a részmintákban 10 edényes növényfajt detektáltunk. Összesen 1 tekinthető a mintavételi protokoll szerint karakterfajnak, viszont az összes faj jellemző az élőhelytípusra. Invázió vagy gyom jellegű fajok nincsenek jelen. A védett fajok száma 1. A vegetáció a felmérés alapján jó (4) természetességi állapotú.

11. Egyenesszárnyú (*Orthoptera*) közösségek monitorozása a HNP területén (Borzas, Zám).

A HNP egyenesszárnyú (*Orthoptera*) faunájának újbóli felmérése során 2023-ban Zám és Borzas területén került sor mintavételekre összesen 20 mintaterületen. A mintaterületek a főbb gyeptípusokat, illetve azok kezelt (kaszált vagy legeltetett) és kezeletlen állományait egyaránt reprezentálták.

A kimutatott 21 faj mindegyike ismert volt a HNP területéről, de maga a két vizsgált földrajzi terület egyaránt adathiányosnak számított, így a kapott adatok mindegyike újnak és hiánypótlónak ítéltető.

A terület együtteseit az alföldön, illetve országosan elterjedt chortobiont sáskafajok uralják. A tojócsövesek (*Ensifera*), azaz a szöcskék és a tücskök mind fajszaám, mind egyedszaám tekintetében alárendelt szerepet játszanak az együttesek kialakításában. Faunatípusok alapján a szibériai faunakör fajainak dominanciája rajzolódik ki. A területek átlagos fajgazdagsága (8,0 faj/terület) bár alacsony nem tér el jelentősen az elmúlt években vizsgált együttesekétől.

A fogott fajszaám bár nem nagy (21 faj) két védett faj az *Acrida ungarica* és a *Gampsocleis glabra* új lelőhelyeit sikerült azonosítani. Előbbi faj 70% -os területi konstanciája révén pedig általánosan elterjedtnek mondható a vizsgált területen.

A kis fajgazdagság okai korábbi adatok hiányában nem deríthetők fel. Az együttesekben, illetve az élőhelyek minőségében és szerkezetében lezajló változások feltárásához további rendszeres mintavételek szükségesek. A területhasználat optimalizálásához, a változó környezethez való adaptálásához és hatásának megismeréséhez, valamint az élőhelyek megőrzéséhez szintén az együttesek monitorozása révén gyűjthetünk megfelelő adatokat.

12. Közösségi jelentőségű vöröslábú hegyisáska (*Odontopodisma rubripes*) felmérése (Bátorliget: Bátorligeti-láp, Tarpa-Tákos, Vámosatya-Csaroda).

A HNPI működési területén 2023-ban az *Odontopodisma rubripes* közösségi jelentőségű egyenesszárnyú faj felmérését végeztük a Bátorligeti-láp (Bátorliget) (2023. 08. 05.) és a Tarpa-Tákos, valamint a Vámosatya-Csaroda (2023. 08. 03-04.) lokalitásokban.

A Bátorligeti-láp 15 vizsgált mintaterületéből 10 esetén volt kimutatható a faj jelenléte. Ezek a terület nyugati és központi részén található nagyobb mocsárrét foltokat fedik le. A fogott egyedszám összesen 73 egyed volt. Az ivararány 1:1 az átlagos becsült denzitás 0,29 egyed/m² volt. A megtalált élőhelyek kiterjedése 2,7 ha az itt élő állomány becsült nagysága pedig 7800 egyed volt a felmérés idejében.

A faj a láp keleti délkeleti részén nem volt kimutatható, ahol pedig korábban azonosított állományai voltak. Itt az izoláció, valamint az élőhelyek becserjésedése egyaránt veszélyeztető tényezőként van jelen. Az állomány egészét tekintve a makroklimatikus változások (felmelegedés, szárazodás) jelölhetők meg veszélyeztető tényezőként. A nyugati részen található három tisztáson a faj állományának hosszú távú fennmaradása biztosítottnak látszik. Fontos lenne olyan folyosók kialakítása, amelyek a potenciális élőhelyek összekötése révén lehetőséget ad az állományok közti kapcsolat fenntartására és a peremhelyzetű foltok újra népesítésére egy esetleges lokális eltűnés esetén.

A Tarpa-Tákos és Vámosatya-Csaroda környéki *O. rubripes* állományok felmérése 97 élőhelyfolt 115 mintaterületén történt meg, melyből 72 esetén volt igazolható a faj jelenléte. A lokális populációk denzitása, a 41 mintaterületen végzett becslés alapján átlagosan 0,19 egyed/m² volt. Az azonosított élőhelyek mérete összesen mintegy 11,83 ha az itt élő populációk mérete pedig mintegy 22500 egyed volt a felmérés időszakában. A teljes felmért terület mintegy 6000 ha volt. A potenciálisan alkalmas élőhelyek arányát 1,5-2 %-nak véve a teljes itt élő állomány mérete 171000 és 228000 egyed közé volt becsülhető. Az állomány hosszú távú fennmaradása a nagyobb élőhelyfoltokon biztosítottnak látszik. Veszélyeztető tényezőként az élőhelyek klimatikus és emberi hatásra bekövetkező kiszáradása, valamint az élőhelyek természetes (szekunder szukcesszió) és emberi hatásra történő (erdőtelepítés, mezőgazdasági intenzifikáció, vadtaposás) átalakulása azonosítható.

A vizsgált faj állományainak természetes és emberi hatásra bekövetkező változásának nyomon követése a továbbiakban is szükséges, különös tekintettel a nyomokban már jelentkező negatív trendekre. A beavatkozások tervezése és a faj biológiájának mind jobb megismerése egyaránt további rendszeres vizsgálatokat igényel.

13. Egyedi tájérték kataszterezése.

A HNPI 2023. évben Furtán és Mezősason végzett egyedi tájérték felmérést. Furtán 13, míg Mezősason 9 egyedi tájértéket rögzítettünk. A felmérés keretében kategorizálva lettek a felvett egyedi tájértékek, egyedi névvel ellátva, a fényképes dokumentáció és pontos földrajzi koordináták rögzítését követően. Továbbá meghatároztuk a veszélyeztető tényezőket, az egyedi tájértékek állapotát és a javaslatokat fogalmaztunk meg az állagmegóvásuk érdekében szükséges legfontosabb teendőkről és intézkedésekről.

14. Nappali lepkék monitorozása (Országos NBmR lepkemonitoring program).

1. részfeladat: A díszes tarkalepke (*Euphydryas maturna*) monitorozó felmérése a Kunpeszéri-erdőben 2023-ban

A díszes tarkalepke (*Euphydryas maturna*) Európa egyik legveszélyeztetettebb nappali lepkefaja, mely védett, Natura 2000-es jelölő faj. Nyugat-európai populációi erősen visszaszorulóban vannak, legtöbb élőhelyéről ki is pusztult. Eddigi vizsgálataink alapján, a Duna–Tisza közén e faj legerősebb ismert állománya a Peszéri-erdőben van. Ennek a populációnak speciális a helyzete a galéria erdei állományokkal szemben, hogy egy nagyon erősen szárazodó környezetben él. A faj hazai karsztbokorerdei állományai már kipusztultak.

2023-ban hasonlóan az előző évekhez (nem az NBmR keretében folytak) az egyedszámbecslést intenzív, a teljes rajzási időszakot lefedő jelölés-visszafogásos módszerrel végeztük. Összesen 28 napnyi mintavételt végeztünk május 9-től június 9-ig. Összesen 608 egyedet, 399 hímeket és 209 nőtényt jelöltünk meg, 101 volt a visszafogások száma (17%). Ezek a fogási értékek alacsonyabbak, mint az ezt megelőző években, mely egyezik más megfigyelésekkel, amelyek szerint 2023-at gyenge évnek bizonyult más nappali lepkékre nézve is.

Módszertani előkísérleteket folytattunk csalétekkel ellátott élvefogó varsacsapdákkal. Öt félszintetikus és két természetes csalétket használtunk. Szemeslepkéket erősen vonzotta a csapda, de számos más lepkét is fogott a csapda.

Mozgásmintázat. A jelölés-visszafogásos adatok geokoordinátaiból kalkuláltuk az egyedek egymást követő elmozdulásait. Ezen adatok alapján elmondható, hogy noha a hímek zöménél, 700 m-nél kisebb volt az elmozdulás, a nőtények esetében kisebb az átlagos detektált mozgás. Egy-egy jelölt példány szinte a Peszéri-erdő bármely részén felbukkanhat, azaz képes a megfelelő élőhelyeket az egész erdőben kolonizálni.

Tojás- és hernyófészkek számlálás. 2023-ben 8 tojáscsomó, valamint 56 hernyófészkek adatait vettük fel. Nyilván a strukturális jellemzők miatt a tojáscsomóknak és hernyófészkeknek a fagyalon a detektabilitása nagyobb, ezért random kiválasztottunk körös egyedeket az intenzív MRR vizsgálatok környezetében, s megvizsgáltuk, hogy van-e rajtuk hernyófészkek.

Ajánlások a területkezelésre vonatkozóan – Megfigyeléseink, adataink rámutatnak, hogy az invazív fa- és cserjefajok visszaszorítása, őshonos fa- és cserjefajokra cserélése, az erdő belső szegélyeinek a felnyitása, további 3-4 méter széles nyiladékok létesítése, nemcsak élőhelyeket, hanem jobb diszperziós lehetőséget is teremt, nemcsak a díszes tarkalepkének, hanem szinte valamennyi nappali lepkének. A nyiladékok mentén a táp- és nektárnövényeik ültetése stabilizálhatja állományait, illetve lehetővé teszi megtelepedésüket.

2. részfeladat: A díszes tarkalepke (*Euphydryas maturna*) monitorozó felmérése Dunaszentbenedek és Géderlak területén 2023-ban

Az NBmR keretében a díszes tarkalepke (*Euphydryas maturna*) felmérését végeztük a Kiskunsági Nemzeti Park Igazgatóság (továbbiakban: KNPI) működési területén, a Dunaszentbenedek és Géderlak közigazgatási területén elhelyezkedő élőhelyein. A vizsgálat során kijelöltünk egy 3750 méter hosszú állandó mintavételi szakaszt. A terepi felméréseket 3 alkalommal végeztük május második felében, ezek során összesen 29 egyed került rögzítésre. Hasonlóan a Tiszántúl más területein végzett felmérésekhez, a vizsgálati területen észlelt egyedszám is kimondottan alacsony a korábbi évekhez viszonyítva. A lepkefaj rajzásához hasonlóan az egyes nektárnövények virágzási fenológiája is elcsúszott, így a vörösgyűrűs som egészen korán levirágzott, míg a fagyal a szokásoshoz képest később, továbbá a két növény virágzásában nem volt átfedés. A mintavételi területen felmérésre kerültek továbbá az egyes erdőrészletek, melyeket természetességi és a faj ökológiai igényei

szempontjából értékeltünk. A vizsgálati szakasz menti erdők állapota változott az erdőgazdálkodás következtében, ezért módosítottuk a 2021-ben kijelölt állandó mintavételi területet. Összességében a potenciális élőhelyek átalakulása egyensúlyban van, az új erdősítések kedvezőnek mondhatók a faj számára. Valós változás az élőhelyi alkalmasság szempontjából javuló volt 7,7 hektár kiterjedésben, míg jelentősebb (átmeneti?) élőhelyvesztést 4,6 hektáron figyeltünk meg. Veszélyeztető tényezőként azonosítottuk az idős tölgy-kőris ligeterdők letermelését és helyükre nyár-kőris erdők telepítését, egyéb termőhelyidegen fajokkal legyesen.

3. részfeladat: A díszes tarkalepke (*Euphydryas maturna*) monitorozó felmérése a Debrecen-Nagycsere határában lévő erdőben

A Debrecen-Nagycsere környéki erdőkben a díszes tarkalepkének (*Euphydryas maturna*) egy közepes erősségű, stabilnak tűnő populációja él. A vizsgálati területről és a szomszédos erdőrészekből már 2018 óta vannak szórványos adatai a fajnak. Egységes protokoll alapján végzett egyedsűrűség becslésre irányuló transzekt menti számlálás viszont csak a 2019-es évben vette kezdetét. Ebben az évben a változékony, csapadékos, gyakran alacsony (10-14°C) napi hőmérsékleti maximumok miatt alacsonyabb egyedszámban volt észlelhető a faj és a rajzási időszak is hamar lecsökkent.

2020-ban a kedvező időjárási körülményeknek köszönhetően a 3 mintavételi alkalommal összesen közel dupla annyi mennyiségű imágót (100 pld.) sikerült megfigyelni, mint 2019-ben (56 pld).

Az idei évben (2023) a faj rajzása kb. 1,5-2 hetes csúszással kezdődött a korábbi évekhez képest a május közepi tartósan esős és hideg időjárásnak köszönhetően és a rajzásra is aszinkronitás volt jellemző, tehát nem volt kifejezett rajzáscsúcs és a repülési időszak hamar véget ért. Az egyedszámok a korábbi évekhez képest jelentősen lecsökkentek, aminek egyrészt oka lehet a kedvezőtlen időjárás, másrészt a vizsgálati helyszínen a faj élőhelyét jelentő szegélyekben történt cserjeirtás.

4. részfeladat: A díszes tarkalepke (*Euphydryas maturna*) állományának felmérése transzekt menti számlálással Sajóládon, a Ládi-erdőben (2023)

2023-ban a díszes tarkalepke rajzása jelentősen késett a korábbi években tapasztaltakhoz viszonyítva. A transzekt menti számlálásokat 2023. május 19-én, 25-én és 30-án végeztük el, utóbbi két felmérés során a lepke rajzása közel lehetett a rajzáscsúcsához. A három mintavétel során a korábbi években is felmért 1-9 transzektet mentén összességében nagy számban repült a díszes tarkalepke, összesen 239 példányt észleltünk. Az erdő déli szegélye (7. transzekt) mentén jóval kevesebb lepkét számoltunk, mint a korábbi években, itt beszántották a mezőgazdasági terület felé puffer szerepet betöltő gypsáv jó részét. Azon transzektet mentén (2., 4., 8. számú), ahol a kísérő fák lombkoronája két oldalról erősen összeháródott a nyiladék felett, a lepkét csak kis számban észleltük. Ezen transzektet gyakorlatilag alkalmatlanná váltak a lepke felmérésére, ezért három új transzekt is kijelölésre került. Az újonnan kijelölt 10-12 transzektet mentén összesen 176 példányt számoltunk, ezek hosszabb távon alkalmasak lehetnek a lepke felmérésére.

5. részfeladat: Díszes tarkalepke (*Euphydryas maturna*) monitorozása a Gyantéi erdők különleges természetmegőrzési területen (HUKM20025) 2023-ban

Az NBmR keretében a díszes tarkalepke (*Euphydryas maturna*) felmérését végeztük a Körös-Maros Nemzeti Park Igazgatóság (a továbbiakban: KMNPI) működési területén, a Gyantéi-erdők (HUKM20025) élőhelyein. A vizsgálat során kijelöltünk egy 3600 méter hosszú állandó mintavételi szakaszt, amelyet 5 alegységre osztottunk. A terepi felméréseket

4 alkalommal végeztük májusban, ezek során összesen 27 egyed lett rögzítve. Hasonlóan a Tiszántúl más területein végzett felmérésekhez, a vizsgálati területen észlelt egyedszám is kimondottan alacsony a korábbi évekhez viszonyítva. A faj rajzása és annak dinamikája nem volt meghatározható a 2023-as évben. Több területen is folytak vizsgálatok, ezért az feltételezhető, hogy a faj első egyedeinek kelése május 10-12 körül kezdődött. Ezt követően az időjárás és leginkább a csapadékesemények erősen fluktuáltak, ami a mintavételek alapján többször megakasztotta a rajzás felfutását. A mintavételi területen felmértük továbbá az egyes erdőrészeket, melyeket természetességi és a faj ökológiai igényei szempontjából értékeltünk.

6. részfeladat: Díszes tarkalepke (*Euphydryas maturna*) élőhelyeinek monitorozása a Körösközi erdők különleges természetmegőrzési területen (HUKM20011), Gerla területén 2023-ban

Az NBmR keretében a díszes tarkalepke (*Euphydryas maturna*) élőhelyeinek felmérését végeztük a KMNPI működési területén, a Körösközi erdők különleges természetmegőrzési területen (HUKM20011), gerlai élőhelyein. A vizsgálat során a korábban kijelölt állandó mintavételi szakaszok menti élőhelyeket vizsgáltuk, amelyek 3 alszakaszból állnak. A terepi felméréseket 2 alkalommal végeztük májusban, ezek során összesen 2 egyed lett rögzítve. A faj rajzása és annak dinamikája nem volt meghatározható a 2023-as évben a vizsgálati területen, de kutatás elsődleges célja nem is annak meghatározása volt. A mintavételi területen felmértük továbbá az egyes erdőrészeket, melyeket természetességi és a faj ökológiai igényei szempontjából értékeltünk. Sajnálatos módon a faj környező élőhelyeit számos kedvezőtlen, erdőgazdálkodásból és azok melléktevékenységeiből eredő hatás érte, melyek egy része jogszabályi rendelkezésekkel ellentétes a Natura 2000 területen. A Békéscsaba 106/A erdőrészlet döntő részét letermelték maximális 5 hektár kiterjedésben, a letermelés már vegetációs időszakban történt.

A Békéscsaba 108/A és 108/B részlet keleti szegélyét, ami a „2. nyiladék” mintavételi egység vonala, kitisztították, a cserjesávot és második lombkoronát kivágták. A 2. nyiladék és 2. szegély mintavételi szakaszok közötti cserjesávot a csatorna két oldalán kiirtották és gyomirtóval kezelték.

7. részfeladat: A sápadt szemeslepke (*Lopinga achine*) állománysűrűségének vizsgálata 2023-ban az Ormánsági erdőkben (HUDD20008)

A *Lopinga achine* Ormánsági erdők Natura 2000 területen való előfordulása korábbról ismert. Az elterjedés pontosítása KEHOP pályázat keretében 2018-19-ben történt meg, amikor több élőhelyfoltban, helyenként viszonylag magas egyedszámban figyeltük meg a fajt. Az állománynagyság vizsgálata eddig nem történt, jelen kutatás célja a későbbi monitorozásra alkalmas élőhelyfoltok, a megfelelő méretű populációk beazonosítása volt.

A mintavételi helyek kiválasztásánál - a korábbi kutatások eredményeit alapul véve - az abundánsabb populációkat részesítettük előnyben. Ezek mellett néhány olyan élőhelyen is bejárást végeztünk ahol a célfaj kisebb egyedszámban fordult elő. A 4-5 évvel ezelőtti vizsgálatához képest a *Lopinga achine* élőhelyeit érintő kedvezőtlen változásokat tapasztaltunk több helyen. Bogdása-Köröcsönypusztától ÉNy-ra az erdőt magas vadhálóval bekerítették, a terepbejárást nem volt lehetséges. Marócsától DK-re az élőhely egy részét időközben tarra vágták, így az a sápadt szemeslepke tenyészésére alkalmatlanná vált. Csányoszrótól É-ra az erdőben a vizsgálat idején is fakitermelés folyt, itt csak 2 db 15 perces felvételt végeztünk.

A *Lopinga achine* a bejárt mintavételi helyekről általában kis egyedszámban, vagy egyáltalán nem fordult elő. Ennek egyik oka lehet a 2022-es rendkívül száraz és meleg nyári

időjárás, ami a nedvesebb mikroklímát kedvelő lárvák túlélését negatívan befolyásolhatta. Másrészt a célfaj egyedei a mintavétel időszakában már nagyrészt kopottak voltak, a vártnál előbb indulhatott a rajzás a déli országrészben. Legnagyobb számban a Marócsától délre levő kocsányos tölgyes-magas körises erdőtömbben (Kákics 9/A erdőtag) talákoztunk a lepkével, a három 15 perces számolás során összesen 22 példánnyal. A viszonylag könnyű terepi megközelíthetőség miatt is ez az élőhelyfolt tűnik legalkalmasabbnak a későbbiekben megvalósítandó, az állomány nagyság megállapítását célzó vizsgálatoknak.

8. részfeladat: *Maculinea teleius* és *Maculinea alcon* hangyaboglárkák monitorozó felmérése Tápiószentmárton, Göblyösjárásban 2023-ban

Az NBmR keretében 2023. július 24–augusztus 21. között 16 napon át *Maculinea alcon* és *M. teleius* fajokon jelölés-visszafogásos vizsgálatokat végeztünk a tápiószentmártoni Göblyjárás kiszáradó láprétjén. A területet ÉK-i oldalról a vasúti pálya töltése, DNy-i oldalról pedig a 31-es közút határolja.

1212 fogási eseményből 194 volt a visszafogás. *M. alcon* hímek 615 fogási eseményéhez 110 visszafogás (18%), a nőstények 349 fogási eseményéhez 41 visszafogás (12%) tartozott. *M. teleius* hímek esetében 153 fogási eseményéhez 31 visszafogás (20%), a nőstények 95 fogási eseményéhez 12 visszafogás (13%) tartozott. Másfél évtizede a *M. alcon* egyedszáma meg sem közelítette a *M. teleius*-ét (általában egy nagyságrenddel maradt el tőle), ugyanakkor az utóbbi néhány évben ezen a helyen a két faj aránya megváltozott.

Kísérleti jelleggel, 10 alkalommal hierarchikus distance sampling mintát is vettünk, hogy az eredményeket össze lehessen vetni a jelölés-visszafogásos vizsgálatokkal. 20 egymástól 15 méteres távolságra, egymással párhuzamos mintavételi vonalat tűztünk ki. Egy mintavételben 7 random kiválasztott szakasz mentén számoltuk a lepkéket. A fajok röptükben nem vagy bizonytalanul választhatóak szét, főként a nőstények esetében, ezért a két fajt egyként kezeltük. Ennek a vizsgálatnak az a célja, hogy az élőhelykezelésről adjon információt, ez megengedhető, hiszen egy ekkora területen nincs értelme és nem is lehet külön kezelni a két fajt. Egy mintába 40 egyed került, a többi mintában jócskán felette volt ennek (átlaguk: 66).

Azt kijelenthetjük, hogy ha az élőhelyen nem történik durván roncsoló beavatkozás, akkor e két faj populációinak itteni fennmaradása jelenleg nincs veszélyben. Hasonlóan az ország többi részeihez, a nedves élőhelyek vízhiánya, azok mezofilizációja és az invazív fajok előretörése itt is megfigyelhető. A vizsgált négy élőhelyfolt közül a legnagyobb kiterjedésű még mindig elég jó állapotban van. A cserjésedés és az inváziós fajok visszaszorítása érdekében kézi kaszálást szerveztünk a terület kezelőjével szeptemberben.

9. részfeladat: *A nagyfoltú hangyaboglárka (Phengaris arion 'ligurica')* 2023-as vértessomlói felmérése

A felmérés helyszíne Vértessomló közigazgatási területén található, a Palahányó és a Tehénhalom között fekszik. A terület központi részét egy kétszikűekben, köztük szurokfűben (*Origanum vulgare*) gazdag kaszálórét alkotja. Az imágók számlálását az *European Butterfly Monitoring Scheme* 15 perces számlálásainak keretében végeztük, ennek során feljegyeztük minden észlelt és legalább genus szinten meghatározott nappali lepke egyedet, szükség esetén lepkéháló segítségével (egyelés). A korábbi ezen a területen és más élőhelyeken gyűjtött tapasztalataink alapján végeztük a felmérést. A többszöri aktív keresés ellenére mindössze egyetlen alkalommal sikerült (valószínűleg) észlelni a fajt a felmérési területen (repülő egyed volt, a határozási bizonytalanság a távolságból fakad). Ez igen meglepő annak tükrében, hogy a rajzási időszakban, a tápnövény szempontjából kedvező állapotban, megfelelő időjárási körülmények között kerestük a nagyfoltú hangyaboglárkákat

– egy olyan területen, ahol egyébként korábbi években igen jelentős számban sikerült megfigyelni őket. Bár nem kizárt, hogy a felmérési időszak előtt lezajlott a rajzás ezen az élőhelyen, valószínűbbnek tűnik, hogy más a hiány magyarázata. Az idei szezonban tapasztalható rajzással kapcsolatban Krajcsovsky Bence (Gerecse) és Szabadfalvi András (Vác) is hasonló tapasztalatokról számoltak be, így feltételezhető, hogy a 2023-as év a *P. arion 'ligurica'* számára általában gyengén alakult. (Korompai Tamás idén a *P. arion 'arion'* esetén tapasztalt igen alacsony egyedszámot). Szociálp parazita, predátor faj volta miatt egyébként is elképzelhető, hogy állományai normális körülmények között is erősen ingadozhatnak. Az idei év tapasztalati alapján valószínűleg érdemes korábbra időzíteni a felmérést, bár az évenként igen eltérő időjárás nehezíti a jó időzítést.

10. részfeladat: Vérfű-hangyaboglárka (*Phengaris teleius*) jelenlét-hiány vizsgálata Fót környékén

A vérfű-hangyaboglárka (*Phengaris teleius*) jelenlét-hiány vizsgálata Fót mellett, a Mogyoródi-patak mentén történt. Ezt a sződi Kocsma-réten, mint referenciaterületen, egy másik, erős populáció párhuzamos monitorozása egészítette ki, a rajzástrend pontosabb követése érdekében. Az előzetes rajzásvizsgálat a referenciaterületen 2023.07.15. és 2023.08.02-án, míg a fóti mintavételek 2023.08.02. és 2023.08.22-én zajlottak. A vizsgálat módszere az eBMS protokoll szerinti általános időkorlátos (15-perces) számlálás volt.

A referenciaterületen 2 alkalommal, összesen 4 (1+3) általános 15-perces számlálást végeztünk, melyek során 25 nappali vagy nappal is aktív nagylepkefaj 120 észlelését rögzítettük, köztük a célfaj 27 észlelését. A fóti helyszínen 2 alkalommal, összesen 8 (6+2) általános 15-perces számlálást végeztünk, melyek során, 35 nappali vagy nappal is aktív nagylepkefaj 393 észlelését rögzítettük, köztük a célfaj 7 észlelését.

Bár az élőhelyen több helyütt található kisebb-nagyobb vérfüves foltok, a *teleius*-t csak 3, egymástól távolabb eső vérfüves foltban láttuk. A vérfű valaha feltehetően nagyobb területen tenyészhetett, és a régebbi adatok alapján, a hangyaboglárka-populáció is népesebb lehetett. Természetesen, egy néhány alkalmas felmérés nem adhat pontos képet az élőhely és a célfaj itteni népességének jelenlegi állapotáról.

11. részfeladat: *Maculinea teleius* 3x3 napos jelölés-visszafogásos vizsgálata Sirok: Alsó-rétek (2023)

A mintaterületünk Sirok község határában, a Sirok – Tarnaszentmária műút mentén helyezkedik el. A terület nem védett, nem része a Natura 2000 hálózatnak. Magántulajdonban lévő területet, kaszálórétként hasznosítják. A tavalyi évben országsszerte problémát okozó súlyos csapadékhiány ezt az élőhelyet is érintette. Ezen felül ugyanebben az évben május végén – június elején leégett a rét szinte teljes területe.

Az adatgyűjtéshez jelölés-visszafogásos tripla triple-catch módszert alkalmaztunk. A mintavételezést minden esetben megfelelő időjárási viszonyok között végeztük a lepke repülési idejében. A korábbi években ugrásszerű (2017-ben 20 példány → 2019-ben 92 példány), majd stagnáló populáció növekedés jellemezte a vérfű hangyaboglárkát ezen a gyepfoltban (2022-ben 130+ példány). Feltételezhetően a terület és a hangyagazdák eltartóképessége miatt lassult le a populáció növekedése 2019 és 2022 között. 2023-ban összesen 17 állatot jelöltünk meg. Nagyon magas, 45%-os visszafogási arányt tapasztaltunk, ugyanis 14 esetben fogtunk vissza megjelölt állatot. Az egyedszámbebecslés alapján a szuperpopuláció 8 híméből és 15 nőtényből állhatott.

2023-ban az ország más területein is tapasztaltak jelentős egyedszám csökkenést, így feltételezhetően nem a terület vegetációjának leégése volt a ható tényező, hanem az ország

nagy részén jelentkező szárazság, ami feltehetőleg a hangyagazda populációra volt leginkább negatív hatással, nem pedig közvetlenül a lepkére.

12. részfeladat: A szürkés hangyaboglárka (*Maculineaalcon xerophila*) állománysűrűségének vizsgálata Bükk-fennsík, 2023.

2023-ban történt az első olyan mennyiségi, állománysűrűségi mintavétel ezen a populáción, amit a 15 perces számlálás módszerével végeztünk, ezért a populáció állományának változásáról csak az elkövetkező évek felmérési eredményei alapján tudunk majd információkat adni. A mintavételek a faj rajzáscsúcsán történtek, melynek során összesen 9 15 percig tartó számolást végeztünk a mintaterületet alaposan bejárva. Minden egyes észlelt példányt GPS készülékkel bemértünk.

A Nagy-mező mintaterületen 2023-ban összesen 54 *Maculineaalcon xerophila* példányt számoltunk meg a 15 perces számlálás módszerével a 3 terepnap alatt. Ez 18 példány/nap átlagot jelent. Ezek az értékek erős, stabilizálódott populációt feltételeznek. A mintaterület csupán egy kis részét képezi a faj tényleges élőhelyének. A Nagy-mező további részein és más környező fennsíki réteken, gyepekben (Pl.: Kis-mező, Kecskeláb-rét, Zsidó-rét, Faktor-rét, Huta-rét, stb.) egyaránt megtalálható a lepke tápnövénye. A Bükk-fennsíkon a *Maculineaalcon xerophila* ilyen kisebb populációi valószínűleg állandó kapcsolatban vannak egymással. Ezek az élőhely fragmentumok nem feltétlen vannak egymástól elszigetelve, izolálva. Közöttük az átjárás a viszonylag kis távolságok miatt nagyon is lehetséges. A mintaterületről a lepkék valószínűleg a Nagy-mező más tárnicsban gazdag részeire is elvándoroltak, nem csak a mintaterületet használták szaporodó és táplálkozó helyként. Így a Nagy-mező teljes területén a lepke populáció egyedszáma valószínűleg jóval magasabb lehet a mintaterületen kapott értéknél.

Az élőhelyen nem tapasztaltunk jelentős veszélyeztető tényezőt, ami negatív hatással lenne a populációra.

13. részfeladat: *Phengarisalcon xerophila* hangyaboglárka monitorozó felmérése Nagykovácsiban 2023-ban

A *Phengarisalcon*-nak két ökotípusa él Magyarországon. A *Ph.alconalcon* élőhelyei láprétek, magaskóros társulások, az *Ph.alcon xerophila* pedig szárazabb dolomit- és mészkőgyepekben él, ahol kezdeti tápnövénye (hazánkban) a Szent László tárnics (*Gentiana cruciata*). A fajra obligát mirmekofília a jellemző, azaz a *Myrmica* gazdahangyafajaik szociális parazitái. Hernyóit a hangyák a fészükben saját utódjaikként nevelik.

A *Phengarisalcon xerophila* populációk limitáló ökológiai erőforrása tehát eltérően a többi nappali lepkétől nem a tápnövény, hanem a hangyagazda fajok fészkeinek megléte. A meglévő populációk jelentős része féltermészetes élőhelyeken fordul elő, hosszú távú fennmaradásukhoz elengedhetetlen a megfelelő területkezelés. A gazdahangyáknak optimális életfeltételeket a megfelelő a mozaikos kaszálás vagy legeltetés biztosít, a fás, cserjés növényzet visszaszorításával és a növényzet megfelelő magasságával szabályozva a talajhőmérsékletet és nedvességet.

A felméréshez általános, illetve 1 fajos 15 perces mintavételt alkalmaztunk. A területen meanderező bejárás során az egyedek/fajok észlelési helyét, annak pontos idejét és időjárási körülményeket az EBMS okostelefonos alkalmazással. A mintavételek 2023. június 26, 28, 29, 30; július 1, 2-án történtek.

Az itteni *xerophila* élőhelyek az elmúlt évtizedekben drasztikus változásokon estek át, a nyíltabb sziklagyepek, és lejtősztyepp foltok kiterjedése jelentősen csökkent, a cserjések és lombhullató fák erős térfoglalásban vannak. Jelenleg a Békás-tótól Ny-DNy-ra elterülő

északias domboldalakon él a legnagyobb xerophila populáció, ahol a kb. egyévtizede végzett szárazúzóást követően a populáció megerősödött. Az elmúlt években a cserjék megint teljesen visszahódítják a területet, ezért a *Ph. a. xerophila* populáció méretének jelentős csökkenése várható. A tapasztalatok azt mutatják, hogy még a kicsiny *Phengaris* populációk is jelentősen megerősíthetők adekvát élőhelykezeléssel, tehát az itteni populációfragmentek megmaradása a kedvezőtlen folyamatok megállításával biztosítható.

A terület Budapesthez nagyon közeli és népszerű kirándulóhely, ezért a lepkevédelem PR-ja szempontjából ideális bemutatkozó hely lehet, ahol mind az élőhelykezelést, mind lepke(rovar) védelmet népszerűsíteni lehetne.

14. részfeladat: *Phengaris arion ligurica* hangyaboglárka monitorozó felmérése Erdőbénye környékén 2023-ban

A *Phengaris arion* taxonómiai szempontból nem tisztázott helyzetű faj. Két alfaja/ökotípusa él Magyarországon. A *Ph. arion arion* (kezdeti tápnövénye: *Thymus* fajok) szárazabb, alacsonyabb gyepeken él és tavasszal rajzik, míg a *Ph. arion ligurica* (kezdeti tápnövénye: *Origanum vulgare*) pedig inkább erdőirtások menti korai szukcessziós fázisú állományokban él és nyár derekán rajzik. Az összes *Phengaris (Maculinea)* fajhoz hasonlóan limitáló ökológiai erőforrásai a hangyagazda fajok fészkei, amelyekben a lárvák fejlődnek. A gazdahangya fészkek megfelelő sűrűsége híján a lepkepopuláció kipusztul. A hazai *Phengaris* fajok legritkábbika az *arion*, stabil populációkat alig ismerünk. Testméretéhez képest az egyik legnagyobb diszperziós képességű nappali lepkénk.

Előfordulásának feltérképezéshez általános 15 perces mintavételt alkalmaztunk. A kiválasztott területen meanderező bejárás során számoltunk a nappali lepke egyedeket. Két nagy blokkban kerestük a fajt. Baskó település határában, illetve az Erdőbényei Fás Legelő természetvédelmi területen bejártuk a legígéretesebbnek tűnő részeket. Mindkét mintavételi helyen a legeltetés a jellemző földhasználat.

Baskónál a falu végén északi irányban húzódó meleg, száraz dombokon nagy *Origanum*-os van, nagyon ígéretes hely volt, de nem találtunk *arion*-t. Az Erdőbényei Fás Legelő Természetvédelmi Területen túllegeltetnek, ezt a fajszegény, erősen degradált nitrofil növényzet, valamint mikrosuvadások sora is jelzi. A nappali lepkék számára legkedvezőbb élőhelyek a parkoló területről ~400 m-re ÉNy-i irányban fekvő erdei tisztás foltjai voltak. Ezek nem vagy gyengén legeltetett részek, fajgazdag növényzettel és sok nektárforrással. Itt került elő a *Ph. arion* kis példányszámban.

15. részfeladat: A nagyfoltú hangyaboglárka (*Maculinea arion*) állománysűrűségének vizsgálata Tarnalelesz: Leleszi-völgy, 2023.

2022-ben történt az első mennyiségi, állománysűrűségi mintavétel ezen a populáción. A vizsgálat során összesen 10 példányt észleltünk. Most 2023-ban a felmérés során sajnos nem sikerült a *M. arion arion* lepkefaj jelenlétét kimutatni a mintaterületen. A vizsgálat tehát negatív eredménnyel zárult. Ezért a populáció állományának változásáról csak az elkövetkező évek felmérési eredményei alapján tudunk majd információkat adni. A vizsgálatot 15 perces számolással végeztük. A mintavételek a faj rajzásidejében történtek, a mintavételek során összesen 9 db 15 percig tartó számolást végeztünk, alaposan bejárva a kis kiterjedésű (kb. 0,5 hektár) élőhelyet.

A Tarna-vidéki Tájvédelmi Körzet területén a *M. arion arion* lepkefaj igen lokális és ritka. Populációinak egyedszáma évről évre nagymértékben ingadozhat, egyes években az észlelési küszöb alatt maradhat. Ez történhetett a mostani 2023-as (és korábban a 2021-es) tarnaleleszi felmérés során is. Valószínűleg ez az év nem kedvezett a faj rajzásának. A *M.*

arion lepkefaj az utóbbi években hazánk több élőhelyéről eltűnt. Az összes hazai hangyaboglárka közül ennél tapasztalták a legmarkánsabb állománycsökkenést. A faj nem csak hazai védett, de nemzetközi listákon is szerepel (IUCN-EN, Natura 2000, Berni egyezmény), kutatása a jövőben, hazánkban is prioritás lehet.

16. részfeladat: Az ezüstsávós szénalepke (*Coenonympha oedippus*) hansági állományának vizsgálata jelölés-visszafogásos módszerrel 2023.

Az ezüstsávós szénalepke állomány felméréseket – hagyományosan – az elsőként megtalált területen, a Háromszögletű-réten folytattuk. Korábbi egyéb projektek keretében, 2009. óta, megszakítás nélkül, minden rajzási szezonban folyamatosan jelöltünk a területen. Az eddig összegyűjtött adatsor egyedülálló a maga nemében.

2023-ban, június 14-től július 10-ig 13 mintavételi alkalommal összesen 934 példányt jelöltünk meg, 1143 fogási esemény történt, ami 18 %-os visszafogási arányt jelent. Az értékek (összes fogási szám, fogási események, vf. arány) a nagyobb számú mintavételi alkalom ellenére alatta maradt a 2022-i mennyiségeknek, de az eltérések nem meghatározóak.

A 2022. és 2023. évi vizsgálatok során, eltérő nedvesség és csapadék viszonyok mellett, nagyjából hasonló ráfordításokkal enyhe – de hiba határon belül mozgó – népszerűség csökkenést detektáltunk a jelölés-visszafogásos adatok MARK programmal történő kiértékelésével.

Az állomány fennmaradásához, az elvégzett cserje visszaszorítási munkák mellett mindenképpen szükségesnek látszik a terület vízgazdálkodását javító intézkedéseket foganatosítani, hogy a vegetáció szerkezetét, a láprét jelleget meg lehessen őrizni, a rá jellemző mozaikossággal együtt.

17. részfeladat: Az ezüstsávós szénalepke [*Coenonympha oedippus* (Fabricius, 1787)] ócsai állományának 2023. évi NBmR felmérési eredményei

Az ezüstsávós szénalepke ócsai szubpopulációinak vizsgálata a 2023. évben szinkronizált időkorlátos (15-perces) számlálásokkal valósult meg, igazodva az eBMS (European Butterfly Monitoring Scheme) által is alkalmazott, EU-s protokollhoz. Ehhez az eBMS által fejlesztett, Butterfly Count mobiltelefonos alkalmazást használtuk, mely az időjárási adatokat, bejárt tracklogot, és észlelt lepkepéldányok egyedi GPS koordinátáit egyaránt rögzíti.

A felmérés 2023.06.24-én tartottuk, csoportos, SZJMLE önkénteseken alapuló felmérés keretében, 7 fő jelenlétében. A résztvevők dedikált térképlapokat kaptak a felmérendő területekről, a terv az volt, hogy a párokba osztott felmérők 4-8 időlimites (15 perces) számlálást végeznek majd a számukra előírt helyeken.

A csoportos időlimites (15 perces) felmérés során a felmérő párok/egyének 22 tracket rögzítettek, a megfigyelt *C. oedippus* egyedek száma 161 volt (előfelméréssel együtt). A másodlagos célként kitűzött részfeladat, az új/régi élőhelyek megerősítése részfeladatnál 2 területre fókuszáltunk: az Ósláp északi része és a Csorda-járás déli része.

Az Ósláp északi peremén, a Madárvártától nyugatra lévő, 1,5 km-es láncolatot alkotó gyepek alkalmasnak tűntek, struktúrájuk, fajkészletük közel azonos a Nagy-rét fajkészletével, mégsem találtunk rajta egyetlen *C. oedippus*-t se. A gyepek jobbára kaszáltak, öbleikben kaszálatlan foltokkal.

A másik kiemelt vizsgálati helyszín a jelenlét/hiányra a Csorda-járás nevű terület déli része volt. Itt is változatos gyep-komplexummal találkoztunk, történeti adatok (Máté András 2004.06.18.) tanúskodtak a lepke itteni előfordulásáról, azonban (ahogy 2021-ben sem) nem sikerült detektálni a fajt.

18. részfeladat: A dolomit-kéneslepke [*Colias chrysotheme* (Esper, 1781)] monitorozása Epöl – Szarkaberki-legelő, Érd – Sós-kúti-fennsík

A lepkefaj állományainak felmérésére az NBmR keretében Epölon 2015 és 2020 között, továbbá 2023-ban, míg az érdi állományok kutatására 2019-2020-ban, illetve 2023-ban került sor. Mindkét élőhely meszes alapkőzetű sziklagyep, melyeket hosszabb távon veszélyeztet a természetes szukcesszió (cserjésedés, valamint gyomok terjedése), illetve az érdi biotóp esetében számottevő veszélyforrásként értékelhető az illegális hulladéklerakás is.

Az állománysűrűség becsléséhez szükséges felméréseket ezúttal is transzettek mentén történő egyedszámlálás útján végeztük. Az Epölon végzett 2023. évi felmérés eredménye (11 példány) az eddigi kutatások során regisztrált legalacsonyabb értéket képviseli. Fontos megjegyezni azonban, hogy az ilyen jellegű – akár térbeli, akár a populáció egyedszámában észlelhető – fluktuáció kifejezetten jellemző a fajra, és mivel a területhasználat módja (részleges kaszálás), illetve az élőhely természeti minősége továbbra sem változott számottevően a korábbi évekhez képest, ezért a 2023-as vizsgálati adatokból álláspontunk szerint nem lehet szükségszerűen negatív tendenciákra következtetni az állomány vonatkozásában.

Az Érden található mintavételi területről jelenleg három év adatsorai állnak rendelkezésünkre a *Colias chrysotheme* terepi vizsgálatai alapján. A regisztrált értékek bizonyos fokú csökkenést mutatnak, noha nem maradnak el jelentősen a 2019-ben rögzített példányszámoktól. A 2023-ban végzett felmérések eredményei szerint, a lepkefaj továbbra is stabilnak minősíthető állományokkal rendelkezik a kutatás alá vont térségben, noha megjegyzendő, hogy bár jelenleg még nem fenyegeti a kipusztulás közvetlen veszélye a lepkefajt, ám hosszabb távon több tényező is előidézheti visszaszorulását vagy akár eltűnését, különös tekintettel a vegetáció fajösszetételében bekövetkező negatív változásokra (szukcesszió), valamint az egyre súlyosabb mértékű környezetszennyezésre (építési törmelék és háztartási hulladékok illegális deponálása a gyepeken).

19. részfeladat: A dolomit-kéneslepke (*Colias chrysotheme*) jelenlét-hiány vizsgálata a Kiskunságban

A dolomit-kéneslepke (*Colias chrysotheme*) jelenlét-hiány vizsgálatára, a régebbi előfordulási adatok alapján, két vizsgálati területen került sor: (1) a Felső-kiskunsági szikes puszta (HUKN20001) Natura 2000 területen, Apajpuszta környékén és (2) a Felső-kiskunsági turjánvidék (HUKN20003) Natura 2000 területen, az 5206.sz. úttól keletre, Pest–Bács-Kiskun vármegye határán. Ezt a Balaton-felvidéki Tótvázsonyi lőtérén, mint referenciaterületen, egy másik, erős populáció párhuzamos monitorozása egészítette ki, a rajzástrend pontosabb követése érdekében. A mintavételek a referenciaterületen 2023.05.05., 2023.07.08., 2023.08.03., 2023.08.08., 2023.08.21., 2023.09.02., 2023.09.18. és 2023.09.26-án; míg a kiválasztott célterületeken 2023.08.13. és 2023.08.24-én történtek. A vizsgálat módszere az eBMS protokoll szerinti általános időkorlátos (15-perces) számlálás volt.

A referenciaterületen 9 alkalommal, összesen 16 (1+2+2+2+1+2+2+2+2) általános 15-perces számlálást végeztünk, melyek során 55 nappal vagy nappal is aktív nagylepkefaj 980 észlelését rögzítettük, köztük a célfaj 52 észlelését. Az (1) vizsgálati helyszínen 1 alkalommal 7 általános 15-perces számlálást végeztünk, melyek során, összesen 16 nappali vagy nappali is aktív nagylepkefaj 209 észlelését rögzítettük, köztük a célfaj egyetlen észlelését sem; a (2) helyszínen 1 alkalommal, 6 általános 15 perces számlálást végeztünk, melyek során, összesen 32 nappali vagy nappali is aktív nagylepkefaj 502 észlelését rögzítettük, köztük a célfaj egyetlen észlelését sem.

2023-ban, úgy tűnik, erős éve volt *chrysotheme*-nek, és a referenciaterületen nagy számban észleltük is. Azonban egyetlen néhány alkalmas felmérés nem elegendő a korábbi célfaj adatok validálására, indokolt volna a faj intenzívebb jelenlét-hiány vizsgálata a Kiskunság területén az elkövetkező években.

20. részfeladat: A gólyaorr-szerecsenboglárka [*Aricia eumedon* (Esper, 1780)] egyik észak-magyarországi populációjának a Nemzeti Biodiverzitás-monitorozó Rendszer keretében végzett 2023. évi vizsgálatáról (Borsodnádasd – Óbükki-völgy)

A faj borsodnádasi populációjának monitorozására a 2020-as első felmérést követően 2023-ban valósult meg második alkalommal. A vizsgált élőhely egy gyertyános- és cseres tölgyesek, valamint szubmontán bükkösök által határolt, viszonylag keskeny és hosszú völgy, melynek üde mikroklímáját egy változó vízállású (időszakos), fűzligetekkel szegélyezett patak biztosítja. A gólyaorr-szerecsenboglárka tápnövényét képező mocsári gólyaorr (*Geranium palustre*) a mélyebb fekvésű, patakparti, helyenként degradált és a nagy csalán (*Urtica dioica*) által dominált, míg másutt jobb természetességű magaskörös, magassásos növénytársulásokban fordul elő lokálisan és nem számottevő mennyiségben (teljes itteni állománya hozzávetőlegesen 80-100 tő).

Az állománysűrűség becsléséhez szükséges felméréseket ezúttal is transzettek mentén történő egyedszámlálás útján végeztük. A 2020 nyarán végzett kutatás alkalmával a vizsgált lepkefajnak összesen 16, míg 2023-ban 10 példány lett regisztrálva. A rendelkezésünkre álló adatok egyelőre stabil, ám alacsony egyedszámú és sérülékeny populációt mutatnak, melynek hosszútávú fennmaradását elsődlegesen az élőhely növényzetének szukcessziója, illetve mérsékeltebb formában esetleges száradása veszélyeztetheti.

21. részfeladat: Vérfű-hangyaboglárka (*Maculinea teleius*) kvantitatív felmérése Álmosdon, a Daru-lápban

2023-ban egy kevésbé intenzív felmérés történt a populációban a 2021-es évhez képest. A háromszori alkalommal végzett 4 x 15 perces számlálások alapján kijelenthető, hogy az állomány továbbra is stabil, a rajzás viszonylag szinkronizált volt, kedvező időjárási körülmények között történt, viszont a tartósan meleg időszakok alatt a lepkék állapota hamar kopottá vált. Ez az év azonban az átlagosnál sokkal csapadékosabb volt, a rajzási időszakban is rendszeresen voltak záporok, zivatarok, kedvezően befolyásolva az élőhely állapotát. Az észlelt egyedszámok kissé alacsonyabbak voltak a 2021-es évhez képest, de itt fontos hangsúlyozni, hogy a két évben a mintavételek két különböző módszerrel történtek eltérő időráfordítással és területi lefedettséggel. Egyértelmű következtetéseket a rajzásdinamikára és a trendekre vonatkozóan csak több éves adatsorokból és azonos módszerekkel végzett felmérések megfelelő évenkénti kombinációja (egyedsűrűség + állománynagyság) becslés alapján lehetne tenni.

A 2020-ban, 2021-ben és 2023-ban végzett felmérés eredményei alapján viszont kijelenthető, hogy a Daru-láp kulcsfontosságú szerepet tölt be a lepkefaj megőrzésében,

ugyanis itt található a legnagyobb denzitású *Maculinea* állomány, amely a dél-nyírségi régió forráspopulációjának is tekinthető.

22. részfeladat: A tarka szemeslepke (*Chazara briseis*) kelet-bakonyi felmérése 2023-ban

A felméréseket a várpalotai Baglyas-hegyen végeztük. Ez az élőhely igen száraz, sziklagyepek, sztyepprétek és karsztbokorerdők alkotják. Virágzó növényekben a tavalyi évhez képest jóval gazdagabbnak tűnt a terület. Az imágók számlálását az *European Butterfly Monitoring Scheme* 15 perces számlálásainak keretében végeztük, ennek során feljegyeztünk minden észlelt és legalább genus szinten meghatározott nappali lepke egyedét, alaposan bejárva a sziklák és köves mélyedések környékét, valamint a virágosabb foltokat is. Összesen 66 alkalommal észleltük *C. briseis* egyedeket. Kisebb részük került elő árnyékból, esetleg fák, cserjék lombzatából kirepülve, a talajon ülő lepkék felriasztása azonban nem volt ritka. Több alkalommal láttunk spontán megállás nélkül repülő, vagy reptében észlelt majd leszálló példányokat is. Viráglátogatást is számos esetben figyeltük meg: ezek az egyedek orbáncfűn (*Hypericum sp.*), imolán (*Centaurea sp.*), illetve sárga kövirózsán (*Jovibarba globifera* subsp. *hirta*) szivogattak. A Patalenszki Adrienn-nel történt egyeztetés és a terepi megfigyelések alapján a felmérés feltehetően jó időszakra esett a faj repülése szempontjából. Az élőhelyen meglepően nagy számban repültek a szürkeöves szemeslepkék (*Hipparchia fagi*), a ritkább, védett lepkék közül pedig a barna szemeslepke (*Hipparchia semele*), a kisszemes boglárka (*Pseudophilotes vicrama schiffermülleri*), a kerekfoltú törpebusalepke (*Spialia orbifer*) és a sziklai fehérlepke (*Pieris ergane*). Javasoljuk, hogy a felmérés 2024-ban is valósuljon meg a területen hasonló időzítéssel. Az idei évben tapasztalt repülés alapján a terület alkalmasnak tűnik a faj hosszabb távú vizsgálatára.

23. részfeladat: A magyar boglárka (*Iolana iolas*) mennyiségi vizsgálata a pécselyi Bogomán és Öreg-hegyen

A magyar boglárka (*Iolana iolas*) mennyiségi vizsgálatára a Pécselyi medence (HUBF20014) Natura 2000 területen, a Bogomán, illetve a terület határán kívüli Öreg-hegyen került sor. Ezt kiegészítette a Tamás-hegyi populáció jelenlét-hiány vizsgálata 2023.06.12-én, és, a rajzástrend pontos behatárolása érdekében, referenciaterületként, a Villányi-hegységi, máriagyüdi erős célfaj-populáció monitorozása 2023.06.03., 2023.06.09., 2023.06.27. és 2023.07.06-án. A mennyiségi mintavételek az Öreg-hegyen 2023.06.01., 2023.06.12. és 2023.06.25-én; a Bogomán 2023.06.01. és 2023.06.15-én történtek. A vizsgálat módszere az eBMS protokoll szerinti általános, ill. 1-fajos időkorlátos (15-perces) számlálás voltak.

A referenciaterületen 4 alkalommal, összesen 6 (1+3+1+1) 1-fajos 15-perces számlálást végeztünk, melyek során a célfaj 3 észlelését rögzítettük. A mennyiségi vizsgálat lehatárolt mintaterületein, a Bogomán 2 alkalommal összesen 5 (2+3) általános 15-perces számlálást végeztünk, melyek során 38 nappali vagy nappali is aktív nagylepkefaj 345 észlelését rögzítettük, köztük a célfaj 2 észlelését; az Öreg-hegyen 3 alkalommal, összesen 9 (3+4+2) általános és 3 (1+2) 1-fajos 15-perces számlálást végeztünk, melyek során 54 nappali vagy nappali is aktív nagylepkefaj 832 észlelését rögzítettük, köztük a célfaj 12 észlelését.

Bár a máriagyüdi populáció monitorozása, úgy tűnik, nem volt sikeres, a mintavételi területen sikerült a rajzást megfigyelnünk. Indokolt a faj jövőbeni szinkron monitorozása (Pécsely és Tamás-hegy, ill. Máriagyüd és Szársomlyó) 1-fajos 15-perces számlálással.

24. részfeladat: A magyar boglárka (*Iolana iolas*) állományfelmérése Siklós-Máriagyüdön

A magyar boglárka (*Iolana iolas*) állományfelmérése során 2023-ban a Siklós-Máriagyűd fölött húzódó Csodabogyós-tanösvény mentén csupán a faj jelenlétét igazoltuk. A faj rajzási időszakában (május végétől július elejéig) elvégzett 5 bejárás közül mindössze egyetlen napon talákoztunk a faj 4 példányával. Hasonlóan gyenge repülést tapasztaltunk a közeli Szársomlyó déli oldalán található élőhelyen a nagyharsányi temető fölötti hegyoldalon, ahol 3 példány jelenlétét rögzítettük a biotikai adatbázisba. Az utóbbi néhány évben az alábbi napokon figyeltük meg magyar boglárkákat a baranyai élőhelyeken (a napok szerint sorba rendezve): 2016.05.08 (3. kép), 2020.05.22, 2021.05.27, 2017.05.28, 2017.06.01, 2017.06.09, 2015.06.10, 2020.06.18, 2014.07.14. Az *izeltlabuak.hu* adatai is megerősítik, hogy megfigyeléseink lefedték a teljes rajzási időszakot. Az is megállapítható, hogy az egyes években a rajzás közel négy hétig tarthat, 2023-ban mégsem sikerült több napon sikeres észlelést rögzíteni. Ennek okai többfélék:

- a rajzás idén az előző évekhez képest később indulhatott
- feltehetően rövidebb ideig is tartott
- a 2022. év rendkívül aszályos időjárásának következtében legyengülhetett az állomány
- a rajzáscsúcs időszakában talán nem történt felmérés.

A jövőre nézve bizakodásra ad okot, hogy 2023-ban bőségesen virágzott a pukkanó dudafürt. A magyar boglárka bábja akár 2-5 évig is átfekhet, így az állomány regenerálódhat egy kedvezőtlen szezont követően. Az állományfelmérést 2024-ben is el fogjuk végezni.

25. részfeladat: A magyar tarkalepke (*Melitaea ornata*) monitorozása Jósvafő: Szőlő-hegy (2023)

A 2023-ban a magyar tarkalepke rajzása jelentősen késett a korábbi években tapasztaltakhoz viszonyítva, és rendkívül kis számban repült. Ugyanez elmondható volt a faj élőhelyeül szolgáló Brachypodium-os félszáras gyepeken élő legtöbb nappali lepkefajról is (pl. egyéb *Melitaea*-fajokról, boglárkalepkékről). Összesen 3 mintaterületeken végeztünk 15 perces egyfajos időlimites számlálást 2023. május 29-én, június 1-én és június 4-én. Ezek során, mindhárom napon csak egy-egy mintaterületen sikerült a faj egy-egy példányát észlelni. A lepke egyedszáma drasztikusan csökkent a Tóth János Pál és munkatársai által 2009-ben végzett jelölés-visszafogásos felmérés során tapasztalt egyedszámhoz képest. Ebben jelentős szerepe lehetett az elmúlt évek, de különösen a 2022. májusában és júniusában tapasztalt forró és aszályos időjárásnak. 2023-ban a magyar tarkalepke rajzása jelentősen késett a korábbi években tapasztaltakhoz viszonyítva, ezen túlmenően rendkívül kis számban repült.

15. Éjjeli lepkék monitorozása (Országos NBmR lepkemonitoring program).

1. részfeladat: A keleti lápibagoly (*Arytrura musculus*) állományfelmérése Szaporcán

A keleti lápibagoly (*Arytrura musculus*) állományfelmérése során 2023-ban a Szaporca és Cún között elterülő Dráva-holtágnál csupán a faj jelenlétét igazoltuk. A faj rajzási időszakában (június végétől július közepéig) elvégzett 4 mintavétel közül mindössze egy napon, 2023. július 5-én talákoztunk a faj egyetlen példányával.

2022-ben Lakócsán június 23-án személyes lámpázás és két ledes csapda segítségével 3 példányt fogtunk Kalotás Zsolt és Gergely Péter társaságában. Ugyanazon az élőhelyen Horváth Bálint július 4-én, 9-én és 13-án 3+1+1 példány jelenlétét regisztrálta. Az adatokból megállapítható, hogy a keleti lápibagoly rajzása a Dráva mentén június közepétől július közepéig tarthat. Ennek fényében a 2023. évi mintavételi időpontok kijelölése megfelelő volt.

A szaporcai Dráva-holtágnál Uherkovich Ákos és Sum Szabolcs is megfogta már a keleti lápibagoly példányait, ezek az adatok recensnek tekinthetők, hiszen néhány éve történtek a megfigyelések. A helyszín kiválasztása ezek alapján jónak tűnt. Az élőhely kiterjedése nagy, így a mintavételi helyek áthelyezése hozhat pozitív változást az állomány pontosabb felmérésében.

2. részfeladat: A csarabbagoly (*Anarta myrtilli*) jelenlét-hiány felmérése az ábrahámhegy-salföldi csarabosban

A csarabbagoly (*Anarta myrtilli*) jelenlét-hiány vizsgálatát az egyedi jogszabállyal védett, ábrahámhegy-salföldi csarabosok két helyszínén, a Szilvádi-hegyen és a Csöngé-hegyen végeztük. Az 1. és 2. nemzedék imágóinak észlelésére hordozható UV fényforrással (4-6W UV LED, illetve 20W UV CFL) felszerelt fénycsapdákat használtunk 2 alkalommal, 2023.06.15/16. és 2023.07.28/30-án; illetve, 2 alkalommal, nappali bejárással, mindkét nemzedék hernyóit is kerestük 2023.06.16. és 2023.09.17-én.

Az összesen 6 mintavételi ponton (6 csapda) történt felmérés során 82 éjszakai nagylepkefaj 117 egyede jött be a fényre (köztük 16+7 péld. szintén védett *Apamea syriaca tallosi*), de a célfaj egyetlen példánya sem. A hernyókeresések sem jártak eredménnyel.

Bejárásaink alapján, a közelmúltban végzett élőhelykezelés (borókák eltávolítása) ellenére, a csarabosok rossz állapotban vannak, bennük a csarab nagymértékben visszaszorult, így további beavatkozásra volna szükség. Másrészt indokolt volna a faj további intenzívebb keresése, mint itt, mind az Őrségben, de legfőképpen az uzsai csarabosban.

3. részfeladat: A sztyeplepke – *Catopta thrips* (Hübner,[1810-1813]) – egyes állományainak a Nemzeti Biodiverzitás-monitorozó Rendszer keretében végzett 2023. évi felméréséről (Pomáz: Majdán-fennsík)

A sztyeplepke pomázi populációit illetően eddig három év adatsoraival rendelkezünk, melyek közül a 2018-as felméréseket a Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság koordinálta, míg a 2020-as és 2023-as kutatások az NBmR keretében valósultak meg. A mintavételi terület egy viszonylag nagy kiterjedésű, elsősorban sziklagyepekkel borított plató, melynek növényzete és természeti állapota meglehetősen változatos. Egyes területeken kiváló természetességű, számos védett növény- és állatfajnak életteret nyújtó, árvalányhajas sztyeprétek jellemzik, míg sokhelyütt kifejezetten degradált, bolygatott, akár másodlagos növénytársulásokot is magában foglaló részeket találunk. A kutatással érintett élőhelyek természeti képében, a gumós macskahere elterjedésében és tőszámában, továbbá a területhasználat tekintetében 2018 óta nem következett be számottevő változás. Legjelentősebb veszélyeztető tényező továbbra is a cserjésedés, mely vonatkozásban a vizsgált biotópok természeti minősége tovább romlott az előző évekhez képest.

A felmérések módszertana az éjjeli lepkék monitorozására kidolgozott mintavételi protokollnak megfelelő fénycsapdázás volt. A 2023-ban végzett terepi felmérés sikeresként értékelhető, hiszen a pomázi Majdán-fennsík kutatásra kijelölt részein három mintavételi estén a sztyeplepke 17 példányát figyeltük meg, mely érték nagyságrendjét tekintve összhangban áll a korábbi évek adataival. A kutatás során rögzített észlelések és megfigyelések arra engednek következtetni, hogy a Majdán-fennsík sztyeplepke populációi továbbra is stabilak, számottevő kártételt vagy az egyedszám esetleges csökkenését előidéző közvetlen veszélyforrásokat nem észleltünk. Megjegyzendő ugyanakkor, hogy továbbra is fontos volna a megfelelő területkezelési eljárások (főként a cserjeritkítás) foganatosítása, mivel a cserjék lassanként ránőnek a gumós macskahere állományaira és ezáltal szűkítik a sztyeplepke életterét, illetve csökkentik a populációk reprodukciós képességét is.

4. részfeladat: A sztyeplepke (*Catopta thrips*) állományainak vizsgálata a Nemzeti Biodiverzitás-monitorozó Rendszer keretében a Körös-Maros Nemzeti Park Csanádi puszták területén

A sztyeplepke (*Catopta thrips*) 2023-as évben végzett vizsgálata sorban a negyedik a KNPI működési területén található Csanádi-pusztákon. A vizsgálatot rajzást követően még korán, augusztus 28-án végeztük el három, egyenként 1x1 kilométeres mintavételi négyzetben.

A vizsgálati év időjárását kedvezőbb csapadékviszonyok jellemezték, mint a korábbi éveket. Ennek eredményeképp a tápnövény, a gumós macskahere vitálisan volt jelen az élőhelyen és erős virágzást produkált. Bár az élőhelyek növényzetének állapotán és a tápnövényen is egyből megmutatkozott az aszályokat követő jobb klímájú év, ám a sztyeplepke egyedszáma a mindenkori legalacsonyabb volt.

Ennek oka vélhetően a több évig tartó aszály, ami alatt folyamatosan csökkenő állomány nagyság volt megfigyelhető. Ez vélhetően nem veszélyezteti a fajt, mivel ez a természetben gyakori fluktuációnak megfelelő. A faj élőhelyei stabilak, így egy több évig tartó csapadékosabb évek után várhatóan újból emelkedni fog az egyedszám és az egyedsűrűség.

5. részfeladat: Sztyeplepke (*Paracossulus thrips*) populációk mennyiségi vizsgálata a Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság területein az országos Nemzeti Biodiverzitás-monitorozó Rendszer (NBmR) keretében

A hortobágyi régióban a *Paracossulus thrips* számára országos szinten is kiemelkedően jelentős élőhelyek találhatóak. A korábbi években a Tiszafüred közigazgatási határához tartozó Kócsi-pusztán sikerült detektálni -a jelenlegi ismereteink szerint- legnagyobb egyedszámú (0,64-1,96 egyed/m²) *Paracossulus thrips* populációt a hortobágyi régióban, azóta viszont a többi évben tapasztalt értékek jóval elmaradnak ettől. 2023-ban a legeltetés intenzitásának megváltozása és a vegetáció magassága miatt nem lehetett megvalósítani a felmérést. A többi vizsgálat eredményeit és a mintavételi helyszíneken jellemző legeltetési erély értékeit összehasonlítva, megállapítható, hogy a mérsékeltebben legeltetett (0,4-0,5 ÁE/ha) területeken magasabb egyedszámú és denzitású *Paracossulus thrips* állományok találhatóak, mint az intenzívebben legeltetett területeken.

2022-ben általános érvényű volt, hogy a HNPI többi vizsgált területén is jelentősen alacsonyabb egyedszámban lehetett észlelni a lepkefajt imágó és bábbőr formájában is, egyes területeken drasztikus csökkentés is tapasztalható volt. Ennek a háttérben feltehetően klimatikus okok állhatnak, ugyanis a rajzást megelőző időszakban, hosszan tartó súlyos aszályos időszak jellemezte a régiót és több hónapon át nem esett csapadék. A vegetáció teljesen kiégett, ami kedvezőtlenül befolyásolta a tápnövény vitalitását, ezáltal a lárvák táplálékforrását és feltehetően negatív hatással lehet majd a következő generációra is.

2023-ban feltehetően a korábbi évek negatív időjárási tényezői miatt a kijelölt mintavételi területek mindegyikén további egyedszám csökkenés volt tapasztalható, viszont a csapadékeloszlás és csapadékmennyiség sokkal kedvezőbben alakult a nyári hónapokban is.

Az eddigi kutatások (2019-2023) eredményei rávilágítottak, hogy akár regionálisan is milyen eltérések lehetnek az egyes vizsgálati évek és mintavételi helyszínek között, ami összefüggésbe hozható az adott évi klimatikus viszonyokkal, gyepgazdálkodási módokkal és a lepkefaj tápnövényét jelentő *Phlomis tuberosa* állományok vitalitásával, illetve kiterjedésével. E tényezők kölcsönhatásnak vizsgálatához, valamint a lepkefaj egymást követő években jellemző populációdinamikai változásának, rajzástrendjeinek és

élőhelypreferenciájának egyértelmű megállapításához azonban mindenképpen hosszú távú (min. 5-10 év) intenzív, egységes módszereken alapuló monitoring vizsgálatok szükségesek.

6. részfeladat: Anker-araszoló (*Erannis ankeraria*) állománysűrűség vizsgálat Kisnána: Macska-vár 2023.

A 2023-ban végzett állománysűrűség vizsgálat a negyedik volt az NBmR keretében, ezért a populáció állományának változásáról már vannak információink. 2023-ban egyetlen egyed sem észleltünk a mintavételek során, tehát a populáció egyedszáma az észlelési küszöb alá csökkent, hasonlóan a 2021-es évhez. Ennek ellenére biztosan rajzott a faj idén is, mert májusban találtunk hernyókat a mintavételi területen.

A vizsgálat módszere az esti transzekt menti kézilámpás számlálás volt. Idén öt mintavételt végeztünk a faj rajzásának idejében, ebből egyszer sem észleltük a fajt, hasonlóan a 2021-es évhez.

Tehát az utóbbi négy évben nagyon alacsony a populáció egyedszáma, még nem indult meg az állomány egyedszámának növekedése (2012. és 2017. között minden évben magas egyedszámokat észleltünk ezen az élőhelyen).

A Bükkben és a Mátrában a faj több ismert élőhelyén végeztünk kiegészítő, ellenőrző mintavételeket. Kisgyőrben február 19-én és 23-án észleltük a fajt, Domoszlón pedig február 22-én. Szurdokpüspökiben február 24-én végeztünk mintavételt, de itt nem találtuk a fajt. Kisgyőrben és Domoszlón is nagyon alacsony volt az egyedszám, egy-egy mintavétel során csupán 1-3 példányt találtunk. Kisgyőrben március 4-én már nem észleltük a fajt. A fentiekből arra lehet következtetni, hogy idén a faj rajzása a Bükkben és a Mátrában február 15. és március legeleje közötti időszakban volt. A rajzáscsúcs február 20-25. körül lehetett. Tehát a kishánai mintavételek a rajzási időben történtek. Az 1. és a 2. mintavétel a rajzáscsúcs közelében történt, a harmadik mintavétel sajnos a rajzási időszak utolsó harmadában.

7. részfeladat: Országos lepke monitoring felmérés: Anker-araszoló [*Erannis ankeraria* (Staudinger, 1861)] monitorozása. Balatonalmádi (Vörösberény): Megye-hegy 2023

A vizsgálat során többféle módszer párhuzamos használatával próbáltuk meg felmérni a Megye-hegy *ankeraria* népességének állapotát. A vizsgálat során pozitív eredményre jutottunk, a faj – ha alacsony abundanciával is, de – jelen van a területen. Az előző évi felmérésekhez képest jelentős mértékben nagyobb egyedszámot találtunk, igaz, kedvezőbb viszonyok közt sikerült a mintavételt megvalósítani. A talált 10 példány a korábbi két példánnyal szemben nem jelent feltétlenül növekedő népséget, lehet, hogy csak nagyobb szerencsénk volt, de megnyugtató az, hogy a faj jelen van és még a kimutathatósági határ közelében is fenn tud maradni a népessége.

A Megye-hegy Anker-araszoló népessége a felmérések szerint még messze nem heverte ki az összeomlást. Igen alacsony szinten stagnál az állomány már évek óta. Egyelőre nem tudjuk megmondani, hogy ez a népesség – kedvező körülmények esetén – elegendő-e lehet ahhoz, hogy újra megerősödjön és abundáns állományt hozzon létre. Amennyiben erre sor kerülne, mindent el kell követni annak érdekében, hogy megfelelő, alkalmas élőhelyekre megkíséreljük a visszatelepítést, hogy a faj hazai fennmaradását biztosítani lehessen. Ugyanígy nem szabad letenni arról, hogy a közeli – többségében elzárt, katonai - területeken ne folytassuk a faj további esetleges tenyésző állományainak meglétét.

8. részfeladat: Az Anker-araszoló (*Erannis ankeraria*) jelenlét-hiány vizsgálata a Dél-Dunántúlon a Nemzeti Biodiverzitás-monitorozó Rendszer keretében

Az Anker-araszoló jelenlét/hiány felmérése 2023. évben a Mecsekben és a Villányi-hegységben sikertelenül zárult, nem találtuk meg a fajt egyetlen korábbi lelőhelyén sem, illetve nem került elő az élőhely szempontjából ígéretesnek mutató pécsváradai lőtérrel sem. A húsos som virágzásának időszakára időzített terepi bejárások kedvező időjárási viszonyok között folytak. 2023. február végén, március elején a térségben jelentkező néhány napos havazás és az azzal együtt érkező erős lehűlés nem kedvezett a faj felmérésének. (A Balatonalmádi melletti Megye-hegyen végzett állományfelmérés során 2023. február 22-én, valamint március 4-én és 5-én megtalálták a fajt az ott dolgozó kutatók – az adatok az *izeltlabuak.hu* adatbázisában hozzáférhetők –, tehát a felméréseink időzítése megfelelő lehetett.)

A mecseki állományra vonatkozó szakirodalomban Balogh (1978) csak a Tubes-Misina oldalban található előfordulást említi, míg Fazekas (2006) a Pécs-Vasas fölötti állomány eltűnéséről tájékoztat, és erősen sérülékenynek írja a mecsekoldali populációt is. Az élőhelyek tekintetében a Tubes-Misina vonulat déli oldalának erdőállományai jelenleg túlságosan záródottak a faj számára, az erdőállományokban jelentős a cser és a feketefenyő elegyaránya. 2016 jó évnél volt tekinthető az Anker-araszoló szempontjából, akkor több helyen voltak megfigyelései az országban, a mecseki adatok is ebből az évből származnak. A megfigyelés helye a Kis-Tubes kilátója alatt elterülő nyíltabb molyhos tölgyes-gyep mozaik volt, ahonnan 2017-ben és 2020-ban sem fordult elő a faj. A Szársomlyó keleti oldalának gerincén a faj számára kis kiterjedésben áll rendelkezésre megfelelő élőhely, de a legutolsó adatunk innen származik 2018-ból. 2019. tavaszán a hegy déli oldala szinte teljes hosszában egészen a gerincig leégett egy, a lenti szőlőterületeken bekövetkezett gondatlan tűzgyújtás miatt. Elképzelhető, hogy az Anker-araszoló hernyóit negatívan érinthette az eset, a feltehetően kis létszámú populációt akár fel is számolhatta ez a havária.

Az Anker-araszoló jelenlétére vonatkozó további felméréseket a jövőben is a korábbi mecseki és szársomlyói előfordulási helyeire kell koncentrálni, valamint ösztönözni kell az élőhelyeit kezelő gazdálkodókat a faj számára alkalmas területeken történő élőhely-fejlesztések előmozdítására.

9. részfeladat: A nagy szikibagoly (*Gortyna borelii*) állományainak vizsgálata a Nemzeti Biodiverzitás-monitorozó Rendszer (NBmR) keretében a Körös-Maros Nemzeti Park Bélmegyeri Fáspuszták területén.

A Bélmegyeri Fáspuszta területén 2007-ben és 2018-ban megvalósult a nagy szikibagoly élőhelyeinek és állományainak teljes térképezése/újra térképezése. A korábbi évek adatait figyelembe véve terveztük meg az NBmR keretében vizsgálandó élőhelyeket és vizsgálati típusokat.

A területen főleg elszórtan találjuk a tápnövényt a nagyobb kiterjedésű gyepeken, illetve sok esetben kis kiterjedésű, zárványszerű erdei tisztásokon. Egy élőhely esetében beszélhetünk nagyobb tápnövénytűségről.

A területről 2017-ből rendelkezünk összehasonlításra alkalmas adatokkal. Akkor az átlagos denzitás három mérés alapján $0,0263$ rágás/ m^2 (900 $m^2/24$ rágás). A 2020-as vizsgálat során $0,0117$ egyed/ m^2 (2800 $m^2/33$ rágás) állománysűrűséget kaptunk. Ez megközelítőleg a fele a két évvel korábbinak. A kiegészítő imágóvizsgálat során 20 egyedet sikerült megfigyelni, míg 2017-ben ez 82 imágót találtunk hasonlóan kivitelezett mintavétellel. Ebből nem szabad következtetéseket levonni, mivel a 2018-as vizsgálat korábban, jobban a faj rajzáscsúcsának idejében történt. Az megállapítható, hogy 2023-ban bizonyosan kisebb a faj egyedszáma az élőhelyen.

A 2023-as adatok az egyes mintavételi alkalmak során rögzített legmagasabb értéket mutatja. A rágásnyomok maximális száma magasabb a más kutatások során végzett szkennelő vizsgálat alapján, mint az NBmR kereteiben végzett transzekt menti számlálással.

10. részfeladat: A nagy szikibagoly [*Gortyna borelii* (Pierret, 1837)] egyes állományainak a Nemzeti Biodiverzitás-monitorozó Rendszer keretében végzett 2023. évi felméréséről (Abasár, Gyöngyös – Sár-hegy)

A nagy szikibagoly sár-hegyi állományai elsőként hernyórágás-keresés útján végzett kutatások alapján váltak ismertté 2002-ben. Az NBmR keretében 2020 óta másodsor vizsgáltuk a szóban forgó populációkat. A vizsgált biotópok alacsonyabb térszinteken lévő, esetenként gazdálkodó tevékenységek keretében egykor hasznosított, néhol lösszel is borított sziklagyeppek, melyek természeti minősége általában véve kielégítő, illetve egyes lokalitásokon kifejezetten kedvező. Az említésre érdemes veszélyeztető tényezők közül leginkább a szukcesszió emelhető ki, ezen belül is elsősorban az özön- és tájidegen növények (például: akác, fekete fenyő stb.) terjedése, valamint a cserjésedés idézheti elő hosszabb távon a lepkefaj itteni élőhelyeinek szűkülését, illetőleg leromlását. A mintavételre kijelölt lejtősztyepek a Gyöngyösi Sár-hegy HUBN20046 különleges természetmegőrzési terület részét képezik. A nagy szikibagoly felmérésére 2023-ban kijelölt élőhelyek együttes kiterjedése meghaladja az 1 hektárt, melyek éves szinten együttvéve és átlagosan 500 – 600 tő sziki kocsord termőhelyét képezik. Tekintettel arra, hogy a vizsgált élőhelyek nagyobb része védett természeti területen található, ezért a területhasználatban számottevő változásokat nem észleltünk a megelőző évekhez képest. A korábban ismertetett veszélyeztető tényezők ugyan továbbra is fennállnak, de hatásuk egyelőre mérsékelte, és a természetes szukcessziót illetően sem tapasztaltunk jelentős változást, romlást.

A jelenlét-hiány típusú vizsgálatokat a hernyók ún. „rágásnyomainak” keresése útján végeztük, az adott élőhelyen lévő sziki kocsord tövek eloszlására figyelemmel meghatározott mintavételi útvonal mentén, mindkét irányban 2-2 méteres észlelési távolság tartásával. A 2023 októberében végzett terepi felmérések alkalmával a három szóban forgó élőhelyen összesen 653,2 méter mintavételi útvonal bejárása, valamint 153 tő sziki kocsord átvizsgálása során a nagy szikibagoly lárvájának jelenlétét 9 esetben regisztráltuk, mely értékek mind a tápnövény tőszámát, mind pedig az észlelt rágásnyomok mennyiségét illetően elmaradnak kissé a 2020-ban rögzített értékektől. Mindez ugyanakkor álláspontunk szerint nem alapozza meg negatív tendencia feltételezését, mivel több éves adatsorok még nem állnak rendelkezésünkre, továbbá mind a tápnövény tőszáma, mind pedig a lepkepopulációk egyedszáma erősen ingadozó lehet az adott év időjárási és természeti viszonyainak függvényében. A gyűjtött adatok alapján mindenesetre bizonyosan megállapítható, hogy a lepkefaj állományai továbbra is stabilan jelen vannak a Sár-hegyen.

11. részfeladat: A nagy szikibagoly (*Gortyna borelii lunata*) mennyiségi vizsgálata a hencidai Csere-erdőben

A 2023-as évben végzett hernyórágás számlálás során kapott értékek (176) mutatnak egy kisebb mértékű csökkenést a 2017-ben végzett felmérés adataihoz képest (230), de mivel eddig csak két vizsgálati évben (5 év elteltével) történt transzekt menti kvantitatív felmérés, így konkrét trendek nem állapíthatók meg.

Az eddigi eredmények alapján azonban kijelenthető, hogy a területen élő nagy szikibagoly (*Gortyna borelii lunata*) populáció stabilnak és regionális szinten közepes erősségűnek minősíthető, az állomány nagyságban jelentős változás nem következett be. Az élőhely védettségi státuszának (országos jelentőségű védett természeti terület) köszönhetően remélhetőleg hosszú távon is biztosított lesz a faj fennmaradása.

12. részfeladat: A nagy szikibagoly (*Gortyna borelii lunata*) populáció felmérése és monitorozása NBmR keretében állandó mintavételi területen. Körös-Maros Nemzeti Park, Mezőgyán: Tormás, Horgas-ér, 2023.

A nagy szikibagoly 2023-as évben végzet felmérése során az átlag feletti mennyiségben volt látható a hernyók fejlődésére utaló rágáskupacok. Ez egyrészt várható volt, mivel 2022-ben kiemelkedően magas egyedszámú rajzások voltak tapasztalhatók, így feltételezhető volt a nagyszámú utód. Másrészt az időjárás nem volt szélsőségesen száraz, ami nem kényszerítette a hernyókat mélyen a talajfelszín alá. A több éves aszályt a tápnövény állományai megsínylették, a tősrűség minimum 50-60 %-al csökkent. Nem csupán a magonc vagy fiatalok tövek pusztultak el, de a már idős, akár több tíz évesek is. Az elmúlt évek nyomot hagytak a kocsordok fenológiáján is, azok sokkal alacsonyabbak és kevesebb virághajtást hoztak. Feltételezhetően a tavasszal kikelő nagyszámú lárva is erős nyomást helyezett a kimerült sziki kocsord tövekre.

A rajzási időszakban várt magas egyedszám általánosan elmaradt, sőt még az átlag alatt is volt jóval. Ennek több oka is lehet, de egyikre sincs bizonyítás. A faj jól átvészelt az elmúlt évek aszályait, így a klimatikus okokat kizárhatjuk a lehetséges okok sorából. Ellenben a tápnövény sűrűségének erős visszaesése és a tartalékaikat felélt tövek lehetséges magyarázatként szolgálnak, bár véleményünk szerint, nem képeztek ilyen mértékű limitet a lepke fejlődése szempontjából. Másik lehetséges magyarázat az alföldi területeken kirobbant mezei pocok gradáció. A nagy szikibagoly élőhelyei pont azok a száraz gyepek, ahol a pockok erősen aggregálódtak, így élőhelyi jelenlétük különösen szembeötlő volt. Felvetődik annak a lehetősége, hogy talajfelszín közelében található lárvák és bábok, mint magas energiaértékű táplálékforrás, képezheti-e pockok alternatív táplálékát időszakosan. Amennyiben igen, az jól indokolná a nagyon alacsony egyedszámát a kikelt imágóknak.

13. részfeladat: A magyar tavaszi-fésűsbagoly (*Dioszeghyana schmidtii*) mennyiségi felmérése és rajzástrend-monitorozása a nagymarosi Ördög-hegyen

A magyar tavaszi-fésűsbagoly (*D. schmidtii*) mennyiségi vizsgálata és rajzástrend-monitorozása 2 db 8W-os, UV LED-szalaggal felszerelt, hordozható, standard NBmR vödörscsapdával történt. A mintavételek során, a vizsgált terület 2 pontján, összesen 11 alkalommal, 2023.03.24-től 2023.05.02-ig történt felmérés. A 3 egymást követő alkalommal, 2-2 nap eltéréssel történő mennyiségi felmérés viszonylag kevés fogott egyed eredményezett. A célfajegyedszámok a 2022-es extrém gyenge év után, bár növekedtek, elmaradtak az elmúlt 11 évben az élőhelyen tapasztaltaktól. Bár a faj stabil jelenlétét az idei évben is sikerült kimutatni, markáns, felfutó–tetőző–lecsengő rajzástrendgörbe – 2021-hez és 2022-höz hasonlóan – a mostani adatokból sem rajzolódik ki. Látszik, hogy a faj már igen korán, március végén (2023.03.24.) szép számmal repült, de a rajzást a fagyos rossz idő kettévágta. Április második dekádjának végére viszont a lepke újra nagy számban volt észlelhető (ápr. 18., Cspd0, 30 péld.). Az utolsó fogott példányok ápr. 24-én repültek be a csapdába (Cspd0: 3 péld. + Cspd1: 4 péld.).

A vizsgált helyszínen célszerű volna jelen módszerrel folytatni a trendmonitoringot az elkövetkező években is, hisz a már eddig is több éves adatsor értékes elemzéseket tenne lehetővé.

14. részfeladat: A magyar tavaszi-fésűsbagoly (*Dioszeghyana schmidtii*) populáció felmérése és monitorozása NBmR keretében állandó mintavételi területen. Körös-Maros Nemzeti Park - Bélmegyeri Fáspuszta (HUKM20013)

Az NBmR keretében a magyar tavaszi-fésűsbagoly (*Dioszeghyana schmidtii*) felmérését végeztük a KMNPI törzsterületének számító, a Békéscsaba (HUKM20013) élőhelyein. A vizsgálat során NBmR standard vödörpálya mintavételt végeztünk 3 alkalommal, alkalmanként 3 helyszínen április első felében és közepén. A vizsgálat során minden mintavételi pontról kimutatuk a célfajt, azonban igen kis egyedszámban. A vizsgált élőhelyek idős és elegyes cseres erdőrézletek voltak. Összességében elmondható, hogy minden éjjeli macrolepidoptera faj esetében kis egyedszámot rögzítettünk, melyek közül a magyar tavaszi-fésűsbagoly domináns egyedszámban volt jelen a többi fajhoz viszonyítva.

A kis faj- és egyedszámot több környezeti tényező okozhatta. Egyrészt a vizsgált térségben nagyon hamar beköszöntött a 20 C-fokot elérő napi maximum hőmérséklet, majd ezt követően egy erős, két hétig tartó lehűlés következett, amely során 6 éjjel folt rögzített fagyesemény. Az ország más részeivel összehasonlítva a Tiszántúl volt a leginkább kitéve a fagyoknak, amit a kökény virágzatainak elfagyása is alátámasztott. Az elmúlt években több hasonló tavasz volt, ami hosszabb távon gyengítette a tavaszi fajok populációit, azok egyedszámát.

Egy másik megfigyelés, miszerint az élőhelyet jelentő tölgyes erdőrézletek termőhelyek a legtöbb esetben rendkívül száraz, csak néhány idős és diverz részlet volt humid mikroklímájú. Ez az élőhelyi háttérváltozó is befolyásolhatja bizonyosan az éjjeli lepkéközösség minőségi és mennyiségi viszonyait. A célfaj denzitási (egyedsűrűség) és dominancia viszonyainak összehasonlításra nem áll rendelkezésre adat az elmúlt 10 évből, azonban más kutatások során tapasztalt egyedszámok alapján a faj egyedszámának csökkenése feltételezhető.

15. részfeladat: A magyar tavaszi-fésűsbagoly (*Dioszeghyana schmidtii*) elterjedésének pontosítása a Dél-Dunántúlon

Baranya és Tolna vármegye területén a 2023-ban végzett felmérések alkalmával nem tudtuk kimutatni a magyar tavaszi-fésűsbagoly jelenlétét. Somogy vármegyében Kaposvártól északra a Somogyaszaló 1 erdőtag új lokalitásként került megerősítésre. Abban a térségben korábban is ismert volt a faj előfordulása, az elterjedésének pontosításához mindenképpen érdemes lenne a számára alkalmas, keletebbre fekvő tölgyesek vizsgálatát elvégezni. A baranyai és tolnai helyszínek negatív eredménye jelentheti azt, hogy a faj valóban nem fordul elő (egyelőre) a két vármegye területén, de azt is, hogy nem a megfelelő helyen vagy időpontban történtek a vizsgálatok.

A MTTM egyetlen mecseki példányát őrzi, melyet Balogh Imre gyűjtött 1958. május 7.-én a Tubesen (megjegyzendő, hogy az irodalom jegyzékben szereplő cikkben ő maga május 5-ét jelölte meg fogási napként). Erre az egy példányra hivatkozva említik több helyen a Mecseket, mint a faj élőhelyét. Sem a komlói, sem a pécsi természettudományi gyűjteményekben nincsen további bizonyító példány, a vidéket jól ismerő és átfogóan kutató Uherkovich Ákos sem említi előfordulását sem a Mecsekből, sem az Ormánságból.

A legutóbbi évek kutatási eredményei alapján feltételezhetjük, hogy a faj terjeszkedik, bár egyesek úgy vélik, csak a kutatottság mértéke nagyobb, így több helyen azonosítottuk. A faj régóta kutatott helyeken is új fajként lett meghatározva, illetve már emberi településeken is megjelenik a lepkészek szeme előtt, amire korábban nem volt példa.

16. részfeladat: A csüngőaraszoló (*Phyllometra culminaria*) 2023. évi NBmR felmérési eredményei

Az idei évi célkitűzése volt a már jól ismert csákberényi állomány mellett, a tavaly újrafelfedezett hajmáskéri és sólyi állomány állapotának felmérése, valamint további

élőhelyek keresése az optimálisnak tűnő területeken. Az imágók májusi rajzását az elejétől a végéig sikerült lekövetni. Több élőhelyen párhuzamosan zajlottak a felmérések. Az imágókat kijelölt szakaszok mentén végzett 15 perces számlálással számoltuk. 3 helyszínen, 12 terepnapon, 66 db 15 perces és további 2 helyszínen több jelenlét-hiány felmérés készült, melyek során 502 imágó és 33 hernyó adatát rögzítettük. Az eddig stabil populációjú csákberényi élőhelyen többszöri, alapos bejárás ellenére ebben az évben nem találtuk meg a fajt. Ennek okai nem ismertek. A hajmáskéri és sólyi élőhelyeken a faj tömegesen, nagy területen volt jelen. A faj előkerült egy új, várpalotai élőhelyről is.

A hajmáskéri élőhelyen pete és hernyókeresést is végeztünk, utóbbi során lehatárolt élőhelyfoltokban végzett 15 perces számlálást alkalmaztunk. A faj kutatástörténetében először sikerült a természetben petét és hernyót, valamint a hernyó táplálkozását megfigyelni. Bebizonyosodott, hogy a korábbi feltételezéseknek megfelelően a hernyó különböző zuzmókkal táplálkozik. A hernyók a júniusi aktív időszak után a melegebb július és augusztus alatt L2/L3 állapotban aestiválnak. Ezalatt minimális aktivitás mellett száraz növényi részeken pihennek. Ősszel újra táplálkozni kezdenek, és ezt még novemberben, a fagyok ellenére is folytatják. Téli életmódjuk és bábozódásuk további megfigyelést igényel.

Emellett javasoljuk a következő évben további állományok keresését és lehatárolását, a veszélyeztető tényezők felmérését, valamint a csákberényi élőhelyen tapasztalt hiány okainak felderítését.

17. részfeladat: A sárga gyapjasszövő (*Eriogaster catax*) állományfelmérése a pécsváradi egykori katonai lőtéren

A sárga gyapjasszövő (*Eriogaster catax*) állományfelmérése alapállapot-felvételként készült el a pécsváradi egykori katonai lőtéren, melynek során 2023. áprilisában 59 db hernyófészkek kerültek elő, a fészkekben L2-L3 stádiumú lárvákkal, illetve az utolsó felmérés alkalmával már szétkóborolt L4-L5 stádiumú hernyókkal. A fészkenkénti átlagos hernyószám 38-nak adódott (3-120 példány közötti szórással). Összesen mintegy 2250 hernyó előfordulását rögzítettük az adatbázisban. A fészkek zöme kökényen, illetve egybibés galagonyán helyezkedett el, két esetben vadkörtenén találtunk. A galagonyán lévő fészkek átlagosan nagyobb hernyószámmal voltak jellemezhetőek. A fészkek a sűrű kökényesek szélső bokrain, illetve néha magányosan álló cserjéken fordultak elő (3. 4. 5. kép). A megismételt bejárásokon csupán néhány kiürült korábbi hernyófészket találtunk, az időjárás kedvezően alakult a kis hernyók számára.

A további években indokolt az állomány alakulásának nyomon követése, a felméréseket a 2023-ban megtalált élőhely-folton célszerű elvégezni transzekt menti vagy időlimites módszerekkel. Egy évenkénti teljes területbejárást mindenképpen be kell iktatni, hogy az egész területre jellemző, a faj számára megfelelőnek tűnő élőhelyek ne maradjanak ki a felmérésből.

A sárga gyapjasszövő hazai állományai sérülékenynek látszanak. Az ország több pontján állománycsökkenést detektáltak az elmúlt két évtizedben. Az idei terepi munkák során Baranya és Tolna vármegyékben új lokalitásokban sikerült felfedezni a fajt olyan élőhelyeken is, ahol a korábbi években rendszeresen végeztünk – nem kifejezetten a sárga gyapjasszövő felkutatására – terepi adatgyűjtéseket. Bizakodásra ad okot az új élőhelyek felfedezése mellett az is, hogy nagy egyedszámú, egészséges fészkeket találtunk több helyen. A faj alkalmazkodóképességének jele a pécsváradi lőtéren tapasztalt aszinkron kelés, hiszen sokáig lehetett találkozni különböző stádiumú lárvákkal a felmérési időszakban.

18. részfeladat: Sárga gyapjasszövő (*Eriogaster catax*) mennyiségi vizsgálata a barabási Kaszonyi-hegyen

A vizsgálati területen egységes NBmR protokoll alapján végzett kvantitatív felmérés 2022-ben történt először, amikor egy mintavételi alkalommal összesen 136 darab *Eriogaster catax* hernyófészkek volt észlelhető. 2023-ban kisebb mértékű csökkenés volt tapasztalható az előző évhez képest, de ilyen rövidtávon pontos trendeket még nem lehet megállapítani. A két különböző területen észlelt hernyófészkek száma és a korábbi évek szórványos adatai alapján kijelenthető, hogy magas egyedszámú, viszonylag stabil populáció él a vizsgálati helyszínen, ami országos léptékben is kiemelkedően jelentős.

A mennyiségi vizsgálat során egy alkalommal, 2023-ban összesen 86 darab *Eriogaster catax* hernyófészket találtunk. A két kiválasztott élőhelyfoltban alkalmazott eltérő mintavételi protokollok (transzekt menti számlálás és időlimites számlálás) közül mindkettő hatékonynak és reprezentatívnak minősült a terület adottságaihoz és az élőhelyek kiterjedéséhez viszonyítva.

A felmérés eredménye alapján a Kaszonyi-hegy környezetében élő sárga gyapjasszövő (*Eriogaster catax*) populáció további hosszú távú monitorozása és rajzásdinamikai változásainak pontos nyomon követése kifejezetten javasolt az országos NBmR lepke monitoring programban.

19. részfeladat: Országos lepke monitoring felmérés: sárga gyapjasszövő [*Eriogaster catax* (Linnaeus, 1758)] monitorozása. Himód és Gyórá közti rétek 2023.

A sárga gyapjasszövő vizsgálata a Fertő-Hanság Nemzeti Park Igazgatóság működési területén jóformán az összes alkalmas területre kiterjedt. A 2009 óta elmúlt időszak tapasztalatai alapján leszögezhető, hogy a faj igen erőteljes visszaszorulása tapasztalható a teljes vizsgálati területen. Ez a tendencia – más, az ország egyéb területein végzett vizsgálatokkal összevetve – többé-kevésbé általános érvényűnek mondható. Kisebb, helyi kivételektől eltekintve a 2016. évben már mindenhol, ahol csak vizsgálatokat folytattak a faj állományaival kapcsolatban, jelentős mértékű állomány csökkenésről érkeztek adatok.

A drasztikus visszaszorulás okai közt egyfelől mindenképp érdemes megjelölni azt a tulajdonságát a *catax*-nak, ami – hasonlóan sok, csökkent/alacsony mértékű terjeszkedő képességgel és/vagy egy csomóba lerakott petével szaporodó, gradációra hajlamos erdészeti kártevő nagylepkéhez – nagy amplitudójú, szélsőséges populációdinamikai változásokra teszi képessé. Nem szabad tehát kijelenteni egyelőre azt, hogy a faj eltűnt, vagy kipusztult nagyobb területekről, hiszen a gradációs periódusok ciklusideje 10-12 év, vagy akár több is lehet. Amit jelenlegi ismereteink alapján mondani lehet az, hogy 5-6 évre visszamenőleg a faj folyamatos – és helyenként drasztikus – visszaszorulása, csökkenése figyelhető meg, azonban vannak olyan helyek, ahol ez a csökkenési tendencia nem mutatkozik olyan határozottan, vagy megállni látszik. Ezen területek egyike a vizsgált Himód-Gyórái népesség.

A visszaszorulás másik – és talán legfontosabb – oka az alkalmas élőhelyek elvesztése, megszűnése, felszámolása. Ezen a téren a helyzet aggasztó, még akkor is, ha figyelembe vesszük azt, hogy a másodlagosan kialakult, becserjésedő, felhagyott legelők nem a faj tipikusnak mondható, természetes előfordulási helyei, hanem a földhasználat váltás során, antropogén hatásra (a használat megszűntére) beindult természetes szukcesszió eredményei voltak. Ezen élőhelyek országos szintű felszámolása (cserjeirtás, fászszerű növényzet eltávolítási kényszere a gyepterületekről, az illetékes természetvédelmi szervezetek megkérdezése/beeszlési lehetősége nélkül) a *catax* (és még számos más, védett faj)

nagymértékű élőhely vesztésével járt. Ez az élőhely veszteség a mi általunk vizsgált területeken legalább az aktuálisan lakott élőhelyek 60-70 %-át érintette. Ennek következtében a korábban rendkívül abundánsnak számító rábaközi állományok sorra eltűntek, mára mindössze a Himód-Gyóró, valamint (kisebb méretben) Dénesfa és Vitnyéd térségében található állományok maradtak fenn, de ezek is eléggé meggyengült állapotban.

A visszaszorulás – és esetenként a teljes felszámolódás – harmadik, jelentős és nehezen kivédhető kiváltó tényezői között klimatikus változások, anomáliák állnak. Ezek közt a lassan eltűnő, évszakok közti határok, a korai felmelegedés majd azt követő (egyébként korábban is gyakran bekövetkező) kései fagyok rendkívül drasztikus (90 % körüli) mortalitást képesek okozni a nagyobb, összefüggő, abundáns állományokban is, egyik évről a másikra szinte lenullázva a népség javát. A faj védelme mindenképp komoly odafigyelést, helyenként pedig sürgős beavatkozást, átgondolt fajmegőrzési stratégiát igényel.

A vizsgálatunk tárgyát képező Himód-Gyóró melletti népség állapotát az elmúlt két évben nem befolyásolták (további) emberi beavatkozások, a cserjéltelenítési tevékenységet még talán időben sikerült megállítani, így maradt elegendő élettér a faj számára. 2020-ban ennek ellenére – a kései fagyok miatt – az állomány maradványai mintegy 90 %-ot megközelítő mortalitást szenvedtek. 2023-ban ennek a hatása még érezhető volt, azonban ebben az évben nem következett be olyan szigorú fagy, a népség változása kedvező irányt vett fel.

20. részfeladat: A vörös csüngőlepke (*Zygaena laeta*) jelenlét/hiány vizsgálata a Dél-Mezőföldön

A vörös csüngőlepke (*Zygaena laeta*) dél-mezőföldi előfordulása néhány éve ismert. A 2023-ban végzett terepbejárások során sajnos nem sikerült a faj jelenlétét kimutatni. A rajzási időszak teljes hosszát lefedték a mintavételi napjaink. Az időszakra jellemző volt a nagy szárazság. A vörös csüngőlepke egyik kedvenc nektárforrása, a bunkós hagyma már viszonylag korán, július első felében elvirágzott. A korábbi években a legerősebb állományúnak gondolt Szenes-legelőn sem találtuk idén a célfaj egyetlen példányát sem. Az ezt megelőző években nem készült állományfelmérés, csak alkalmi megfigyelések, amelyek július 1, 3, 4, 8, 19. napokon történtek. A fenti adatokból messzemenő következtetést nem lehet levonni, hiszen nem a teljes repülési időszakot átölelő intenzív felmérés eredményei, de elgondolkodtató, mivel ugyanarra a területrészre koncentrálok, ugyanabban az időszakban végzett megfigyelések eredményei.

A jelenlét/hiány vizsgálatokat a következő években folytatjuk, erősebb rajzás esetén állományfelméréssel is kiegészítjük.

21. részfeladat: A magyar bundásbagoly [*Asteroscopus syriaca decipulae* (Kovács, 1966)] 2023. évi NBmR felmérési eredményei

A magyar bundásbagoly (*A. syriaca decipulae*) állománysűrűség vizsgálatát a faj „locus classicus-án”, Dörgicse-Balatonakali területén, a Pántlika-major feletti molyhos tölgyes komplexumban, az Öreg-hegyi riviéra Natura 2000 területen (HUBF20016) végeztük el, hordozható fénycsapdák segítségével. A protokoll 3x3 fénycsapda kihelyezését írta elő.

A fénycsapdázás, mint módszer megfelelő a faj detektálására, ezt a 2022-es évben végzett vizsgálat is megerősítette. A megfelelően kihelyezett vödörcsapdák (csapdák egymáshoz viszonyított távolsága >50 m volt, annak érdekében, hogy elkerüljük a fényinterferenciát) éjfélig történő üzemeltetése alkalmas akár mennyiségi összehasonlításra is. Azonban 2023-ban a faj észlelési küszöb alatt maradt, minden próbálkozásunk ellenére.

A teljes rajzási időszak (október eleje – november közepe) alatt 9 alkalommal voltunk a vizsgálati területen, ezen belül a fő élőhelyen, a Balatonakali-Dörgicse legelőn 5x. Ismereteink szerint a fajt 2023-ban senki nem detektálta.

22. részfeladat: A füstösszárnyú ősziaraszoló [*Lignoptera fumidaria* (Hübner,1827)] 2023. évi NBmR felmérési eredményei

A füstösszárnyú ősziaraszoló (*L. fumidaria*) állománysűrűség vizsgálatát a faj „locus classicus-án”, a törökbálinti Huszonnégyökrös-hegyen, a Tétényi- és Sós-kúti-fennsíkon, a budai Széchenyi-hegyen, a velencei-hegységben (Meleg-hegy), Nagyvázsony-Tótvázsony között, Márkó és Hajmáskér, valamint Inotán és Bakonykúti területén végeztük el, 15 perces számlálás módszerével. Bebizonyosodott, hogy a 15 perces számlálás, mint módszer megfelelő a faj detektálására, ezt a 2022 évben végzett vizsgálat is megerősítette.

2023-ban a faj hazai állományainak vizsgálata felemás eredményeket hozott. Hazánkban a faj egyik legjelentősebb populációja a Csíki-hegyekben (Huszonnégyökrös-hegy-Farkas-hegy) található, a „felmérési módszer” is az, hogy az itteni rajzást megfigyelve kerül sor a további kutató bejárásokra. Ebben az évben azonban ezen populáció detektabilitása a húsz éves adatsort leggyengébbje volt. Tíz alkalommal voltunk kint a területen, ebből 8 alkalommal tracket is vettünk fel, és mindösszesen egy egyedet észleltünk. Ugyancsak észlelési küszöb alatt maradt a Széchenyi-hegyi és a Meleg-hegyi (Velencei-hegység) populáció.

Viszont a felmérés eredményeképpen találtuk meg a fajt Márkón, illetve a Bakonykút Csörlő-ház nevű területeken is. Jellemző volt az idejű rajzásra, hogy meglehetősen későn indult (első észlelés: 2023.11.16.).

A 2023-as *L. fumidaria* felmérés egyesületi program volt, részt vett benne 13 fő (Dombi Orsolya, Patalenszki Adrienn, Horváth Enikő, Tóth Balázs, Staudiger István, Gönye Csaba, Varga Szabolcs, Halmos Ferenc, Sulyán Péter, Szabóky Csaba, Pál Attila, Pál András, Kemény Andrea). Összesen 96 egyedet észleltünk, 20 felmérési napon.

16. Éjjeli lepke fajközösség monitorozás.

A HNPI szakembere végzett éjjeli lepke fajközösség monitorozást Létavértes közigazgatási határához tartozó löszletörésen, ami a Pocsaji-kapu kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület (HUHN20010) részét képezi. A vödörscapdás faunisztikai vizsgálatok 14-16 napos rendszerességgel lettek elvégezve. A kutatás eredményeként 7 védett éjszakai lepkefaj lett meghatározva, melyek a következők: barna gyapjasszövő (*Eriogaster lanestris*), Gozmány-csuklyásbagoly (*Shargacucullia gozmanyi*), homoki csuklyásbagoly (*Cucullia balsamitae*), szürkésvörös földibagoly (*Xestia sexstrigata*) és sávós pohók (*Lemonia dumi*). További faunisztikai ritkaságnak számított a fehérszárnyú aranyaraszoló (*Perconia strigillaria*), a gyászbagoly (*Mormo maura*) és a *Mythimna congrua* előfordulása.

Az április elejétől október végéig tartó időszakban végzett mintavételek alapján kijelenthető, hogy a területen jellemző mozaikos élőhelytípusoknak köszönhetően az éjjeli lepkefauna kifejezetten magas egyed- és fajszámúnak minősíthető.

18. Ágastapló (*Grifola frondosa*) felmérés

Szeptemberben és októberben ágas tapló (*Grifola frondosa*) felmérést végeztünk a Sóstói-erdőben. A 2018-as évben az adatok nagy számából eredően, a gombával gyökérkapcsolt fák védelme érdekében azok egyedi, festékszórós jelölése mellett döntöttünk a Nyírerdő Zrt. Nyíregyházi Erdészetének egyetértésével. Ezt a munkát 2023-ban is folytattuk. Ebben az évben 87 gombás fát észleltünk, ebből 31 új előfordulás (összesen 177 egyedileg jelölt fát

ismerünk). Ezzel a Sóstói-erdő országos szinten kiemelkedő ágas tapló előfordulások tekintetében. Ezen kívül a Baktai-erdő TT területén, a Ricsikai-, berkeszi és mándoki erdőkben is védett gombák felmérését végeztük, Berkeszen új helyen határoztunk meg ágas taplót. A felmérést Dr. Szigetvári Csaba segíti.

19. Partimadár felmérés.

Az adatrögzítés az OBM felületén történik, ahol teljesen új partimadár protokollt és adatfelvételi lapot alakítottunk ki a felmérési program indításakor. 2022-ben az aszályos időjárás következtében két mintaterületen egyáltalán nem volt partimadár költés (Bombatér, Hajdú-fenék), mert ezek az élőhelyek a teljes költési időszakban szárazon álltak vagy nagyon korán, már április végre kiszáradtak. Ezzel szemben a sokkal csapadékosabb 2023 évben az időszakos szikes kisvízi élőhelyek (Hajdú-fenék) ismét kiváló költőhelyet, illetve a nyár derekától táplálkozó- és gyülekezőhelyet is biztosítottak változatos partimadár közösség számára; kiemelkedő a viszonylag nagy számban fészkelő gólyatöcs (*Himantopus himantopus*). A több éves adatsorok összehasonlító elemzése és feldolgozása folyamatban van.

20. Bombatéri élőhelyrekonstrukciót követő gyepesedési folyamatok vegetációdinamikai vizsgálata

Az egykori bombázó lőtéren az élőhelyrekonstrukciót követően az újranevesedési folyamatok nyomon követését, a terület botanikai monitorozását célzó természetvédelmi állapotfelmérés fő célja a gyepesedés sikerességének értékelése, olyan indikátorok használatával, mint a gyomok és a szikes gyephez kötődő specialista növényfajok borítása és fajszáma, melyek mind természetvédelmi, mind gyepgazdálkodási szempontból informatívak. A területen a HNP egy Európában is egyedülálló tájleptékű rekonstrukciós programot indított és 2017 őszére felszámoltuk az egykori bombatölcsérek okozta tájsebeket, több száz hektáros területen elindult a szabad talajfelszín gyepesedése. A kutatás során a tájrehabilitáció során kialakult szabad talajfelszíneken négy mintaterületen, összesen 180 darab 1 m²-es kvadrátban végeztünk cönológiai felvételeket. A 2023-ban feljegyzett és kiszámolt fajszám, borítás és természetességi értékeket összevetettük a korábbi évek (2018-2022) adataival, melynek segítségével értékelhetjük a gyeprekonstrukció első hat évének fő vegetációs változásait. Eredményeink azt mutatják, hogy a bombatéri élőhelyrekonstrukciót követő gyepesedési folyamat sikeres. A gyepesedés hatodik évében, 2023-ban a szikes gyepi specialista fajok váltak uralkodóvá a területen. Fontos azonban megjegyezni, hogy az évelő fűvek borítása jelentősen csökkent 2022 és 2023 között, emiatt fontos a jövőben nyomon követni, hogyan változik, ezen jelentős gyepalkotók borítása. A gyomok borítása a gyepesedési folyamat elejétől kezdve alacsony volt, az átlagos kvadrátonkénti borításuk jóval 10% alatt volt mind a hat évben. Ennek feltehetően az lehet az oka, hogy a talaj nagy sótartalma kedvezőtlen a legtöbb gyomfaj számára. Ennek köszönhetően a vizsgált területen a gyepregenerációt nem hátráltatta a gyomosodás, és már három év alatt a kialakult növényzet természetközeli állapotot mutatott. A kedvező változásokat jelzi a Borhidi-féle természetességi érték növekvő tendenciája is. A bombatéri élőhelyrekonstrukció eredményei európai szinten is kiemelkedőek: szinte példa nélküli, hogy ilyen nagy kiterjedésű szabad talajfelszíneken ilyen rövid idő alatt egy zárt, specialista fajokból álló gyep alakuljon ki.

21. Szürkemarha és bivaly legelés hatásának vizsgálata a bombatér területén található száraz és nedves szikes növénytársulások növényzetére

A természetvédelmi állapotfelmérés célja a bivaly és szürkemarha legeltetés növényzetre gyakorolt hatásának összehasonlító vizsgálata szikes élőhely-komplexumokban. A legeltetés hatása feltehetően élőhelytípus függő, ezért egy nedvességi gradiens mellett három

élőhelytípus célzott vizsgálatát végeztük el 2023 nyarán: 1) legmagasabb térszinteken található száraz gyepek; 2) átmeneti térszinteken levő szikes rét zóna és a 3) legmélyebb fekvésű területeken található mocsarak. Az eredményeket összevetettük a 2021-es évi felmérés eredményeivel is. Az eredményeink alapján elmondható, hogy a három éves vegetációfejlődés alapján, a szárazgyepeken a szürkemarha legeltetés, a nedves élőhelyeken pedig a bivalylegeltetés tűnik természetvédelmi szempontból kedvezőbb hatásúnak. A vizsgált területeken a szürkemarha által legelt száraz gyepekben a sótűrő, tipikus szikes gyepi fajok borítása és a gyep növényzetének Borhidi-féle módszer alapján számolt természetessége magasabb volt, mint a bivaly által legelt szárazgyepekben. A rétek esetében mindkét állatfaj legelése viszonylag jó természetességű gyepet tartott fenn, viszont a bivalylegelés hatására jelentősen nőtt a közönséges tarackbúza (*Elymus repens*) borítása, ami természetvédelmi szempontból kevésbé kedvező folyamat, a rétek eljellegtelenedéséhez vezethet. A bivalyok három év alatt nagyon szépen kilegelték a mocsári növényzetet és egy mozaikos, nyílt iszapfelszínekkel tarkított élőhelyet alakítottak ki, így ezen vizes élőhelyek kezelésére kiválóan alkalmasak.

22. Tűzet követő gyepregenerációs folyamatok vizsgálata és a növényzet helyreállításának elősegítése restaurációs módszerekkel

A 2023-ban megkezdett természetvédelmi állapotfelmérés a HNP gyepterületein 2022. évben kialakult tüzek növényzetre gyakorolt hatásainak vizsgálata, valamint a tűz megfékezése során alkalmazott tűzpásztákon a természetes gyepi növényzet megtelepedésének nyomon követése. A kutatás során természetes (lőszgyep és rét) és rekonstruált (lősz magkeveréssel vetett) gyepekben vizsgáltuk *Angyalházán* és *Egyek-Pusztakócsón* kijelölt mintavételi helyszíneken, hogy a tűz hogyan hat a természetes társulásalkotó növényfajok és gyomok mennyiségére. Továbbá azt is vizsgáljuk, hogy a tűz megfékezésére használt tűzpásztákon milyen eredményességű a spontán és a különböző módszerekkel (talaj elegyengetése gyűrűshengereléssel, fűmagvetés, legeltetés) elősegített gyepregeneráció. Az első éves adatok alapján összességében elmondható, hogy a leégett szikes rétből az első évben a növényzet még kevésbé állt helyre, az épen maradt réti állományokhoz képest jelentősen fel van nyílván, a gyepben a fajok összesített száma csökkent. Fontos azonban kiemelni, hogy bár kis tömegességgel, de a természetvédelmi szempontból legfontosabb gyepi fű és kétszikű fajok nem tűntek el a területről, tehát visszatelepedésük biztosított. Az égett részeken gyomosodás nem tapasztalható, a nagy kiterjedésű nyílt talajfelszíneken olyan bolygatástűrő fajok jelentek meg, amelyek természetvédelmi szempontból nem aggályosak.

4.3. TIR-be betöltött és betöltésre előkészített adatok modulonként

a) Biotika modul

2023-ban is folytattuk a biotikai adatgyűjtést OpenBioMaps (OBM) adatbázisunkba, ahol 62564 rekord pontszerű adat került betöltésre.

b) Ingatlan modul

25425 földrészlet és 36145 alrészlet adatait tároljuk a modulban. Ebből vagyongazdálkodásban lévő alrészletek száma 11442 db. A vagyongazdálkodásban lévő adatoknál a változások vezetése folyamatos és naprakész.

c) Vagyon modul

906 db haszonbérleti szerződés adatait tároljuk (5851 rekord). Ebből 308 db szerződés pályázati eljárás nélkül, 598 db szerződés pályázati eljárásban (2023-12-31 állapot szerint).

d) Védett érték modul

A HNPI működési területére vonatkozóan az NP, TK, TT, lápok és szikes tavak védettségi státuszának nyomon követése folyamatos a beérkező hatósági határozatok alapján.

4.4. Jelentési kötelezettség (EU, nemzetközi egyezmény, nemzetközi szervezet)

2023-ben az elfogadott formátumnak megfelelő IAS jelentést szolgáltatotta a HNPI (HNPI-00964-1/2024 i.sz. - 551 adat).

5. Természetvédelmi kezelési tevékenység

5.1. Természetvédelmi kezelések és Natura 2000 fenntartási tervek

5.1.1. Természetvédelmi kezelési tervek (meglévő, elmúlt évben készült, előkészített, kihirdetett)

No.	A védett vagy védelemre tervezett terület neve	A tervezési terület nagysága (ha)	Megalapozó dokumentáció	Részletes természetvédelmi kezelési terv	kezelési terv (jogszabályban megjelenő rész)
1	Bihari-legelő természetvédelmi terület	770,3	elkészült	elkészült	39/2007. (X. 18.) KvVM rendelet;
2	Cégénydányádi-park természetvédelmi terület	14,28	elkészült	elkészült	126/2011. (XII. 21.) VM rendelet;
3	Hajdúbagosi földikútya-rezervátum természetvédelmi terület:	265,7	elkészült	elkészült	53/2007. (X. 18.) KvVM rendelet;
4	Kaszonyi-hegy kőbányájának földtani képződményei, a Kaszonyi-hegy Természetvédelmi Terület részterülete (Barabás):	3,459	elkészült	elkészült	55/2015. (IX. 18.) FM rendelet;
5	Kaszonyi-hegy Természetvédelmi Terület:	159,8	elkészült	elkészült	15/1991. (XII. 24.) KTM rendelet;
6	Pocsaji homokbánya földtani képződményei feltárása, a Bihari-sík Tájvédelmi Körzet részterülete:	0,5741	elkészült	elkészült	55/2015. (IX. 18.) FM rendelet;
7	Tarpai Nagy-hegy földtani képződményei, a Szatmár-Beregi Tájvédelmi Körzet részterülete:	4,331	elkészült	elkészült	55/2015. (IX. 18.) FM rendelet;
8	Tiszaigari arborétum természetvédelmi terület:	48,4	elkészült	elkészült	14/2012. (II. 21.) VM rendelet;

No.	A védett vagy védelemre tervezett terület neve	A tervezési terület nagysága (ha)	Megalapozó dokumentáció	Részletes természetvédelmi kezelési terv	kezelési terv (jogszabályban megjelenő rész)
9	Tiszaakerti Arborétum Természetvédelmi Terület	59,4	elkészült	elkészült	18/2005. (VII. 25.) KvVM rendelet.
10	Tiszafüredi Kemény-kastély parkja	2,66	folyamatban	folyamatban	folyamatban
11	Borsósi-tározó	260	folyamatban	folyamatban	folyamatban

2017-ben elkezdődött a tiszafüredi Kemény-kastély park országos jelentőségű védett természeti területté nyilvánításához kapcsolódó kezelési terv elkészítése. A védetté nyilvánítás 2020-ban még nem történt meg, az eljárás jelenleg is folyamatban van.

Hasonlóan - még 2017-ben - elkezdődött a hortobágyi Borsósi-tározó országos jelentőségű védett természeti területté nyilvánításához kapcsolódó kezelési terv elkészítése, mely eljárás szintén továbbra is folyamatban van.

5.1.2. Natura 2000 fenntartási tervek és céldokumentumok (elmúlt évben készült vagy felülvizsgált)

Két Natura 2000 területfenntartási terve egy pályázathoz („Tűzok LIFE”) kapcsolódóan 2008-ban készült el, ezek a következők:

- Hortobágy különleges madárvédelmi terület (Ennek felülvizsgálatát végeztük el 2023-ban, jelenleg egyeztetés alatt áll)
- Bihar különleges madárvédelmi terület.

A Jászság különleges madárvédelmi terület fenntartási terve LIFE+ pályázat („Parlagi sas LIFE+”) keretében 2013-ban készült el.

A Liget-legelő kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület (HUHN21164) fenntartási tervét a Honvédelmi Minisztérium Infrastrukturális Ügynökség megbízásából a HNPI 2007-ben elkészítette.

A Pásztói-legelő terület fenntartási terve a „Pannon szikes sztyeppék helyreállítása és megőrzése fenntartható gazdálkodással a Pásztói-legelő Natura 2000 területen” című LIFE projekt keretében készült 2015-ben.

A Felső-Tisza kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület (HUHN20001) bővítése fenntartási terve 2012-ben elkészült, az érintett társadalmi szervezetekkel, államigazgatási szervekkel, települési önkormányzatokkal, az érintett földrésztulajdonosokkal és vagyonkezelővel lett egyeztetve és a tervet a környezet- és természetvédelemért felelős helyettes államtitkár 2012 augusztusában jóváhagyta.

Szintén 2012-ben a Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Hivatalhoz (a továbbiakban: MVH) 86 db Natura 2000 területre vonatkozó Natura 2000 fenntartási terv elkészítésére vissza nem térítendő támogatási igényt nyújtottunk be az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból a Natura 2000 területek fenntartási terveinek készítéséhez nyújtandó támogatás igénybevitelének részletes szabályairól szóló 43/2012. (V.3.) VM rendelet értelmében. Ennek a forrásnak köszönhetően 2014-ben 86 db Natura 2000 fenntartási terv készült el és lett elfogadva:

Natura 2000 terület azonosító kódja	Natura 2000 terület neve
HUHN20001	Felső-Tisza

Natura 2000 terület azonosító kódja	Natura 2000 terület neve
HUHN20003	Tisza-tó
HUHN20004	Felső-Sebes-Körös
HUHN20005	Nagy-Széksós – Rakottyás
HUHN20006	Pocsaji csordalegelő
HUHN20007	Szentpéterszeg-hencidai gyepek
HUHN20008	Kismarja - Pocsaj - Esztári-gyepek
HUHN20009	Derecske - konyári gyepek
HUHN20010	Pocsaji-kapu
HUHN20012	Sándorosi tavak
HUHN20013	Közép-Bihar
HUHN20014	Kismarjai Nagy-szik
HUHN20016	Kék-Kálló-völgye
HUHN20018	Mikepércsi Nyárfáshegyi-legelő
HUHN20029	Létavértesi Falu-rét
HUHN20030	Fülöpi láprétek
HUHN20031	Hanelek
HUHN20036	Bátorligeti Nagy-legelő
HUHN20037	Bátorligeti-láp
HUHN20038	Újtanyai lápok
HUHN20039	Piricsei Júlia-liget
HUHN20040	Apagyi Albert-tó
HUHN20041	Apagyi Falu-rét
HUHN20042	Napkori legelő
HUHN20043	Paszabi kubikgödrök
HUHN20044	Jászdózsai Pap-erdő
HUHN20045	Kaszonyi-hegy - Dédai-erdő
HUHN20046	Gelénes – Beregdaróc
HUHN20048	Tarpa-Tákos
HUHN20049	Lónya-Tizzaszalka
HUHN20053	Magosligeti-erdő és gyepek
HUHN20055	Rozsály – Csengersima
HUHN20059	Bika-rét
HUHN20060	Nyíregyházi lőtér
HUHN20062	Ófehértói lőtér

Natura 2000 terület azonosító kódja	Natura 2000 terület neve
HUHN20064	Rohodi-legelő
HUHN20065	Nyírturái-legelő
HUHN20067	Csikós-lápos
HUHN20069	Hajdúszoboszlói szikes gyepek
HUHN20070	Darvasi Csiff-pusztá
HUHN20071	Nyírmihálydi-legelő
HUHN20072	Bökönyi Közös-legelő
HUHN20076	Borsóhalmi-legelő
HUHN20078	Jászsági Zagyva-ártér
HUHN20081	Újszász-jászboldogházi gyepek
HUHN20085	Jászapáti - jászkiséri szikesek
HUHN20089	Alsó-Zagyva hullámtere
HUHN20092	Hajdúszováti gyepek
HUHN20093	Kaba-földesi gyepek
HUHN20098	Dél-ásványi gyepek
HUHN20100	Gatály
HUHN20103	Berekböszörmény - körmösdpusztai legelők
HUHN20105	Csőkmői gyepek
HUHN20106	Újfehértói gyepek
HUHN20107	Nagy-Vadas
HUHN20113	Kisvárdai gyepek
HUHN20114	Tiszalöki szikesek
HUHN20116	Tiszavasvári szikesek
HUHN20121	Czakó-tó
HUHN20122	Tócó-völgy
HUHN20124	Daru-rét
HUHN20125	Nyírgyulaji Kis-rét
HUHN20127	Kraszna menti rétek
HUHN20129	Nyírbogdányi rét
HUHN20131	Orosi gyepek
HUHN20133	Balkányi Libegős
HUHN20134	Kállósemjéni Csordalegelő
HUHN20138	Aranyosi-legelő
HUHN20139	Szalóki Nagy-fertő
HUHN20140	Úrbéri-legelő
HUHN20141	Tiszaigar - Tiszaörsi Körtvélyes
HUHN20144	Kenderesi-legelő

Natura 2000 terület azonosító kódja	Natura 2000 terület neve
HUHN20146	Hegyesbor
HUHN20149	Mezőtúri Szandazugi-legelő
HUHN20152	Kunszentmártoni Bábockai-legelő
HUHN20153	Szelevényi Tó-köz
HUHN20154	Csépa-szelevényi gyepek
HUHN20155	Cserkei Nagy-fertő
HUHN20156	Tizzasasi Láp-legelő
HUHN20157	Tiszaugi Körtvélyes és Bokros
HUHN20158	Tizsakürt-tiszainokai gyepek
HUHN20159	Tunyogmatolcsi Holt-Szamos
HUHN20160	Gógó-Szenke
HUHN20161	Sámsoni úti Bellelegelő
HUHN21163	Biri Nagy-rét
HUHN21165	Penészleki gyepek

2016-ban 13 Natura 2000 terület fenntartási terve készült el, a „Természetvédelmi kártalanítás” című FM fejezeti kezelésű előirányzat keretéből finanszírozva. A lenti táblázatban feltüntetett tervek közül csak a Nyírábrányi Káposztás-lapos terület terve lett elfogadva 2017-ben.

A Natura 2000 terület azonosító kódja	A Natura 2000 terület neve
HUHN20015	Közép-Tisza
HUHN20017	Hajdúbagosi-legelő
HUHN20020	Monostorpályi-legelő
HUHN20021	Halápi Álló-hegy
HUHN20026	Nyírábrányi Káposztás-lapos
HUHN20035	Önbölyi-erdő és Fényi-erdő
HUHN20057	Grófi-erdő
HUHN20058	Teremi-erdő
HUHN20063	Baktai-erdő
HUHN20120	Vajai-tároló
HUHN20128	Nyírség-peremi égeresek
HUHN21164	Liget-legelő

2017-ben további 24 Natura 2000 terület fenntartási tervének készítése és társadalmi egyeztetése fejeződött be, melynek finanszírozás a „Természetvédelmi kártalanítás” című FM fejezeti kezelésű előirányzatból történt.

A Natura 2000 terület azonosító kódja	A Natura 2000 terület neve	2017-ben elkészült dokumentum típusa
HUHN20011	Hencidai Csere-erdő	fenntartási terv
HUHN20019	Bánki-erdő	fenntartási terv
HUHN20022	Rauchbauer-erdő	fenntartási terv
HUHN20023	Hármashegyi-tölgyesek	fenntartási terv
HUHN20024	Martinkai-legelő	fenntartási terv
HUHN20025	Kőrises - Jónás-rész	fenntartási terv
HUHN20027	Nyírábrányi Kis-mogyorós	fenntartási terv
HUHN20028	Csohos-tó	fenntartási terv
HUHN20032	Gúti-erdő	fenntartási terv
HUHN20033	Debrecen -Hajdúböszörményi tölgyesek	fenntartási terv
HUHN20047	Vámosatya-Csaroda	fenntartási terv
HUHN20050	Kömörő-Fülesd	fenntartási terv
HUHN20051	Eret-hegy	fenntartási terv
HUHN20054	Csaholc – Garbolc	fenntartási terv
HUHN20056	Jánki-erdő	fenntartási terv
HUHN20057	Grófi-erdő	fenntartási terv
HUHN20073	Jászárokszállási szikések	fenntartási terv
HUHN20074	Alattyáni Berki-erdő	fenntartási terv
HUHN20077	Jászfényszaru-erdő	fenntartási terv
HUHN20079	Pusztamizsei-erdő	fenntartási terv
HUHN20095	Lányi-legelő	fenntartási terv
HUHN20101	Bihari-legelő	fenntartási terv
HUHN20109	Sóstói-erdő	fenntartási terv
HUHN20145	Kecskeri-pusztta és környéke	fenntartási terv
HUHN21162	Jászsószyentgyörgyi erdő	fenntartási terv

2018-ban befejeződött a HUHN20002 Hortobágy kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület kezelési intézkedéseket tartalmazó adatgyűjtése (azaz a megalapozó dokumentáció összeállítása), társadalmi egyeztetése, valamint fenntartási tervének készítése. Ennek finanszírozása is a „Természetvédelmi kártalanítás” című FM/AM fejezeti kezelésű előirányzatból történt.

A Natura 2000 terület azonosító kódja	A Natura 2000 terület neve	elkészült dokumentum típusa
HUHN20002	Hortobágy	megalapozó dokumentáció/fenntartási terv

Összegezve elmondható, hogy a HNPI Natura 2000 hálózathoz tartozó összes természetmegőrzési területének fenntartási terve 2018-ra elkészült. A tervek egy részét elfogadták azok véglegesek, részben ennek folyamata továbbra is zajlik.

2019-ben elfogadott tervek:

A Natura 2000 terület azonosító kódja	A Natura 2000 terület neve
HUHN20015	Közép-Tisza
HUHN20017	Hajdúbagosi-legelő
HUHN20020	Monostorpályi-legelő
HUHN20021	Halápi Álló-hegy
HUHN20120	Vajai-tároló
HUHN20128	Nyírség-peremi égeresek

2019-ben befejeződött a HUHN21164 Liget-legelő kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület társadalmi egyeztetése, valamint fenntartási tervének felújítása.

2020-ban lettek elfogadva az alábbi fenntartási tervek:

A Natura 2000 terület azonosító kódja	A Natura 2000 terület neve
HUHN20011	Hencidai Csere-erdő
HUHN20035	Önbölyi-erdő és Fényi-erdő
HUHN20058	Teremi-erdő
HUHN20063	Baktai-erdő
HUHN20032	Gúti-erdő
HUHN20033	Debrecen-Hajdúböszörményi tölgyesek
HUHN20047	Vámosatya-Csaroda
HUHN20050	Kömörő-Fülesd
HUHN20051	Eret-hegy
HUHN20054	Csaholc-Garbolc
HUHN20145	Kecskeri-pusztá és környéke

2021-ben elfogadták az alábbi fenntartási terveket:

A Natura 2000 terület azonosító kódja	A Natura 2000 terület neve
HUHN20024	Martinkai-legelő
HUHN20028	Csohos-tó
HUHN20057	Grófi-erdő
HUHN21162	Jászsószentgyörgyi-erdő

HUHN20073	Jászárokszállási-szikések
HUHN20025	Kőrises-Jónás rész
HUHN20095	Lányi-legelő
HUHN20027	Nyírábrányi-Kis-mogyorós
HUHN20002	Hortobágy
HUHN20019	Bánki-erdő
HUHN20022	Rauchbauer-erdő
HUHN20023	Hármashegyi-tölgyesek
HUHN20056	Jánki-erdő
HUHN20074	Alattyáni-Berki-erdő
HUHN20077	Jászfényszariu-erdő
HUHN20079	Pusztamizsei-erdő
HUHN20101	Bihari-erdő
HUHN21164	Liget-legelő
HUHN20148	Pásztói-legelő

2021-ben elkészültek („Természeti értékek védelme” keretből), 2022-ben fogadták el (TMF/346/2022) az alábbi fenntartási terveket:

A Natura 2000 terület azonosító kódja	A Natura 2000 terület neve
HUHN10001	Szabolcs-Szatmár
HUHN10004	Közép-Tisza
HUHN10008	Felső-Tisza

2021-ben az alábbi Natura 2000 területek célkitűzései készültek el (24) költségvetési forrásból:

A Natura 2000 terület azonosító kódja	A Natura 2000 terület neve
HUHN20144	Kenderesi-legelő
HUHN20146	Hegyesbor
HUHN20157	Tiszaugi Körtvélyes és Bokros
HUHN20159	Tunyogmatolcsi Holt-Szamos
HUHN20145	Kecskeri-pusztta és környéke
HUHN20128	Nyírség-peremi égeresek
HUHN20001	Felső-Tisza
HUHN20016	Kék-Kálló-völgye
HUHN20081	Újszász-jászboldogházi gyepek
HUHN20100	Gatály

HUHN20122	Tócó-völgy
HUHN20015	Közép-Tisza
HUHN20021	Halápi Álló-hegy
HUHN20026	Nyírábrányi Káposztás-lapos
HUHN20022	Rauchbauer-erdő
HUHN20023	Hármashegyi-tölgyesek
HUHN20025	Kőrises - Jónás-rész
HUHN20027	Nyírábrányi Kis-mogyorós
HUHN20033	Debrecen -Hajdúböszörményi tölgyesek
HUHN20002	Hortobágy
HUHN10001	Szabolcs-Szatmár
HUHN10004	Közép-Tisza
HUHN10008	Felső-Tisza
HUHN10005	Jászság

2022-ben az alábbi Natura 2000 területek célkitűzései készültek el (64) költségvetési forrásból:

A Natura 2000 terület azonosító kódja	A Natura 2000 terület neve
HUHN20003	Tisza-tó
HUHN20024	Martinkai-legelő
HUHN20030	Fülöpi láprétek
HUHN20031	Hanelek
HUHN20032	Gúti-erdő
HUHN20035	Önbölyi-erdő és Fényi-erdő
HUHN20036	Bátorligeti Nagy-legelő
HUHN20037	Bátorligeti láp
HUHN20038	Újtanyai lápok
HUHN20039	Piricsei Júlia-liget
HUHN20040	Apagyi Albert-tó
HUHN20041	Apagyi Falu-rét
HUHN20042	Napkori-legelő
HUHN20043	Paszabi kubikgödrök
HUHN20045	Kaszonyi-hegy-Dédai-erdő
HUHN20046	Gelénes-Beregdaróc
HUHN20047	Vámosatya-Csaroda
HUHN20048	Tarpa-Tákos
HUHN20049	Lónya-Tizzaszalka
HUHN20050	Kömörő-Fülesd
HUHN20051	Eret-hegy

HUHN20053	Magosligeti-erdő és gyepek
HUHN20054	Csaholc-Garbolc
HUHN20055	Rozsály-Csengersima
HUHN20056	Jánki-erdő
HUHN20057	Grófi-erdő
HUHN20058	Teremi-erdő
HUHN20059	Bika-rét
HUHN20060	Nyíregyházi lőtér
HUHN20062	Ófehértói lőtér
HUHN20063	Baktai-erdő
HUHN20064	Rohodi-legelő
HUHN20065	Nyírturai-legelő
HUHN20067	Csikós-lápos
HUHN20071	Nyírmihálydi-legelő
HUHN20072	Bökönyi Közös-legelő
HUHN20074	Alattyáni Berki-erdő
HUHN20076	Borsóhalmi-legelő
HUHN20078	Jászszági Zagyva-ártér
HUHN20079	Pusztamizsei-erdő
HUHN20106	Újfehértói gyepek
HUHN20107	Nagy-Vadas
HUHN20109	Sóstói-erdő
HUHN20113	Kisvárdai gyepek
HUHN20114	Tiszalöki szikések
HUHN20116	Tiszavasvári szikések
HUHN20120	Vajai-tároló
HUHN20121	Czakó-tó
HUHN20124	Daru-rét
HUHN20125	Nyírgyulaji Kis-rét
HUHN20127	Kraszna menti rétek
HUHN20129	Nyírbogdányi rét
HUHN20131	Orosi gyepek
HUHN20133	Balkányi Libegős
HUHN20134	Kállósemjéni Csordalegelő
HUHN20138	Aranyosi-legelő
HUHN20139	Szalóki Nagy-fertő
HUHN20140	Úrbéri-legelő
HUHN20141	Tiszaigar-tiszaörsi Körtvélyes

HUHN20160	Gőgő-Szenke
HUHN20161	Sámsoni-úti bellegelő
HUHN21163	Biri Nagy-rét
HUHN20164	Liget-legelő
HUHN21165	Penészleki-gyepek

2023-ban az alábbi Natura 2000 területek célkitűzései készültek el (42) költségvetési forrásból:

A Natura 2000 terület azonosító kódja	A Natura 2000 terület neve
HUHN20004	Felső-Sebes-Körös
HUHN20005	Nagy-széksós-Rakottyás
HUHN20006	Pocsaji csordalegelő
HUHN20007	Szentpéterszeg-Hencidai gyepek
HUHN20008	Kismarj-pocsaj-esztári gyepek
HUHN20009	Derecske-konyári gyepek
HUHN20010	Pocsaji-kapu
HUHN20011	Hencidai Csere-erdő
HUHN20012	Sándorosi-tavak
HUHN20013	Közép-Bihar
HUHN20014	Kismarjai Nagy-szik
HUHN20017	Hajdúbagosi-legelő
HUHN20018	Mikepércsi Nyárfáshegyi-legelő
HUHN20019	Bánki-erdő
HUHN20020	Monostorpályi-legelő
HUHN20028	Csohos-tó
HUHN20029	Létavértesi Falu-rét
HUHN20044	Jászdózsai Pap-erdő
HUHN20069	Hajdúszoboszlói szikes gyepek
HUHN20070	Darvasi Csiff-pusztá
HUHN20073	Jászárokszállási szikesek
HUHN20077	Jászfényszaru-erdő
HUHN20085	Jászapáti-jászkiséri szikesek
HUHN20089	Alsó-Zagyva hullámtere
HUHN20092	Hajdúszováti gyepek
HUHN20093	Kaba-földesi gyepek
HUHN20095	Lányi-legelő
HUHN20098	Dél-ásványi gyepek
HUHN20101	Bihari-legelő
HUHN20103	Berekböszörmény-körmösdpusztai-legelők

HUHN20105	Csökmői gyepek
HUHN20148	Pásztói-legelő
HUHN20149	Mezőtúri Szandazugi-legelő
HUHN20152	Kunszentmártoni Bábockai-legelő
HUHN20153	Szelevényi Tó-köz
HUHN20154	Csépa-szelevényi gyepek
HUHN20155	Cserkei Nagy-fertő
HUHN20156	Tizsasi Láp-legelő
HUHN20158	Tizsakürt-tiszainokai gyepek
HUHN21162	Jászsószentgyörgyi-erdő
HUHN10002	Hortobágy
HUHN10008	Felső-Tisza

5.2. Élőhely-fenntartás, kezelés (élőhelyek és területegységek szerinti bontásban)

5.2.1. Az élőhelyeket érintő jelentősebb ökológiai állapotváltozások

2023-ban a globális hőmérséklet 1,5 ($\pm 0,05!$) Celsius fokkal haladta meg az iparosodás előtti (1850–1900) átlagot. A WMO által elemzett összes adatsor szerint 2023 a legmelegebb évnek számított a mérések kezdete óta. (<https://www.ecmwf.int/>). Az Országos Meteorológiai Szolgálat mérései alapján a 2023-as év az országos átlagnál 1,5 Celsius fokkal melegebb volt. Az évi középhőmérséklet országos átlaga 12,23 °C értékkel a legmelegebb 1901 óta. A legtöbb hónap a szokásosnál jóval melegebb időt hozott. Több hónap is az átlagnál minimum 1°C fokkal melegebb lett, az év eleji, illetve a szeptember és októberi középhőmérséklet országosan pedig a legmagasabb volt a XX. század kezdete óta (Extrémítások: jan. +4,5°C; szept. +3,5°C; okt. +3,4°C). A középhőmérséklet mellett a minimumokat és maximumokat tekintve is a legmelegebb évek közé került a 2023-as esztendő (met.hu). Sajnos az évi középhőmérséklet országos átlaga 1901-től kezdődő hosszú idősor lineáris trendbecslése alapján 90%-os megbízhatósági szinten szignifikánsan emelkedik a HNPI egész területén. Azonban az elmúlt év hőmérséklete az egyes hónapok és tájegységek között markáns különbségeket mutatott. Az átlagos éves középhőmérséklettől való eltérés az NYSZBTE +1.7°C, HT + 1.2-1.5°C, NT 2.1-2.5°C.

A 2023-as év során plusz 25%-al több csapadék hullott az ország területén, azonban az éves összegek sora nem szignifikáns, -3,8% csökkenést mutat az 1901-es mérési kezdet óta.

Már az év első hónapja rekorddal kezdődött, országos átlagban +149% havi csapadékösszeg hullott. Azonban februárban alig a megszokott csapadék mennyiség fele esett le. A februári hónap extrémítása a nemzeti park területén szélsőségesen alakult. A csapadékösszeg egyes helyeken, mint például a Közép-Tisza- vidékén alig érte el a 6 mm-t. Csakis a Szatmár-Bereg kapott kielégítő, de még így is nem megfelelő mennyiségű 26-33 mm csapadékot. Ezzel a lehullott mennyiséggel tehát átlagosan a HNPI területéről -13 - -34mm csapadék hiányzott. Sajnos az aszálytérkép már enyhe aszályt jelzett több területen is.

A tavaszi országos átlagos csapadék az éghajlati normál 116%-a (1991–2020-as átlag: 139,1 mm). Az évszak legnagyobb csapadékösszegét Kékestetőn (281,5 mm), a legkisebbet Nagyhegyes Elep állomáson (87,1 mm) mérték. A legcsapadékosabb területek a Dunántúl nyugati és délnyugati részei, valamint a hegyvidékek voltak. Ezekben a tájakon az évszak csapadékösszege többfelé meghaladta a 200 mm-t. A legkevesebb csapadék a Tiszántúlon

hullott, ahol a tavaszi csapadék mennyisége általában 100 és 150 mm közötti volt, de kisebb körzetekben 100 mm alatt maradt. Sajnos a márciusi csapadékösszeg egyes helyeken, mint például a Közép-Tisza-vidéken alig érte el a 90 mm-t. Sőt, Szatmár-Bereg területén is több helyen 100 mm alatti értékeket mértek. Csakis a Hortobágy, a Hajdúság és Berettyó-Körös-vidék északi része kapott kielégítő csapadékot az évszak során (126-154 mm). Ezzel a lehullott mennyiséggel tehát a csapadékösszeg anomália a HNPI területén -44 - +34 mm között alakult. Sajnos az aszálytérkép már enyhe és közepes aszályt jelzett be több területünkre is. Azaz a 2018 óta tartó aszályos időszak továbbra is egyre erőteljesebb a Közép-Tisza-vidék területén.

A nyári országos átlagos csapadék az éghajlati normál 109%-a (1991–2020-as átlag: 203 mm). Az évszak legnagyobb csapadékösszegét újra a Kékestetőn (459,4 mm), a legkisebbet a Szarvasi állomáson (83,3 mm) mérték. A legcsapadékosabb területek a Dunántúl nyugati és északnyugati részei, valamint a hegyvidékeken voltak. Ezeken a tájakon az évszak csapadékösszege többfelé meghaladta a 300 mm-t. A legkevesebb csapadék az Alföld középső és déli részén, valamint a Berettyó folyó mellett hullott, ahol általában 100 és 150 mm között alakult. Csapadék tekintetében igen változékony volt az igazgatóság területe. A tavaszi csapadékosabb időjárás folytatódott, így a HNPI területén az elmúlt 3 hónap tekintetében a csapadékösszeg átlaga 231,68 mm.

A nyári csapadékösszeg egyes helyeken, mint például a Közép-Tisza-vidék alig 106 mm körül alakult (ez az országos átlagnak csupán a fele). Sőt, a Berettyó-Körös-vidék északi része csak 97 mm-t kapott (Derecskén a Petőfi-majornál augusztusban összesen 13.8 mm-t mértek!). Ezzel a lehullott mennyiséggel tehát a csapadékösszeg anomália a HNPI területén -95- +73 mm között alakult. Az aszálytérkép már nagyfokú aszályt jelzett be több területünkre is. Sajnos az 5 éve tartó aszály egyre erőteljesebb a Közép-Tisza-vidék területén. (Júliusban mindösszesen a Szolnoki irányítótorony környékén 14,1 mm esett.)

Az őszi országos átlagos csapadék az éghajlati normál 125%-a (1991–2020-as átlag: 158,2 mm). Az évszak legnagyobb csapadékösszegét újra a Kékestetőn (403,5 mm), a legkisebbet Dombegyházán (125 mm) mérték. A legcsapadékosabb területeink ismét a Dél-Dunántúlon, valamint a hegyvidékeken voltak. Ezeken a tájakon az évszak csapadékösszege többfelé meghaladta a 200 mm-t. A legkevesebb csapadék az Alföld déli részén hullott, ahol általában 125 és 150 mm között alakult. Az őszi csapadékösszeg a HNPI területén mindenhol többletben volt. Igaz, szeptember elején a Nyírségben (Mátészalka és Nyírbátor környékén) összesen 15-25 mm között alakult a csapadék, azonban az október közepétől jelentkező záporok, zivatarok nyomán, valamint a novemberi áztatós viharos szeles esőket követően a sokéves átlagtól eltérő értékeket mérhettünk (novemberi csapadékösszeg: Felső-Tisza-vidék +140-160 mm, ami az átlag 280-300%; Hortobágy +120- 140 mm, ami az átlag 290-310%-a). (Forrás: met.hu)

A 2023-as év téli hónapjai esetében a november kiemelkedően csapadékosnak számított. Az országos havi átlag 98,6 mm, ami a sokéves átlag kétszerese! A csapadékmennyiség területi eloszlása azonban már mutat érdekességeket. A HNPI területén, a Közép-Tisza-vidéken (HT, NK) és az Észak-alföldi- hordalékkúp-síkság területén (NYSZBTE) a megszokott csapadékmennyiség 3-4-szerese is előfordult.

A december bővelkedett csapadékban. Országos átlagban 83,9 mm volt a havi összeg, amely 184 %-a a sokéves átlagnak. Így az egyik legcsapadékosabb lett a decemberek közt az elmúlt 123 év rangsorában, pontosan a 10. helyre került. Az ország legnagyobb részén 60 mm feletti havi összegeket figyelhettünk meg. Azonban a HTE területén, valamint a Hajdúság és a Nyírség déli részén csak 110-130%-os átlagos csapadékösszeggel kellett számolnunk.

I. Közép-Tisza-Jászság Tájegység:

- A természeti területek és természeti értékek állapotát leginkább az évek óta halmozódó nedvességhiány befolyásolta 2023-ban is. Annak ellenére, hogy a tavaszi hónapok csapadékosak voltak és a nyár elején jelentős esők hullottak, igaz az utóbbi lokálisan nagy mennyiségi különbségeket mutat. A tél enyhe és hómentes volt. A csapadék ugyan több volt, mint az elmúlt néhány évben, főleg az október-december hónapok, amikor az ilyen szempontból csapadékban általában legszegényebb Szolnokon is közel 220 mm hullott. A korábbi néhány évhez képest a tavasz jóval kedvezőbb volt. Nem volt jellemző az, ami már több éve, hogy a tavaszias időjárás legfeljebb májusban kezdett kibontakozni, és helyette hetekig száraz, hideg szeles idő volt. Az előző év vége és a január csapadékos volt, ami a talaj felső rétegeiben elég volt ahhoz, hogy a tavaszi kizöldülés legalább látszólag „normális” legyen. Ezzel szemben a talaj mélyebb rétegei továbbra is nagyon ki vannak száradva, amin a május-júniusi, főleg lokálisan jelentős esők alig javítottak valamit. Az éves csapadékmennyiség a szolnoki mérések alapján 527 mm, ami a sok éves átlag közelében van. A tájegység déli és északi területein az egyenetlen eloszlás következtében egyes helyeken, pl. Jászfényszaru, ennél közel 200 mm-rel több csapadékot mértek. Az időjárási szélsőségek 2023 során elsősorban a nagy és hosszantartó nyári forróságban nyilvánultak meg. Augusztus két utolsó dekádjában a maximális hőmérsékletek néhány kivételtől eltekintve végig meghaladták a 35 °C-t. Majdnem a teljes szeptember nyáriasan meleg volt, amikor szinte végig megközelítették a nappali maximumok a 30 °C-t, az átlaguk pedig meghaladta a 28 °C-t. A téli hónapok szintén enyhék voltak. Nem fordult elő olyan, hogy a lehülés elérte volna a -10 °C-ot, és inkább a fagymentes éjszakák voltak jellemzőek. Az éves átlag maximum viszont 18,18 °C volt, ami jelentősen meghaladja az általunk nyilván tartott 17,65 °C-os 18-éves átlagot. A minimumok átlaga 8,24 °C volt, ami szintén jóval több a sok éves 7,9 °C-nál. Az éves átlaghőmérséklet a szolnoki mérések szerint 13,21°C, ami közel fél fokkal magasabb a sok éves 12,77 °C-nál. A szinte csapadékmentes három nyári hónap során jellemző szélsőséges forróságot jól mutatja, a 31,4 °C átlagos maximális hőmérséklet, de az is, hogy a hajnali minimumok átlaga is közel 16,6 °C.
- A Tiszán tartós és magasan – 800 cm felett – tetőző árhullám már 2013 óta nem volt. A tárgyév január-február hónapjában, majd december során voltak kisebb árhullámok, de azok a 700 cm-t sem közelítették meg. Ezzel együtt azonban elmaradtak a nyári különösen alacsony vízszintek. A legalacsonyabb 260 cm körüli vízszintet októberben mérték (vízmérce Szolnok). A kiegyensúlyozott vízjárásnak, de leginkább a téli tartós magas víznek köszönhetően a hullámtéri rétek és vizes élőhelyek a nyári csapadékhiány mellett sem száradtak ki teljesen. A szentély holtágakon a nagy feliszapolódottság mellett, még az őszi időszakra is maradt víz. Annak ellenére, hogy a rétek május-júniusban jól fejlett magasfüves szinteket hajtottak, az olyan különös élőhelyigényű fajok, mint például a haris (*Crex crex*) nem jelentkeztek, és a tájvédelmi körzetre jellemző védett réti és mocsárréti növények is alig virágoztak.
- A téli árhullám jótékony hatása főleg a hullámtéri vizes élőhelyeken volt kedvező a vonuló- és a fészkelő vízimadarak számára. A partimadarak és récék számára a Fokorú-pusztán a töltésáthelyezés rekultivált anyagnyerő helyén visszatartott 10,5 ha nagyságú víztéren alakult ki kedvező táplálkozó- és költőhely. E mellett fontos élőhelynek számítanak továbbra is a Szolnok melletti Cukorgyári-tavak, az ún. „Vegyikubik”, valamint az Alsó-varsányi-rét egykori rekultivált anyagnyerői. A Hanyi-Tiszasülyi, a Nagykunsági és a Tiszaroffi árvízi tározók területén, illetve környékén szintén leginkább a régi anyagnyerő-helyeken maradtak stabil vízfoltok, mint madár-élőhelyek, bár ezeken a nád és a gyékény térhódítása erősen beszűkíti az élőhely-kínálatot. Főleg a tavaszi és őszi vonulási időszakban jelentős a madárnépeség ezeken a területeken, de nem lényegtelen a költőpárok száma sem. A partimadarak mellett récék és nyári ludak is költenek a régi eutróf tó jellegű nagyobb

anyaggyerőkön.

- A Közép-Tiszán négy, ún. szentély besorolású hullámtéri holtág és számos egyéb árvízzel töltődő kisebb víztér van. Ezek természeti állapotára a január-március közötti, többszöri elöntés jó hatással volt és még az őszi időszakban is többnyire megfelelő vízszintet tartottak. Az ún. NVMR projekt természetvédelmi célú beruházási elemei között, a 2019-ben átadott vízszintszabályozó műtárgy a Csatló Holt-Tiszán továbbra is üzemképtelen, így a vízszintet nem lehet szabályozni. A Fokorú-pusztánál a szabályozott vízvisszatartásra a medertől távol létesített elzárót igencsak megrongálta a kiáramló víz, bár a decemberi áradás előtt még üzemképes volt.
- A hullámtéri töltéselőterekre, rétekre és kubikerdőkre jellemző védett növények az előző, hosszú száraz időszak után nagymértékben visszahúzódtak. A helyzet 2023-ban ugyan javult, de a korábbi tartós kiszáradás nagyon kedvezőtlen volt számos kizárólag a hullámtérre jellemző értékes növényfajnak és társulásnak. Az olyan védett fajok, mint a Tisza-parti margitvirág (*Chrysanthemum serotinum*) és a debreceni torma (*Armoracia macrocarpa*) évről-évre mind inkább visszaszorulnak, de az amúgy tömeges nyári tőzike (*Leucosium aestivum*) virágzó állományai is csökkenő tendenciát mutatnak. A mentett ártérre és löszgyep jellegű mezsgyékre jellemző más olyan, a térségben különösen jelentős fajok, mint a fátyolos nőszirm (*Iris spuria*) és a macskahere (*Phlomis tuberosa*) is nagyon visszahúzódtak, de a folyó évben a virágzásuk valamivel erőteljesebb volt. Az erdei orchideák is csak itt-ott jelentek meg, a tallós nőszőfű (*Epipactis tallosii*) a hullámtéri erdőkben pedig már évek óta csak nagyon szóróványosan fordul elő. Sok gyepterületen (pl. a gátaknál), ez az időjárási körülmény a rosszul időzített és végzett kezeléssel párosulva az inváziós fajok, de elsősorban a selyemkóró (*Asclepias syriaca*) állományok egyre nagyobb arányú térhódítását okozta.
- A több éve tartó nedvességihiány, illetve a talaj vízháztartásának nem kívánt, negatív irányú változása eredményezte azt, hogy a mentett oldali (ártéri) keménylombos faállományok pusztulásnak indultak. Ez főképpen a telepített, fiatal és középkorú kocsányos tölgyesekben mutatkozik meg, ahol a tőszám változás néhol eléri az 50%-ot is negatív irányba.
- A járszági gyepterületek tekintetében általánosan elmondható, hogy a 2023-ban újra megjelenő átlagos csapadék jótékony hatással bírt. A korábbi évek miatt hiányzó vízkészlet az év folyamán folyamatosan pótlódott, így megjelentek a szikerekben és a zombékokban is a nyílt vízfelületek.
- A száraz időjárási körülmények a legsúlyosabban az *ex-lege* védelem alatt álló szikes tavainkat érintik. A Csépai-fertő negyedik éve teljesen száraz állapotú.

II. Nagykovács Tájegység:

- 2023-ban már jelentősebb, az átlagot már megközelítő és meghaladó csapadék hullott a térségben. Jellemzően az év második felében esett számottevőbb mennyiség, de az év középső hónapjaiban is alakultak csapadékos időszakok. A lehullott csapadék mennyisége 629,9 mm volt Nagyivánban, ami az átlaghoz képest magasabb értéket mutatott. A legcsapadékosabb hónap november volt, amikor 104 mm csapadék hullott, míg a legszárazabb február 8 mm-rel. A hó mennyisége minimális volt a téli hónapokban.
- A vizes élőhelyek átlagosan a nyár közepéig kitarítottak, betöltve kulcsfontosságú szerepüket a partimadarak számára. Az esőknek köszönhetően a gyepek fűhozama megfelelő volt, így nem állt elő takarmányozási probléma, ellentétben a 2022-es évvel.
- A 2022-es intenzív legeltetés, tüzek és aszály után sok gyepterületen szúrós gyomok (bogáncs fajok, aszat fajok) jelentek meg, melyek nagy területeket borítottak. Több gazdálkodót figyelmeztetni kellett a kora őszi tisztító kaszálásra.

- Az ősz folyamán sikerült árasztásokat végeznünk a Tiszántúli Vízügyi Igazgatóság (a továbbiakban: TIVIZIG) közreműködésével a Kása-háton és a Mérges-érben. Ezek a vizes élőhelyek oázisként működtek a kora őszi periódusban, vízimadarak tízezrei használták ezeket táplálkozó-, illetve pihenőhelyül.
- A Kecskeri-pusztta és a Bige-fertő legeltetésének minősége az előző évhez hasonlóan megfelelően alakult, helyenként természetvédelmi szempontból jónak számított. A Doboshodály és a Sarki-, illetve Konta-mocsár közötti részeken szarvasmarhával és juhokkal vegyesen tipratott területek ökológiai állapota lokálisan megfelelő volt a legeltetésnek köszönhetően.
- A Tisza-tavon a januári jégborítást egy nyílt vizes február követte, mely számos vízimadárnak jelentett pihenő-, és táplálkozóhelyet. A nyári vízszint beállítása két ütemben, márciusban az I., majd áprilisban a II. ütemű feltöltés történt meg. A Tisza-tó ebben az évben „üzemi időben” normál nyári vízszinten volt. Novemberben kezdték el a téli vízszint beállítását, ami december végéig nem sikerült, ugyanis több kisebb árhullám vonult le a Tiszán.

III. Hortobágy Tájegység:

- A 2022-es rendkívül aszályos év végén nagy mennyiségű csapadék hullott le, így a 2023-as naptári évre úgy fordultunk át, hogy a laposok, mély vizű területek teljesen feltöltődtek vízzel, jelentős kiterjedésben voltak nyílt vizes területek. Az enyhe januárban további jelentős csapadék hullott, tovább növelve az amúgy is kiterjedt vízfelületeket. Ugyan február-márciusban a vizek elkezdtek apadni, de ökológiai szempontból a területek állapota még kedvező volt. A sokszor hideg, ugyanakkor alkalmanként szinte kánikulai meleget is hozó április ismét csapadékos volt. Ekkor már láthatóvá vált, hogy fűhozam szempontjából igen kedvező év elé nézünk. A meleg és csapadékos május és a Medárd-napi jelentős esőzések után rég nem látott pusztai vadvirágzásnak lehettünk tanúi. A partimadarak és récefélék esetében kiváló állapotú vizes élőhelyeken zajlott a költés. A laposok vízzel teltek maradtak júniusban is, s az augusztusi kánikulai időszakra sem sárgult ki teljesen a pusztta, maradtak üde területek. A meleg, már-már nyári szeptember és október, az időközben újra meginduló csapadéknak köszönhetően továbbra is alkalmas legelőt kínált a jószágtartóknak. A november meleg volt és csapadékos, decemberre fordulva a talajok vízzel telítette váltak.
- Januárban I. fokú árvízvédelmi készültség volt a Tiszán, a víz elöntötte a hullámtéri erdőket, illetve a nagy-kácsai kaszálót egyaránt. Utóbbi helyszínen a késő őszi, téli esők és az erős fagyok hiánya megghiúsította a szükséges szárazzási teendők elvégzését.
- Az előző évek kedvezőtlen tavaszi vízjárása és a 2022-es év extrém aszálya miatt a kétéltűfajok a megszokotthoz képest kisebb egyedszámban és nem minden, alkalmasnak tűnő élőhelyen voltak megfigyelhetők tavasszal. Feltehetőleg az állományok előző évi összeomlása, valamint az éveken át kitartó vízborítás nélküli laposok összességében azt eredményezték, hogy a kétéltűek nem tudtak minden revitalizálódott vizes élőhelyet kolonizálni, a megmaradt állományok szaporodása elsősorban az ún. refúgium jellegű vizes élőhelyekre koncentrált.
- A Kis-Kondás őszi átvágását követően, észak felől sok csapadékvíz gyűlt össze, olyannyira, hogy dél felé ki is lépett a medréből és a környező természetes laposokat feltöltötte.
- Az erdőterületek (SVK) állapota a Hortobágyon tovább romlott. Egyre több helyen jelennek meg a csúcsháradt fák, és a viharos időszakokban jelentős szél általi döntés is tapasztalható. Kiemelten fontos lenne, hogy ezeken a területeken a jogszabályból fakadó felújítási kötelezettség külön elbírálás alá essen, mert a természetvédelmi szempontból is elfogadható, megfelelő erdőszerkezet kialakítására a termőhelyi és a klimatikus viszonyok miatt már alig, vagy nem látszik lehetőség. A kedvezőtlen helyzet egyaránt jellemző a mélyebb és magasabb területekre telepített faállományokra.

- Júliusban viharkár volt a Magdolna-pusztán két szárnyékerdőben is, az egyikben kék vércse költések is pusztultak el.
- Nem védett és Natura 2000 hálózathoz nem tartozó gyepeken (is) történnek erdő telepítések több tíz hektáros kiterjedésben a Hortobágyon. Ezeknek az erdőknek részben tájképi, de a legtöbb esetben természetvédelmi szempontból kedvezőtlen hatásaival kell számolni. 2023-ban már volt olyan telepítés (Hortobágy település szélén), amit vis-major hivatkozással fel is számoltak. A hektikus időjárási körülmények a tájra jellemző talajadottságok mellett további hasonló eseteket fognak eredményezni.

IV. Bihari-sík Tájegység:

- Az utóbbi években tapasztalt rendkívüli szárazodási folyamatok tovább folytatódtak 2023. évben is. Az év közben lehullott csapadékmennyiség nem pótolta az aszályos 2022 után fellépő talajvízhiányt.
- 2020 óta minden tél enyhe volt (az évszakos átlaghőmérséklet 2°C felett), de a 2022-23-as tél az elmúlt hármat is felülmúlta. Az 1901 óta íródó hosszú éghajlati sorban ez lett a második legmelegebb tél. Az évszak során lehullott csapadékmennyiség is meghaladta a szokásosat. A 2023-as tavasz középhőmérséklete országos átlagban az 1991–2020-as éghajlati normál közelében alakult, a március melegebb, míg az április hűvösebb volt a megszokottnál. A csapadékos telet követően tavasszal is folytatódott a csapadékos időjárás, a térségben 80 mm-t meghaladó csapadékmennyiség hullott. A nyár középhőmérséklete országos átlagban 0,8 fokkal haladta meg az 1991–2020-as éghajlati normált, így a 12. helyre került a legmelegebb nyarak sorában 1901 óta. A csapadék esetén nagy területi különbségek jelentkeztek, de az elmúlt két száraz nyár után végre országos átlagban a sokéves átlagot kevéssel meghaladó mennyiségű csapadék hullott. A térségben a nyár folyamán 180 mm-t meghaladó eső esett. Az őszi csapadékösszeg meghaladta a sokévi átlagot, annak negyedével érkezett több csapadék (125%), melynek évszakon belüli eloszlása azonban nagyon egyenetlen volt. Az ősz egy csapadékban szegény szeptemberrel indult, országos átlagban 40%-kal kevesebb csapadék érkezett. Ezt egy közel átlagos október követte, majd egy rendkívül csapadékos november zárta a sort, amikor a normál érték több mint 2-szerese hullott. A meleg őszt követve a december sem az évszaknak megfelelően alakult, a normálnál melegebb volt az időjárás, a térségben 70 mm körüli csapadék esett, jóval meghaladva az átlagot.
- A csapadékosabb időjárásnak köszönhetően lassan, de az év második felére érezhetően javult az előző évi aszály hatására kialakult katasztrófális helyzet, amin a kiemelkedően csapadékos november és december segített a legtöbbet. A mocsarak újra megteltek vízzel és több olyan nagy mocsár, mint pl. a Szarkás-lapos, több év után vízzel telve kezdte az új évet. A jobb fűhozamnak köszönhetően a kaszálások is nagyobb kiterjedésben folytak idén.
- Azokat a területeket leszámítva, ahol a HNPI célzott, természetvédelmi célú vízvisszatartást vagy árasztást végez, nem alakultak ki az egyébként erre a tájra, annak ökoszisztémáira jellemző és szükséges ideiglenes vízállások.
- A gyepek, ecsetpázsitok is üdőbbnek mutatkoznak, mint az elmúlt néhány, aszályos tavasz alkalmával. Tehát egy viszonylag magas, dús gyeptakaró alakult ki a legtöbb gyeperes területen az esők hatására, ugyanakkor sehol nem maradt víz a laposokban, nedves réteken, tómedrekben. Így elmondható, hogy aszályos, vízhiányos állapot a jellemző annak ellenére, hogy a kaszálható gyeperes területek (és szántókon egyéb élő takarmány növény) mennyisége meghaladta a korábbi években megszokottat. A derecskei Bocskoros-sziken például, mely egy jó vízmegtartású szikes tó, május végére csak némi nedves iszap maradt a mederben.
- Az OVF pályázatának keretében a TIVIZIG folytatta a kotrási munkálatokat, melyek a

fokozottan védett lápi póc (*Umbra krameri*) élőhelyeken kedvezőtlen hatásúak.

- Jelentős számban érkeztek öntözővíz kivételére irányuló kérelmek Püspökladány, Sárrétudvari, Nagyrábé, Báránd és Tetétlen térségéből. Az öntözőberendezések üzemeltetése a zavarás miatt különösen a tűzokos élőhelyeken aggályos, ugyanakkor a bizonytalan vízállású víztestek élővilágára gyakorolt hatása is hátrányos természetvédelmi szempontból.
- Természetvédelmi problémát jelentenek az új és folyamatosan újított MOL szénhidrogén kutak, mivel tartós zavarást okoznak a fokozottan védett tűzokos élőhelyein.
- 2023. évben hangsúlyosan figyeltünk az elművelések megszüntetésére és az eredeti állapotok (földkönyvi és élőhely tekintetében) visszaállítására.

V. Hajdúság-Dél-Nyírség Tájegység:

- A 2023-as évben a vízhiány nem mérséklődött a tájegységben. Az éves csapadék mennyisége Debrecen térségében 778,9 mm körül alakult. Ez soknak számít, de a talajvíz szintjén nem történt lényeges változás. A vizes élőhelyek (lápok, víztározók, szikes tavak), vízfolyások már január-februárban is szárazon álltak, néhány kivételtől eltekintve (Látóképi-tó, Álmosd-Kokadi-tározó, Vekeri-tó). Később az esők következtében kisebb időszakos vizek ugyan kialakultak, de el is tűntek. A nyári csapadéknak köszönhetően a fűtermés viszont jó volt. Decemberre az őszi csapadékok hatására több csatornában megjelent némi víz.
- Megjelent az afrikai sertéspestis az eddig elszigeteltnek látszó Debreceni Nagyerdőn is.
- Újra emelkedik a vaddisznók (*Sus scrofa*) túrási kártétele a védett gyepeken.

VI. Nyírség-Szatmár-Bereg Tájegység:

- Az éves csapadékösszeg Szatmár-Bereg térségében az előző évhez képest jelentősen nőtt. Kölcén 746 mm (2022-ben 523,6 mm), míg Tarpán 586 mm (2022-ben 433 mm) csapadék esett. A természeti környezet szempontjából a lehullott nagyobb mennyiségű csapadék kedvező környezeti feltételeket teremtett a legtöbb élőhelyen.
- A Tisza árhullámjainak eredményeként a hullámtéri holt medrek megteltek, a legmagasabb tetőzés Vásárosnaménynál 2023.12.01-én volt 747 cm-en. A Bockerek-erdőben közel maximális vízszintet tartottak a műtárgyaink, a Göntében májusig, majd késő ősszel újra volt egy kisebb vízborítás.
- A lápok vízpótlására megvalósított rendszernek köszönhetően egész évben kielégítő volt a lápok vízellátása, amit a kedvező időjárás is segített. Ennek köszönhetően megindult a rehabilitálódás, ami a Nyíres-tó esetében hosszabb ideig tart.
- Vaján a legalacsonyabb vízszint 35 cm alatt volt év végén, a folyamatos vízpótlás eredményeként, a lehullott csapadék hatására nyáron 48 cm-re emelkedett a tó vízállása.
- A Kállósemjén külterületén lévő Mohos-tó vízhiánnyal küszködik, annak ellenére, hogy a mesterséges vízpótlás folyamatosan zajlott. Jól mutatja a probléma súlyosságát, hogy a térségi talajvízszint-csökkenés átlaga 8 kút vízszintjét vizsgálva 2010. szeptember – 2023. szeptember között 3,19 m. 2023. decemberében fejezték be a tavat tápláló kút melléfúrásos felújítását, melynek köszönhetően napi több mint 500 m³ víz pótolható a tóba.
- A Tiszadobi-ártér Természetvédelmi Területen a Sós-sziki legelő állapota a tavalyi évhez viszonyítva javult. A terület egy részét tavasszal a HNPI saját vagyongazdálkodásba vette át, megbízási szerződést kötött egy gazdálkodóval, aki, így már az egész területet művelte. A fás vegetációt eltávolította, a területet lezúzta.

- A Nyírségben a csapadékösszegek és eloszlások tekintetében, Bátorligeten a Fényi-erdő melletti Károlyi-folyáson keresztül nem érkezett olyan mennyiségű víz, amit az erdőre tudunk volna vezetni és a lápon végzett vízkormányzás is csak részben fedezte a terület vízigényét.
- Fülesden a láprét mellett futó Cibere-csatornán épült vízvisszatartó műtárgy révén, az év végén jelentős mennyiségű vizet tudunk visszatartani a mocsárréten.
- A megépült Felső-Túri, Tisza tározónak köszönhetően csapadékból származó és a Tiszából kivezetett vízből nagy felületű állóvizek keletkeztek (A tiszakóródi Halvány SVK területünk is komoly vízmennyiséget kapott) és a csatornák is vízzel telítettek voltak.

5.2.2. Élőhely-fenntartási, kezelési tevékenységek ismertetése

A HNPI működési területén a korábbi években elkezdett élőhelykezelési és fenntartási tevékenységeket folytattuk. 2023-ban a kezelési munkák egy jelentős részét saját forrás felhasználásával és/vagy saját kivitelezésben végeztük el. Az előző évhez hasonlóan a természetvédelmi hatóság által koordinált kezelési munkákat el tudtuk látni, elsősorban az invazív fajok állományának a csökkentése érdekében. A saját vagyonkezelésben lévő élőhelyek egy részén a bérlők segítségével történtek a kezelési munkák, a bérleti szerződésben rögzített feltételek szerint.

A beavatkozások legelő, rét, mocsár, nádas, valamint út művelési ágú területeken folytak, de visszagyepesedő szántón is végeztünk aktív kezelési munkákat. Minden évben visszatérő feladat az inváziós fajokkal fertőzött területek kezelése, amely zúzással, legeltetéssel, helyenként vegyszeres beavatkozással történt. A csapadékszegény időjárás, talajvízsüllyedés és az átlaghőmérséklet emelkedése különösen indokoltá teszi az ökológiai célú vízpótlásokat, vízkormányzásokat és a vízvisszatartást. A HNPI egész területén problémát okoz a vaddisznóállomány túrási kártétele. Szatmár-Beregben a sertéspestis eredményeként a vaddisznó állomány visszaesett, viszont a dám túlzott mértékű jelenléte komoly természetvédelmi problémákat eredményez. A védett és fokozottan védett természeti értékeink megőrzése érdekében több helyen vegyszeres riasztó anyagok kihelyezésével próbáltuk a károkozásukat csökkenteni.

I. Közép-Tisza-Jászság Tájegység:

- Elkészítettük a Sakerroads Life keretén belül a Jászság SPA-n található Önkormányzati dűlőutak kataszteri térképét, illetve a hozzá tartozó élőhely-fejlesztési koncepciót, konkrét javaslatokkal és kezelési akciókkal.
- Tiszabura mellett a Tisza hullámterében található Káposzta-föld kezelését 2023-ban természetvédelmi célú kezelői szerződés keretében kaszálta egy gazdálkodó. Mivel a terület erősen gyalogakácos, ezért évente legalább kétszer kell szárazítani ahhoz, hogy egyszer kaszálni lehessen rajta. A gazdálkodás emiatt erősen ráfizetéses, ezért az év végén lejáráó szerződéssel a kezelő visszaadta a területet.
- Pélyi Madárrezervátum fokozottan védett területén 2023-ban július hónap folyamán a földhasznóbérleti szerződésben meghatározott mértékig kaszálás történt a téli takarmányigény fedezésére. Nyár végén megközelítően 200 példány szürkemarhát hajtott a területre a földhasznóbérlő, de október második felében a két gulyás tartós lebetegedése miatt elhajtott a területről. Emiatt nagy területen vált szükségessé a gyalogakácos területrészek szárazítása, amit november közepéig el is végzett a földhasznóbérlő.
- A tiszaroffi Bodrogi-réten a földhasznóbérlő a jogszabályoknak és a HNPI gyepkezelési szabályzatának megfelelően, előzetes egyeztetést követően a megbeszéltek szerint végezte el a kaszálást. Ősszel tisztítókaszálás is történt az újra hajtásnak eredt gyalogakác visszavágása

érdekében.

- A Fegyvernek-Nagykörű hullámtéri területein található visszagyepesített szántók nyugati peremterületeiről terjeszkedő gyalogakác, zöld juhar és amerikai kóris alkotta cserjés állomány visszaszorítását a földhaszonbérő 2023-ban sem végezte el. Az év során inkább a visszacserjésedés és több nagyobb foltban őshonos fafajok alkotta beerdősödés volt jellemző. Ugyanakkor a ténylegesen gyepnek tekinthető terület kezelése megfelelően történt, az előre egyeztetett és megbeszélte módon történt kaszálás a vonatkozó jogszabályoknak megfelelően.
- A Tiszajenő melletti Nagy-rét gyepterületein a tárgyévben mindhárom birtoktesten történt legeltetés.
- A Cibakháza melletti Telekmajor hullámtéri gyepterületére a Nemzeti Földügyi Központ (a továbbiakban: NFK) a HNPI szigetmajori földhaszonbérőjével kötött megállapodást, így ennek köszönhetően a terület egy részén kaszálás is történt. Ugyanakkor a területen agresszíven terjeszkedik a gyalogakác, rendszeres és a jelenlegitől precízebb gazdálkodás szükséges a visszaszorítás érdekében.
- A tiszakürti Szigetmajorban 2023. évben kizárólag bivallyal legeltetett a földhaszonbérő. Az állatlétszám ugyan megfelelő volt, de a legelő állat mozgatása nem, így egyes területrészek erősen alullegetettek maradtak.
- A csongrádi Mámai-rét hullámtéri területein 2023-ban is természetvédelmi célú kezelői megállapodás keretében történt hasznosítás. A kezelő részben kaszálással, részben villanypásztoros rendszerben történő legeltetéssel kezelte a területet. Az ősz folyamán az újra hajtó selyemkóró miatt tisztítókaszálást végzett, így a magszórást ezeken a kezelt területrészekben sikerült mérsékelni.

II. Nagyunság Tájegység:

- Mechanikai beavatkozást végeztünk a tájegységben a gyurgyalag (*Merops apiaster*) és partifecske (*Riparia riparia*) telepek megfelelő partfalának kialakítása érdekében.
- Szántóföldi élőhely-fejlesztést hajtottunk végre a saját használatban álló ingatlanon, a Vitézdűlőn.
- A Sós-fertőt a Német-éri csatornából árasztottuk gravitációs úton február 3. és március 6. között, így olyan magas vízállást tudtunk elérni a mocsárban, mely alkalmas volt a gémfélék költésére.
- Őzes nyugati szélén lévő mocsarat árasztottuk július 18. és november 22. között szivornyával. Az árasztott terület a térség egyetlen daru éjszakázó helye volt.
- Október végén körülbelül 50 000 köbméter árasztó víz bejuttatása történt meg a Sarki-mocsárba, szokásos vízpótlás elősegítése érdekében.
- Május közepétől kezdve több, mint 60 hektár rizstelepi feketeugar lett kialakítva székicsérek és más partimadarak megtelepítése céljából a kisújszállási Nagyréten, ebben az évben két különböző helyszínen. Az élőhely-fejlesztést a kisújszállási Nagykun 2000 Mezőgazdasági Zrt. alakította ki kétszeres nehéztárcsázás és rögtörő hengerezés alkalmazásával.

III. Hortobágy Tájegység:

- Szakmunkásaink a Hortobágyi-halastó tápcsatornája mentén, a Bivalyhalmi-halastó gátjain és a Nyugati-főcsatorna mentén több alkalommal végeztek motorfűrészrel és motoros fűkaszával cserjeirtást, hogy a benyúló ágak, gallyak ne akadályozzák a közlekedést.
- Az Ohati-erdő keleti oldalán lévő lékekhez vezető utat tisztították a Tiszacsege 109/G-ben.

- A Tiszacsege 63A, 63/B, 65/B erdőrészekben kétnyelvű késsel kései meggy (*Prunus serotina*) kezelést végeztek kollégáink. A nagyobb törzsmérőjű egyedeket injektálták (Fozát 480), a kis csemetéket, ahol csak lehetett kihúzással távolították el.
- Az Újszentmargita 5/D, 5/E, 5/H, 5/G, 5/K, 31/A, 31/B, 33/A, 33/TN, 61/A, 61/B erdőrészekben sporadikusan elhelyezkedő bálványfafoltok (*Ailanthus altissima*) injektálását (Fozát 480) végeztük. A Juhos-háton (Hortobágy 5C) (kb. 90 tő) és az Elek-tanyától északkeletre lévő tölgyesben (Tiszacsege 61A) (kb. 50 tő) is bálványfa injektálása történt (Fozát 480), a kisebb törzsmérőjűek permetezését a szakmunkások végezték.
- A Tiszacsege 0213/11 hrsz.-en amerikai kőris (*Fraxinus pennsylvanica*) injektálást és permetezést végeztek a kollégák.
- Közösségi vízvisszatartási munka Ágota-pusztán, ahol mind zsákolásra, mind műtárgykezelésre sor került.
- Műtárgykarbantartást és kezelést végeztünk a Polgári-halastavakon. A vízkormányzás a tavak között már évek óta tájegységi feladat, mivel halgazdálkodás nem történik ezen a tórendszeren, ugyanakkor a természetvédelmi érdek jelentős, amely az élőhelyek kezeléséhez kötődik.
- Szakmunkásaink a Debrecen-Füzesabony vasútvonal mentén végeztek szervizút tisztítást, lehetővé téve a vasút mentén történő közlekedést Ohat-Pusztakócs állomástól egészen a mátai útig.
- A korábbi években megvalósult vízkormányzó műtárgyak nagyon jól ellátják a feladataikat. A Kisvízes KEHOP programból megépült Kis-Álomzugban lévő gyilkos-laposi műtárgy kiválóan ellátja a funkcióját. Immáron az Alsó-Kadarcs-csatorna felől érkező víztöbbletet szabályozottan lehet bevezetni az élőhelyre, illetve a zsilip deszkázásával szabályozható az ott maradó víz mennyisége. 2022 év végén már feltöltődött, majd erre jött még rá a 2023 évi tavaszi csapadék megtartása, amely az Ökör-föld, Görbe-hát puszták felől, a saját vízgyűjtőből gyűlt össze. Így 2023-ban tartósan nagy víz alakult itt ki, amely csak részben száradt ki a július-augusztusi száraz és meleg periódus során. Ugyanakkor a mellette lévő állattartó telepről kijáró juhnyáj, eredményes élőhely kezelést végzett a fokozatosan visszahúzódó víz nyomán, a meder legelésével. 2023-ban soha nem látott értékes fészkelő madárközösség alakult itt ki: fattyú- és fehérszárnyú szerkő kolónia, gólyatöcsök, gulipánok, bőjti és kanalas réce költések mellett, kiváló nyári táplálkozóhelyet nyújtott százas nagyságrendben kanalasgémeknek, nagy godáknak és számos vonuló fajnak. Illetve ősszel rendszeresen éjszakáztak itt darvak csapatai.
- A Kis lilik LIFE keretében élőhelykezelési szempontú nádvágás történt a Szálka-ér területén februárban. Az év későbbi részében célirányosan történt ugyanezen részek marhával, illetve juhokkal történő legeltetése, amely során a makrovegetáció visszaszorult, így a szeptemberi és decemberi esőzések nyomán nyíltvízes felületek alakultak ki. A beavatkozás elérte a célját, hiszen novemberben rendszeresen használta ezeket a felületeket a vadludak kisebb-nagyobb csapata, köztük a nyugat-szibériai kis lilik populáció egyedével.
- Az Elepi-halastavak elhúzódó csapolása (lecsapolórendszerek telítettsége) miatt, az Alsó-Kadarcs-főcsatorna mentén 2023-ban is több helyen kiáramlott a víz a pusztai erek mentén. Az eleve telített talajra lehullott csapadék tovább növelte az itt található elöntés felületét. Kiterjedt felületeken jelent meg elöntés Nyíró-réten, Görbe-háton, Kis-Álomzugban és a Gyilkos-lapos területein. A felszíni elöntéseken egész ősszel (egészen november közepéig) rendszeres volt a darvak éjszakázása, 30.000 példányos nagyságrendben.
- A Tárkány-foki műtárgynál 2023-ban is tapasztaltunk némi szivárgást, de ezt kézi módszerekkel lehetett kezelni. Ugyanakkor a műtárgy nagy mennyiségben tart vissza vizet, a zsilip körül 150 cm-es vízoszlop jellemző tavasszal. Az élőhely magasabban fekvő területei nyáron kiszáradtak, ezt a mellette lévő gulya kiválóan kezelte, jó kondícióban tartva a területet. Az őszi csapadékos időszak során újra teljesen feltöltődött a terület.

- Szelencésen is jelentős vízvisszatartási tevékenység zajlott (Nagyág-ér, Csikós-sziget), melynek következtében a pusztai vizes élőhelyekben bővelkedve tartott ki a költési szezonban.
- A Polgári-halastavakon közel 50 hektáron szarvasmarhákkaival, valamint kaszálással szervezte meg az illetékes kolléga az élőhely kezelést. Tervezzük a tevékenység fenntartását, sőt kiterjesztését.
- A Kondás-tó nagy szigetén 3 számmal végeztünk legeltetési kezelést a vegetációs időszakban a fészektelepek felé növekvő vegetáció visszaszorítása érdekében. Ezt a tevékenységet kaszálással kellett kiegészíteni, melyben a TKO munkatársai segítettek.
- Az ároktői Nagy-Kácsában megvalósult az az évek óta tartó kezelési folyamat, amely a hullámtéri gyepek fenntartását célozza. Első körben kaszálás, majd november elejéig tartó legeltetés zajlott. Sajnos az őszi végén és a télen tapasztalható esők és enyhe időszakok nem tették lehetővé a folyamatos utolsó elemének, a szárazzásnak a megvalósítását.

IV. Bihari-sík Tájegység:

- Berettyóújfalu, Andaháza: Nyár során folyamatos vízfrissítés történt, elsősorban vízminőség javítás céljából, csak másodsorban volt vízpótlás a cél. A megelőző ősszel/télen feltöltődő mederben a víz kitartott a fészkelési időszakra. Ősszel a nyári vízpótlások csak részben pótolták a vízhiányt, de ekkor a kisebb vízszintnek nincs negatív természetvédelmi következménye. Ősz végére teljes mértékben feltöltődött a meder. A területen 6 műtárgy kezelését és egy áteresztisztítását kellett rendszeresen elvégezni.
- Berettyóújfalu, Palocsa: A csapadékosabb időjárás miatt tovább kitartott a víz a 2022-es évhez képest. Ennek ellenére a költési időszak után, nyár közepétől kisebb vízpótlást végeztünk. Az ekkor megjelenő vízfelület általában kifejezetten sok madarat vonz a területre. Az őszi csapadékos időjárás miatt további árasztásra nem volt szükség. A kieresztő műtárgyat itt folyamatosan zárva tartjuk.
- Derecske, Nagy-Nyomás: A terület nem árasztható, de a záró műtárgy folyamatos ellenőrzése és megfelelő állapotban tartása fontos feladat. Többször kellett a pallózat tömítéséről gondoskodni. A csapadékosabb időjárás miatt a víz tovább kitartott, így a korábbi évekhez képest sikeresebb költési időszaknak lehettünk tanúi. Év végére a záróműtárgy tetejéig sikerült emelni a vízszintet. Sajnos a megrongált műtárgyban ennél nagyobb vizet csak további pallók behelyezésével érhetünk el.
- Berettyóújfalu, Peres: A Bihar Közalapítvány által kezelt, de HNPI vagyongezelt területeket is érintő vizes élőhely, ahol második éve történt legeltetés bivallyal. A nádas terület lassú visszaszorítását tapasztaljuk, azonban a terület északi részén lerekesztettünk egy kisebb nádasgyékényes területet (legelés kizárt) ezt az élőhely típust is megőrzendő. A 2022-es legeltetés eredményeképpen a területen költésbe kezdő partimadarak száma látványosan megnőtt. A területen kisebb árasztást a Közalapítvány két alkalommal is végzett, természetesen a költési időszakon kívül.
- A kora tavaszi időszakban idén is elvégeztük a kisebb mocsarak vízvisszatartását, de az extrém száraz év miatt sajnos vízzel egyikük sem telt meg később.

V. Hajdúság-Dél-Nyírség Tájegység:

- Tavasszal ellenőriztük a zsilipeink állapotát. Létavértesen a Monostori-ér zsilipjén megtörtént a pallózat tömítése a szivárgás csökkentése érdekében. A legtöbb esetben, illetve a későbbiek folyamán okafogyott volt a zsilipek kezelése az általános vízhiány miatt. (18 zsilipet kezelünk).
- Márciusban a Martinkai-legelőn ismeretlenek kiszedték a pallókat az egyik zsilipből, amiről a

csatornaőr értesített bennünket. Újrapallóztuk, mivel némi víz folyt a csatornában. Áprilisban is történt hasonló eset.

- Télen két siska nádtippanos foltot kaszáltunk le az újlétai egyhajúvirágosban. A bucketeteji állandó kvadrátnál (4-es) gyepkaszalás és lehordás történt. Az egyes kvadrátnál az avar lett legereblyézve és lehordva.
- Kiszáradt cserjesarjak levágására került sor a Hajdúbagos 042/b hrsz.-ú tisztáson.
- A Kokad 058/23 hrsz.-ú területen végeztünk cserjeirtást a kékperjés rét fenntartása érdekében, kb. 0,1 ha-on.
- Cserje sarjak kaszalására került sor a nyírábrányi Mogyorós-erdő kis zergebogláros tisztásán.
- A Nyírábrányi Káposztás-laposon megbízási szerződés keretében végeztettük el a májusi korai kaszalást.
- Kaszalást végeztünk júniusban az álmosdi Daru-láp belső tisztásán az egytengelyes kisgéppünk segítségével.
- Júniusban lekaszáltuk a Mogyorós-erdő zergebogláros tisztását.
- Szárazúást végeztettünk gyomirtó jelleggel, a nagy traktorunkkal Bagamérban a Fehérföld-szigeten, a Silye-réten lévő zöldjuharos tisztáson, a réttől északra lévő parlagokon, a Csohos-tó melletti úton, a Csohos-tó melletti tisztáson, mindkét fáslegelő-telepítésen, és a Monostori-ér mellett lévő zárványtisztáson.
- Júliusban megtörténtek a vállalkozóval végeztetett élőhelykezelési, fenntartási tevékenységek. Tanösvény karbantartás, cserjesarjak visszavágása Bagamérban (2,5 ha-ról, elszórtan), Létavértesen (Nagy-Ócsa-500 db és Lőszletörés – 1000 db), akácsarjak visszavágása az egyhajúvirágosban, siska nádtippan kaszalása Újlétán (0,5 ha) és Bagamérban (0,1 ha), széna összegyűjtése Álmosdon (0,6 ha), kaszalás a Silye-réten lévő élőhely-rekonstrukciós területen (0,1 ha), szőlőskert karbantartása.
- Augusztusban is megtörténtek a vállalkozóval végeztetett élőhelykezelési, fenntartási tevékenységek (aranyvessző-kaszalások és virágzatgyűjtések: Silye-rét (0,1 ha), Fehérföld-sziget (0,1 ha), Daru-láp 0,02 ha, Csohos-tó 0,06 ha, Nagy-Ócsa 0,0015 ha; gyalogakác vágása: Silye-rét (1000 db hajtás); siskanád kaszalás, lehordás: Malom-gát (0,1 ha); szőlőskert fenntartása. Hajdúbagoson és Monostorpályiban is folytatódtak a hónapra leszerződött kezelési tevékenységek.
- A Lőszletörésen elvégeztük az éves kaszalást helyszíni koordinálás mellett (5,5 ha).
- A vállalkozó elvégezte a kezelési munkálatokat a Létavértes 6283 hrsz.-ú ingatlan fenntartásával kapcsolatban.
- Szeptemberben szárazúást végeztünk Kokadon a 057/2, 058/23 és 061/1 hrsz.-ú területeken (7,5 ha). A területek erősen fertőztek magas aranyvesszővel és selyemkóroval.
- Szeptember második felében lezajlottak a cserjésedést megakadályozó őszi szárazúások a Nyíracsád-vámospércsi Jónásrész (3,8 ha), a nyírábrányi Káposztás-lapos (6,5 ha) és a fülöpi Hanelek (1,3 ha) kaszálatlan területein.
- A területkezelési szerződésnek megfelelően szeptemberben cserjesarjak visszavágása történt a Bagaméri Silye-réten (2,5 ha-ról, elszórtan), a Létavértesi Lőszletörésen (1000 db), az Újlétai Nagy-Ócsán (500 db). Megtörtént a Daru-láp tanösvény karbantartása (pihenőhely kaszalása-0,2 ha, nád és rekettyehajtások visszavágása a pallóút mentén 700 m hosszán). Kaszalás történt a Létavértesi Böcsöntő műtárgyának töltésén (0,05 ha).

- A hosszúpályi Fehértói-tározó keleti részén szárazúást végeztünk.
- A nyíracsádi Jónásrészen legelőre bedőlt fákat daraboltunk össze, hogy a szárazúzó traktor tudjon dolgozni.
- Október hónap során 2-2 alkalommal kaszálást végeztünk az álmosdi Daru-lápon (0,3 ha) és a létavértesi Lőszletörésen (0,7 ha) az Agria kisgéppel és motoros kaszákkal.
- Szárazúást végeztünk a létavértesi Lőszletörésen a traktorunkkal (2 ha).
- Novemberben szárazúást végeztünk a Káposztás-lapason az Agria kisgéppel és motoros kaszákkal, feldaraboltunk egy bedőlt fűzfát és lehordtuk a rétről. A munkát cserjésedés elleni kezelésként végeztük azokon a helyeken, ahol a traktorok nem tudtak kaszálni, vagy szárazúzni. Szintén novemberben a Vámospércs és Nyíracsád határába eső Jónásrészen az Agria kisgép és motoros kaszák segítségével szárazúztuk és lekaszáltuk azokat a cserjesarjas részeket, amit a traktor nem tudott megcsinálni. Ezek zergeboglár (*Trollius europaeus*), réti angyalgyökér (*Angelica palustris*), buxbaum sás (*Carex buxbaumii*), valamint orchidea élőhelyek.
- Vadriasztó szert jutattunk ki márciusban a nyírábrányi Káposztás-lapason és a Vámospércs-nyíracsádi Jónásrészen, májusban a debreceni Állóhelyi-tölgyesben és Rauchbauer-erdőben, novemberben újra a Jónásrészen a vaddisznó túrási kárának mérséklése céljából.
- A „Te Szedd!” akció keretében mintegy 96 zsák hulladékot gyűjtöttünk össze a nyírábrányi Teleki-legelő szélén. Az akció szervezését a BTE tagja a JIBO munkatársával végezte.
- Hulladékgyűjtés történt a bagaméri TK területen (Malom-gát, Csonka-fűz), a Lőszletörésnél, és az újlétai TK területen.
- Kisebb mennyiségű illegálisan lerakott települési hulladékot távolítottunk el a Debrecen 01942/3 hrsz.-ú saját vagyongazdálkodásban lévő gyepről. A lerakást a mezőőri szolgálat észlelte és a Debreceni Közterület Felügyelet küldött felszólítást az eltakarítására.
- Kisebb mennyiségű (1,5 m³) illegálisan lerakott települési hulladékot távolítottunk el a Martinkai-legelő saját vagyongazdálkodásban lévő gyepterületről. A lerakást a HulladékRadar útján jelezték.
- Októberben a Martinkai-legelőn két alkalommal összesen 5 zsák hulladékot gyűjtöttünk össze.
- Novemberben is végeztünk kisebb mértékű hulladékgyűjtést Bagamérban, a kokadi Daru-lápnál, valamint a Martinkai-legelőn.
- A penészleki Peces-tónál legeltető haszonbérőnk marhái lelegelték a terület összes selyemkóróját (*Asclepias syriaca*). Ilyet eddig csak erős szárazságok idején tapasztaltunk. A bérő szerint az újonnan vásárolt marhái viselkednek így.

VI. Nyírség-Szatmár-Bereg Tájegység

- A LIFE IP pályázat finanszírozásával Petneháza, Daru-rét területén, gyepterületen szárazúást végeztünk 3 ha kiterjedésben. A réti angyalgyökér (*Angelica palustris*) zsombékos, kékperjés élőhelyein (kb. 0,6 ha-on) egyszeri kézi kaszálás történt a Petneháza 0199/1 hrsz.-on. Az előző évekhez hasonlóan 3,3 km hosszúságban a területet végigkísérő csatorna mindkét partján évi kétszer történt kézi kaszálás. Több beavatkozási ponton történt további kézi kaszálás olyan helyszíneken, ahol azt a terület invazív növényfajai indokolták, jellemzően fák alatt és egyéb objektumok pl. villanyoszlop körül.
- A LIFE IP pályázat finanszírozásával júniusban felmértük a Barabás 0710/1 hrsz.-on kijelölt mintaterület botanikai állapotát. Az őszi élőhely-kezelési munkák során minden érintett hrsz.-on megtörtént a tisztító zúzás, a 0693/1 és 0693/3 hrsz.-okon ahol géppel nem lehetett, kézi

erővel kiviteleztek. A géppel nem kezelhető részeken tervezett erdőtelepítési munkák előkészítésének részeként megtörtént a vadvédelmi kerítés telepítése. Júniusban zúzással történt élőhelykezelés a Barabás 0693/3, 0694, 0695/1, 2, 0702 hrsz.-okon.

- A LIFE IP pályázat finanszírozásával a fülesdi kornistárnicsos (*Gentiana pneumonanthe*) gyepen évi kétszeri zúzás révén a gyalogakácot (*Amorpha fruticosa*) visszaszorítottuk. A Cibere csatorna zúzása hidrot kaszával történt. A géppel nem kezelhető részeken kézi munkával vágattuk vissza a gyalogakác foltokat.
- Tiszatelek- Tiszaberceli-ártér Természetvédelmi Terület: Gávavencsellő külterületén a Marót-zugi holtág halászati hasznosítója a Vasutas Sporthorgász és Természetvédő egyesület a vállalt kötelezettségének megfelelően a part menti gyalogakác (*Amorpha fruticosa*) sáv levágását elvégezte.
- Tiszatelek- Tiszaberceli-ártér Természetvédelmi Területen a Remete-zugban (Gávavencsellő 051/a hrsz.) a korábban levágott majd füvesített 7,2 ha nagyságú gyalogakác (*Amorpha fruticosa*), és zöldjuhar (*Acer negundo*) foltot a 2023-as évben már lehetett kaszálni.
- A Gávavencsellő 065/1a, 0104/b hrsz.-ú gyepterületen vegyszeres irtást végeztünk. A Marót-zugban, a terület-helyreállítási munkáknak köszönhetően a gyepterület nagysága lassan növekszik.
- A Tiszadobi-ártér Természetvédelmi Területen a Sós-sziki legelő állapota a tavalyi évhez viszonyítva javult. A területet lezúzták és a fás vegetáció eltávolítása is megtörtént.
- Bátorligeti-ösláp Természetvédelmi Terület: a lápréteken, valamint az erdei tisztásokon lágyszárú inváziós fajok állományainak mechanikai módszerekkel történő visszaszorítására irányuló kezeléseket végeztünk. A selyemkóró (*Asclepias syriaca*), illetve aranyvessző állományokat az év folyamán háromszori alkalommal kézi kaszálással akadályoztuk meg a virágzásban, szaporítóanyag érlelésben- és szórásban. A lekaszált növényzet lehordásra került. A munka során, több helyen érintetlenül hagytuk a zombékosokat, a szibériai nőszirm (*Iris sibirica*) és az erdei kutyatej (*Euphorbia amygdaloides*) állományokat. A cserjeirtással érintett területrészeket a cserjék visszaszorító kaszálását is elvégeztük.
- Bátorligeti-legelő Természetvédelmi Terület: a gyepterület részeként az akácsarj levágását a bérlő, Fekete György végezte el, egyszeri alkalommal 8 ha területen.
- Fényi-erdő Természetvédelmi Terület: a pusztai-tölgyes erdőtársulásaiban a korábbi években kibontott homokpuszta rétek, illetve tisztások kaszálását kétszeri alkalommal végeztük el 10 ha kiterjedésben. A Bátorliget 21/E erdőrész erdő felújítási kötelezettség alól kivont terület sarjmentesítését három alkalommal, összesen 4,5 ha területen végeztük el. A Bátorliget 21/F területrészen (erdőfelújítás alól kivont terület) gépi szárzúzást végeztünk mintegy 3 ha területen. A lekaszált növényzetet összegyűjtöttük és lehordtuk a területről.
- Cégénydányádi-park Természetvédelmi Területen kaszálással és zúzással tartottuk fenn a megfelelő gyepterület állapotot. Faápolási munka részeként a kúria mögötti keleti platán (*Platanus orientalis*) egészségügyi ápolása és a vágásokat tartó kötelek felülvizsgálata megtörtént. Szakdolgozat keretében Orcsik Tibor a fa egyes részein műszeres vizsgálatot végzett és a korábbi vízkivezetések is tisztítva lettek. Egy veszélyessé vált lucfenyőt (*Picea abies*) vágattunk ki az oldalsó bejáratnál. Tálás Mátéval folytatott területbejárást követően gyümölcsfákat, páfrányfenyőt és sok cserjét telepítettünk. A sírbolt körül cserjeszegélyt alakítottunk ki.
- Túristvádi Rókás-legelőn a régi vadkizárásos területek felújítása a Tájegységben dolgozó munkások segítségével folytatódott, valamint a felgyült szemét összeszedése a műút mentén

megtörtént.

- Túrístvándi 0201/b gyepterületen a tisztítókaszálást elvégeztük, az akácújulatot visszavágtuk.
- Az „Élőhely-rehabilitáció a tiszakürti Kis-Tiszán, valamint a beregi és nyírségi lápok vízpótlása” (KEHOP-4.1.0-15-2016-00034) pályázatnak köszönhetően folyamatos volt a beregi lápok vízpótlása, mely látványos javulást hozott az állapotukban. Az éves garanciális bejárás és a hiányosságok felmérése megtörtént.
- A Kaszonyi-hegy Természetvédelmi Területen tavasszal elvégeztük a gyümölcsfák metszését, majd permetezését. Júliusban a 0693/3 hrsz.-on 4,8 ha-on, 0694, 0695/1, 0702 hrsz.-on 2 ha-on, az ősz folyamán pedig a gyümölcsös (0706/1), sziklagyepek (0712/1) és hegylábi gyepek (0701, 0707, 0710/1, 0711/1) kaszálása, zúzása történt meg.
- A gelénesi 088/5 hrsz.-ú SVK területen a bérlő folyamatosan végzi a tölgyújulatok védőkerítésének felújítását.
- A Bockerek-erdőben található vadkizárásos kísérleti terület kerítésének folyamatos ellenőrzése és szükség szerinti javítása megtörtént.
- Magas aranyvessző (*Solidago gigantea*) állomány visszaszorítása érdekében az apagyai Falu-
réten 2023. augusztusában, SVK területen kézi tisztító kaszálást végeztettünk 1,5 ha-on.

5.3. Élőhely-rehabilitáció (helyszín, az élőhely típusa, forrása, kezdete, várható befejezése)

A HNPI működési területén 2023-ban is több helyszínen zajlottak a természetvédelmi szempontból értékes élőhelyek helyreállítására irányuló projektek. A kezelési munkák egy része saját forrásból történt, a többi beavatkozás pályázati finanszírozás felhasználásával valósult meg. Az alábbiakban a jelentősebb beavatkozásokat soroljuk fel:

Pályázati finanszírozású beavatkozások:

Az európai kis lilik (*Anser erythropus*) állomány védelmét célzó pályázat keretein belül területkezelési céllal szárazzás, majd legeltetés történt a Szálka-ér területén. A tevékenységről részletesebben írtunk az 5.2 fejezetben. A projekt címe: *Providing a climate resilient network of critical sites for the Lesser White-fronted Goose in Europe*. A projekt azonosítója: LIFE LWfG Climate Resilience LIFE19 NAT/LT/000898”, tervezett befejezése 2025. augusztus 31.

A Kaszonyi-hegy Természetvédelmi Területen márciusban a Barabás 0693/1 és 0693/3 hrsz.-okon fehér akác (*Robinia pseudoacacia*) faállomány letermelése, lehordása és a terület tisztítása történt meg 0,5 ha-on, majd áprilisban a visszamaradt tuskók zúzását végeztettük mélyégi zúzóval a kezelhető területrészeken. A projekt címe: A pannon gyepek és kapcsolódó élőhelyek hosszú távú megőrzése az Országos Natura 2000 Priorizált Intézkedési Terv stratégiai intézkedéseinek megvalósításával. A projekt azonosítója: LIFE IP GRASSLAND-HU (LIFE17 IPE/HU/000018), időtartama: 2019. január 1 – 2026. december 31.

Saját forrásból vagy haszonbérlők segítségével megvalósuló beavatkozások:

A HNPI saját költségvetéséből megvalósuló élőhely-rehabilitációs tevékenységeinél a munkák várható befejezése a soktényezős változók miatt (pénzügyi lehetőségek, humánerőforrás rendelkezésre állása stb.) nem tervezhető.

A Borsóhalmi legelőn a saját vagyongazdálkodású csatornákon lévő tiltós csőáteresz műtárgyak lezárásával illetve a vízlefolyásra alkalmas mélyületek homokzsákkal történő

elrekesztésével sikerült megtartani a vizet a Jászberény 0228/1a; 0212a; 0201c, d; 0202a hrsz.-ú területeken. A 0201c, d és 020a helyrajzi számokon egy 21 hektáros mocsárrét alakult ki, amely az év folyamán körülbelül augusztus közepére tűnt el természetes leszáradással. A mocsárrét területét az ott haszonbérleti szerződés alapján gazdálkodó számára kíméleti területté jelöltük ki, ezzel biztosítva a fennmaradását. A területen kiemelt fajként egy pár nagy goda (*Limosa limosa*) költését is nyomon tudtuk követni.

A Pélyi Patkós-holtág vízszintjének magasan tartásához még tavasszal lezárattuk a Zsidófoki-zsilipet. Ennek köszönhetően késő őszig magas vízszint uralkodott a holtág medrében, sőt abból néhol ki is lépett a víz a part menti füzesbe.

A tiszakürti Kis-Tisza medrében kora tavasszal érkező vizet sikerült betározni a műtárgy zárásával. Október hónap közepén kezdtük meg a Kis-Tisza lassú csapolását, teljes leürülésig. A mederben a feliszapolódás hatására a műtárgy előtti mélyebb rész már annyira berakódott, hogy a teljes lecsapolást nem tette lehetővé, ásóval kellett egy hosszú levezető árkot kialakítani a maradék vizek csapolásához.

2023. januárjában jelentős mennyiségű víz lett beengedve a Kunkápolnási-mocsárba a TIVIZIG jóvoltából. 2023 csapadékos őszének és telének köszönhetően már egy jelentős vízkészlet alakult ki, amit ez az árasztás nagymértékben gyarapított. A 2022-es aszályos év alatt a mocsarak jelentős mértékben lettek legeltetve, ennek köszönhetően látványos, több száz hektáros nyílt vizes élőhelyek alakultak ki Kunkápolnási-mocsár környezetében. 2023 őszén is voltak vízpótló árasztások a Mérges-érben.

A Kecskeri-pusztán fellelhető kisebb-nagyobb vágák, egykori vízelvezető árkok eltömését, kezelését elvégeztük, a régi, elfedett műtárgy állapotát több ízben is ellenőriztük.

Több helyszínen, HNPI vagyongazdálkodásban lévő szántóterületeken már évekkel korábban felhagytunk a szántó műveléssel. Több ilyen terület esetében (elsősorban Sáránd és Derecske külterületén összesen 43 ha kiterjedésben) az adott helyszínen a gazdálkodók már gyepeként kezelték a területet és a kaszálások időpontját is ennek megfelelően választották meg.

Derecske 0271/3a hrsz.-ú legelő területén egy kisebb akácos folt kivágására került sor néhány éve. A terület utókezelését 2023-ban is elvégezte a terület haszonbérelője, így az akácok visszaszorítása megtörtént.

A Berettyóújfalu 0360/9-11 hrsz.-ú területeken már második éve történik természetvédelmi célú bivaly legeltetés a szomszédos, nem HNPI vagyongazdálkodású területekkel együtt. A vizes élőhelyeken és a már visszagyepesedett szántókon a legeltetéses hasznosítás az élőhelyi változatosságot növeli, a megjelenő invazív növényzetet visszaszorítja.

Saját finanszírozásban az AKG területeken elvégeztettük Penyige 0112/1, 0108/6 és Kisszekeres 096/4 helyrajzi számú ingatlanok vonatkozásában, összesen 25,5 ha nagyságú területen az élőhelykezelési munkákat. A végrehajtott erdészeti szárazítás során, a területen található vadkörte és kocsányos tölgy csemeték kímélete mellett távolítottuk el a jelentős mennyiségű cserjét a gyeppálya helyreállítása érdekében.

Szaktanácsaink Darassán a Tiszacsege 0217/3 és a Balmazújváros 02072/1 helyrajzi számú 1530-as Natura 2000-es élőhelykódú területen, mintegy 5 hektár kiterjedésben levágták a korábban letermelt, ám azóta részben újrasarjadt keskenylevelű ezüstfa (*Elaeagnus angustifolia*) és a szintén nem kívánatos vadrózsa (*Rosa canina*) töveket, a keletkező mintegy 6 utánfutónyi biomasszát lehordtuk a területről. A munka 2 munkanapot vett igénybe. A közeljövőben minden bizonnyal szükség lesz további mechanikai és vegyszeres utókezelésre is.

Tiszacsege határában a Bio-lapos, a Lévai-föld és Cserepes térségében a szerződő felek folytatták a 2021-ben megkezdett, természetvédelmi szempontokat támogató kisparcellás művelést, ahol a kijelölt szegélyek gyepesedése jó ütemben halad. Partnereink mindhárom helyszínen igencsak együttműködőnek bizonyultak, mindenféle munkavégzés előtt egyeztettek velünk, kéréseinket betartották. A bérlői struktúrába tagozódó Legelőbizottsági-földön is a kisparcellás, mezsgyéket kialakító földművelési gyakorlat lett meghonosítva.

2021. decemberben, a kis-szegi kacsanevelő tavak újabb próbaárasztását követően, illetve a 2022-es év elején megállapítottuk, hogy a K-IV-3 HNPI vagyongazdálkodásában található 1,45 km hosszú szakaszán a meder lejtése kedvezőtlen lehet az utolsó szakaszon a gravitációs árasztás szempontjából (keresztmetszetszűkülés (szűkület) duzzasztó hatása). A duzzasztó hatást a nem saját vagyongazdálkodásban található szakasz utolsó kilométerei is növelik (jelentős növényzet, holtanyag és iszap), mely hatások együttesen az 1. és 2. műtárgyak közötti szivárgókon át történő vízkilépést eredményezik a Remetefoki-csatorna irányába, majd a Hortobágy-folyóba. További árasztási kísérlet később nem volt lehetséges. A sikeres árasztást elősegítő további szükséges beavatkozásokról tárgyaltunk a TIVIZIG illetékes munkatársaival. A mederszakaszok problémájára távérzékeléses (drónnal) felvételezésből származó elemzésekhez kerestünk referencia pontokat 2023 őszén, illetve tesztrepüléseket is végeztünk a lerepülhetőség becslése miatt.

A HTE-n belül, a HNPI vagyongazdálkodásában lévő területek közül a Kis-Szegben az FGSZ Zrt. fáklyavédelmi zónáján belül eső fásításból (Balmazújváros 02015/9 hrsz., legelő) történt fakivágás, melyre a haszonbérlő (Tejgazdaság Kft.) kapott felszólítást. A beavatkozást vagyongazdálkodói hozzájárulás és hatósági engedély birtokában egy vállalkozó végezte két fővel egy nap leforgása alatt, mely során közel 100 négyzetméteren lettek eltávolítva fásszárú növények; fehér akác (*Robinia pseudoacacia*), keskenylevelű ezüstfa (*Elaeagnus angustifolia*), amerikai kőris (*Fraxinus pennsylvanica*), kis mennyiségben. Ezt később a HNPI TKO szászta (fáklya körüli gyp), majd a Tejgazdaság Kft. legeltetéssel kezelte a területet 2023-ban.

Gyalogakác sarjak kézi kaszálását végeztük el szakmai gyakorlatosunkkal a Kadarcs-alján, valamint selyemkóró tövek kézi eltávolítását végeztük el a Kónyai-halastó III-as tavának félszigetéről, illetve a Hajdúszoboszló Kornyó határrészéről.

A 2022 őszén próba árasztott Kisvizes projekthelyszínek, mind költésben, mind vonuláskor ideális feltételeket biztosítottak a különböző élőlény csoportoknak. A Dinnyés-laposnál műszaki akadály és apróbb kivitelezési hiba bizonyosodott be. Ezt jeleztük a kivitelező, valamint a műszaki ellenőr szervezet számára, de egyelőre nem sikerült elérni a műszaki problémák elhárítását.

A Grazing LIFE-pályázat fenntartási időszak utáni területek kezelése nehézségeket jelent. A Hortobágyi Természetvédelmi és Génmegőrző Nonprofit Kft. (a továbbiakban: HTGN Kft). a Hortobágyi-halastavak V-ös medencéje helyén kialakított vizes élőhelyre a kelleténél később hajtotta ki a bivalyokat. Így most sem tudott igazán tökéletesen megvalósulni a természetvédelmi célú legeltetés. A Kis-Kondás esetében a bivalygulyát szintén a számadóval és vezetőjével egyeztetett időpont után hajtották be a területre. Fontos, hogy ezeknek a területeknek ideális természeti állapota érdekében minél korábban legyen a jószág a helyszíneken.

5.4. Fajmegőrzési tevékenységek (fajok és élőhelyek szerinti bontásban, feltüntetve a helyszínt)

5.4.1. A fajokat érintő jelentősebb ökológiai állapotváltozások

Az állapotváltozások két nagyobb kategóriába sorolhatóak. Az egyik csoportba a természeti rendszerek közvetlen emberi behatástól mentes változásai tartoznak, melyeket legjobb esetben is csak tüneti kezeléssel tudunk kompenzálni. A másik jelentős csoportot az ember által kiváltott, ún. antropogén hatások alkotják.

A.) Természetes változások

A 2022. évi aszályt követően a 2023. évet alapvetően meghatározó szélsőségesen kedvezőtlen időjárási feltételek drasztikus hatásának már egyértelmű jelei láthatók. Annak ellenére, hogy a tárgyév tavasza kedvezőbben alakult, a nyár eleje csapadékosabb volt és a téli hónapokban tartósan magas vizek voltak a Tiszán, az élővilág megfigyelhető denzitási és diverzitási képe szemmel láthatóan romlik. Ezt megerősítik a biomonitring jellegű mintavételezéseknek és a tervezett- szervezett egyedszámlálásoknak az eredményei is. Van ugyan néhány olyan kiemelkedő jelentőségű faj, mint pl. a parlagi sas, rétisas, nyári lúd vagy néhány védett futóbogár, amelyek az utóbbi időben éppen expanziós mutatókkal rendelkeznek, de az általános kép inkább az ellenkezője. A fák egyre látványosabb pusztulásában nyilvánvalóan a talaj mélyebb rétegeinek a kiszáradása is szerepet játszik, nem csak a mentett oldali telepített állományok esetében, hanem adott esetben hullámtéren is. Ez utóbbi az időszakosan hullott jelentős csapadék után sem látszik javulni. A faállományok folyamatos pusztulása időlegesen a holt fához kötődő rovarfajoknak kedvez és eddig ismeretlen fajok is detektálhatóvá válnak. Mindemellett az évek óta kedvezőtlen tavaszi és kora nyári feltételek nagyon sok fitofág rovar és más ízeltlábú állományainak az erőteljes lemorzsolódását okozták.

Főként a lápok, mocsarak, szikes tavak, zombékosok, kisebb vízfolyások tekintetében a rendszeres (több éve ismétlődő) kiszáradásuk már bizonyíthatóan a hozzájuk kötődő élővilág nagymértékű csökkenését, elvesztését okozza. Leginkább veszélyeztetettek a halak mellett a kételtűek (főként gótek, vagy a vöröshasú unka), hullók (pl. mocsári teknős), de azon fajok is melyeknek a táplálékbázisát képezik ezen, vízhez kötődő élőlények.

A védett növényeket érintő állapotváltozások a tárgyévben:

- A bugaci nőszőfű (*Epipactis bugacensis*) termőhelyeinek teljes felmérését a 2023-as évben nem végeztük el, csak szűrőpróba szerű bejárások történtek Jászberény és Jászfényszaru külterületén. A bejárt termőhelyeken a tavalyihoz képest vitálisabb egyedeket és jobb virágzást tapasztaltunk.
- A volgamenti hérics (*Adonis vologensis*) termőhelyének állapota a rendkívüli aszályos időszak ellenére stabil, az egyedszám 43 fő.
- A sziki boglárka (*Ranunculus lateriflorus*) az ismert gyepes termőhelyeken megtalálható volt, azonban szántókon lévő belvízfoltokon tömegesen virágzást nem tapasztaltunk. A buglyos boglárka (*Ranunculus polyphyllus*) újból fellelhető volt a Borsóhalmi mocsárrét nyílt vizes foltjain.
- A jászberényi fekete kököröcsin (*Pulsatilla nigricans*) állomány felmérése során, a prizmán belüli homokpuszta gyepen a csapadékosabb időjárás ellenére sem tért vissza a korábbról ismert átlagos tőszám. Az egyedek közötti fenológiai időszakok eltolódása miatt, minimum becslést alkalmazva 50 fő jelenlétéről tudunk biztosan.

- Újszász és Tápiógyörgye határában, az Újszász-Jászboldogházi szikes gyepék Natura 2000 területén előkerült a sziki varjúháj (*Sedum caespitosum*), mely új védett faj a Jászságra nézve. A növény a szikes foltokon tömeges mennyiségben fordul elő.
- A Jászberény László-tanyai láprét *ex-lege* védett területen a szibériai nőszirm (*Iris sibirica*) állományra erősen negatív hatást gyakorol a terület több éve tartó szárazodása, melyhez hozzájárul a területet szegélyező csatorna vízhiánya is.
- A Szolnok környéki fátyolos nőszirm (*Iris spuria*) állományok mindegyike erőteljesen visszaszorult.
- A sziki kocsord (*Peucedanum officinale*) a Tiszazugban két termőhelyen található meg. A tavalyi évtől eltérően idén le lett kaszálva a Kékes-laposi gyepek, így szépen tisztult a beindult gyomosodás. A Törökszentmiklós Óballánál áttelepített állomány folyamatosan csökken, a hullámtéren megmaradt sziki kocsordok viszont szépen gyarapodnak. A szikes, réti magaskórós társulásokra általában véve kedvezőtlen hatással van a talaj vízháztartásának negatív változása. Az aszály által okozott stresszen felül jelentkezik a nagy szikibagolylepke (*Gortyna borelii lunata*) hernyója általi rágás, amelyet a növényegyedek több esetben nem élnek túl. Szatmár-Beregben Vámosoroszi külterületén található erős állománya a használat hiánya, a cserjésedés és a szárazodás miatt zsugorodik.
- A szennyes ínfű (*Ajuga laxmannii*) termőhelyén a kökény térhódítása veszélyezteti az állományok fennmaradását. Célzott élőhelykezeléssel a kökény kézi erővel történő eltávolítása útján igyekszünk a nyitott termőhelyeket fenntartani, illetve újabbakat nyitni.
- A szártalan csüdfű (*Astragalus exscapus*) állománya Tomajmonostora és Abádszalók közötti legeltetett gyepen emelkedést mutat, 2023-ban 50 tő lett felmérve.
- A kiséfű aszat (*Cirsium brachycephalum*) élőhelyén bár az év első fele csapadékban gazdag volt, a virágzás idejére a mély fekvésű sásosok és zombékosok kiszáradtak, ezért gyér volt a virágzása a Biharban. A növény több olyan élőhelyen nem hajtott ki, ahol korábban jelentős állományai voltak.
- A zergeboglyár (*Trollius europaeus*) nagyobb állományainak virágzása igen gyér volt, bár az állományok nagysága lényegében nem változott. Fülöpön pedig mindössze egy apró tövet találtunk. Ez minden bizonnyal a súlyos vízhiánynak tudható be.
- A magyar nőszirmok (*Iris aphylla* subsp. *hungarica*) túlnyomó része nem virágzott a Dél-Nyírségben.
- Az újlétei egyhajúvirág (*Bulbocodium vernum*) állományban erős virágzás volt. Az elmúlt 24 év 5 legjobb virágzási éveinek egyike volt a tavalyi.
- Pompás kosborból (*Anacamptis palustris* subsp. *elegans*) a Dél-Nyírségben alig lehetett néhány virágzó tövet találni, feltehetően a tavalyi nagy szárazság miatt.
- 40 éve talán a legvirágosabb pusztakép adott lehetőséget a gyönyörködésre a Hortobágyon. Az orvosi székfű, vagy köznyelvi nevén kamilla (*Matricaria chamomilla*) virágzása ritkán tapasztalt periódusban (4 héten át), illetve óriási felületen volt észlelhető.
- A védett állatokat érintő állapotváltozások a tárgyévben:
- A természetvédelmi szempontból kiemelkedő jelentőségű ízeltlábúak közül a Natura 2000 területek egyik jelölő fajának számító nagy tűzlepke (*Lycaena dispar*), még a korábbi nagyon rossz években tapasztaltnál is nagyobb arányú megfigyeltetése

- érdemel említést, ami egyértelműen a tápnövény állományok, főleg a fodros lórom (*Rumex crispus*) erőteljes visszaszorulására, és az élőhelyek teljes kiszáradására utal.
- A tiszavirág (*Palingenia longicauda*) rajzása Csongrád-Szolnok között látványos és erős intenzitású volt, ugyanakkor a Solnok-Kisköre szakaszon egy erős közepes intenzitású rajzás volt tapasztalható. Az áradó víz és a több napon át erősen szeles, viharos időjárás nem teremtett kedvező körülményeket. A Tisza Solnok-Csongrád közötti szakaszán négy alkalommal történt erős rajzás, június 20-án, 21-én, 22-én és 23-án. Mind a négy napon az előző évekhez képest kimagasló egyedszámban rajzottak kérészek. Azt viszont hangsúlyozni szükséges, hogy ezen a Solnoktól délre eső szakaszon az elmúlt években kiugró vagy nagyon erős intenzitású rajzás nem történt. Összességében a KTTK-ban erős, négy csúcsú rajzás történt, miközben egyes hosszabb folyó szakaszokon jóval gyengébb intenzitású rajzások voltak tapasztalhatóak. A Tisza-tó térségében elhúzódó, közepes rajzás volt megfigyelhető június közepén. Tivadarnál a legerősebb repülést június 23-tól - 30-ig tapasztaltuk.
 - A nagy szikibagolylepke (*Gortyna borelii lunata*): A tiszai Körtvélyesen, a tiszaszentimrei részen és Nádudvar térségében célzott éjszakai felmérések során a tavalyi évhez képest kevesebb imágót sikerült megfigyelni, bár a tápnövény állományai szépen erősödtek. Kisszekeres külterületén a Szalavényon idén kevés imágó repült, azonban Hetefejércse határában nagyszámú imágóval találkoztunk lámpázás során.
 - A szárazföldi makrogerinctelenek felmérései során főleg lámpázással és a Saker Roads LIFE biomonitoringot megalapozó állapotfelméréssel kerültek elő eddig ismeretlen, értékes fajok: *Harpalus oblitus* – gyepi lomhafutó, *Monochamus galloprovincialis pistor* - foltos fenyvescincér, *Aulonium tirsulcum* – bordásnyakú héjbogár, *Nemonyx lepturoides* - szarkaláb-áleszelény.
 - Balmazújváros település szélén, egy belvízelvezető övárookban lápi póc (*Umbra krameri*) előfordulását bizonyították. Először egy példány, majd később egy részletesebb keresést követően 26 egyed került elő.
 - Több éve tartó tendencia a kétéltűek állományának csökkenése. A vöröshasú unka (*Bombina bombina*) és a mocsári béka (*Rana arvalis wolterstorffi*) mellett a barna ásóbéka (*Pelobates fuscus*) a vártól jóval alacsonyabb számban került elő. Emellett feltűnő a farkos kétéltűek, a gőtefajok igen alacsony egyedszáma, illetve hiánya.
 - Új költőfajként megjelent az énekes hattyú (*Cygnus cygnus*) a Hortobágyon. A Virágoskúti-halastavon egy nádsziget (IV-es tó) szegélyében hat tojásos fészke került elő.
 - A vörös kánya (*Milvus milvus*) 2022-ben, új fajként kezdett költésbe Besenyszögnél. Az egykori barna kánya fészkek helyére épült fészkekben 2023. évben feltehetően egy fiókat röptettek.
 - A füleskuvik (*Otus scops*) állománya növekvő tendenciát mutat a Jászságban. Újonnan jelent meg Jászberény Négyszállási tanyavilág területén. Becsült állománya: 20-25 pár.
 - A partifecske (*Riparia riparia*) elsősorban nem védett területen, homokbányákban, depóniákban, építési területeken költ, a Tisza korábbi szakadófalai egyre inkább alkalmatlanok, kevés a friss és alkalmas költőhely.

- Nagyméretű sasfajaink, a rétisas (*Haliaeetus albicilla*) és a parlagi sas (*Aquila heliaca*) előfordulási gyakorisága tovább növekszik. A Hortobágyon az elmúlt évben is gyarapodott néhánnal az ismertté vált költő párok száma.
- A kis lilik (*Anser erythropus*) vonulási időszakban és immár a téli periódus jelentős részében is rendszeresnek mondható a törzsterület nagyobb részén. A leginkább aggregált telelő helyszín a Hortobágyi-halastavaktól D-DK-re fekvő pusztai terület, ahol mintegy 50 példány állt be telelni. Az európai költő állomány madarai tavasszal 2023.03.21-től 2023.04.17-ig voltak megfigyelhetők a Hortobágyon, köztük a jeladós Mr. Blue nevű egyeddel. A csapat maximális egyedszáma 65 példány volt. A jelenleg futó kis lilik LIFE-pályázat delegációjával is megfigyelhettük a madarakat a Kondáson. Ugyanezen állományból 2023.09.15-én 36 példányt észleltek a kollégák a Kondáson. A Hortobágy jelentőségét az őszi-téli időszakban jól példázza, hogy a novemberi vadlúd szinkron számlálás alkalmával ebben a régióban 144 példány kis lilik tartózkodott, míg az ország területének egyéb helyszínein összesen 10 madarat figyeltek meg a kollégák!
- Egy pár ugartyúk (*Burhinus oedicnemus*) jelent meg a Kunmadarasi-pusztán, egy fiókát neveltek. Őszi gyülekezést nem tapasztaltunk.
- A túzok (*Otis tarda*) esetében telelési mozgalmak az év elején voltak a Hegedüs-hát és a Sebes-ér térségében (maximum 42 példány), de az év második felében nem észleltünk csapatokat ebben a régióban, telelésre alkalmas vegetáció sem lett vetve, illetve fenntartva. Jelentősebb telelő hely januárban és februárban Karcagon, Disznóréten volt, ahol maximum 24 tyúkot figyeltünk meg a gyepen, valamint Sulymoson és Álom-zugban 9 kakast. Meggyes, Boda-zug területeken 9-36 példány túzok volt jellemző. Ősz végétől Sárrétudvari határában, a Sárréti-csatornától északra jelentős létszámú telelőcsapat verődött össze, a maximális példányszám decemberben 130 volt. Egy alkalommal figyeltünk meg egy 9 példányból álló csapatot a tetétleni gyepeken, a korábbi években ezen a területen nem volt előfordulás. A Biharban idén 19 fészek és/vagy csibés tyúk adata ismert, több esetben történt csibe kifigyelés is. Ezekből több 3 csibés tyúk volt. Költési időben a Dusnok 1 sikertelen költés, Csípe-Lóré egy 3 csibés tyúk, melyből 1 csibe elpusztulhatott, mivel a későbbiekben csak 2 csibét lehetett megfigyelni. Kis-Ráta északi részén egy 1 csibés tyúk került elő kaszáláskor, védőzóna lett hagyva, a fészekcsészét később megtaláltuk. Rév-halom környékén 1 sikertelen költés. Borzason 3 költésről volt tudomásunk. Lapos-szegben egy 1 csibés tyúkot lehetett megfigyelni.
- A székicsér (*Glareola pratincola*): A HNPI működési területén belül Kisújszállás és Karcag közigazgatási határában található rizstelepek és közvetlen környéke adja a faj egyik utolsó és így a legjelentősebb fészkelőhelyeit a Kárpát-medencén belül, ezért a székicsér megőrzése és természetvédelmi kutatása kiemelt célfeladata az HNPI fajvédelmi törekvéseinek. 2023-ban az első példányok április 21-én jelentek meg a gyalpári határban. Az első tojásos fészkelőhelyeket már május 10-én észleltük, azonban a május közepe a szokásosnál hűvösebben és csapadékosabban alakult, mely egy időre lelassította a székicsérek fészkelési tevékenységét. Összesen 72 fészkelést igazoltunk a nagykunsági fészkelő helyeken. A hazai populáció mérete az ideai adatok alapján: Nagykunság minimum 64, maximum 72 pár, Felső-Kiskunság 15 pár, így az országos állomány becsült mérete 79-87 pár. A 2020-as évben kedvező fordulatot vett állománynövekedés tovább folytatódott, és meghaladta az előző évi

eredményeket is. A költési siker szintén kimagasló szinten zárult, az ismert párok több, mint 84 %-a sikeresen keltett és nevelt fiókákat. A nyárközépi gyülekezés területileg három helyen oszlott el, így a célzott szinkronszámlálások úgy lettek elvégezve, - megbecsülve a térségben mozgó állomány nagyságát, - hogy a folyamatosan átmozgó egyedeket is figyelembe kellett vennünk (legtöbb egyszerre észlelt példány 132 egyed volt). Július 18-án volt plusz két példány feketeszárnyú székicsér (*Glareola nordmanni*), illetve 2023-as év szenzációjaként egy példány keleti székicsér (*Glareola maldivarum*) is előkerült. A faj fészkelőhely-választási stratégiájának, fészkelési viselkedésének megismerését célzó kutatások tovább haladtak az évben.

- Daru (*Grus grus*): Az őszi vonulás során az egy időben itt tartózkodó darvak egyedszáma tekintetében megdőlt az eddigi rekord, hiszen október 19-én 194.750 egyedet összesítettünk a szinkronszámlálás során. A kellemesen meleg időjárás és a déli áramlás miatt a darvak vonulása megtorpant, ami nagyban közrejátszott a magas példányszám kialakulásában. 2023-ban is jelentős számú, összességében 32 kisebb-nagyobb daru éjszakázóhely alakult ki, ami jócskán megnehezítette a szinkronszámlálás megfelelő lebonyolítását. Sajnos az őszi vonulás során felütötte a fejét a darvak között a madárinfluenza H5N1 variánsa. Október elejétől a legtöbb éjszakázóhelyen, de táplálkozó területeken is előkerültek gyenge, bágyadt, láthatóan beteg egyedek, melyek rendszerint egy-két nap alatt elpusztultak. Óvatos becslések szerint is minimum 2000 példány vesztette életét a Hortobágyon. Érdekes körülmény, hogy mindeközben egyéb madárcsoportok képviselőin nem volt érzékelhető a betegség kialakulása. A megnövekedett létszám a balesetes madárpusztulások számának növekedését is maga után vonja. Több esetben találtunk vezetéknek ütközés következtében elhullott példányokat – helyenként csoportosan (Tiszacsege, Nádudvar).
- A korábbi időszak éveihez képest igen kedvezően alakultak a hortobágyi szikes pusztai környezetben fészkelő partimadár fajok fészkelései (gulipán (*Recurvirostra avosetta*), gólyatöcs (*Himantopus himantopus*), piroslábú cankó (*Tringa totanus*), nagy goda (*Limosa limosa*), stb.). Példaként említjük, hogy a Nyíró-laposon 20 pár nagy goda, 60+ pár gólyatöcs, 57 pár gulipán fészkelte. Jól alakultak a költési sikerek is. A ritka fészkelő réce fajoknak (böjti réce (*Spatula querquedula*), kanalas réce (*Spatula clypeata*), nyílfarkú réce (*Anas acuta*), cigányréce (*Aythya nyroca*) stb.) is az átlagosnál jóval több fészkealját és fiókás családját észleltük. Egyes pusztarészek mély fekvésű vizes területein a fehérszárnyú szerkő költésére is alkalmas állapotok alakultak ki a Hortobágy területén. A táplálkozásra alkalmas vizes élőhelyek sokasága miatt a gémfélék is átlagosnál nagyobb számban fészkeltek a vegyes gémtelpeken.
- Kanalasgém (*Platalea leucorodia*): a Virágoskúti-halastó, a Hortobágyi-halastó és a Polgári-halastó területén a fajnak minimum 366 párja fészkelte.
- Batla (*Plegadis falcinellus*): a működési területen idén is csak a HTE-ben volt bizonyított a faj fészkelése. Minimum 6 pár költött a Hortobágyi-halastó IV-es tavának gémtelpein.
- Fehérszárnyú szerkő (*Chlidonias leucopterus*): a 2023-as év kedvező voltát vízellátottság szempontjából bizonyítja ez a faj is, 510 pár fészkelte a Hortobágy mély fekvésű vizes élőhelyein.

- Feketenyakú vöcsök (*Podiceps nigricollis*): minimum 230 pár fészkel a Hortobágy alkalmas vizes élőhelyein.
- A fekete gólya (*Ciconia nigra*) szaporodási sikere idén is alacsony volt a Hajdúság-Dél-Nyírségben. Mindössze 4 pár repített sikeresen fiókat (Debrecen-Nagyerdő, Debrecen-Nagy-tag, Nyíracád-Jónásrész, Bagamér). A költések feltehetően a vizes élőhelyek kiszáradása miatt előállt táplálékhiány következtében maradtak el.
- A haris (*Crex crex*) költő állományának évek óta tartó csökkenését nagy valószínűséggel a csapadék csekély mennyisége, egyenlőtlen eloszlása és a talajvízszint csökkenése okozhatja. Több tájegységünkben fészkelésbe sem kezdett, Szatmár-Beregben 24 éneklő hím lett regisztrálva, ami csökkenés az elmúlt évhez képest is.
- A magyar földikutya (*Nannospalax hungaricus*) mezőtúri élőhelyei zavartalanok voltak 2023-ban, a szárazságot kivéve jelentősebb problémát nem tapasztaltunk.
- A mezei pocok (*Microtus arvalis*) állománya a 2022. év második felében kezdett emelkedni, elsősorban Fegyvernek, Örményes, Kuncsorba, Túrkeve térségében. A növekvő tendencia 2023-ban is folytatódott, jelentős gradációt eredményezve.
- A hajdúszoboszlói reptéren jelentősen visszaszorult az ürgék (*Spermophilus citellus*) állománya. A környék legnagyobb populációja volt itt jelen (ezres példányszám) a korábbi években. Elképzelhető, hogy az előző év szokatlanul aszályos időjárása miatt kialakult élelemhiány miatt eléheztek az ürgék, hiszen nagyon korán felébredtek az állatok. 2022 novemberében még aktív, élelmet kereső egyedeket lehetett látni, majd 2023. februárjában már ismét a felszínen keresgélő példányokkal találkoztunk.
- Egyre gyengébb a korábban karakteres, téli énekesmadár közösségek jelenléte a Hortobágyon. Csak néhány ízben történt hősármány (*Plectrophenax nivalis*) megfigyelése és akkor is csak kisebb csapatokban vagy magányos példányok formájában. A sarkantyús sármánnyal (*Calcarius lapponicus*) a helyzet még szembetűnőbb.

B.) Antropogén hatások

Az állatfajokra ható közvetlen vagy közvetett antropogén eredetű változások közül a vegyszeres szúnyogirtás fokozott alkalmazása évek óta nagy jelentőségű. A tárgyév során nem alakultak ki olyan feltételek, amik a csipő szúnyogok nagyobb elszaporodását okozták volna. Ez, talán a pénzhiánnyal és más körülményekkel együtt, olyan helyzetet teremtett, hogy a korábbi években erőltetett és rendkívül káros vegyi szúnyogirtás alig volt 2023-ban.

A Zagyva mentén történt vízügyi beavatkozás a korábban életerős, több száz polikormont számláló fátyolos nőszirm (*Iris spuria*) állományt jelentősen károsította. 2023 tavaszán alig lehetett virágzó tövet találni az ismert élőhelyen. A Szandai réten ismert nagy állományban is csak elvétve jelentkeztek virágzó szárazak, amik alig érték el a 20 cm magasságot.

A törpemandula (*Prunus tenella*) állományai Tószeg határában út és szántó mezsgyéjében fordulnak elő, így az elszántások és személtlerakás veszélyeztetik legjobban. A túrkevei Pusztatúr pásztón található állomány helyi védelem alá helyezését kezdeményezte a túrkevei önkormányzat az év folyamán. Előkerült egy új törpe mandula állomány Rákóczi falva külterületén, egy mezsgyéjében. A termőhely úttal és árokkal szegélyezett, meglehetősen sérülékeny helyen található. A védett növényvel borított terület kb. 10 m².

Jászberénynél a 32. út mezsgyéjében ismert legnagyobb buglyos kocsord (*Peucedanum alsticum*) és fehér szamárkönyér (*Echinops sphaerocephalus*) állományokat a közútkezelő

nagyteljesítményű gépekkel végzett kezelése veszélyezteti. A több száz töves állományból 2023-ban alig lehetett virágzó töveket számolni. Az utóbbi fajból a tájegységben már csak Kunszentmárton-Öcsöd között a 44-es út mezsgyéjében valamint Kuncsorba térségében a Túrkeve-Kétpó-Kuncsorba közutak mezsgyéjéből ismerünk állományokat.

Nem védett, de a tájegységben, mint ritka löszgyepi faj jelentős értéknek számít a magas kígyószisz (*Echium italicum*), amit a Kunszentmárton-Öcsöd közötti régi töltésről ismerünk. Ezt a fajt is a nagyteljesítményű gépek bevezetése veszélyezteti, főleg, hogy gyakran virágzás közben zúzzák le szinte a talajszintig.

A tiszavirág (*Palingenia longicauda*) számára az M4 híd látványos barriert képzett Tiszapüspökinél, az egyedek többsége nem tudott átrepülni a híd alatt, feltehetően mivel a híd alatt a polarizált fény megszakadhatott, inkább visszafordultak, illetve a híd fölötti szakaszon raktak le sok petét.

A Jászapáti mg-i repülőtéren többszöri területbejárást követő ürge (*Spermophilus citellus*) észlelés felvételezés során az elmúlt évhez képest alacsonyabb ürge jelenlétet tapasztaltunk. A megfigyelések alapján 80-100 egyedre tehető az állomány. A KTJTE-ben megmaradt egyetlen ürge állományának élőhelyét beépítési tervek veszélyeztetik.

A dám (*Dama dama*) mesterségesen magasan tartott állománynagysága a Beregi-síkon is komoly természetvédelmi problémát eredményez.

Jelentős hatást gyakorolnak a 2022-ben a forgalomnak átadott M4 és M44 gyorsforgalmú utak, jelentős fragmentálódást okoznak, az előbbi több ökológiai folyosót is keresztez, vadátjárókat pedig nem építettek rajtuk.

Nehezen mérhető, de jelentős hatású probléma az alacsony magasságú légtér igénybevétel a KTTK területén. Az MH. 86. Helikopter Bázis helikopterei, oktató repülőgépei a gyakorló és kiképző repülések során általában hetente több, illetve alkalmanként naponta számottevő alkalommal repülnek a Tisza folyó országos védelem alatt álló területei fölött, sok esetben közvetlen a folyó medre és vize fölött.

Területünkön a napelemparkok kiterjedése meghaladja a több ezer hektárt. Emellett számos új napelempark létesítése van folyamatban, melyek hatásai a természeti értékekre még nem kalkulálhatóak.

Növekszik a folyóvízen történő hobbi és sportcélú vízi közlekedés. Ennek kiszolgálására nem csak a meglévő kikötőkben tapasztalható kapacitás növekedés, hanem a magán kikötőhelyek, úszóművek létesítése is egyre nagyobb arányú. A beruházások erdei utak kialakításával, a part menti aljnövényzet és cserjeszint teljes redukálásával, továbbá a part menti fák csonkolásával, kiirtásával társulnak.

Növekszik a horgászati célú hasznosítás. A Közép-Tiszán a Kisköre-Tiszaug szakaszon 2016-ban 17.486 fő váltott területi engedélyt, 2023-ban 27.500 fő (+ 6.500 fő a Tisza-tó területére is). Ez a szám a 2022. évi 29.000 főhöz képest némileg visszaesés, de így is igen jelentős igénybevételnek tekinthető.

Az ipari jellegű vízkivétel és technológiai víz beeresztés elsősorban Törökszentmiklós-Tiszapüspöki Kall Ingredients üzeme esetében aránylag kiegyenlített, ugyanakkor a szolnoki műtrágya gyár esetében hektikus.

A Tisza és a Zagyva vonatkozásában érhető tetten a tisztítatlan szennyvíz beengedés, melyet igyekszünk fényképek és videó felvételek formájában dokumentálni. A probléma fokozódó jellegű, de sem a szennyvízkezelő létesítményektől, sem az illetékes hatóságoktól nem kapunk ezek mértékére és okaira vonatkozóan információkat.

Kiemelendő, hogy az árvízvédelmi töltések, karbantartási és kezelési gyakorlata az elmúlt három évben negatív irányba változott. A vízügyi kezelő új, nagy teljesítményű szűrőszűrőket alkalmaz, ami a töltéseken sok helyen megmaradt, változatos vegetációt homogenizálja. A szeptember végén, októberben végzett, talajszintig történő szűrőszűrés az érzékenyebb növényfajok eltűnéséhez vezet, ugyanakkor a selyemkóró (*Asclepias syriaca*) és a gyalogakác (*Amorpha fruticosa*) terjedését elősegíti, hiszen sok helyen a szűrőszűrés során a talajfelszín is roncsolódik, a tájidegen gyomfajok számára ideális magágyat kialakítva. Jelentős változás, hogy Kisköre-Szolnok között az utolsó megmaradt aszfaltotlan töltésszakasz is jó minőségű burkolatot kapott. Emiatt megszűnt az egykori töltésfelszín, ami számos értékes ízeltlábú faj, köztük például a védett pompás nünüke (*Meloe variegatus*) élőhelye is volt.

Az elmúlt években indult öntözőrendszer fejlesztési projektek hatására elsősorban nem védett területeken, de országos védett és Natura 2000 területekkel határosan is megjelennek új berendezések, melyek egyrészt a vízkivételi kapacitás növekedése, illetve tájkép romboló hatása miatt bír jelentőséggel.

5.4.2. Fajmegőrzési tevékenységek ismertetése

Állatfajok

Díszes tarkalepke (*Hypodryas maturna*): Rendelkezik elfogadott fajmegőrzési tervvel. /Védett, Élőhelyvédelmi Irányelv II., Élőhelyvédelmi Irányelv IV./

A Debrecen-Nagycsere környéki erdőben a fajnak egy közepes erősségű, stabilnak tűnő populációja él. A vizsgálati területről és a szomszédos erdőrészekből már 2018 óta vannak szórványos adatai a fajnak. Egységes protokoll alapján végzett egyedsűrűség becslésére irányuló transzekt menti számlálás viszont csak a 2019-es évben vette kezdetét. Ebben az évben a változékony, csapadékos, gyakran alacsony (10-14°C) napi hőmérsékleti maximumok miatt alacsonyabb egyedszámban volt észlelhető a faj és a rajzási időszak is hamar lecsökkent. 2020-ban a kedvező időjárási körülményeknek köszönhetően a 3 mintavételi alkalommal összesen közel dupla annyi mennyiségű imágót (100 pld.) sikerült megfigyelni, mint 2019-ben (56 pld). Az idei évben (2023) a faj rajzása kb. 1,5-2 hetes csúszással kezdődött a korábbi évekhez képest a május közepi tartósan esős és hideg időjárásnak köszönhetően és a rajzásra is aszinkronitás volt jellemző, tehát nem volt kifejezett rajzáscsúcs és a repülési időszak hamar véget ért. Az egyedszámok a korábbi évekhez képest jelentősen lecsökkentek, aminek egyrészt oka lehet a kedvezőtlen időjárás, másrészt a vizsgálati helyszínen a faj élőhelyét jelentő szegélyekben történt cserjeirtás. Ebben az évben összesen 21 előfordulása lett a biotikai adatbázisunkba rögzítve.

Nagy szikibagoly (*Gortyna borellii lunata*): Rendelkezik elfogadott fajmegőrzési tervvel. /Fokozottan védett, Élőhelyvédelmi Irányelv II., Élőhelyvédelmi Irányelv IV./

Mennyiségi vizsgálatot végeztünk a hencidai Csere-erdőben. A 2023-as évben végzett hernyórágás számlálás során kapott értékek (176) mutatnak egy kisebb mértékű csökkenést a 2017-ben végzett felmérés adataihoz képest (230), de mivel eddig csak két vizsgálati évben (5 év elteltével) történt transzekt menti kvantitatív felmérés, így konkrét trendek nem állapíthatók meg. Az eddigi eredmények alapján azonban kijelenthető, hogy a területen élő nagy szikibagoly populáció stabilnak és regionális szinten közepes erősségűnek minősíthető, az állomány nagyságban jelentős változás nem következett be. Az élőhely védettségi státuszának (országos jelentőségű védett természeti terület) köszönhetően remélhetőleg hosszú távon is biztosított lesz a faj fennmaradása. A faj jelenlétének nyomait megtaláltuk júniusban a beszenyözői tápnövény állományban, de a szeptemberi gépi kaszálás bizonyára nem kedvezett a fajnak. A rákóczipfalvai kocsordosban élő populációjának nagyságára a

hernyó rágásának nyomai alapján következtetünk, így 21 lárva állapotú egyed jelenlétét dokumentáltuk. A törökszentmiklósi kocsordosban végrehajtott felmérés során 44 rágást találtunk a mentett oldali és 11 rágást a hullámtéri állományban. A faj imágó állapotban történő detektálására célzott, lámpával történő keresést is lefolytattunk. A vizsgálódás nem járt eredménnyel, valószínű azért, mert az időpont kissé korai volt. Ellenben az újszászi újonnan dokumentált kocsordosban sikerült fénycsapdára csalni 2 egyedet. A tiszai Körtvélyesen, a tiszaszentimrei részen és Nádudvar térségében célzott éjszakai felmérések során a tavalyi évhez képest kevesebb imágót figyeltünk meg, bár a tápnövényének állományai szépen erősödtek. Szatmár-Beregben rágásnyomok keresése és vizuális megfigyelés az Eret-hegyi-legelőn és a Szalavényon történt. Lámpázás során, a Tiszadobi-ártér TT-n azonosítottunk 2 példányt, Szalavényon idén kevés imágó repült, a tápnövénye is kisebb számban jelent meg, melynek az egyik oka feltehetően az intenzív cserjésedés. Azonban Hetefejércse külterületén nagyszámú imágóval találkoztunk lámpázás során. Ebben az évben összesen 19 előfordulási helyről 68 egyed lett a biotikai adatbázisunkba felvételezve.

Bánati csiga (*Helicigona /Drobacia/ banatica*) Rendelkezik elfogadott fajmegőrzési tervvel. /Védett, Élőhelyvédelmi Irányelv II., Élőhelyvédelmi Irányelv IV./

Célirányos kutatás ebben az évben, a fajjal kapcsolatban nem történt. Élőhelyeit ellenőriztük a Szatmár-Beregben, jelentős változást nem tapasztaltunk.

Ebben az évben összesen 1 előfordulási helyről 2 egyed lett a biotikai adatbázisunkba rögzítve.

Részt vettünk az MME által készített nagy goda, piros lábú cankó, bíbic és nagy póling továbbá a hasas törpecsiga és a harántfogú törpecsiga összevont, a békászó sas és az elevenszülő gyík fajmegőrzési tervének lektorálásában, véleményezésében, amihez terepi és kutatási eredményeink tapasztalatai is támogatást nyújtottak.

Barát és cigányréce (*Aythya ferina*) (*Aythya nyroca*) Rendelkezik elfogadott fajmegőrzési tervvel. A barátréce (*Aythya ferina*) /Védett, Madárvédelmi Irányelv II/A., Madárvédelmi Irányelv III/B./ és a cigányréce (*Aythya nyroca*) /Fokozottan védett, Madárvédelmi Irányelv I./

2023 tavaszán átfogó bukóréce-szinkront végeztünk a HNPI működési területén. Az időpontot igyekeztünk úgy megválasztani, hogy az egybeessen a barátréce tavaszi vonulási csúcsával, valamint a faj számára alkalmas összes, kellően mély vízteret próbáltunk számba venni. A két célfajon túl minden olyan lúdalkatú faj egyedeit is feljegyeztük, melyek hozzájuk hasonló módon, víz alá bukással táplálkoznak. 2023-ban márciusban, áprilisban és szeptemberben is tartottunk szinkron számlálást. Márciusban 78 helyszínen 4995 pld. barátréce és 561 pld. cigányréce volt megfigyelhető. Áprilisi felmérésben 74 helyszín szerepelt. Barátréce 1740, cigányréce 918 példány volt. A szeptemberi felmérés 38 területen 2468 barátréce és 1081 cigányréce megfigyelését eredményezte.

Fehér gólya (*Ciconia ciconia*) Rendelkezik elfogadott fajmegőrzési tervvel. /Fokozottan védett, Madárvédelmi Irányelv I./

Védelme tekintetében alapvető a szaporodó állomány éves számlálása, monitoringja. Ezen túlmenően folyamatos egyeztetéseket végzünk az áramszolgáltatóval az áramütéses helyszínek átalakítását kérve. A fiatal madarak kirepülése alkalmával számos sérüléssel esetleg következik be. Ezeket a madarakat összegyűjtjük és - szükség esetén állatorvosi segítségnyújtást követően – igyekszünk biztosítani a szabadba történő visszajutásukat. Az E.ON/OPUS Titász/ELMÜ előzetes oktatáshoz köti a magasban végzett, természetvédelmi

célú munkavégzést is, melyen sikeresen részt vettek munkatársaink. A fehér gólyákat érintő áramütéses eseteket minden esetben feljegyzésben rögzítettük. A feljegyzések alapján az őrszolgálat-vezető javaslatot tesz a természetvédelmi szempontból is elfogadható hálózati beavatkozás mikéntjére az áramszolgáltatónak, mely kommunikációba a területi természetvédelmi hatóságot is bevontuk. 2023-ban 160 esetben kezdeményeztünk a fajjal kapcsolatban beavatkozást, melyek túlnyomó része megvalósult, a maradék pedig 2023. tavaszán lesz elvégezve. A működési területünkön a beérkezett adatok alapján 1355 fészekben volt regisztrált fiókanevelés, összesen 4156 fiókéval. (sajnos nincs minden település általunk ellenőrizve kapacitás hiányában). A kisvárdai, ibrányi és a nyíregyházi hulladéklerakókon folytattunk a fehér gólyák megfigyelését. Ibrányban nincs lakossági hulladék kezelő udvar, ezért gólyák sem gyülekeznek. Augusztus közepére lezajlott a vonulás java, napi több száz madár váltotta egymást folyamatosan. 44 színes gyűrűs madarat olvastunk le.

Kis lilik (*Anser erythropus*): Rendelkezik elfogadott fajmegőrzési tervvel, melynek felülvizsgálata jelenleg is zajlik. /Fokozottan védett, Madárvédelmi Irányelv I./

2023-ban a tavaszi és az őszi időszakban is folyamatos volt a kis lilikek (*Anser erythropus*) monitoringja. Ez részben a „Providing a climate resilient network of critical sites for the Lesser White-fronted Goose in Europe” Life19 NAT/LT/000898 azonosítószámú pályázatban történő részvételünk miatt is kötelező jelenleg, de a pályázat nélkül is végezzük. Speciális élőhely fejlesztési tevékenységek tervezése és engedélyeztetése fejeződött be 2023-ban, a kivitelezés 2024-ben indul. Szintén folyamatosan zajlik a vadludak – köztük a kis lilikek – táplálkozóhely vizsgálata gazdálkodási és vadászati körülmények összefüggéseinek jobb megértése érdekében. Részben megfigyelésekből, másrészt műholdas adatokból tudjuk, hogy a skandináv madarak egy igen kis területen mozognak általában (néhány km-en belül az Öregtavak mentén). A vonulási időszakban egyébként a Kungyörgy és Kékes körzetének jelentősége az utóbbi években megnövekedett a nyugat-szibériai populációból származó családok előfordulását illetően is. Ez a tendencia egyébként általánosságban is igaz a HNP területén. Országos vadlúd monitoringot szerveztünk és tartottunk november 17-én a kis lilik és vörösnakú lúd vadlúdszezonban mutatkozó egyedeinek számát megismerendő. Nagy lilikből országosan ~224 000 példányt számoltak, a negyedük a HNPI működési területén tartózkodott (~57 000 példány). Nyári lúdból, mint másik tömeges fajból országosan mindössze ~22 600 példányt számoltak össze, ezeknek szűk harmada (~ 8 500 példány) volt észlelhető a működési területünkön. Vörösnakú lúdból országosan ~390 egyed, ebből nálunk 290 példány volt található. Érdekességképpen megemlítendő, hogy a ritkán megfigyelhető vörös ásólúdból országosan 6, nálunk 2 egyed pihent. Kis lilikből országosan 154 egyedet regisztráltak, ezek közül 144 egyed a működési területünkön (volt olyan helyszín, ahol 86 egyed volt megfigyelhető egyszerre). Ezzel újra megerősítést nyert, hogy a faj szempontjából kiemelt szerepet játszik mind országosan, mind európai szinten.

Társadalmi tudatformálási tevékenységünk során oktatási intézményeket felkeresve, egy év alatt több mint 1000 diákhoz jutottunk el. A fennoskandináv állományhoz tarozó kis lilikek tavasszal március 21-től április 17-ig voltak a Hortobágyon, maximum 65 példány volt megfigyelhető, míg ősszel egy napig, szeptember 15-én figyeltünk meg 36 példányt. Érdemes megjegyezni, hogy rendkívül eredményes, rekord méretű sikerrel ért véget költési szezon, 144 egyed indult útnak telelni Görögországba (65 érkezett fészkelni).

Kék vércse (*Falco vespertinus*): Rendelkezik elfogadott fajmegőrzési tervvel. /Fokozottan védett, Madárvédelmi Irányelv I./

A hazai költő állományának mintegy harmada a működési területünkön költ.

A Jászságban összesen 75 pár költéséről van tudomásunk. A Jászságban 4 telepen kezdtek költésbe: Jászberény közigazgatási területén, 2 telepen, 15 pár, Jászboldogházán, 2 telepen a következő megoszlásban: nagy telepen 31 pár, melyből 18 sikeres, kis telepen 14 pár melyből 7 sikeres. Besenyszögön 5 pár költött sikeresen mesterséges költőládában a Hajdú Tamás által kezelt és felügyelt telepen, 12 fiókát repítettek. Túrkevéen a Pásztói-legelőn 10 pár költött mesterséges költőládában, legkevesebb 27 fiókát repítettek.

Nagykunságban a telepeken és a szoliter fészkelő párok esetében felmértük a fészkelő állományt. Részt vettünk az őszi heti szinkronszámlálásokban, a Vitéz-erdőben kialakult éjszakázó helyen a legtöbb egyed 400 volt. A Bihari-síkon az állománya tovább csökkent, 52 pár fészkelése vált ismertté. A vetési varjú terjeszkedésével egyre több varjúfészkekből kerül elő kék vércse költés is. Ennek megfelelően a költő párok számának pontos meghatározása egyre nehezebb feladat, így még az is elképzelhető, hogy a csökkenés csak látszólagos és a fészkelő párok áthelyeződéséről van szó.

Szalakóta (*Coracias garrulus*): Rendelkezik elfogadott fajmegőrzési tervvel./ Fokozottan védett faj, Madárvédelmi Irányelv I/

A KTJTE-ben összesen 56 pár költését ellenőriztük melyekből min. 202 fióka repült. A Nagykunságban 111 pár költött. Állománya csökkent! A Bihari-síkon az elmúlt évek növekedése után, állománya magas, stabil. A NYSZBTE-ben 28 költő párt regisztráltunk, melyből 23 sikeres költés lett, összesen 103 fióka repült ki.

Túzok (*Otis tarda*): Rendelkezik elfogadott fajmegőrzési tervvel. /Fokozottan védett, Madárvédelmi Irányelv I./

Folyamatosan gyűjtöttük a faj biotikai adatait. Nyomon követtük a dürgést, illetve fészkelő tyúkok keresését is végeztük. Részt vettünk a szinkronszámlálásokon. A Nagykunságban 2023-ban sajnos negatív rekordot ért el a nagyiváni örkerületben található dürgőhelyen megjelent madarak száma, mindössze csak 3 kakas és 6 tyúk lett megfigyelve. Sulymoson, és Álom-zugban a legeltetést és a kaszálást három gazdálkodónál (összesen 202 hektáros területen) térben és időben korlátozta a HNPI, a zavartalan költőhely biztosítása érdekében. Tartottuk a kapcsolatot az illetékes gazdálkodókkal a mezőgazdasági munkák kivitelezésével kapcsolatban a potenciális élőhelyeken. A Bihari-síkon az idei évben a csibék számát tekintve a tavalyinál jobb, táplálékban gazdagabb év volt. Az idei évben lokálisan a fajt egyik leginkább veszélyeztető tényező a szabad légvezetékek a madarak élőhelyén (számos tetem igazolja).

A csapadékos időjárásnak köszönhetően a gyepek növényzete dús és magas volt, ami az élőhelyek dinamikáját és diverzitását tekintve kedvező, de a tűzokköltések megfigyelését jelentősen megnehezítette. Általánosságban elmondható, hogy a bőséges szénahozam és a gyakori esőzések miatt a kaszálások időpontja későbbre tolódott, egyes gyepterületeken nem történt hasznosítás, az AKG-MTÉT gyepek a tűzok költési időszak után lettek lekaszálva. Mindezek lehetővé tették, hogy a korábbi aszályos években tapasztaltakhoz képest a tűzok költőterületein a kotlás és a fiókanevelés időszakában több területen voltak zavartalanabb körülmények a sikeres költéshez. Ősz végétől Sárrétudvari határában, a Sárréti-csatornától északra jelentős létszámú teletőcsapat verődött össze, a maximális példányszám decemberben 130 volt. Egy alkalommal figyeltünk meg egy 9 példányból álló csapatot a tetétleni gyepeken, a korábbi években ezen a területen nem volt megfigyelés. A tél enyhébb időszakaiban alkalmasszerűen lehetett találkozni 3-5 példányszámos kis csapatokkal Báránd és Nagyrábé térségében, 10-15 madár Sáp és Biharnagybajom térségében mozgott. Egy esetben kellett tojásokat menteni Újirázról, ahol lucernában kikaszálták a fészket. A tojásokat Dévaványára vittük. Egy esetben tapasztaltuk 20 KV-os légvezetékeknek való

ütközés miatti pusztulást Vekerd külterületén (1 tyúk) és 8 esetben történt 120 KV-os nagyfeszültségű vezetéknek való ütközés miatti pusztulás Zsáka külterületén. Utóbbi esetek a Bogárhoz területre következtek be 10. 20. és 12. 31. között, feltehetően azért, mert a telelésre szolgáló repce vetések és az éjszakázásra szolgáló gyepek a vezetékszakas ellentétes oldalán helyezkedtek el.

Középfeszültségű oszlop felmérés:

A 2023-as évben a középfeszültségű szabadvezeték felmérésben a HNPI kollektívája 1329 db KÖF oszlopot mért fel, ez nagyságrendileg 120-130 km hálózatnak felel meg a HNPI működési területén. A HNPI-00892/2024-es adatszolgáltatásunk alapján 2023-ban 575 esetben regisztráltunk védett és fokozottan védett madárpusztulást, mely a szabadvezeték hálózathoz köthető.

Nyugati földikutya (*Nannospalax leucodon*): Rendelkezik elfogadott fajmegőrzési tervvel.
/Fokozottan védett

A Hajdúbagosi –Földikutya-rezervátumban található stabil állományból ősszel egy pályázat keretében földikutya áttelepítésekre került sor a tájegységben Dr. Németh Attila és Dr. Csorba Gábor vezetésével. A Martinkai-legelőre 10, a Monostorpályi-legelőre 12 példányt helyeztek ki. Az állatok láthatóan kifűrtak a védőkerítésekből, és kezdenek szétszóródni. Veszteségről eddig nem tudunk. 2023. július 24-én telefonos jelzést kaptunk arról, hogy nagy területen ég a Földikutya-rezervátum, és a tűzoltókat már ki is hívták. A helyszínen a tájegységvezető járt el. Mintegy 14 ha gyepterület égett le, valamint az északról szomszédos fenyvesbe is átterjedt az avartűz. A tűz áthaladt a fokozottan védett magyar kökörcsin (*Pulsatilla flavescens*) élőhelyének egy részén, de a legsűrűbb állományrész érintetlen maradt. A levélzet károsodott, de a kifejlett tövek vélhetően átvészelik a káreseményt. Földikutyák (*Nannospalax leucodon*) sem kerültek közvetlen veszélybe. Számos elpusztult védett rovart lehetett megfigyelni, köztük törös szöcskét (*Gampsocleis galbra*), és sok imádkozó sáskát (*Mantis religio*). A tűz keletkezésének oka jelenleg nem ismert.

Közönséges ürge (*Spermophilus citellus*)

Számos hazai és nemzetközi partner összefogásával ismételen beadásra került a faj és élőhelyeinek védelmét célzó Citellus Life pályázat. ennek keretében főleg az élőhelyek kezelését (pl. cserjeirtás) szeretnénk megoldani, illetve a zárttéri szaporítás lehetőségének megteremtése a cél.

Növényfajok

Egyhajúvirág (*Bulbocodium vernum*): Rendelkezik elfogadott fajmegőrzési tervvel.
/Fokozottan védett/

Az újlétei állományban erős virágzás volt az idén. Az elmúlt 24 év 5 legjobb virágzási éveinek egyike az idei. (SZL) Az NBmR keretében elvégeztük az egyhajúvirág teljes állományának felmérését a tájegységben.

Magyar kökörcsin (*Pulsatilla flavescens*) Rendelkezik elfogadott fajmegőrzési tervvel/Fokozottan védett, Élőhelyvédelmi Irányelv: II. és IV./

2023-ban folytatódott a faj *ex situ* szaporítása (Tiszakürti Arborétum), sajnos nem kielégítő hatékonysággal (a termésekből csak kis arányban sikerült töveket kinevelni). A felnevelt egyedek a Bátorliget-legelőn lettek visszatelepítve 2023 őszén (onnan származó szaporítóanyagból).

Ellenőriztük a faj állományát Martinkai-legelőn, Sámsoni úti bellegelőn, Liget-legelőn. A növények elég aprók maradtak, de a Liget-legelő kivételével szépen virágoztak. Álló-hegyen a magyar kökőrcsin állományának egy részét megtúrták a vaddisznók.

Réti angyalgyökér (*Angelica palustris*): Rendelkezik elfogadott fajmegőrzési tervvel. /Fokozottan védett, Élőhelyvédelmi Irányelv II., Élőhelyvédelmi Irányelv IV./

Petneháza külterületén a LIFE IP pályázat élőhelykezelési munkái többek között a faj megőrzését, életterének a bővítését szolgálják. A korábbi beavatkozási helyszíneken tapasztaljuk a faj megjelenését. Ebben az évben összesen 2 előfordulási helyről 252 egyed került be a biotikai adatbázisunkba.

Tátogó kökőrcsin (*Pulsatilla patens*) Rendelkezik elfogadott fajmegőrzési tervvel. /Fokozottan védett, Élőhelyvédelmi Irányelv II. és IV./

Folytatódott a veszélyeztetett faj egyetlen, bátorligeti állományának *ex situ* kerti szaporítása. Az aktuális év csekély magprodukciója miatt csak kisszámú termés állt rendelkezésre.

Babérfűz (*Salix pentandra*) Védett,

Nyírségi (Bátorliget, Nyírabrány) szaporítóanyagból *ex situ* szaporítást kezdtünk el. Az eredmények egyelőre biztatóak, a megfelelő élőhelyekre erős csemeték visszatelepítését lehet biztosítani az idei évtől.

5.4.3. Védett fajokkal kapcsolatos illegális cselekmények észlelése

Természetvédelmi oltalom alatt álló fajok, illetve nemzetközi természetvédelmi egyezmény hatálya alá tartozó fajok kapcsán észlelt illegális cselekmények összefoglalása. Részletezve a 9.3, illetve a 9.4 fejezetben lesznek az esetek.

Érintett Tájégség	Illegális cselekmény ismertetése	Érintett faj/fajok	Egyedszám	Cselekmény megnevezése	Példányok sorsa	Büntetés mértéke
KTJTE	fokozottan védett faj mérgezésének gyanúja	rétisas (<i>Haliaeetus albicilla</i>)	1 pld. rétisas (<i>Haliaeetus albicilla</i>)	természetkárosítás	elpusztult	Az ügyben büntetőeljárás nem indult.
KTJTE	botulizmus	fekete rigó (<i>Turdus merula</i>) seregély (<i>Sturnus vulgaris</i>)	1 pld. fekete rigó (<i>Turdus merula</i>) 2. pld seregély (<i>Sturnus vulgaris</i>)	botulizmus		Az ügyben hulladékgazdálkodási és állategészségügyi hatósági eljárás indult, melynek eredményéről tájékoztatás nem kaptunk
NTE	feltételezett mérgezés	rétisas (<i>Haliaeetus albicilla</i>) parlagi sas (<i>Aquila heliaca</i>)	1 pld. rétisas (<i>Haliaeetus albicilla</i>) 1 pld. parlagi sas (<i>Aquila heliaca</i>)	természetkárosítás	elpusztultak	Tiszafüredi Rendőrkapitányság természetkárosítás s büntett megalapozott gyanúja miatt rendelt el nyomozást. Információink szerint az NNI hatáskörébe

Érintett Tájégség	Illegális cselekmény ismertetése	Érintett faj/fajok	Egyedszám	Cselekmény megnevezése	Példányok sorsa	Büntetés mértéke
						vonta a büntetőügyet, a nyomozás folyamatban van.
NTE	védett faj elpusztítása	karvaly (<i>Accipiter nisus</i>)	1 pld.	természetkárosítás	elpusztult	Az elkövető személye nem volt megállapítható így büntetőeljárás nem indult, a rendőrség intézkedése jelentéssel zárult. A természetvédelmi hatósági eljárás kezdeményezése az ügy előzményeinek ismeretében nem volt megalapozható.
BTE	védett faj elpusztítása, létrás csapda szabálytalan használata	egerészölyv (<i>Buteo buteo</i>) vörös vércse (<i>Falco tinnunculus</i>)	1 pld. egerészölyv (<i>Buteo buteo</i>) 5 pld. vörös vércse (<i>Falco tinnunculus</i>)	Természetkárosítás	elpusztultak	A Püspökladányi Rendőrkapitányság Bűnügyi Osztály előtt természetkárosítás bűntett megalapozott gyanúja miatt indult eljárás folyamatban van.
BTE	védett faj elpusztítása, létrás csapda szabálytalan használata	egerészölyv (<i>Buteo buteo</i>)	1 pld. egerészölyv (<i>Buteo buteo</i>)	természetkárosítás	Elpusztult	A területi természetvédelmi hatóság értesítése megtörtént, eljárás eredményéről tájékoztatás nem érkezett.
NYSZBTE	fokozottan védett faj mérgezésének gyanúja	rétisas (<i>Haliaeetus albicilla</i>)	1 pld. rétisas (<i>Haliaeetus albicilla</i>)	természetkárosítás	elpusztult	A Kisvárdai Rendőrkapitányság által természetkárosítás megalapozott gyanúja miatt elrendelt nyomozás felfüggesztve, a bűncselekmény elkövetése nem volt megállapítható.

Érintett Tájegység	Illegális cselekmény ismertetése	Érintett faj/fajok	Egyedszám	Cselekmény megnevezése	Példányok sorsa	Büntetés mértéke
NYSZBTE	fokozottan védett faj mérgezésének gyanúja	rétisas (<i>Haliaeetus albicilla</i>)	1 pld.rétisas (<i>Haliaeetus albicilla</i>)	természetkárosítás	elpusztult	A Nyíregyháza Rendőrkapitányság Rakamazi Rendőrőrs természetkárosítás miatt elrendelt nyomozása során az elkövető kiléte nem volt megállapítható, a hatóság a büntetőeljárást felfüggesztette
NYSZBTE	védett, fokozottan védett faj mérgezésének gyanúja	rétisas (<i>Haliaeetus albicilla</i>) holló (<i>Corvus corax</i>)	1 pld.rétisas (<i>Haliaeetus albicilla</i>) 1 pld. holló (<i>Corvus corax</i>)	természetkárosítás	a holló (<i>Corvus corax</i>) elpusztult, a rétisas (<i>Haliaeetus albicilla</i>) a karbofurán típusú mérgezés ellenszerére jól reagált	A Nyíregyháza Rendőrkapitányság Újfehértói Rendőrőrs természetkárosítás büntett alapos gyanúja miatt rendelt el nyomozást. A büntetőeljárást felfüggesztették, mivel az elkövető kiléte nem volt meghatározható.
NYSZBTE	fokozottan védett faj mérgezésének gyanúja	rétisas (<i>Haliaeetus albicilla</i>) parlagi sas (<i>Aquila heliaca</i>)	1 pld. rétisas (<i>Haliaeetus albicilla</i>) 1 pld. parlagi sas (<i>Aquila heliaca</i>)	természetkárosítás	elpusztultak	A Nyíregyháza Rendőrkapitányság Rakamazi Rendőrőrs természetkárosítás miatt elrendelt nyomozását felfüggesztette, mivel a bűncselekmény nem volt megállapítható.
NYSZBTE	balszárny sérülése, csontba fűródött légpuska golyó	fehér gólya (<i>Ciconia ciconia</i>)	1 pld. fehér gólya (<i>Ciconia ciconia</i>)	balszárny sérülése, csontba fűródött légpuska golyó		A bejelentő tájékoztatása alapján, illetve a helyszínen nem merült fel az állat szándékos elpusztítására utaló tényező. A HNPI feljelentést nem tett, közigazgatási eljárás nem indult.

Érintett Tájegység	Illegális cselekmény ismertetése	Érintett faj/fajok	Egyedszám	Cselekmény megnevezése	Példányok sorsa	Büntetés mértéke
NYSZBTE	molnárfecske fészkek leverése	molnárfecske (<i>Delichon urbicum</i>)	7 molnárfecske (<i>Delichon urbicum</i>) fészkek	engedélytől eltérően végzett molnárfecske fészkek eltávolítása	a TVÖ az épületen a fészkek helyét találta meg 1 lakott fészkek kivételével	A területi természetvédelmi hatóság engedélytől eltérően végzett védett molnárfecske fészkek eltávolítása miatt 140.000 forint összegű bírságot szabott ki.
NYSZBTE	molnárfecske fűsti fecske fészkek eltávolítása	molnárfecske (<i>Delichon urbicum</i>) fűsti fecske (<i>Hirundo rustica</i>)	10 fészkek leverése molnárfecske (<i>Delichon urbicum</i>) fűsti fecske (<i>Hirundo rustica</i>)	védett faj fészkeinek engedély nélküli eltávolítása		A természetvédelmi hatóság „védett faj élőhelyének jelentős mértékű zavarása miatt” 100.000 forint összegű természetvédelmi bírságot szabott ki.
NYSZBTE	sérült fehér gólya sörét okozta sérülés	fehér gólya (<i>Ciconia ciconia</i>)	1 pld. fehér gólya (<i>Ciconia ciconia</i>)	sörét okozta sérülés a fehér gólyán, betokosodott lövedék arra utalt, hogy jelenlegi sérülését nem ez okozta		A természetvédelmi hatóság megkeresésére adott adatközlésünk nem alapozta meg a további hatósági intézkedést, az elkövető kilétére utaló nyom, adat nem vált ismertté.

5.4.4. Védett és közösségi jelentőségű fajok kártételei

Természetvédelmi szempontból jelentős változás 2021-ben, hogy a Magyar Közlönyben megjelent az agrárminiszter 38/2021. (X. 21.) rendelete, mely a vadlúd vadászati ideny Tiszántúlra vonatkozó időbeni korlátait helyezi hatályon kívül, illetve a nyári lúd esetén egy hónappal kitolja a vadászati idenyt.

2023-ban a valamelyest csökkent a megkeresések száma, 25 különböző esetben érkezett hozzánk megkeresés védett fajok mezőgazdasági kártétele miatt (seregély, daru és varjú jellemzően), további 16 esetben (tavaly 19 esetben) kértek idenyen kívüli riasztáshoz, gyérítéshez engedélyt vadlúdcsapatok kapcsán (melyben a vadászható fajok mellett védett és fokozottan védett fajok is jelen voltak), de a kárókatona gyérítési, riasztási kérelem is érkezett 21 esetben. A 2021-ben valóban ugrásszerűen megnőtt a hörcsög állománya a térségben 2023-ban mérséklődött, gyérítési igény nem jelentkezett (megjegyzendő azonban a mezei pocok gradáció miatt viszont módosultak szer kijuttatási határértékek).

Megjegyzendő, hogy tapasztalataink szerint a vadludak a megfelelő technológiával és időben elvetett gabonában általában nem tudnak nagy károkat okozni, mivel érkezésük idejére a csiranövények annyira megerősödnek, hogy a legelő libák nem tudják azokat kihúzni, csak a tetejét csípi le a növénynek, mely később ettől még jobban „bokrosodik”, megerősödik. Régen nem véletlenül legeltették a vetést, ha megfelelőek voltak a körülmények (pl. fagyott talaj). Nagymértékű vadlúdkár abban az esetben fordulhat elő, ha a növények nem erősödtek meg eléggé, így azoknak nem csak lecsípi a tetejét a liba, hanem gyökerestül ki is húzza, ekkor a növény már nem tud regenerálódni. Ennek oka lehet az őszi aszály, a nem megfelelő vetéstechnológia (nem dolgozzák be a magokat a földbe, azok nem jutnak elég mélyre, így azokat a madarak a felszínről szedik össze, illetve a növény nem tud elég erősen gyökeret vetni), a túl késői vetés (emiat a növény nem tud kellően megerősödni, mire a ludak ideérnek), illetve, ha a talaj túl nedves (emiat könnyen kihúzzák az állatok a növényt).

Ide sorolható még a hód miatti jelentkező probléma-halmaz. Bár az eurázsiai hód jelen van A HNPI működési területén szinte minden nagyobb vízfolyás mentén, jelenleg még nincs fokozott mértékű probléma az élettevékenységei kapcsán. Humánus és etikus elejtéséhez, illetve állományszabályozásához az engedélyező hatóság kérdésére jellemzően hozzájárultunk 2023-ban is.

Általánosságban az emberi jelenléttel járó riasztási tevékenységeket javasoljuk a hatóság részéről előírni, tapasztalataink szerint az emberi jelenlét az, ami a leghatékonyabb riasztó módszer.

A seregély nagyobb csapatokba a kora nyári időszakban verődik össze, s ilyenkor okozhat károkat jellemzően gyümölcsösökben. Különös körültekintést igényel a riasztásuk, mivel ugyanebben az időszakban jelennek meg a védett pástormadarak (*Pastor roseus*), amelyek a seregélyek rokonságába tartoznak és vegyülnek is a seregélycsapatokkal.

A vetési varjú legjellemzőbb kártétele, hogy kiforgatja, kiveri az ún. „szög” fenológiai fázisban lévő kukorica vetőmagot, ezért az ismert kolóniák közelében kerülni kellene a kukorica vetését. Riasztásra a hagyományos, hanghatáson és vizuális elrettentésen kívül alkalmazható még madárriasztó eszköz (pl. műsas sziluett), azt azonban figyelembe kell venni, hogy a varjúfélék intelligensek, gyorsan tanulnak, így a rendszeres felügyelet nélküli, kiismerhető riasztási módok várhatóan hatástalanok lesznek. Viszont a kombinált, állandó őrzés mellett kivitelezett riasztás hatásos lehet.

A panasszal érintett faj	A panaszban szereplő kártétellel érintett termény, állatfajta stb.	A panasz szerinti kártétel dátuma (amennyire meghatározható, legalább hónapra)	Termény esetén a kártétellel érintett terület nagysága (ha)	Állatállományban okozott kártétel esetén a károsított példányok száma	A panaszban szereplő kártétel panasz szerinti mértéke (Ft)
vadlúd fajok	jellemzően búza, árpa	március-április	nincs adat	-	nincs adat
vetési varjú	jellemzően kukorica, búza, napraforgó	március-augusztus	nincs adat	-	nincs adat

nagy kárókatona	halállomány		-	nincs adat	nincs adat
-----------------	-------------	--	---	------------	------------

A panasszal kapcsolatos intézkedések	Volt-e helyszín-bejárás (I/N)	az NPI véleménye szerint a panasz szerinti kártétel (Ft) hány %-a valós (beleértve, hogy azt védett, közösségi jelentőségű faj okozta-e)	A tulajdonos által megtett megelőző intézkedés és ennek megfelelősége az NPI szerint
tájékoztatás, adott esetben idényen kívüli vadászati tevékenység támogatása	I	véleményünk szerint a kártétel a vetemény ezen fejlődési időszakában nem megállapítható és kérésünk ellenére gazdálkodói visszajelzés sem érkezett annak mértékéről betakarítás után	tapasztalatunk szerint a gazdálkodó rendszerint nem is próbálkozik riasztási tevékenységgel, hanem közvetlenül az illetékes vadászattársasághoz fordul
tájékoztatás és riasztási tevékenység engedélyezése	I	egyes esetekben valóban előfordulhat károkozás, azonban annak mértéke nem tisztázott	egyes esetekben valóban riasztási tevékenység ellenére is megfigyelhetőek madarak a veteményen, több esetben azonban később kéri meg az engedélyt, illetve sokszor nem megfelelő szervhez (pl. mezőőri szolgálat) fordulnak a károkozás megelőzése érdekében
tájékoztatás, illetve riasztási és adott esetben gyérítési tevékenység támogatása	I	részben valóban történik károkozás, azonban annak mértéke véleményünk szerint eltűzött gazdálkodói oldalról	rendszerint időről időre megkéri a riasztási és gyérítési engedélyt

5.5. Idegenhonos inváziós fajokkal kapcsolatos gyakorlati tevékenységek

2023-ben az elfogadott formátumnak megfelelő IAS jelentést szolgáltatva a HNPI (HNPI-00964-1/2024 i.sz. - 551 adat (+284 adat inváziós fajok kezelséről)). Ez 24 faj előfordulását tartalmazta: *Acer negundo*, *Ailanthus altissima*, *Ameiurus melas*, *Amorpha fruticosa*, *Asclepias syriaca*, *Alopochen aegyptiacus*, *Calamagrostis epigeios*, *Celtis occidentalis*, *Elaeagnus angustifolia*, *Fallopia japonica*, *Fraxinus pennsylvanica*, *Fraxinus transsylvanica*, *Graptemys pseudogeographica*, *Lepomis gibbosus*, *Ondatra zibethicus*, *Nyctereutes procyonoides*, *Padus serotinus*, *Perccottus glenni*, *Phytolacca americana*, *Prunus serotina*, *Robinia pseudoacacia*, *Solidago gigantea*, *Sporobolus cryptandrus*, *Trachemys scripta*

5.6. Természetvédelmi mentőtevékenység

	mentett egyed (db)	ebből fokozottan védett madár (db)	emlős (db)	ebből fokozottan védett emlős (db)	egyéb gerinces (db)
pld	316	110	1	0	2

A HNPI 3 telephelyén szervezi a sérült, legyengült madarak és egyéb állatfajok gyűjtését, alapvető egészségügyi kezelését, repatriálását. A mentőtevékenységet a működési területünkön elsősorban a TVŐ tagjai látják el. Tárgyévben összesen 28 faj 316 egyede került a három mentőközpontunkba. A leggyakoribb fajok a Jászberényi Sasközpontban

(továbbiakban: Sasközpont): fehér gólya (6), kuvik (7), Górés-tanya madár mentő központ (Górési mentőközpont): vörös vércse (160), fehér gólya (51), egerészölyv (11), kuvik (12), Hortobágyi Vadasparkban (továbbiakban: Vadaspark): fehér gólya (9), egerészölyv (2) és barna rétihéja (2) voltak. A sérült állatok leggyakoribb bekerülési okai az áramütés, a gázolás, a végtagsérülések, valamint több esetben legyengült, fészekből kiesett fióka volt a mentés tárgya. A fokozottan védett fajokra vonatkozó adatokat a mentőközpontoknál részletezzük. A mentőtevékenység során a felhasznált munkaórára és a futott kilométerre vonatkozóan nyilvántartást nem vezetünk, a becslés alapjául a beszállított sérült állatok száma és a mentőközpontok örkerületektől mért átlagos távolsága szolgált. Becsült munkaóra a fészkelési, fiókanevelési időszakban átlag 15-18 munkaóra/hónap/őr. Becsült futott kilométer fészkelési, fiókanevelési időszakban átlag 250-300 km/hónap/őr.

Sasközpont: 2023-ban 18 faj, összesen 36 - különféle sérülést szenvedett - egyede került be. Közülük 26 példány a TVŐ mentő tevékenysége révén. A mentett egyedek közül 9 példány felépülést követően el lett engedve, 17 példány elpusztult, 2 példány a Sasközpontban maradt, 1 példány állatorvoshoz került, míg 7 példány repatriálva lett. 6 fokozottan védett faj 11 egyedén tudtunk segíteni.

Sasközpont					
Státusz	Madár	Ebből fokozottan védett madár	Emlős	Ebből fokozottan védett emlős	Egyéb gerinces
1 pld elengedve	balkáni gerle				
1 pld elpusztult	barna rétihéja				
1 pld elpusztult	búbos vöcsök				
1 pld elengedve	bütykös hattyú				
1 pld repatriálva	csóka				
3 pld elpusztult	egerészölyv				
1 pld elengedve	erdei fülesbagoly				
3 pld elpusztult, 3 pld elengedve	fehér gólya	FV			
1 pld elengedve	füsti fecske				
1 pld elpusztult	kék vércse	FV			
1 pld átadva állatorvosnak			korai denevér		

Sasközpont					
Státusz	Madár	Ebből fokozottan védett madár	Emlős	Ebből fokozottan védett emlős	Egyéb gerinces
1 pld elengedve, 6 pld repatriálva	kuvik	FV			
1 pld a Sasközpontban maradt	macskabagoly				
2 pld elpusztult	parlagi sas	FV			
2 pld elpusztult, 1 pld a Sasközpontban maradt	rétisas	FV			
1 pld elengedve	szürke gém				
1 pld elpusztult	vándorsólyom	FV			
3 pld elpusztult	vörös vércse				

Górési mentőközpont: 18 faj 264 egyede érkezett 2023-ban az állomásra. Sikeresnek mondható, hogy közülük 229 példányt jó kondícióban engedhettek szabadon kollégáink, mindössze 8 példány nem élte túl a sérüléseit, 24 egyed pedig a Fővárosi Állat és Növénykertben (a továbbiakban: FÁNK) kapott további állatorvosi segítséget. 2 pld a mentőállomáson maradt felépülésükig. 8 fokozottan védett faj 76 egyedén tudtunk segíteni. Nagy számban hoztak be fehér gólyát, összesen 51 egyedet, melyből 21-et a HNPI TVŐ mentett.

Górési mentőközpont					
Státusz	Madár	Ebből fokozottan védett madár	Emlős	Ebből fokozottan védett emlős	Egyéb gerinces
9 pld továbbküldve kezelésre FÁNK, 1 pld elpusztult	böjti réce	FV			
1 pld továbbküldve kezelésre FÁNK	búbosbanka				
1 pld elengedve	bütykös hattyú				
1 pld továbbküldve kezelésre FÁNK	darázsölyv	FV			

Górési mentőközpont					
Státusz	Madár	Ebből fokozottan védett madár	Emlős	Ebből fokozottan védett emlős	Egyéb gerinces
1 pld elpusztult, 8 pld elengedve, 2 pld továbbküldve kezelésre FÁNK	egerészölyv				
5 pld elengedve	erdei fülesbagoly				
1 pld elpusztult	ezüstsirály				
1 pld elpusztult, 43 pld elengedve, 7 pld továbbküldve kezelésre FÁNK	fehér gólya	FV			
1 pld elengedve, 1 pld elpusztult	gyöngybagoly	FV			
2 pld elengedve	héja				
1 pld továbbküldve kezelésre FÁNK	kabasólyom	FV			
1 pld elengedve	karvaly				
1 pld elpusztult, 10 pld elengedve, 1 pld továbbküldve kezelésre FÁNK	kuvik	FV			
1 pld továbbküldve kezelésre FÁNK					mocsári teknős
1 pld továbbküldve kezelésre FÁNK	parlagi sas	FV			
2 pld elengedve	rétisas	FV			
1 pld elpusztult	törpegém				
159 pld elengedve, 1 pld elpusztult	vörös vércse				

Vadspark: 2023-ban 6 faj 16 egyedét láttuk el. Nagy részét, 10 egyedet természetvédelmi örök szállították be. 7 példány szabadon lett engedve, 4 példány tovább lett küldve kezelésre, 5 példány pedig repatriálva lett. 2 fokozottan védett faj 10 egyedén tudtunk segíteni.

Vadaspark					
Státusz	Madár	Ebből fokozottan védett madár	Emlős	Ebből fokozottan védett emlős	Egyéb gerinces
2 pld repatriálva	barna rétihéja				
1 pld továbbküldve kezelésre	erdei fülesbagoly				
1 pld továbbküldve kezelésre, 1 pld repatriálva	egerészölyv				
6 pld elengedve, 2 pld továbbküldve kezelésre, 1 pld repatriálva	fehér gólya	FV			
1 pld továbbküldve kezelésre	gyöngybagoly	FV			
1 pld elengedve					mocsári teknős

6. Saját vagyonkezelésű területeken folyó tevékenység

Saját vagyonkezelésű területek

Művelési ág	Tárgyévben vagyonkezelésbe került (ha)	Tárgyévben vagyonkezelésből kikerült (ha)	Összkiterjedés (ha)	Saját használatban		Haszonbérbe adva	
				Ha	%	Ha	%
Szántó	0,63	0	7223,12	1608,15	22,26	5614,97	77,74
Rét	12,47	0	2264,07	739,33	32,65	1524,74	67,35
Legelő	53,36	27,83	74977,3	7136,59	9,52	67840,71	90,48
Kert	0	0	0,6	0,6	100	0	0
Szőlő	0	0	1,84	1,84	100	0	0
Gyümölcsös	0	0	3,08	3,08	100	0	0
Nádas	0,56	0	1608,08	1516,76	94,32	91,32	5,68

Halastó	0	0	1531,17	1396,73	91,19	134,44	8,81
Erdő	1,1	0,36	7999,93	7992,57	99,91	7,36	0,09
Fásított terület	0,31	0	93,03	74,12	79,67	18,91	20,33
Kivett	45,32	0,17	7412,48	5359,10	72,3	2053,38	27,7
Összesen	113,75	28,36	103114,7	25828,87	25,05	77285,83	74,95

6.1. Területvásárlások, kisajátítások adatai (védeltségi szint helyreállítás, elővásárlási jog, pályázatok)

A HNPI 2023. évben a védett természeti területek védeltségi szintjének helyreállításáról szóló 1995. évi XCIII. törvényben (továbbiakban: Vsz.) rögzített feladat végrehajtására - azaz védett, védelemre tervezett területek állami tulajdonba vételére - nem kapott költségvetési forrást. A HNPI költségvetési helyzete nem tette lehetővé a saját forrásból való ingatlanvásárlást.

2023-ban az HNPI elővásárlási jog gyakorlása révén és egyéb forrásból nem vásárolt ingatlanokat a Magyar Állam javára.

A Magyar Állam képviselőjében eljáró NFK és a HNPI között vagytonkezelési szerződés módosítás, valamint a Magyar Állam és magánszemélyek közötti földcsere eljárás miatt több esetben történt szerződéskötés.

A 2023-as évre vonatkozó, a HNPI vagytonkezelésébe tartozó területek változásai:

- a Magyar Állam képviselőjében eljáró NFK, mint Vagytonkezelésbe adó és a HNPI, mint Vagytonkezelő között 2023. június 13. napján kelt, VKM-2023/432/ számú Megállapodás vagytonkezelési szerződés részleges megszüntetéséről tárgyú szerződés alapján a HNPI vagytonkezelői joga megszűnt a Berettyóújfalu külterület 0866/14 helyrajzi számú, legelő művelési ágú 1,1063 hektár nagyságú, 4,20 AK kataszteri jövedelmű, továbbá a Berettyóújfalu külterület 0866/29 helyrajzi számú, legelő művelési ágú 2,1294 hektár nagyságú, 8,09 AK kataszteri jövedelmű és a Berettyóújfalu külterület 0866/32 helyrajzi számú, legelő művelési ágú 6,4021 hektár nagyságú, 14,82 AK kataszteri jövedelmű ingatlanok vonatkozásában. az Agrárminiszter FgF/3/2022.sz.nyilatkozatával egyetértését adta jogügylethez.
- a Magyar Állam képviselőjében eljáró NFK, mint Vagytonkezelésbe adó és a HNPI, mint Vagytonkezelő között 2023. augusztus 9. napján kelt VKM-2023/734 számú Vagytonkezelési szerződés közös megegyezéssel történő részleges megszüntetése tárgyú szerződés alapján az NFK Elnökhelyettese a 2023.06.12. napján kelt, NFK-029335/001/2023. számú döntésével jóváhagyta a Hortobágy külterület 01469/9 helyrajzi számú, legelő művelési ágú 0,1847 hektár termértékű, 1,09 AK kataszteri jövedelmű, továbbá a Hortobágy külterület 01469/11 helyrajzi számú, legelő művelési ágú 9,5482 hektár termértékű, 28,61 AK kataszteri jövedelmű, és a Hortobágy külterület 01470 helyrajzi számú legelő, erdő, kivett árok művelési ágú, összesen 9,1719 hektár termértékű, 35,58 AK kataszteri jövedelmű ingatlanok tekintetében a HNPI

vagyonkezelői jogának megszüntetését. az Agrárminiszter 2023.01.19. napján kelt, FgF/34/1/2023. számú nyilatkozatával egyetértését adta a jogügyletnek.

- a Magyar Állam képviselőjében eljáró NFK, mint Vagyonkezelésbe adó és a HNPI, mint Vagyonkezelő között 2023. augusztus 25. napján kelt VKM-2016/82 számú Vagyonkezelési szerződés közös megegyezéssel történő kiegészítése tárgyú szerződés alapján a HNPI vagyonkezelői joga a Csaroda 0293 hrsz-ú, rét művelési ágú 10,7405 hektár nagyságú, 18,26 AK értékű, a Csépa 037/1 hrsz-ú kivett mocsár, legelő, erdő, nádas művelési ágú 66,2632 hektár nagyságú 98,11 AK értékű, a Csépa 037/2 hrsz-ú kivett művelési ágú 0,4946 hektár nagyságú 0 AK értékű, a Debrecen 0417/26 hrsz-ú szántó művelési ágú 0,3838 hektár nagyságú 15,35 AK értékű, a Gelénes 073/1 hrsz-ú rét, fásított terület művelési ágú 2,0526 hektár nagyságú 14,63 AK értékű, a Kokad 057/2 hrsz-ú legelő művelési ágú 10,4137 hektár nagyságú 26,10 AK értékű, a Kokad 058/23 hrsz-ú legelő művelési ágú 8,0666 hektár nagyságú 35,54 AK értékű, a Kokad 061/1 hrsz-ú legelőt művelési ágú 11,3333 hektár nagyságú 26,10 AK értékű, a Nyíribrony 0153/6 hrsz-ú legelő, szántó művelési ágú 3,9439 hektár nagyságú 48,53 AK értékű, és a Tiszadorogma 0213/8 hrsz-ú erdő művelési ágú 0,0941 hektár nagyságú 0,36 AK értékű ingatlanok vonatkozásában létrejött tekintettel arra, hogy az Agrárminiszter 2023.01.26. napján kelt FgF/41/1/2023. számú nyilatkozatával egyetértését adta a jogügyletnek.

2023. évben a haszonbérleti szerződések és megbízási szerződések tekintetében alábbi változások voltak:

- 1 db haszonbérleti szerződés lett megkötve, a bérleti szerződés tárgyát érintő terület termértéke nem haladja meg az 5 hektárt;
- 59 db természetvédelmi kijelölés útján történő haszonbérleti szerződés lett megkötve 2023. decemberében, melyek 2024. évben lépnek hatályba;
- 2 db haszonbérleti szerződés lett megszüntetve a bérlő általi jogszerű felmondás okán;
- 1 db haszonbérleti szerződés lett megszüntetve a bérbeadó általi felmondás okán;
- 65 db haszonbérleti szerződés szűnt meg a haszonbérleti szerződés időtartamának lejáratára miatt;
- 3 db haszonbérleti szerződés lett megszüntetve Polgári Jogi Társaság (a továbbiakban Pjt.) keretében, azonban a kivált Pjt. tag által korábban használt területet a Pjt.-ben bennmaradó tagok tovább hasznosítják;
- 95 db megbízási szerződés lett megkötve *a nemzeti park igazgatóságok természetvédelmi célú vagyonkezelési tevékenységének egységes szakmai alapelvek szerinti ellátásáról szóló 9/2020. (XII.23.) AM utasítás 3.4. pontja, valamint a mező- és erdőgazdasági földek forgalmáról szóló 2013. évi CXXII. törvénnyel összefüggő egyes rendelkezésekről és átmeneti szabályokról szóló 2013. évi CCXII. törvény (a továbbiakban: Fétv.) 95. § (1) bekezdés rendelkezései szerinti földhasználati bejelentési kötelezettség teljesítése érdekében.*
- A HNPI által korábban megkötött haszonbérleti szerződések esetében folyamatos ellenőrzési feladatot látunk el. Ezt a feladatot a Birtokügyi Csoport és a TVÖ tagjai együttesen végzik. A haszonbérleti szerződésekben foglalt kötelezettségek ellenőrzése 2023. évben összesen 103 esetben történt. Ennek eredményeként 16 db birtoktest esetén küldtünk ki felszólítást (ezek oka többnyire: adventív fajok elleni védekezésre való felszólítás, legeltetésre való felszólítás, villanypásztor eltávolításra való felszólítás, kaszálási maximumra való felhívás, illetve a területen hagyott bálák eltávolítására való felszólítás).

A tájegységekben megvalósult, vagy éppen elmaradt területkezelések kifejtése, indoklása, eredménye:

A tájegységeket érintő Élőhely-rehabilitációs, Élőhely-fenntartási, kezelési tevékenységek részletezésére a szakmai beszámoló 5.2. és 5.3 pontja tartalmazza, míg az idegenhonos inváziós fajokkal kapcsolatos gyakorlati tevékenység kifejtése az 5.5. pontban, míg a HNPI vagyonekezelésében álló erdőterületek kifejtése a 6.3. pontban történt meg. Ezért ebben a pontban a HNPI-vel szerződött partnerek vonatkozásában tesz generális jelleggel megállapítást.

A haszonbérleti és megbízási szerződések esetében a speciális kezelési előírások során generálisan elmondható, hogy a gyepeken legeltetés és kaszálás, a szántókon szántóföldi növénytermesztés lett előírva. Amennyiben van kaszálásra vonatkozó területi, mennyiségi korlátozás, akkor az a szerződésben külön részletezésre kerül. A legeltethető állatok faja, állategységre vonatkozó előírások és a szántó területeken termesztendő növények lettek rögzítve, melyet a földhasználóknak be kell tartaniuk.

Gyepkezelés, legelő használat:

A 2023-as évben a tavaszi esőknek és a csapadékosabb időjárásnak köszönhetően az első fűhozamok ugyan jók voltak, de sok helyen csak egyszer tudtak a gazdálkodók kaszálni. A legelők állapota is kedvezőbb volt az előző évi szárazabb, aszályosabb időszakhoz képest Szabolcs-Szatmár-Bereg Vármegyében. Fentiekhez hasonlóan a BTE vonatkozásában az előző évhez képest kedvezőbben alakult a gyepek állapota, így az átlagos térmértékben végeztek azokon kaszálást. A nyár második felére és a meleg száraz ősz első felére azonban a gyepek nagy részén újból aszályos állapot alakult ki.

Szántóföldi növénytermesztés, élőhely-fejlesztés:

Több saját vagyonekezelésű terület is bérbe, vagy természetvédelmi fenntartási szerződéssel hasznosításba van adva. Ezen területek egy részén gyeptelepítést tervezünk, melyek előkészítése (lucernavetés) már megtörtént. Legnagyobb kiterjedésű szántó átalakítási projektterületünk Kállósemjén külterületén található, valamint jelentős fejlesztéseket végzünk a LIFE IP pályázat finanszírozásával Petneháza külterületén. A BTE területén az elmúlt évek során több szántó területet is visszagyepesítettek (pillangósok vetésével vagy közvetlen gyepvetéssel) haszonbérbe adott vagy HNPI használatában lévő területeken. 2023-során minden ilyen esetben a területet már gyepként hasznosították, a korábbi lucerna vetések is kiöregedtek, gyepesedtek. Ilyen területeket elsősorban Derecske külterületén, kisebb kiterjedésben pl. Berettyóújfalu határában, Sápon és Sárádon találunk. Derecske külterületén barázdált csenkesz telepítést tart fenn és kezel a HNPI szaporító anyag előállításához.

Tájegységekre vetítve a fenti beszámoló az alábbiakkal egészül ki:

Hortobágy:

- A haszonbérleti szerződésekben foglalt kötelezettségek betartására irányuló haszonbérleti szerződések ellenőrzése során a HNPI az érintett bérlőket felszólította az ingatlanokon található inváziós növényfajok, úgy, mint amerikai kőris, gyalogakác, zöld juhar, magas aranyvessző mechanikai és szükség esetén vegyszeres irtására, valamint a legeltetési erély csökkentésére tett javaslatot.
- A területkezelés vonatkozásában helyenként a hatékonyságot kedvezőtlenül befolyásolta a gazdálkodó partner által elhúzódozó módon elvégzett előkészítési feladatok megvalósítása. Ez leginkább azoknál a vizes élőhelyeknél fordul elő (Hortobágyi-

halastavak V. tó területe, Kis-Kondás), ahol a tavasszal időben behajtott jószág általi legelés és a terület tiprásával járó mechanikus behatás később nehezen pótolható. A tavasszal még zsenge szárú növényeket a haszonállatok szívesen fogyasztják, azonban az idő előrehaladtával a száraz, kérgesedő hajtásrészek legeltetése már nehezkesebb.

- Vannak helyszínek, ahová nem, vagy a teljes szezonnak csak kis részében hajtott ki egy-egy gazdálkodó, ezáltal a területek természetvédelmi célú kezelése nem történt meg a kívánt minőségben. Ezeken a helyszíneken felszólítással élünk, súlyosabb esetben pedig a bérleti szerződés megszüntetése is felmerült.
- Komoly problémát okoz a tájegységhez rendelt két szakmunkás létszámleépítés miatt évközben történő elbocsátása, mivel munkájuk túlnyomó részét a fizikai területkezelés feladatai alkották (inváziós növényzet kezelése, területi infrastruktúra karbantartása, speciális kaszálási és terület helyreállítási feladatok, stb.).
- Nem sikerült előrelépést tenni a Dinnyés-lapos árasztásához létfontosságú vízkivételi műtárgy javításában. Ezt a szivornyát a kisvízes KEHOP-pályázatban újíttotta fel a szerződéses viszonyban álló vállalkozó, de a működése nem megfelelő, így a garanciális javítás feltételeit igyekszik szervezetünk érvényesíteni.
- Nem volt lehetőségünk a kis-szegi Kacsanevelő elnevezésű kazetták árasztásához szükséges feltételek megteremtése esetében sem.
- Az év utolsó hónapjaiban tapasztalható csapadékos időjárás már nem adott lehetőséget az ároktói Nagy-Kácsa területén a kaszálást, majd a legeltetést követő szárazzásra. Ez sajnos a gyalogakác megerősödését eredményezi azokon a felszíneken, ahol elmaradt a beavatkozás.
- A tiszacsegei Nagy-Kecskés-pusztán a Bivaly-hodály romjainak szelektálása, a használható faanyag és a szilárd építőanyag elszállítása megtörtént, de a kupacolt nád (nádtetőről származó) elszállítására nem volt mód. A katasztrófavédelem szervezetrendszerével tervezett kontrolált égetési gyakorlat elmaradt, így a nád továbbra is a területen van.
- Fontos tapasztalat, hogy évről-évre romlik számos hortobágyi erdőnek az állapota a kedvezőtlen termőhelyi adottságok mellé felsorakozó szélsőséges klimatikus hatások, valamint az elmúlt években egyre intenzívebbé váló növényi károsítók miatt. Az erdők jelentős része üzemtervezett, azaz a vonatkozó jogszabályi körülmények okán felújításuk kötelező, ugyanakkor a napjainkban őshonos, tájhonos fajokkal és szerkezetben nem kecsegtet sikerrel. Az erdők állapotváltozása abba az irányba mutat számos helyszínen, hogy az őshonos állományok össze fognak omlani, illetve helyükön vagy az erdészeti szabályzóknak nem megfelelő állapotok alakulnak ki, vagy idegenhonos fajokból álló aggregációk képződnek.

Bihari-sík Tájegység:

- 2023 során a BTE-ben bálványfa, keskenylevelű ezüstfa és selyemkóró visszaszorítása történt elsődlegesen a bérlők által végzett legeltetési tevékenységgel, valamint kézi és vegyszeres irtással.
- Egyes esetekben felszólítottuk a haszonbérlőt az invazív fásszárú növényzet visszaszorítására.
- Több esetben és helyszínen végezték a haszonbérlők az egyre több helyen megjelenő magas tarackbúza szarvasi F1 hibridjének magérés előtti kaszálását, legeltetése

kezelését. Utóbbi módszer a jószágok szelektív legelése miatt a legtöbb esetben kevésbé tűnik hatékony módszernek.

- Egyes esetekben a legeltetési erély csökkentésére tettünk javaslatot haszonbérbe adott terület esetében.

Hajdúság-Dél-Nyírség Tájegység:

- A szerződésben foglalt kezelési előírások mentén történik a területkezelés a földhasználók által. Az előző évhez képest jelentősebb csapadék következtében nagyobb volt a gyepek fűhozama, ami elhárította a túllegeltetés veszélyét, illetve a kaszálások sem maradtak el. A bérlők több esetben cserjeirtást is végeztek.
- A HNPI saját kezelésében levő területeken az invazív növények irtását részben saját kivitelezésben oldottuk meg. Ide tartozik az aranyvessző gépi és kézi mechanikai irtása. Másrészt vállalkozók megbízásával is sor került ilyen beavatkozásokra, például a selyemkóró vegyszeres irtása esetén. A bérlők főleg mechanikai irtásokat végeztek. Ritkának számít az egyik penészleki birtoktest esete, ahol a nagy kiterjedésű legelőn a marhák teljesen lelegeltek minden selyemkórót. Három területen állami védekezés keretében is sor került akác irtására.
- Az elmaradt beavatkozások között említhető néhány hektárnyi mechanikai cserjeirtás gyepterületeken, valamint két, hajdan bakhátasan művelt, és ma aranyvesszővel erősen fertőzött terület elegyengetése, az iváziós növény irthatóságának elősegítésére. Az elmaradás oka forráshiány volt.

Nagykunság Tájegység:

- Haszonbérleti szerződések tárgyát képező ingatlanokon az inváziós növényfajok elleni védekezés az előző évek gyakorlata szerint történt, főleg a bérlők bevonásával. A területek utókezelése legeltetéssel történt. 2023-ban letermelésre került a nagy-Darvas halmon található akácos.
- Május közepétől kezdve több, mint 60 hektár rizstelepi feketeugar lett kialakítva székicsérek és más partimadarak megtelepítése céljából a kisújszállási Nagyréten, ebben az évben két különböző helyszínen. Az élőhely-fejlesztést a kisújszállási Nagykun 2000 Mezőgazdasági Zrt. alakította ki kétszeres nehéztárcsázás és rögtörő hengerezés alkalmazásával.
- 2023-ban is végeztünk szántóföldi élőhely fejlesztést a saját használatban álló ingatlanon a Vitéz-dűlőben.

Sulymoson, és Álom-zugban a legeltetést és a kaszálást három gazdálkodónál (összesen 202 hektáros gyepterületen) térben és időben korlátozta a HNPI, a zavartalan költőhely biztosítása érdekében a tűzok számára.

Sziki kocsordos területeken térbeli és időbeli legeltetési korlátozásokat alkalmaztunk a növény állomány és a nagy szikibagoly lepke állományainak védelme érdekében.

Több helyszínen árasztással pótoltuk a laposok vízkészletét (Sós-fertő, Őzes, Sarki-mocsár, Kása-hát, Kunkápolnási-mocsár, Mérges-ér)

- A 2022-es intenzív legeltetés, tüzek és aszály után sok gyepterületen szúrós gyomok (bogánics fajok, aszat fajok) jelentek meg, melyek nagy területeket borítottak, több gazdálkodót figyelmeztettünk ezeknek a fajoknak a visszaszorítását célzó tisztító kaszálásra.

Közép-Tisza-Jászság Tájegység:

- A területkezelést a földhasznábérleti- illetve természetvédelmi célú kezelői szerzödésekben foglalt előírások alapján a jogosult földhasználók végzik. A földhasznábérleti szerzödések tárgyát képező ingatlanokon az inváziós növényfajok, mint a selyemkóró, amerikai kőrís, zöld juhar, gyalogakác elleni védekezés a bérlők által jórészt legeltetéssel történik, kiegészítve tisztító kaszálással valamint mechanikai irtással, szárzúzással.
- A hasznábérleti szerzödésekben foglalt kötelezettségek betartására irányuló hasznábérleti szerzödések ellenőrzése során a HNPI az érintett bérlőkkel minden esetben egyeztetett az ingatlanokon található inváziós növényfajok, például a gyalogakác és selyemkóró mechanikai irtásának szüükszerúségéről, konkrét idejéről és módjáról.

Nyírség-Szatmár-Bereg Tájegység:

- A HNPI saját használatában lévő területeinken jellemző kezeléseink az invazív, tájidegen, vagy nemkívánatos növényzet (akácsarj, zöld juhar újulat, gyom, aranyvessző, fehér akác, siskanád tippán, selyemkóró, stb.) visszaszorításában, tölgytelepítések védőkerítéseinek javításában, illetve elművelések helyreállítatásban nyilvánul meg. Folyamatos részleges cserjeirtások történnek a fás legelő jelleg kialakítása érdekében, illetve a szakaszoló legeltetések kialakítása a sziki kocsordos területeink védelmében. Tárgyévben erdészeti szárzúzás végeztettünk a Penyige 0112/1, 0108/6 és Kisszekeres 096/4 helyrajzi számú ingatlanok vonatkozásában, mindösszesen 25,5 ha nagyságú területen a gyepjelleg helyreállítása és a természeti értékek hosszútávú megőrzése érdekében.

Hasznábérleti szerzödé, vagy megbízási szerzödé keretében hasznosított területek:

A szerzödében foglalt kezelési előírások, és a gyep-és szántó kezelési szabályzatokban foglaltak szerinti gazdálkodás folyik a hasznábérbe- és megbízásba adott területeken. Többnyire gyeppek, kis százalékban szántó hasznosítású területek. Utóbbin vadföld, lucerna, vetésforgó szerinti termelés folyik, míg a gyeppeken legeltetés és kaszálás. A tisztító kaszálások elvégzésére, azok időbeli és térbeli eloszlására nagyfokú figyelmet fordít a TVŐ, a gyepterületek folyamatos növelése céljából. Az esetleges elmaradt munkálatokra szóló felszólításokra a gazdálkodók megfelelően reagálnak. Ahol a vadon növény, őshonos fák nem jelennek meg, ott kutyricákba telepített tölgytel próbálunk facsoportokat kialakítani. Több esetben kellett a kaszálások során a vadriasztó lánc hiányával vagy megfelelőségével kapcsolatban figyelmeztetni a gazdálkodókat. Általános gyakorlat az elmúlt években, hogy a géptulajdonosok a munkagépek hatékonyságát maximalizálni próbálják úgy a munkaszélesség növelésével, mint a sebesség emelésével. Ez természetvédelmi szempontból kiemelten agályos, így a szabályok betartására a TVŐ igyekszik jelentős energiákat fordítani.

A HNPI 2023. évben a saját hasznosításban művelt területei közül 5606,8 hektár nagyságú területen igényelt területalapú támogatást. A támogatási rendszerekben szerepeltetett 872,7 hektár szántó művelési ágú terület, illetve 4734,1 hektár egyéb terület A szántók jelentős területén élőhely-védelmi célú (daru-, vadlúd táplálkozó területek, tűzokvédelmi területek) gazdálkodás valósul meg, másrészt takarmánytermő területek, melyek a HNPI természetvédelmi kezelést szolgáló állatállományának téli takarmány bázisát adják.

Hasznosítási adatok szerint:

Megnevezés	Igényelt terület (ha)
-------------------	------------------------------

Őszi búza	64,8
Kukorica	31,4
Állandó gyep (kaszált)	8,7
Állandó gyep (legeltetett)	4619,2
Őszi tönkölybúza	10,7
Tavaszi zab	65,7
Káposztarepce	20,8
Füves lucerna	96,5
Lucerna	245,7
Pihentetett terület (parlag)	60,9
Ideiglenes gyep (kaszált)	7,9
Ideiglenes gyep (legeltetett)	117,1
Vörös csenkesz	0,2
Méhlegelő	29,3
Őszi tritikálé	23,6
Szöszös bükköny	10,7
Zöldugar	160,3
Keverék kultúra	33,3
Összesen	5606,8

A terület alapú támogatáson kívül termeléshez kötött szálas fehérjenövény támogatást, anyatehén-, hízott bika-, anyajuh-, tenyészkos tenyésztésbe állításának támogatását igényeltük 2023. év folyamán.

Szálas fehérjenövény igénylést 191,85 hektárra adtunk be.

2021. novemberben kormányengedély alapján a HNPI a következő programozási időszak VP AKG kiírására pályázatot nyújtott be, melyhez a támogatói okiratot 2022. júliusában megkaptuk.

A VP AKG támogatáshoz kapcsolódó beadott támogatási igénylés 3574,89 hektárra vonatkozott.

Megnevezés	Igényelt terület (ha)
Alföldi madaras gyep	626,83
Alföldi madaras szántó	176,75
Horizontális gyep	409,18
Horizontális szántó	305,05
Nappali lepkés gyep	480,27
Túzokos gyep	1371,76
Túzokos szántó	205,05

Összesen	3574,89
----------	---------

6.2. Génmegőrzés

6.2.1. Génmegőrzési tevékenység ismertetése állatok esetében

A HNPI állatállományának egyedszáma a tervezett mennyiségnek megfelelő. A magyar szürke szarvasmarha, a magyar házi bivaly, a hortobágyi racka juh, illetve a hortobágyi tulok állományunk védett természeti élőhelyek fenntartási feladatait látják el. A nemzeti kincscé nyilvánított védett őshonos és veszélyeztetett állatfajta a természetes gyepünk természetvédelmi kezelési feladatait látják el. A génmegőrzési feladatkörben a hazai kutyafajta közül a komondor tenyésztésben veszünk részt.

Állattenyésztés

A HNPI állattartási és – tenyésztési tevékenysége természetvédelmi kezelési, génmegőrzési, természetvédelmi kutatási, élőhelyvédelmi (Pentezug projekt) és bemutatási célokat szolgál.

Gazdálkodásunkban jól elkülöníthető helyszínen tartunk magyar házi bivalyt, magyar szürke szarvasmarhát, hortobágyi fehér és fekete racka juhot. A hortobágyi tulok állományunk a Przewalski lovakkal együtt a pentezug vadlórezervátumban végez természetvédelmi kezelési feladatot. Nagy hangsúlyt helyezünk a védett területek fenntartására és gondozására, valamint az őshonos állatok tartására, mely egyaránt szolgálja a génmegőrzési és terület-fenntartási / kezelési célokat.

2023. évben benyújtott támogatások:

Támogatási jogcím	Igényelt darabszám (db)
Húshasznú anyatehén támogatás	154 db
Termeléshez kötött hizottbika támogatás	15 db
Anyajuhtartás támogatás	573 db
Őshonos állatok in situ támogatása	596 db

Hortobágyi tulok (Őstulok) marha:

A hortobágyi gazdálkodási egység bio növénytermesztésével összhangban, ellenőrzési rendszer keretében folytatja a hortobágyi tulok tenyésztést is. Az „őstulok” (Hortobágyi tulok) állomány létszáma a 2023. évi záró adatok szerint 340 db. A Pentezug projekt keretében a törzsgulya a Pentezug - és Zám pusztán 3000 hektáros bekerített részén „szuper extenzív” tartási módban, a Przewalski vadló állománnyal együtt végzi a területkezelési tevékenységet. A tenyésztésre nem szánt hímvivarú állatok jelentős része ivartalanításra kerül, és két-három éves korban 450-500 kg körüli élőtömeggel kerülnek vágóállatként értékesítésre.

Igyekszünk az előző években beállított állatlétszámot tartani, a születésekhez igazított mértékű árualap értékesítésével. A minősítés alapú válogatásnak, selejtezésnek köszönhetően minőségileg jobb és homogénebb lett az állományunk. A bio minősítési eljárás eredményeként 2021. évben és az utána született borjak, már ökológiai gazdálkodásból származó tanúsítvánnyal rendelkeznek. A fajta elismertetéshez szükséges tenyésztési adatok gyűjtése továbbra is folyamatos. 2024-ban a fajta elismertetése a cél.

Állomány adatok a 2023. évben:

Hortobágyi tulok	2023. záró létszám (db)	Tárgyévi állomány változás (db)
Tehén	115	0
Üsző	117	-5
Tenyészbika	1	-1
Tinó	79	-3
Növendékbika	28	-32
Összesen	340	-41

Hortobágyi racka juh

A hortobágyi racka állomány Kungyörgy-pusztán természetvédelmi terület kezelési és bemutatási célokat szolgál. Az állomány nagysága 2023. év végén 751 egyedből állt, melyből az anyajuh létszám 415 db.

A törzsállományunk anyalétszáma elérte a tervezett egyedszámot. A tenyésztői munkánk során nagy hangsúlyt fektetünk az állomány folyamatos szelekciónjára (idős, nőivarú tenyészállatok értékesítése), a minőségi cserére saját szaporulatból származó, a tenyészcéloknak megfelelő fiatal állatok tenyésztésbe vételével.

A 2023-as évi elletési időszak során 509 bárány született, így a korábbi évekhez hasonlóan 100 %-ot meghaladó (107,83 %) szaporulati mutatót értünk el.

A továbbtenyésztésre alkalmasnak ítélt nőivarú állatok egy része a tenyészutánpótlási célt szolgálja, de a növendék jerkék egy jelentős részét továbbra is tenyészállat növendékként értékesítettünk a gazdálkodói körben, magasabb értékesítési áron. Ebben az évben 8 kosbárányt szállítottunk be a Magyar Juh és Kecsketenyésztő Szövetség központi törzs kos nevelő telepére, de emellett mi is végeztünk tenyészkos nevelést, és értékesítettünk is tenyészkoszt.

Állomány adatok a 2023. évben:

Hortobágyi racka juh	2023. záró létszám (db)	Tárgyévi állomány változás (db)
Tenyészkos	35	+16
Anya	415	-34
Növendék jerke	100	+68
Bárány	195	+45
Ürű	6	+3
Összesen	751	+98

Magyar házi bivaly

A Magyar házi bivaly állományunk tartási helye Berettyóújfaluban a mintegy 130 hektáros Andaházi vizes élőhely.

A számukra szükséges téli takarmány mennyiséget a környező berettyóújfalui szántó és gyep területeken 2023-ban részben sikerült megtermelni, ezért a Hortobágyi szántó és gyep területekről kerültek átszállításra a szükséges takarmány mennyiségek.

A bivaly tartás legfontosabb területkezelési célja az Andaházi gyep-mocsár vizes élőhely legeltetése. A mintegy 20 éve tartó területkezelési projekt eredményei természetvédelmi szempontból rendkívül kedvezőek, a terület diverzitására, a természetes élőhelyek állapotára igen pozitív hatással van.

2023. évben 38 db növendék bika került átszállításra a Hortobágyi Halastó vizes élőhelyre, ahol területkezelési-, valamint bemutatási feladatokat láttak el.

A bivaly állomány év végi záró létszáma 200 db. A 2023-es év elletési időszakában 64 db borjú született, így a szaporulati százalék 66,66 % volt. De az elmúlt évek tapasztalata alapján az állomány létszáma a BTK-ben rendelkezésre álló legelő terület (Andaháza) állattartó képességének megfelelő. Rövidtávon a létszám kismértékű csökkentése még szükséges. Az állategység fenntartása érdekében a növendék bikákat éves korban nem értékesítjük, hanem Hortobágyi vizes élőhelyen helyezük el további egy évre.

2023 évben sajnálatos módon, az év elején a tenyészbikánk egy lábsérülés következtében elpusztult. 2023. májusában új tenyészbika lett kihelyezve, amely 2023. novemberében keringési elégtelenség következtében ugyancsak elhullott.

Állomány adatok a 2023. évben:

Magyar házi bivaly	2023. záró létszám (db)	Tárgyévi állomány változás (db)
Tehén	96	-6
Üsző	30	0
Bika	0	-1
Növendék bika	74	-8
Összesen	200	-15

Magyar szürke marha

A HTK-ben tartott magyar szürke marhaállomány év végi záró létszáma 98 db, mely a teljes legeltetési időszakban Hosszúpályi Fehér tó védett terület természetvédelmi kezelését látja el.

A szükséges téli takarmány mennyiséget a környező szántó és legelő területen tudtuk előállítani. A növendék tenyészállatok (üszők) nevelését a hortobágyi üszőnevelő tartási helyen végezzük, ahonnan három éves korban kerülnek vissza Konyárra a tenyésztésre alkalmas nőivarú állatok.

A jelenlegi állomány létszáma összhangban van a természetvédelmi-területkezelési igényekkel, az elmúlt időszakban a korcsoportok szerkezetének átalakítása történt meg. Így jelenleg az állományt az ideális szintre beállított tehénlétszám és több áruképes tinó jellemzi, melyek értékesítési szintjét a született borjak létszámához igyekszünk beállítani. Minőségi javulás elérését céloztuk meg, melynek keretében folyamatosan szeretnénk lecserélni a meglévő tehén állományunkat „A” törzskönyvi besorolású tenyészállatokra.

2023-ben 24 db borjú született, mely 80,6%-os szaporulati mutatót eredményezett.

Állomány adatok a 2023. évben:

Magyar szürke marha	2023. záró létszám (db)	Tárgyévi állomány változás (db)
Tehén	23	+1
Üsző	33	-23
Bika	1	0
Tinó	41	+12
Összesen	98	-10

Komondor

A nemzeti kutyafajtáink állami génbanki fenntartási programjának keretében a komondor fajtájú ebek beszerzésével vállaltuk a kitűzött célok betartását. A 2023-as évben hortobágyi Szatmári telek telephelyünkön egy alomból 1 db életképes kiskutya született, melyet értékesítettünk. A tenyésztési munkák során nagy hangsúlyt fektetünk a komondorok használati értékének fenntartására, melyet a tenyész kiválasztás során fokozottan figyelembe veszünk. Jelenleg kettő szukánk és 1 kan kutyánk lát el telepőrzési feladatot, de emellett további komondorok is megtalálhatóak a telephelyeinken, melyeknek a tenyésztési jogát ideiglenesen ruháztuk át egyik munkatársunkra. Erre az átmeneti lépésre azért van szükség, mert kennel név létesítésére szervezeti struktúránk nem biztosít lehetőséget. Mindez megnehezíti a tenyésztési munka adminisztratív részét.

Állományváltozás 2023-ben:

Magyar komondor	2023. záró létszám (db)	Tárgyévi állomány változás (db)
Kan	1	0
Szuka	4	+1
Összesen	5	+1

6.2.2. Egyéb állatállomány, kezelésük

Przewalski vadló

2023 év végi létszám:

Pentezug: 280 egyed

Malomháza: 24 egyed

Tevékenységek:

- 19 db Przewalski vadló transzportja Spanyolországba a Rewilding Spain közreműködésével
- 1 db Przewalski vadló szállításának előkészítése a Münchener állatkert részére
- A Przewalski lovak interakciójáról szóló cikk megjelenése a Nature's communications-ben <https://www.nature.com/articles/s41467-023-40523-3>

4. Csatlakozás a Rewilding Europe-hoz

6.2.3. Génmegőrzési tevékenység ismertetése növények esetében

Növénytermesztés

A Tisza menti Arborétumban oltott körte- és almafajták:

Időpont	Fajta	Oltott egyed szám
2023.03.27.	Kécskei körte	23
	Búzás körte	7
	Téli körte (GNP)	16
	Útszéli körte	8
	Tüskés körte	12
	Citrom körte	15
	Packham's triumph (Margó)	20
	Xénia	24
	Rácalmási körte	5
	Solymári cukor körte	5
	Erdélyi körte	5
	Mézízű körte	7
	Nyári vékony nyakas körte	5
	Hajdú Lajos körtéje	
2023.03.28.	Tilia henryana	21
	Tilia euchlora (Krími hárs)	10
	Tombácza alma	10
	Nemes szercsika	10
	Kecskeméti vajalma	6
	Asztraháni piros	5
	Pónyik	6
	Kék renet	7
	Kenézi piros	15
	Téli fehér kálvil	15

	Nyári édes boggyiszlói	10
	Parker pepin	3
	Cigányalma	10
	Daru sóvári	5
	Charmanovszky	6
2023.03.24-25	Téli banán	5+
	Zsolti almája	6
	Nyári csíkos fűszeres	10
	Citrom alma	10
	Budai domokos	8
	Nemes sóvári	10
	Nemes szercsika	3
	Kanadai renet	5
	Masánszki	13
	Téli aranyparmen	12
	Húsvéti rozmaring	14

A HNPI 2023. évben a saját hasznosításban művelt területei közül 5606,8 hektár nagyságú területen igényelt területalapú támogatást. A támogatási rendszerekben szerepeltetett 872,7 hektár szántó művelési ágú terület, illetve 4734,1 hektár egyéb terület. A szántók jelentős területén élőhely-védelmi célú (daru-, vadlúd táplálkozó területek, tűzokvédelmi területek) gazdálkodás valósul meg, másrészt takarmánytermő területek, melyek az Igazgatóság természetvédelmi kezelést szolgáló állatállományának téli takarmány bázisát adják.

A terület alapú támogatáson kívül termeléshez kötött szálas fehérjenövény támogatást, anyatehén-, hízott bika-, anyajuh-, tenyészkos tenyésztésbe állításának támogatását igényeltük 2023 év folyamán.

Szántókon termesztett főbb kultúrák 2023. évben a lucerna, füves lucerna, kukorica, őszi búza, tritikálé, zab, zaboskeverék, méhlegelő, csenkesz és egyéb takarmánykeverékek voltak.

A saját hasznosításban lévő gyepterületek jelentős része a HNP, a Hajdúsági és a BTK területén található. Itt az állatállományának legeltetésével (szürke marha, őstulok, bivaly, Przewalski ló, hortobágyi racka,) valósult meg a természetvédelmi kezelés.

A szántóterületek egy részének művelését saját erő- és munkagépekkel végeztük. A saját erővel elvégzett mezőgazdasági munkák mellett a területek egy részénél szerződött vállalkozók igénybevétele is szükséges volt az év folyamán.

Jelenlegi szántó és gyepterületek a természetvédelmi, élőhely védelmi feladatok ellátásához és az állatállományunk biztonságos takarmány ellátásához szükségesek. A téli időszakra szükséges takarmány készletet teljes mértékben saját gazdálkodásból tudtuk biztosítani.

A saját használatban lévő területeken megtermelt takarmány mennyisége 2023. évben az alábbiak szerint alakult:

Előállított bála: 10361 db

Előállított szemes termény: 498,09 t

Az ökológiai gazdálkodás ellenőrzési rendszer keretében folytatjuk a növénytermesztési tevékenységét a hortobágyi gazdálkodási egységünk (3873,4862) területein.

6.3. Saját vagyonkezelésben lévő erdőterületek kezelése

A HNPI saját vagyonkezelésben lévő, erdőterv határozattal rendelkező erdőterületeinek nagysága a 2023. évben 8457,2 hektár, melyeken az erdőgazdálkodási munkálatok szakmai és közvetlen irányítását kettő fő erdőmérnök és négy fő erdész technikus látta el.

A vagyonkezelt erdőterületek adatai:

HNPI vagyonkezelésben lévő erdőterületek ⁱ	Terület (ha)	Erdőrészletek száma	Erdőtervezési körzetek száma
Fokozottan védett természeti területen lévő erdő (nem Natura 2000 terület)	37,67	22	1
Fokozottan védett természeti területen és egyúttal Natura 2000 területen lévő erdő	1755,43	356	9
Országos jelentőségű védett természeti területen lévő erdő (nem Natura 2000 terület és nem fokozottan védett)	308,28	129	10
Országos jelentőségű védett természeti területen és egyúttal Natura 2000 területen lévő erdő (nem fokozottan védett)	4718,43	1272	17
Országos jelentőségű védett/ fokozottan védett természeti területen kívüli, de Natura 2000 területen lévő erdő	1239,54	305	12
Egyéb erdőterületek	397,85	97	8
Összesen	8457,2	2181	

Faállománytípusok, élőhelytípusok:

Evt.³ 7. § (1) bek. szerinti a, b, c természetességi kategóriájú erdőrészek

³ Az erdőről, az erdő védelméről és az erdőgazdálkodásról szóló 2009. évi XXXVII. törvény.

Faállomány-típus (OEA ⁱⁱ)	Faállomány-típus területe (ha)	Előforduló élőhelytípusok felsorolása (Á-NÉR kód és Natura 2000 kód)
Bükkösök	0	Nem releváns.
Gyertyános tölgyesek	311,04	K1a, G190
Tölgyesek	3012,385	L5, M3, M4, RA,91I0
Cserések	8,76	L2b
Molyhos tölgyesek	0	Nem releváns.
Hazai egyéb kemény lombosok	202,7	J6, J5, RC, G1F0
Hazai nyárasok	1596,6	J4, RA, G1E0
Víztűrő egyéb lágylomb	236,12	J4, J2
Hazai egyéb lágylomb	195,12	RB
Erdei fenyves - ahol tájthonos	0	Nem releváns.
<i>Felújítási kötelezettség alatt álló terület</i>	60,1	KST-EL, K-EKL

Evt. 7. § (1) bek. szerinti d, e, f természetességi kategóriájú erdőrészek		
Faállomány-típus (OEA)	Faállomány-típus területe (ha)	Előforduló élőhelytípusok felsorolása (Á-NÉR kód és Natura 2000 kód)
Akácosok	469,9	S1, 91I0
Idegenhonos kemény lombosok	501,74	S3, S6, G1E0
Idegenhonos lágylomb	12,7	S3, S6, G1E0
Nemes nyárasok és nemes fűzesek	1262,46	S2, G1E0
Erdei-, fekete- és egyéb fenyvesek	26,84	S4, 91I0
<i>Felújítási kötelezettség alatt álló terület</i>	480,72	HNY,HNY-EL, KST,KST-EL, KST-K, K-EKL

Üzem mód szerinti területi arányok:

Evt. 7. § (1) bek. szerinti a, b, c természetességi kategóriájú erdőrészek		
Üzem mód		terület (hektár)
Vágásos üzem mód	Tarvágás	1938,95
	Fokozatos felújítóvágás	162,15
	Szálalóvágás	1,01
Vágásos üzem mód összesen		2119,01
Átalakító üzem mód		1514,42
Átmeneti üzem mód		82,11

Örökerdő üzemmód		10,8
Faanyagtermelést nem szolgáló üzemmód		170,28

Evt. 7. § (1) bek. szerinti d, e, f természetességi kategóriájú erdőrésztetek		
Üzemmód		terület (hektár)
Vágásos üzemmód	Tarvágás	3451,23
	Fokozatos felújítóvágás	41,34
	Szálalóvágás	0
Vágásos üzemmód összesen		3492,57
Átmeneti üzemmód		73,24
Örökerdő üzemmód		43,29
Faanyagtermelést nem szolgáló üzemmód		39,45

A természetvédelmi kezelési célokat szolgáló erdészeti tevékenység keretén belül továbbá az alábbi kiemelt feladatokat végeztük:

- Az éves és rendkívüli favágatási tervek, engedély-kérelmek, erdőművelési tervek elkészítése.
- A HNPI erdőgazdálkodói jogosultsága alá tartozó területeken a tervezési, irányítási, ellenőrzési munkák elvégzése.
- Közreműködés a területi kormányhivatal erdészeti osztályai által lefolytatott ellenőrzésekben, műszaki átadásokban.
- Határidős jelentések (erdészeti igazgatóság, AM) elkészítése.
- Fahasználatok, faértékesítések irányítása, szervezése, közreműködés a szerződések megkötésében.
- Folyamatban lévő erdősisítés: 528,84 ha
- Fakitermések során a 2023. évben nettó 4 611 m³ faanyagot termeltünk ki.

A vagyonkezelésünkben lévő erdőkben folyó erdőgazdálkodási tevékenységek alapvető célja az idegenhonos fajokból álló kultúrerdők, faültetvények állományainak véghasználata, valamint egyéb termelés keretében az őshonos fajokból álló állományok invazív, idegenhonos fajoktól való megtisztítása.

A 2023 évben végzett fahasználati tevékenység természetsszerű természetességi besorolású erdőrészteteket nem érintett, egyedül származék erdőkben történt egyéb termelés, egészségügyi termelés keretében invazívan terjedő (amerikai kőris, zöldjuhar, bálványfa) fajok mechanikus eltávolítása. Az Igazgatóság gazdálkodásában lévő természetsszerű természetességi besorolású erdőrésztetek szerkezete stabilnak mondható, invazív, idegenhonos fajok megjelenése kevésbé tapasztalható. A származék természetsségi besorolású erdőrésztetek szerkezete már kevésbé stabil, a nem ártéri területeken található erdőrésztetekben több helyen pusztulási folyamatok figyelhetők meg, leginkább a mesterségesen kialakított elegyetlen kocsányos tölgyesekben, így a záródás csökkenésével tömegesen jelennek meg invazív, idegenhonos fajok.

Átmeneti, kultúr és faültetvény természetességi besorolású erdőrészekben az erdőterv által lehetőséget biztosító fakitermelések keretében tisztítások, nevelővágások és véghasználatok kerültek végrehajtásra. A végrehajtott tisztítások, nevelővágások célja az erdő szerkezetének oly módon történő kialakítása, mely a természetvédelmi célokat szolgálja (böhöncös egyedek kímélete, elegy fafajok megsegítése), a természeteshez hasonló térszerkezettel, fafaj összetétellel.

A véghasználati tevékenység kizárólag a nemesnyár állományokat érintett.

A fakitermelések során minden esetben 15-20%-nyi vastagabb holt faanyagot hagyunk vissza, illetve a természetes módon keletkezett holt faanyagot minden esetben a helyén hagyjuk.

A korábbi évek véghasználattal érintett kutúrerdők, faültetvények helyén a 2023 évben végzett 53,4 ha-nyi erdőfelújítás során a vonatkozó jogszabályban előírt csemeteszámmal törekedtünk az elegyes célállományok kialakítására. Az elültetett csemeték az adott erdőreszt célállományának megfelelően 50%-ban főfafajból, 50%-ban elegyfajfajból tevődött össze. Elegyítés termőhelytől függően magyar kőris, mezei juhar, korai juhar, fekete nyár, vénic szil, mezei szil, vadcserecsnye, mézgás éger fafajfajból állt.

A 2023. évi természetvédelmi célú erdőgazdálkodási tevékenység adatai			
Tevékenység megnevezése	hektár	m³	db
Erdősítési hátralékkal terhelt területek 2023. év végén	178,20		
Erdősítési kötelezettséggel terhelt területek 2023. év végén	528,84		
Csemete ültetés	59,56		
Csemeteszükséglet			212100
Ápolással érintett terület	0		
Kitermelt famennyiség		4611	
Értékesített famennyiség		5569,408	
Raktáron kezelt famennyiség		329,412	

6.4. Vadászterületeken folyó vadállomány szabályozás

Vadászati kezelésünk alá a 2017-2037-ig tartó üzemtervi időszakra három vadászterület tartozik, melyből a 16-755750-106 kódszámú vadászterület Jász-Nagykun Szolnok Vármegyében, míg a 09-901750-108 és a 09-902250-108 vadászterületek Hajdú-Bihar Vármegyében helyezkednek el.

A 09-901750-108 kódszámú „Hortobágyi vadászterület” összes kiterjedése 55.160 hektár, amely területből 49.631 hektár tartozik a HNPI vagyonkezelése alá. A vadászati hasznóbérleti díj mértéke a vadászterület megalakulásakor érvényben lévő AM utasítás alapján 150 Ft/ha.

A földtulajdonosi közösség képviselője: Vajda Csaba (lakcím: 4071 Hortobágy, Ady Endre utca 8. sz.)

Vadászati év	Gímszarvas (db)		Őz (db)		Vaddisznó (db)	
	Terv	Teríték	Terv	Teríték	Terv	Teríték

2023–2024.	0	0	0	0	nem tervezett ASP	32
------------	---	---	---	---	-------------------	----

Vadászati év	Róka teríték (db)	Aranysakál teríték (db)	Borz teríték (db)	Dolmányos varjú teríték (db)	Szarka teríték (db)
2023–2024.	204	8	37	75	12

A 09-902250-108 kódszámú „*Ohati vadászterület*” összes kiterjedése 6.485 hektár, amely területből 2.965 hektár tartozik a HNPI vagyonkezelése alá. A vadászati haszonbérleti díj mértéke a vadászterület megalakulásakor érvényben lévő AM utasítás alapján 150 Ft/ha.

A földtulajdonosi közösség képviselője: Nagy Lajos Roland (lakcím: 4225 Debrecen, Haladás utca 18. sz.)

Vadászati év	Gímszarvas (db)		Őz (db)		Vaddisznó (db)	
	Terv	Teríték	Terv	Teríték	Terv	Teríték
2023–2024.	0	0	0	0	nem tervezett ASP	42

Vadászati év	Róka teríték (db)	Aranysakál teríték (db)	Borz teríték (db)	Dolmányos varjú teríték (db)	Szarka teríték (db)
2023–2024.	70	1	14	44	12

A 16-755750-106 kódszámú „*Nagyiváni vadászterület*” összes kiterjedése 13.184 hektár, amely területből 11.706 hektár tartozik a HNPI vagyonkezelése alá. A vadászati haszonbérleti díj mértéke a vadászterület megalakulásakor érvényben lévő AM utasítás alapján 150 Ft/ha.

A földtulajdonosi közösség képviselője: Gál Lajos (lakcím: 5362 Tiszaörs, Gyóni Géza utca 44. sz.)

Vadászati év	Gímszarvas (db)		Őz (db)		Vaddisznó (db)	
	Terv	Teríték	Terv	Teríték	Terv	Teríték
2023–2024.	0	0	0	0	nem tervezett ASP	16

Vadászati év	Róka teríték (db)	Aranysakál teríték (db)	Borz teríték (db)	Dolmányos varjú teríték (db)	Szarka teríték (db)
2023–2024.	67	6	4	35	10

Mindhárom vadászterület egységes kezelés alá vont, melynek része az is, hogy a vadászatra jogosult személyek mindhárom vadászterületen vadászatot folytathatnak a természetvédelmi célok teljesülése érdekében.

A vadászatra jogosult személyek köre: a HNPI hivatásos vadász szakszemélyzete és igazgatói megbízás keretében három fő.

A folyó vadgazdálkodási évben mindhárom vadászterületen biztosítottuk a törvényileg előírt hivatásos vadász alkalmazási kötelezettségeit.

A hivatásos vadász állomány többsége kapcsolt munkakörű hivatásos vadász, ahol a hivatásos vadász feladatkör természetvédelmi őr vagy erdészeti szakszemélyzet feladatkör mellé párosul.

A 2023-2024. vadászati évre benyújtott vadállomány becslési jelentést és éves vadgazdálkodási terveinket az illetékes vadászati hatóságok elfogadták, és ezek az éves tervek alapozták meg a vadgazdálkodásunk tervszerűségét.

Határidőre benyújtottuk az előző évre vonatkozó, tény adatokat tartalmazó vadgazdálkodási jelentéseket és a vadelhullások adatait tartalmazó jelentéseket.

A vadászati évben, kérelemre indult vadászati hatósági eljárásban mindhárom kezelésben álló vadászterületünkre megkértük a varjúfélék és a borz idényen kívüli vadászatának engedélyét, és a vaddisznó, róka és aranysakál esetében az éjszakai vadászatok eredményes és biztonságos lebonyolításához szükséges fényszórós vadászatra vonatkozó engedélyeket.

Január és február hónapokban teljesítettük a terv szerinti vaddisznó diagnosztikai minta szolgáltatási kötelezettségünket.

Az időjárási és közlekedési lehetőségek függvényében egyéni vadászat keretében megkezdjük a területet foglalt rókák fokozott elejtését.

Március hónaptól a korábban aktualizált kotorék térképünk alapján elkezdjük a kutyás kotorékozást. A hivatásos vadászok baleset megelőzési oktatását és a hatályos ASP szabályokról történő oktatást megtartottuk.

Vadászterületeinken a vadászható, ragadozó életmódot folytató fajok vadászata, ezen belül is csapdázása csaknem folyamatos. Egyes csapdaféleségek, mint például a visszatartó kábeles csapda, testszorító csapda vagy a létrás varjúcsapda alkalmazása egész éves, míg mások, mint például a Larsen varjúcsapdák alkalmazása a költési időszakra korlátozódik.

Április és május hónapokban a varjűfélék állomány szabályozására a lőfegyveres vadászat mellett ezeket az élve fogó Larsen csapdákat alkalmazzuk.

Április hónaptól, amikor a pusztai közlekedési viszonyok már nem járnak a terület károsításának veszélyével, egy régebben alkalmazott, de napjainkra elfeledett vadászati módot elevenítettünk fel, nevezetesen a dolmányos varjú hívással történő vadászatának módszerét.

Ezzel a módszerrel a hivatásos vadász szakszemélyzet vadászterületeinken közel kettőszáz példány dolmányos varjú elejtését hajtotta végre.

A vadászterületeinken következetesen több éve folytatott vadászható ragadozó gyérítés eredményeképpen látványosan csökkent a predációból származó fészek- fióka és utódkárosítás.

A mezei nyúl és a fácán, mint indikátor fajok esetében 2023. évben jelentős állomány növekedést tapasztaltunk.

Június hónaptól kezdődően figyelemmel kísértük a vadkárveszélyes mezőgazdasági termelvények állapotát, megelőzve a megmaradt vaddisznó állomány általi károsítást. Ezen túlmenően egy-egy kedvelt növénykultúra vonzáskörzetében lehetőség nyílt az ASP diagnosztikai elejtések megvalósítására is.

Vadászterületeink 2023-ban az ASP besorolás szerint kivétel nélkül fertőzött, azon belül is SZKT besorolásba kerültek.

A vaddisznó létszám az elmúlt 15 év átlagához viszonyítva 10-15%-ra csökkent, amelyből továbbra is a maximális vadászati nyomást alkalmazva megpróbáltuk teljesíteni a számunkra előírt diagnosztikai kilövéseket.

Említésre méltó, hogy a 2019. évi tapasztalatokkal ellentétben már nem, vagy alig találtunk elhullott egyedeket, amelyek ugyancsak az állomány drasztikus csökkenéséről tanúskodnak.

Az ASP-vel kapcsolatos közreműködési kötelezettségünk keretében eleget tettünk a téli időszakban heti egy, míg a nyári időszakban a heti két alkalommal történő ASP hullakeresési kötelezettségünknek és az ezzel kapcsolatos adatszolgáltatási és elszámolási feladatainknak.

A 2020. és 2021. évek ASP kezelésére vonatkozóan az EU Bizottság Egészségügyi és Élelmiszerlánc-biztonsági Főigazgatósága helyszíni auditot tartott Magyarországon. Ennek helyszínéül Hajdú-Bihar Vármegye került kijelölésre, illetve ezen belül a HBVM Kormányhivatal, a 09-901750-108 és 09-902250-108 kódszámú vadászterületünket jelölte meg bemutatandó területekként.

A korábbi ellenőrzések során nyilvánvalóvá vált, hogy irányunkba támasztott ASP előírásokat mintaszerűen teljesítettük, ezért a Hajdú-Bihar Vármegyei Kormányhivatal 2023. évben is bennünket jelölt ki ellenőrzési helyszíneként, mely ellenőrzés ugyancsak hiányosságok megállapítása nélkül zárult.

Vadászterületeinken 2018. évtől jelentős mértékű őzállomány csökkenést tapasztaltunk, melyet a környékbeli vadászatra jogosultak is megerősítettek.

A probléma felderítésére és felszámolására két szomszédos vadászatra jogosulttal kezdeményezést tettünk, amelynek keretében megbeszélést folytattunk a vadászati hatóság, a tájegységi fővadászok és hatósági állatorvosok részvételével.

A kezdeményezés eredményeképpen az OMVK korlátozott mintaszámmal lehetőséget biztosított ismeretlen ok miatt elhullott őzek intézeti vizsgálatára, melyhez mintákat szolgáltatottunk.

A drasztikusan lecsökkent őzállományunk további védelme érdekében az őzhasznosítást „0” szinten terveztük az éves vadgazdálkodási terveinkben.

Mindhárom vadászterületünk esetében elmondható, hogy az aranysakál állománya exponenciálisan növekszik. Vadászati stratégiája révén, azaz hogy családi kötelékben vadászik, a rókánál eredményesebb ragadozóvá teszi. Ennek következtében a sakál által elfoglalt területekről sok esetben abszolút eltűnik az őz és a mezei nyúl, de a vadászható zsákmányállatok mellett a védett természeti értékek is fokozottan veszélyeztetettek.

Álláspontunk szerint az aranysakál eredményes állomány csökkentése a jövő vadgazdálkodásának egyik legnagyobb kihívása, függetlenül attól, hogy vadászható apró- vagy nagyvad, illetve védett faj védelme az alapvető cél.

6.5 Halgazdálkodási vízterületek

6.5.1. Természetvédelmi és génmegőrzési szempontból különleges rendeltetésű halgazdálkodási vízterületek

Természetvédelmi és génmegőrzési szempontból különleges rendeltetésű halgazdálkodási vízterület a Miskafoki-holtág (más elnevezés szerint: tiszacsegei Nagyerdei Holt-Tisza), a Hortobágy folyó 76 kilométeres szakasza és a Jánd és Olcsvaapáti külterületen fekvő Fótoskerti-holtág, a Gulács külterületén található Boroszló-kerti – Holt-Tiszára, melyeken a halászati jogot (mint a Magyar Állam önálló halászati jogát) a HNPI gyakorolja. Igazgatóságunk 2023 évben a Tiszadob külterületén elkerülhető Szelepi-morotva (víztérkód: 15-156-1-1), Magdolna ér (víztérkód:09-0090-2-1), Tiszacsege nagymorotva (víztérkód: 09-0091-2-3) és a Sarkad sároséri csatorna (víztérkód: 09.0092-2-2) nevű vizezrekre megkapta a különleges rendeltetésűvé nyilvánításra vonatkozó határozatokat.

Különleges rendeltetésű halgazdálkodási vízterületek:

Megnevezés	Víztérkód	Méret
Miskafoki –holtág	05-028-1-1	20 ha
Hortobágy folyó	09-028-1-1	15,5 ha
Fótoskerti –holt Tisza	15-133-1-4	76 ha
Kunkápolnás mocsár	16-348-2-1	4000 ha
Boroszlókerti Holt-Tisza	15-113-2-1	20 ha
Szelepi –morotva	15-156-1-1	33,53 ha
Magdolna ér	09-0090-2-1	11,06 ha
Sarkad sároséri csatorna	09-0092-2-2	6,06 ha
Tiszacsegei nagymorotva	09-0091-2-3	33,66 ha

A Boroszlókert-Holt-Tisza természetvédelmi oltalom alatt álló terület. A halgazdálkodási jogot a HNPI gyakorolja. Hasznosítási célja az országos védettségi státuszának megfelelően a terület élővilágának megőrzése, élőhelyük megfelelő ökológiai állapotának fenntartása.

Halgazdálkodási tevékenység ezért elsősorban a természetvédelmi kezelés részeként, a természetvédelmi érdekek fenntartása, illetve egy természetvédelmi szempontból kedvezőnek ítélt állapot elérése érdekében végezhető. Ez alapján célunk a területen végbemenő folyamatok figyelemmel kísérése, a vízterre jellemző őshonos halfajok kedvező állományszerkezetének kialakítása. Emellett a holtág modell területként szolgálhat az elméleti és alkalmazott ökológiai kutatásokhoz. Horgászat csak a tűrőképességéhez igazított mértékben megengedhető.

A Miskafoki-holtág a Hortobágy folyó és Fótoskerti holtág nevű vizek különleges rendeltetésű nyilvánítás oka a természetvédelmi érdekek érvényesítése volt. A halgazdálkodási vízterület megközelítésnek korlátozására a horgászat, halászat időben, illetve térben való korlátozása szükséges valamely kimagasló természeti érték megóvásához. A vízteren a haltelepítés végzése korlátozása vagy tilalma szükséges természeti értékek védelme miatt, valamint a halgazdálkodási vízterület természetes állapotú, ökológiai szempontból különösen sérülékeny.

Szelepi morotva, Magdolna ér, Sarkad sároséri csatorna, Tiszacsegei nagymorotva különleges rendeltetésűvé nyilvánítását indokolta, hogy a HNPI működési területén található és a halgazdálkodási vízterületek természetes állapotúak és ökológiai szempontból sérülékenyek.

Kunkápolnás mocsár különleges rendeltetésűvé nyilvánítás oka a terület a HNP részét képezi, azon belül is az egyik legkiterjedtebb mocsárrendszer, melynek mozaikos élőhelyeit védendő a területen minden halgazdálkodási, halászati vagy horgászati tevékenységet szükséges tiltani. A terület kiemelkedő vízi- és partmadár fészkelő-, táplálkozó- és pihenőhely. A terület különleges rendeltetésű halgazdálkodási vízterületté történő nyilvánítással hatékonyan biztosítható a továbbiakban az értékes élőhelyek és fajok állományainak védelme. A mocsár elsősorban, mint élőhely rendelkezik kiemelt jelentőséggel. A horgászati és halászati tevékenység kizárásával biztosítható a víztér és környező területek háborítatlansága.

A Miskafoki-holtág hasznosítását az elmúlt évben a Tiszacsegei Horgász és Természetvédelmi Egyesület végezte.

A Hortobágy folyó 76 kilométeres szakaszán a víztér halászati hasznosításában közreműködik a Nádudvari Sporthorgász Egyesület és a Hortobágyi Horgász Egyesület. A Fótoskerti-holtágon a megszűnt a horgászat. A Boroszlókerti-Holt-Tisza halászati hasznosításában a Tiszavirág Horgászegyesület működünk együtt.

A természetvédelmi halászati vízterületek hasznosítása során az együttműködés valamennyi horgász egyesülettel probléma mentes volt. A horgászati hasznosítás során a szabályok betartását a TVÖ rendszeresen ellenőrzi.

6.5.2 Védett természeti területen található halastavak

A HNP területén található halastavak közül a Hortobágyi Öregtavak és a Kónyai halastavak vagyonkezelésünkben állnak. A Kónyai halastó hasznosítása természetvédelmi célú haszonbérbeadás útján valósul meg. A nemzeti park területén található többi halastó rendszer a Hortobágyi Halgazdaság Zrt. vagyonkezelésében és halászati hasznosításában áll (Polgári-Folyási halastavak, Gelej, Ohat-Gyökérvíz, Csécs, Fényes, Kungyörgy, Malomháza, Balmazújváros-Virágoskút). Szintén a HNPI vagyonkezelésébe tartozik a Borsósi tározó 1/2-ed tulajdoni hányada, melyet a tulajdonostárs Pro Vértes Közalapítvánnyal közösen adunk haszonbérbe az Aranypony Zrt-nek.

A hortobágyi Öregtavak tekintetében a halászati kezelés legfontosabb célkitűzése, hogy a terület státuszából adódó természetvédelmi célokat szolgálja, figyelemmel a terület kiemelt ökoturisztikai jelentőségére is. Az Igazgatóság kidolgozta az Öregtavak természetvédelmi halászati kezelésének hosszú távú koncepcióját, amely jellemző pillérei az extenzív haltermelési rendszer alkalmazása, több éves rotációban történő lehalászás és a terület „ökológiai termelési státuszának” fenntartásával (biogazdálkodás/extenzív gazdálkodás fenntartása).

A 2023 év őszén a XIV (Kondás) tavat halásztuk le. A piaci méretű halakat tópartról, majd a tél folyamán telelő medencékből kerültek értékesítésre.

2023 évben értékesített hal mennyiségek:

	értékesített mennyiség (kg)
ponty:	43048
busa:	32680
harcsa	5433
kárász piaci	1500

2023 évben 390 q kétnyaras 0,80 kg átlag tömegű tenyész pontyot vásároltunk a tavak népesítéséhez.

7. Tájvédelem

7.1. Egyedi tájértékek (településenkénti kimutatás, változások)

2023-ig a HNPI által felmért települések és a felvett egyedi tájértékek száma (3434):

Ssz.	Település	egyedi tájérték (db)	Ssz.	Település	egyedi tájérték (db)	Ssz.	Település	egyedi tájérték (db)
1.	Álmosd	138	41.	Kishódos	47	81.	Szamosújlak	18
2.	Aranyosapáti	1	42.	Kisnamény	19	82.	Szatmárcseke	34
3.	Ártánd	11	43.	Kispalád	38	83.	Szorgalmatos	8
4.	Balmazújváros	124	44.	Kokad	17	84.	Tákos	11
5.	Bedő	48	45.	Konyár	1	85.	Tépe	25
6.	Bregdaróc	39	46.	Kölcse	12	86.	Tetétlen	11
7.	Beregsurány	38	47.	Kömörő	1	87.	Tiszaadony	14
8.	Berekfürdő	9	48.	Körösszakál	41	88.	Tiszabecs	26
9.	Bihardancsháza	7	49.	Kőtelek	16	89.	Tiszacsécse	34
10.	Bihartorda	13	50.	Kuncsorba	13	90.	Tiszacsege	105
11.	Biri	13	51.	Kunhegyes	27	91.	Tiszaderzs	40
12.	Bocskai kert	12	52.	Kunmadaras	29	92.	Tiszadorogma	16

13.	Bojt	11	53.	Lónya	6	93.	Tiszafüred	70
14.	Botpalád	25	54.	Magosliget	39	94.	Tiszaigar	28
15.	Cégenydányád	27	55.	Mánd	25	95.	Tiszakerecseny	7
16.	Csaholc	27	56.	Márokpapi	58	96.	Tiszakóród	15
17.	Csaroda	17	57.	Mátyus	8	97.	Tiszaörs	33
18.	Csataszög	2	58.	Méhtelek	17	98.	Tiszaszalka	12
19.	Darnó	19	59.	Mezőpeterd	11	99.	Tiszavid	8
20.	Debrecen	166	60.	Milota	22	100.	Tisztaberek	22
21.	Ebes	16	61.	Nádudvar	114	101.	Tivadar	14
22.	Egyek	63	62.	Nagyar	14	102.	Told	10
23.	Folyás	9	63.	Nagyhegyes	22	103.	Tomajmonost ora	15
24.	Földes	25	64.	Nagyhódos	15	104.	Túristvándi	26
25.	Fülesd	20	65.	Nagyiván	53	105.	Túrlicse	15
26.	Garbolc	10	66.	Nagykereki	11	106.	Újiráz	12
27.	Gelénes	17	67.	Nagykörű	1	107.	Újlőrincfalva	12
28.	Görbeháza	83	68.	Nagyszekeres	24	108.	Újszentmargita	25
29.	Gulács	38	69.	Nemesborzova	27	109.	Uszka	12
30.	Győröcske	4	70.	Nyíregyháza	86	110.	Vámosatya	40
31.	Gyügye	19	71.	Olcsvapáti	22	111.	Vámosoroszi	31
32.	Hajdúböszörmény	71	72.	Örményes	11	112.	Vekerd	7
33.	Hermánszeg	28	73.	Panyola	20	113.	Záhony	15
34.	Hetefejércse	17	74.	Piricse	29	114.	Zajta	32
35.	Hortobágy	77	75.	Püspökladány	95	115.	Zsarolyán	19
36.	Hunyadfalva	2	76.	Rozsály	23	116.	Zsurk	12
37.	Jánd	39	77.	Sáp	32	117.	Furta	13
38.	Kálmánháza	17	78.	Sáránd	54	118.	Mezősas	9
39.	Karcag	99	79.	Sonkád	29			
40.	Kisar	19	80.	Szamossályi	29			

2023. évben Furtán és Mezősason végeztünk egyedi tájérték felmérést. Furtán 13, míg Mezősason 9 egyedi tájértéket rögzítettünk.

7.2. Fejlesztési koncepciók és egyéb tervek véleményezése, közreműködés az elkészítésben

A 2023-as évben 13 település önkormányzata kereste meg a HNPI-t új településfejlesztési koncepció kapcsán. Ezeknek a kéréseknek eleget téve nyújtottunk iránymutatást a készülő dokumentumokhoz. Továbbá tájékoztatást adtunk, a közigazgatási területeken található védett, vagy természetvédelmi oltalom alatt nem álló területekkel kapcsolatban, és az ezeken a területeken megtalálható védett botanikai és zoológiai értékekről. Ezenfelül még az véleményyeztük az Önkormányzatok Integrált Településfejlesztési Stratégiáját (9) és a készülő hosszú távú környezetvédelmi programját (1). Továbbá véleményezésre került még a Szatmár-Beregi-Natúrpark felülvizsgálatához kapcsolódó dokumentáció is.

Véleményezésre kaptuk meg a Hortobágyi Nemzeti Park - a Pusztaszer világörökségi helyszín kezelési terv kormányrendelet tervezetét még 2018-ban. A jogszabály 2023-ban sem lett még kihirdetve.

7.3. Település- és területrendezési tervek, valamint településképi arculati kézikönyv és településképi rendelet véleményezése, közreműködés az elkészítésben, adatszolgáltatás

2023-ban településrendezési eszközök módosítására irányuló eljárásról vagy jóváhagyásról kaptunk értesítést 677 alkalommal, ezekre 335 esetben tettünk észrevételt, javaslatot vagy megjegyzést. Az észrevételek, javaslatok szinte kivétel nélkül valamely természetvédelmi szempontból fontos tény pótlására (védett területek, övezeti besorolások), vagy ezek meglétéből fakadó új szempontok, szabályzók figyelembe vételére irányultak. A településrendezési eszközök, területrendezési tervek véleményezése során az visszamutatásként általában megküldték a véleményezésben részt vevő szereplők álláspontját, véleményét, javaslatát. Ezenfelül a beérkező települési, önkormányzati, hatósági és minden egyéb megkeresés, amely településrendezéssel vagy adatszolgáltatással kapcsolatos volt, megválaszoltuk. Továbbá 19 Településképi-védelmi rendelet (TKR) lett véleményezve.

7.4. Tájképvédelmi övezetek módosítása

A 2023-as évben nem történt pontosítás, módosítás a tájképvédelmi területek övezeténél.

7.5. Tájvédelmi jelentőségű beavatkozások

A tájvédelmi feladatok mellett a HNPI minden szakmai tevékenységében érvényesíti a táj védelmének irányelveit, így például a kezelési tervek írása és megvalósítása során, a hatósági eljárásokban való részvétel során, a világörökségi cím menedzseléséhez kapcsolódó feladatok kapcsán, és külön figyelemmel a pályázati tevékenység tervezésénél és végrehajtásánál. Az alábbi táblázatban felsoroljuk a kiemelt tájvédelmi jelentőséggel bíró tevékenységi köröket, pályázatokat (fenntartási időszakban is).

KEHOP-4.1.0-15-2016-00034 <i>Élőhely-rehabilitáció a tiszakürti Kis-Tiszán, valamint a beregi és Nyírségi lápok vízpótlása</i>	Vizes élőhelyek táji értékeinek fejlesztése
KEHOP-4.1.0-15-2016-00018	Vizes élőhelyek táji értékeinek fejlesztése

<i>A Hortobágy és Nagykunság természetvédelmi tájegységek vizes élőhelyeinek természetvédelmi célú helyreállítása</i>	
KEHOP-4.1.0-15-2016-00037 <i>Pusztai tölgyesek és puhafaligetek természetvédelmi rekonstrukciója a Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság működési területén</i>	Az erdei és erdőszteppi tájkép megőrzése, fejlesztése
GINOP-7.1.9-17-2018-00024 <i>Hortobágy - Világörökségünk a Pusztá</i>	A kiemelkedő egyetemes érték, a Pusztá tájképi értékeinek megőrzése, fejlesztése
LIFE11 NAT/HU/000924 <i>Large scale grazing management of steppe lakes in the Hortobágy</i> <i>Legelőtavak élőhelykezelése a Hortobágyon</i>	A Hortobágy táji értékeinek védelme a hagyományos gazdálkodás fejlesztésével, vizes élőhelyekre kidolgozott akciókkal, tájidegen erdők és fásorok felszámolása. (fenntartási időszak)

Az infrastrukturális fejlesztéseknél fontos megjegyezni a már megépült (M35), még folyamatban lévő (M4), illetve tervezett (M34, M47, M49, M4,) gyorsforgalmi utak, városokat elkerülő utak (például 4-es főút négycsívosítása, Nyíregyháza, Debrecen, Berettyóújfalu) engedélyeztetési eljárásait, melyekben részt vettünk, természetvédelmi valamint tájképvédelmi érdekek érvényre juttatásával.

Várhatóan további jelentős hatással bírnak: Debrecen Déli Gazdasági övezet fejlesztése, Hajdúnánás MotoGP pálya, Derecske Ipari park, Nyíregyháza Sirály-rét, Nyíregyháza Déli Ipari Park.

Változatlanul tájképvédelmi problémaforrások a Tájképvédelmi területen és azon kívül is a nagy mennyiségben és méretben megjelenő tervezett napelemparkok, melyek tájkép alakító hatásán túl az élővilágra és a környezetre gyakorolt hatásait nem ismerjük eléggé, mert nem található releváns, független hazai vagy nemzetközi szakirodalom a témában. Az engedélyezési eljárásba jellemzően továbbra is már viszonylag későn kerül bevonásra a természetvédelmi ágazat. Jelenlegi információink szerint 2030-ig mintegy 6000 MW-nyi termeléshez szükséges napelem-parkot terveznek országszerte, melyek természetvédelmi szempontból elfogadható elhelyezése a jövőben komoly problémaként fog megjelenni a természetvédelmi kezelőnél. Fejleményként megemlíthető, hogy az első tavalyi beruházások monitoring tervei kapcsán az Igazgatóság be lett vonva a véleményezésükbe és a jelzett javaslatok részünkről túlnyomó többségében előírásra is kerültek. Az első éves beérkező adatokról megállapítható, hogy nagyon sok taxonra vonatkoznak, a teljes értékű elemzésükhöz még a további évek adatsorai is szükségesek, mivel jelenleg ezek vagy a beruházás előtti állapotokra vonatkoznak, vagy a telepítés éveire, az üzemelésből adódó további hatások értékeléséhez sok évnnyi adatra lesz szüksége. Várhatóan az esetlegesen kimutatható negatív hatások is csak a következő évek telepítéseinél fognak tanulsággal szolgálni, a meglévő napelemparkok esetében pedig csak az üzemelést nem befolyásoló intézkedéseket lehet megtenni.

Megjegyzendő a tájban évtizedekre megjelenő mesterséges, zavaró elemek, az öntözőrendszerek fejlesztései. Ezek közül a legnagyobb problémát a lineár és/vagy center-pivot rendszerű berendezések jelentik, melyek vitathatatlanul egy modernebb, kontrolláltabb, víztakarékosabb felhasználást tesznek lehetővé, de felépítésük után az üzemelésen kívüli időszakokban is a helyszínen maradványok befolyásolják a tájképet, esetleg veszélyt jelenthetnek (főképpen korlátozott látási viszonyok között) a vonuló madarak számára, mivel hasonlóak a szabadvezetékekhez az ütközések esetén. 2023-ban, a tavalyi

évhez hasonlóan az újabb megnyíló pályázati források miatt egyre növekvő igény jelenik meg a gazdálkodók részéről, mely várhatóan a következő években is jelen lesz.

Egyelőre a HNPI területén információink szerint nem formálódott igény, nem vagyunk kiemelt helyszín, de megjegyzendő a széleróművek jövőbeni várható megjelenése akár.

Az erdősítések pályázati támogatásából származó érdeklődéshullám 2021-hez képest jelentősen alábbhagyott, töredékére mérséklődött. Komoly bírálási szempontokat kellett alkalmaznunk, mivel igen sok esetben gyepterületeket adtak meg az ügyfelek, mint erdősítendő területek. Ez sok esetben egyértelmű elutasítást jelentett, azonban egyes területeken egy másodlagos gyep erdősítése, magával a fás élőhely megjelenésével, a szegélyhatás növekedésével, illetve a gyepet fenyegető/elfoglaló inváziós növényfajok elleni hatásával természetvédelmi hozadékot jelenthetett. Az egyes területeknél az elfogadott Natura 2000 fenntartási tervek kezelési egységeinek leírásait alapul tudtuk venni, mivel az erdősítés lehetősége ezekben a dokumentumokban is megjelent több évvel a pályázati lehetőség előtt. A Natura 2000 hálózatba tartozó állandó gyepterületek esetén, követve az iránymutatást, nem járulunk hozzá a feltörésükhöz.

Jelentősebb tájvédelmi és természetvédelmi beavatkozásokhoz sorolható az adótoronyok engedélyeztetései és a több tíz méteres silótoronyok kapcsán indult eljárások.

A szénhidrogén kitermelések, kutatófúrások és termelésbe állítások miatt egyre növekvő problémahalmaz a fúrótoronyok megjelenése, a beruházók térbeli és időbeli korlátozó körülményekre vonatkozó hozzáállása (sok esetben nem tudják azokat betartani), melyek olyan mértékűt értek el 2023-ra, hogy már tájképi hatásokkal is számolni lehet. 2024-ben ez várhatóan a jogszabályi környezet természetvédelmi szempontból kedvezőtlen megváltozásával fokozódhat.

Továbbá 2023-ban is egyre nagyobb probléma volt az OÖKH területi lehatárolásnak a módosítása, megváltoztatása és/vagy kivonása, mint igény (bár módosulás nem történt 2023-ban) a települési térségek mentén, melyről a 3.3 B) fejezetben is említést tettünk.

8. Projektek (természetvédelmi, informatikai, turisztikai stb. projektek célja, előrehaladása, eredményei, ld. mellékelt táblázat)

A HNPI 2023-ban összesen 7 projektet kezelt - KEHOP, GINOP, MAHOP, LIFE pályázati konstrukciók keretein belül:

- 2 projektben „önálló” kedvezményezett projekt menedzsmentjét látta el
- 5 projektben pedig konzorciumi partnerként vett részt.

A 2023. évben kezelt projektek főbb eredményeit, előrehaladásait az alábbi táblázat tartalmazza:

Szerződésszám	Projekt címe	Típus	2023-ban elért eredmények vagy problémák
KEHOP-4.1.0-15-2021-00098	Nyírségi és bihari vizes élőhelyek rehabilitációs programja (projekt-előkészítés)	természetvédelmi	A projekt fizikai zárása 2023. december 15-én megvalósult. A projekt-előkészítés keretében a közbeszerzési tanácsadó által lebonyolított közbeszerzési eljárásokat követően 3 beruházási elemén belül 22 célterületre vonatkozóan 3 db Előzetes Vizsgálati Dokumentáció (EVD) készült, valamint elkészítésre került a teljes projektet érintő előzetes régészeti dokumentáció (ERD), s

			<p>valamennyi célterületre vonatkozó engedélyezési és kivitelezési tervdokumentáció. A tervek hatósági engedélyezési eljárása során 1 célterület kivételével (tekintve, hogy nem vízjogi létesítési engedély köteles tevékenységet kívánunk megvalósítani) valamennyi célterület esetében kiadták a vízjogi létesítési engedélyeket.</p> <p>A projektben tervezett beruházások megvalósítására vonatkozóan a közbeszerzési anyag is elkészült, és a KFF ellenőrzését követően támogató tartalmú tanúsítványt kapott.</p>
GINOP-7.1.9-17-2018-00024	Hortobágy - Világörökségünk a Pusztán	turisztika	<p>A projekt fizikai zárása 2023. december 15-én megvalósult. A fejlesztéssel a Pásztormúzeum – az egykori Szekérállás – épületének műemléki helyreállítása mellett, kiállításának négy évszakossá tételével teljesen megújult, s a desztináció központi fő attrakciójává alakult.</p> <p>A Látogatóközpont kiállításainak megújítására, a nemzeti parki bázis épületben a világörökségi értékek bemutatását legteljesebben lehetővé tevő „tartalomjegyzéknek” a létrehozására, új kávézó kialakítására, az épületnek és környezetének a megújuló településközpontba történő bekapcsolására is sor került. Teljesen megújult a Látogatóközpont épülete és környezete, udvarán egy egyedi tematikus játszótérrel.</p> <p>A régi Körszín helyén egy új létesítmény, a világörökségi helyhez méltó információs pavilon valósult meg, benne ajándékbolttal és jegypénztárral.</p> <p>A fejlesztések további fontos eleme a közös arculat kialakítása, az egyes helyszínek közötti közlekedést is segítő környezetbarát szállítóeszközök beszerzése, az egységes információs és tájékoztató rendszer kialakítása szintén megvalósult.</p>
LIFE15 NAT/HU/000902	A parlagi sas védelme a Pannon-régióban az ember okozta pusztulás csökkentésével	természetvédelmi, fajvédelmi	<p>A projekt fizikai befejezésének dátuma 2023. január 31. volt, a záró kifizetési kérelem és záró szakmai beszámoló benyújtása határidőn belül megtörtént konzorciumi szinten. 2023. évben több alkalommal kaptunk hiánypótlást, tisztázó kérdést, ezek mindegyike megválaszolásra kerül. 2023-ban nem történt meg a projekt záró beszámolójának EU által történő elfogadása, ez előreláthatólag 2024-ben várható a fennmaradó EU támogatási részlet („balance payment”) kifizetésével együtt.</p>
LIFE17 IPE/HU/000018	Pannon legelők és kapcsolódó	természetvédelmi	<p>Az élőhelykezelési munkákhoz szükséges engedélyek korábbi évben beszerzésre</p>

	<p>élőhelyek a PAF stratégia intézkedéseinek implementálásával történő hosszútávú megőrzése</p>		<p>kerültek. A cserjeirtásra és inváziós irtásra vonatkozó beszerzési eljárást 2023-ban is lefolytattuk, a megbízott vállalkozó a szukcesszió megfűkezését (cserjeirtással, szárazúzással) 13 ha kiterjedésű területen, az inváziós fajok irtását 27 ha kiterjedésű területen elvégezte. A Kaszonyi –hegyen és a Dédai erdőben további kiegészítő élőhelykezelési feladatokat végeztünk mely feladatokkal kapcsolatos szerződés megkötésére 2023. 12. 22-én került sor. A tevékenység körében vadvédelmi kerítés építésére, valamint őshonos cserjesávok kialakítására került sor a projekterületen.</p> <p>2023-ban szerződéskötésre került sor a Horizont Természetvédelmi és tudományos Egyesülettel a Kaszonyi-hegy – Dédai-erdő, Tarpa-Tákos, Kömörő-Fülesd és Daru-rét Natura 2000 projekterületeken botanikai és zoológiai vizsgálatok elvégzésére. A Daru-réten és Tarpa-Tákoson a faunisztikai gyűjtés megvalósult, az első jelentési kötelezettségét az Egyesület 2023 év végén teljesítette. A monitoring kutatás 2024 évben folytatódik.</p> <p>Eszközbeszerzési kötelezettség során 2023-ban beszerzésre került egy mobil villanypásztor, mely a gyepterületen történő időszakos legeltetést segíti.</p> <p>Kommunikációs akciók közül kiemelendő, hogy kiadásra került a hiánypótló 2023-as évi Gyepgazda naptár és kisokos 1500 példányban, valamint előkészítésre került a 2024 éves kisokos is. A gyepvédelmi tanácsadók munkáját, a gyepkezelési feladatokat és a természetvédelmi értékeket is bemutató kiadványt a projekterületen és annak környezetében gazdálkodók részére ingyenesen biztosítottuk.</p> <p>A 2 fő Natura 2000 koordinátor (Gyepvédelmi Tanácsadó) munkája 2023-ban folyamatos volt.</p>
<p>LIFE19 NAT/LT/000898</p>	<p>Éghajlati változásokhoz alkalmazkodó élőhelyek hálózatának kialakítása a kis lilik európai állománya számára</p>	<p>természetvédelmi, fajvédelmi</p>	<p>Az előkészítési tevékenységek közül a közbeszerzési eljárások lefolytatása volt a 2023. év egyik fontos feladata. Gépjármű beszerzésre vonatkozóan két sikeres eljárást bonyolítottunk le: 2023. júliusában és 2024. februárban jelentek meg az eredményről szóló tájékoztatók. Az egyik gépjárművet 2023. augusztusában vettük át, a másik jelenleg is folyamatban van.</p> <p>Az élőhelyrekonstrukciós beavatkozásokra vonatkozóan szintén sikeres közbeszerzési eljárást bonyolítottunk le, 2023. decemberében került aláírásra a vállalkozási szerződés, teljesítési határidő 12 hónap.</p>

			<p>Az élőhelyrekonstrukciós beavatkozásokat megelőzően a szükséges infrastrukturális háttér megteremtésére 1 db mobil villanypásztor rendszer (legeltetésre szolgáló infrastruktúra) került beszerzésre, mely alkalmas 10 hektár gyepterület bekerítésére, így az irányított legeltetés biztosítására.</p> <p>A felülvizsgálandó fajvédelmi terv hazai szakértők által is véleményezett anyagával kapcsolatban konzultáltunk az Agrárminisztériummal, elkészült a közel véglegesnek tekinthető munkaanyag.</p> <p>2023. novemberében kihelyezésre került a projektről szóló tájékoztató tábla a 4 db projekthelyszínen.</p> <p>A környezeti nevelési akció keretében az elkészült a mobil kiállítási anyaggal, valamint az oktatási segédanyagokkal a környezeti nevelő által szervezett tematikus kitelepülések folyamatosak, 2023-ban összesen 16 helyre jutottunk el, összesen mintegy 1500 gyermek kapott betekintést a projektbe.</p> <p>2023. áprilisában a külső monitorozásért felelős szerv, a CINEA helyszíni ellenőrzést tartott, a helyszínt Igazgatóságunk biztosította. A kétnapos program keretében a pénzügyi, valamint a szakmai előrehaladásról is beszámolt a nemzetközi konzorcium, a terepi látogatás alkalmával pedig megtekintettük a projekthelyszíneket.</p> <p>A faj és a projekthelyszínek monitorozása folyamatos.</p>
<p>101074704 LIFE21-NAT- HU-LIFE SakerRoads</p>	<p>Recovering the Saker Falcon population of the North-Hungarian Plain (A kerecsensólyom védelme az Észak-alföldi régióban)</p>	<p>természet- védelmi</p>	<p>A projekt 2022. szeptember 1-én indult, melyben a HNPI a BNPI és a MAVIR Zrt. mellett partnerként vesz részt a MME konzorciumvezetésével.</p> <p>A projekt legfőbb célja, hogy a mortalitási okok feltérképezésével, élőhelyek kezelésével, táplálékkínálat növelésével a projektben szereplő SPA-k tekintetében (Jászság SPA, Heves SPA) 20%-os populációnövekedést érjen el a kerecsensólyom esetében.</p> <p>A HNPI részéről a betervezett tevékenységek megvalósítása a 2023-as évben kezdődött, melynek keretében a kerecsensólymok monitorozása céljából terepi vizsgálatokhoz szükséges monitoring eszközök (gépjármű, drónok, spektívek és tartozékaik, távcső), valamint 45 db fára kihelyezhető, kerecsensólyom fészekláda beszerzése valósult meg. Megtörténtek a kerecsensólyom revírek, fészkelések visszaellenőrzései is a projektben meghatározott protokoll szerint. Networking alkalmával részt vettünk Kazahsztánban a III. International Scientific and Practical</p>

			Conference on "Eagles of the Palearctic: Study and Conservation" nemzetközi konferencián, mely keretében zajlott a Nemzetközi kerecsensólyom védelmi összejevetel is.
MAHOP-5.3.4-2023-2023-00129	A Hortobágy- halastavi tógazdasági haltermelésének támogatása	HNPI kompenzációs támogatás	<p>A Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság a MAHOP-5.3.4-2023 - „Krizishelyzetre szóló támogatás” című felhívás keretében „A Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság Hortobágy-halastavi tógazdasági haltermelésének támogatása” című MAHOP-5.3.4-2023-2023-00129 azonosítószámú projektet valósított meg.</p> <p>Az elnyert 119 307 804 Ft értékű, 100% támogatási intenzitású forrás nagyban hozzájárult a Hortobágy-halastavak halgazdálkodásának gazdaságos működtetéséhez.</p> <p>2022. évben az üzemelt tóterület nagysága 1178,5 ha volt, a félintenzíven kezelt tavakban takarmányozás is történik, az éves takarmány felhasználás 200-300 tonna közötti. A támogatásból lehetségessé vált a tavak megfelelő mértékű takarmányozásához szükséges abrak takarmányok beszerzése, amely növelte a termelési hozamokat. Igazgatóságunk kompenzálni tudta a korábbi években megnövekedett takarmány- és energiahordozók árából fakadó bevétel kiesést.</p> <p>A projekt támogatási kérelmét 2023. augusztus 17-én nyújtottuk be az Irányító Hatóság felé. A beküldött pályázati anyag elfogadását követően az Agrárminisztérium Vidékfejlesztési Programok Végrehajtásáért Felelős Helyettes Államtitkárság Irányító Hatósági Főosztálya 2023. október 30-án kelt Támogatói Okiratában támogatásra alkalmasnak minősítette a projektet. A projekt fizikai befejezésének napja 2023. október 31. A záró kifizetési igénylés és záró beszámoló benyújtása 2023. október 31-én megtörtént, 2023. november 8-án elfogadásra került az Irányító Hatóság által, a támogatási összeg 2023. november 10-én átutalásra került Igazgatóságunk részére. A projekt záró helyszíni ellenőrzését a Magyar Államkincstár bonyolította le 2024. február 20-án, intézkedési tervet nem állapítottak meg, a projekt sikeresen lezárult.</p>

A HNPI 2023. évben az alábbi pályázatok benyújtásában vett részt:

Pályázati konstrukció	Benyújtott projekt azonosító száma	Benyújtott projekt címe	HNPI szerepe	Konzorcium vezető	Státusz
LIFE-2023-SAP-NAT	LIFE23-NAT-HU-PANNONWETLANDLIFE (101147479)	Complex management solutions to preserve the sodic wetland habitat network along the Tisza River (Komplex élőhelykezelések a Tisza menti szikes vízes élőhely-hálózatának megőrzésére)	konzorciumi partner	MME	2024.02.21 Tartaléklistára helyezve
LIFE-2023-SAP-NAT-NATURE	LIFE23-NAT-HU-CitellusLIFE (101146741)	Ensuring the survival of a viable European Ground Squirrel population in the Pannonian region (Életképes ürgeállomány fennmaradásának biztosítása a Pannon régióban)	konzorciumi partner	Herman Ottó Intézet Nonprofit Kft.	2024.02.21. Nem nyert
Interreg VI-A Romania-Hungary	ROHU00083 (Acronym: TURRIVER 2023)	Joint conservation management and public awareness of the natural values of protected areas along the Romanian and Hungarian course of the Tur River (A Túr folyó mentén fekvő romániai és magyarországi védett területek közös természetvédelmi kezelése és bemutató infrastruktúra-	vezető, lead partner	HNPI	Értékelés függőben, becsült határideje: 2024.03.31.

Pályázati konstrukció	Benyújtott projekt azonosító száma	Benyújtott projekt címe	HNPI szerepe	Konzorcium vezető	Státusz
		jának fejlesztése)			
Interreg VI-A Romania-Hungary	ROHU00122 (Acronym: ECOSERVE)	Strategies for enhancing aquatic biodiversity and habitats conservation in Romania and Hungary (Vizes élőhelyek védelmét biológiai változatosságuk javítását célzó román-magyar együttműködés kidolgozása)	konzorciumi partner	Centre for Protected Areas and Sustainable Development Bihor (CAPDD)	Értékelés függőben, becsült határideje: 2024.03.31.
Interreg VI-A Romania-Hungary	ROHU00188 (Acronym: Agrobiodiversity)	Common development of methods for the study and assessment of agrobiodiversity in border regions (Az agrobiodiverzitás vizsgálatára és értékelésére szolgáló módszerek közös fejlesztése a határ menti régiókban)	konzorciumi partner	Debreceni Egyetem	Értékelés függőben, becsült határideje: 2024.03.31.

HNPI-t érintő pályázati ellenőrzések összesítése 2023. évben:

- Irányító Hatóság (ITM, PM, ME) által végzett ellenőrzésre KEHOP/GINOP projektekhez kapcsolódóan 2 alkalommal került sor, mindegyike közbenső helyszíni ellenőrzés volt.
- LIFE projektek esetében 3 EU-s ellenőrzés volt (NEEMO, CINEA).

Az 5 ellenőrzés főbb adatait az alábbi táblázat tartalmazza:

Ellenőrzés időpontja	Projekt azonosítója	Az ellenőrzés tárgya (címe)	Ellenőrzés típusa	A külső ellenőrzést végző megnevezése	Intézkedést igénylő megállapítás
2023. február 8.	GINOP-7.1.9-17-2018-00024	GINOP-7.1.9-17-2018-00024 Hortobágy - Világörökségünk a Puszta	közbenső helyszíni	Miniszterelnökség Gazdaságfejlesztési Programok Végrehajtásáért Felelős Helyettes Államtitkárság	-
2023. február 24. 2023. március 1.	LIFE21 NAT/HU/004704 - LIFE SakerRoads	1st monitoring visit to LIFE21 NAT/HU/004704 - LIFE SakerRoads Recovering the Saker Falcon population of the North-Hungarian Plain	Konzorcium szintű éves előrehaladás ellenőrzése	EUROPEAN CLIMATE, INFRASTRUCTURE AND ENVIRONMENT EXECUTIVE AGENCY (CINEA)	-
2023. április 4-5.	LIFE19 NAT/LT/000898 - LIFE LWfG CLIMATE	3rd monitoring visit to LIFE19 NAT/LT/000898 - LIFE LWfG CLIMATE Providing a climate resilient network of critical sites for the Lesser White-fronted Goose in Europe	Konzorcium szintű éves előrehaladás ellenőrzése	EUROPEAN CLIMATE, INFRASTRUCTURE AND ENVIRONMENT EXECUTIVE AGENCY (CINEA)	CINEA részéről megfogalmazott, konzorcium szintű javaslat. HNPI-re vonatkozó intézkedés: Környezeti nevelési akció keretében beszerzett játéksomag, valamint az utánfutó logókkal történő ellátása az elszámolhatóság érdekében. Teljesítési határidő: 2023. november 30. A projekt felhő alapú tárhelyére a feladat

Ellenőrzés időpontja	Projekt azonosítója	Az ellenőrzés tárgya (címe)	Ellenőrzés típusa	A külső ellenőrzést végző megnevezése	Intézkedést igénylő megállapítás
					elvégzését igazoló dokumentáció feltöltésre került 2023. október 5-én.
2023. április 21.	LIFE17 IPE/HU/00018 LIFE-IP GRASSLAND-HU	6th external monitoring visit to LIFE17 IPE/HU/000018 LIFE-IP GRASSLAND-HU Long term conservation of Pannonian grasslands and related habitats through the implementation of PAF strategic measures	Konzorcium szintű éves előrehaladás ellenőrzése	EUROPEAN COMMISSION NEEMO EEIG	-
2023. június 1.	KEHOP-4.1.0-15-2021-00098	Nyírségi és bihari vizes élőhelyek rehabilitációs programja (projekt-előkészítés)	közbenső helyszíni	Miniszterelnökség Közlekedési, Környezeti és Energiahatékonysági Fejlesztési Programok Végrehajtásáért Felelős Helyettes Államtitkárság Környezeti és Energiahatékonysági Operatív Programok Irányító Hatósága	-

A 2023. évben kezelt 7 projekt főbb adatait (időtartam, forrás, célok, célterület, költségvetési adatokat) részletesen a beszámoló mellékletét képező projekt-táblázat tartalmazza.

9. Jogi és ügyiratforgalommal kapcsolatos tevékenység

9.1. Ügyiratforgalom

A HNPI, mint a Nemzeti Hírközlési és Informatikai Tanácsról, valamint a Digitális Kormányzati Ügynökség Zártkörűen Működő Részvénytársaság és a kormányzati informatikai beszerzések központosított közbeszerzési rendszeréről szóló 301/2018. (XII.

27.) Korm. rendelet 1. § (2) bekezdés b) pontja szerinti költségvetési szerv, az Egységes központi elektronikus irat- és dokumentumkezelési rendszer (a továbbiakban: EKEIDR, Poszeidon) állami licenszének használatára kötelezett intézmény. Ennek megfelelően gondoskodtunk az új szoftver bevezetéséről. 2023 első negyedévében ügyiratainkat még a Kontroller 2 irat- és dokumentumkezelő rendszerrel kezeltük. Ebben az időszakban megtörtént a Poszeidon irat-és dokumentumkezelési rendszer teszt felületének szerver oldali telepítése, mely gyakorlási lehetőséget biztosított a kollégák számára. Az éles indulás napja 2023. április 1. Ezt követően az ügyvitel teljes folyamata kizárólag a Poszeidon programban zajlott. A Kontroller adatbázis és a csatolmányok migrációja az év első felében teljes körűen megtörtént. A Poszeidon bevezetésével átálltunk az elektronikus ügyintézésre. Minden iratot elektronikus aláírással kiadmányoztunk, illetve a szerződések jelentős része elektronikus aláírással és pénzügyi ellenjegyzéssel készült. A bejövő és kimenő iratok iktatását közvetlenül az ügyintézők végzik. Az e-mailen érkezett iratokat Outlook beépülő modul használatával lehetséges automatikusan érkeztetni Microsoft Outlook levelező kliensből. Az outlookból az elektronikus dokumentumkezelő rendszerbe érkeztetett e-mailt csak Outlookkal lehet megnyitni ezért bevezettük az Outlook levelező klienst, és a Thunderbird levelező formátumról átálltunk ennek használatára. Az ügyiratokat továbbra is három iktatókönyvvel (ügyviteli, személyügyi és birtokügyi) kezeljük. Ügyintézői, adminisztrátori, betekintő, postázó, vezető és kiadmányozó szerepköröket rögzítettünk a rendszerben. Módosult a bejövő és a kimenő ügyviteli folyamat, a szerződéskötés módja. Az iratkezelő szoftver bevezetése nem volt zökkenőmentes, használata jelenleg is megnehezíti az adminisztrációs munkavégzést. Alkalmazása során a különféle problémák folyamatosak. Támogatásért fordulhatunk kijelölt kapcsolattartókhoz, valamint a hibákat egy ügyfelportal.sdadms.hu oldalon tudjuk rögzíteni.

2023-ban az előző évihez közel azonos számú megkeresés érkezett. A 2023. évben a beérkezett küldemények száma 18.558 db melyből papír alapon beérkezett küldemények száma 7.687 db, és elektronikus úton 10.752 db (megközelítően 2000 darabbal több, mint 2022-ben) személyes átadás útján: 119 db. Elektronikus úton 3.982 db, postai úton 2.032 db, összesen 6.017 db volt a kimenő küldemények száma.

2023-ban 8.280 főszámot, és 29.870 alszámot rögzítettünk, mely iratforgalom nagyságrendekkel magasabb a megelőző év adatainál. A bejövő ügyiratok száma: 18.558 db, a kimenő 6.014 db. Belső iktatás 6.829 db (tértivevények, postalap, hitelesítés, visszaigazolások) ügyirat esetében történt. Ezen felül keletkezett 1.534 db érkeztetett, de nem iktatandó beérkezett ügyirat, melyek jórészt sajtószemlééről szóló tájékoztatások, a hivatali kapu letöltés igazolásai, meghívók, stb. Az ügyiratforgalmunkat iktatókönyv szerinti megbontásban az alábbi táblázat szemlélteti:

	Iktatókönyv típusa	bejövő irat (db)	kimenő irat (db)	belső iktatás (db)	Összesen:
1.	Ügyviteli iktatókönyv	18.071	5.752	5.930	29.753
2.	Személyzeti iktatókönyv	132	78	798	1.008
3.	Haszonbérleti szerződések	355	187	101	643
	Összesen:	18.558	6.017	6.829	31.404

A szerződések és megrendelők iktatását az integrált ügyviteli programban (EOS) végeztük. 2023-ban 530 db szerződést rögzítettünk, 58 darabbal kevesebbet, mint 2022-ben. A szerződések típusait tekintve különösen vállalkozási, megbízási, termékértékesítési, kártalanítási, adásvételi szerződések, illetve egyedi megrendelések.

Az ügyiratforgalom osztályonkénti megoszlását az alábbi táblázat szemlélteti:

Szervezeti egység megnevezése	ügyiratforgalom lebonyolításában részt vevők száma (fő)	Ügyiratforgalom darabszám (db)
Jogi, Igazgatási és Birtokügyi Osztály	16	16.560
Természetmegőrzési Osztály	15	8.562
Pályázatkezelési Osztály	4	1.140
Területkezelési Osztály	13	3.749
Pénzügyi, Számviteli és Üzemeltetési Osztály	5	591
Ökoturisztikai és Környezeti Nevelési Osztály	19	802
Mindösszesen:		31.404

2023. évi irattározási tevékenységek

A 2023-as évben nyerte el az irattár a végleges formáját, abban az értelemben, hogy az ügyiratok visszamenőlegesen 5 évig a székház földszinten található központi irattárba lettek elhelyezve, külön évenkénti és azon belül iktatószám szerinti sorrendbe rendezve.

Végleges irattárban helyeztük a 2017. évi iratokat. Abban az évben összesen 5810 főszámmal rendelkező ügyiratdarab keletkezett, melyen belül 22100 darab alszámos irat lelhető fel.

Selejtezés 2023 évben nem történt.

Az év során keletkezett iratok melyeket már lezártunk, szintén bekerültek az irattári rendszerbe.

Az irattározási tevékenység esetében is a Poszeidon irat és dokumentumkezelő rendszert használjuk 2023. áprilisától.

9.1.1. Szakvéleményadás/adatközlés/jogsegély a hatóságok számára (természetvédelmi-, környezetvédelmi-, erdészeti-, földügyi hatóság, önkormányzat, MVH stb. bontásban)

2023-ban hatósági szervek felől összesen 3.736 megkeresést rögzítettünk iktatórendszerünkben. A korábbi évekhez hasonlóan továbbra is erdészeti, földügyi, vízügyi, környezetvédelmi és természetvédelmi, vadászati, egyéb engedélyezési eljárásokban, különösen védett állat- és növényfajok egyedeit, Natura 2000 területeket érintő ügyekben keresték meg a HNPI-t az eljáró illetékes kormányhivatalok vélemény (adat, információ) adása érdekében.

Az elmúlt év adataihoz képest két területen is jelentkezett kimagaslóan nagyszámú megkeresés. A Nemzeti Élelmiszerlánc-biztonsági Hivatallal történt levelezés megemelkedett számát eredményezte, hogy a 3 saját vadászterületünk az afrikai sertéspestis terjedése szempontjából különböző kockázati besorolású, melyekhez eltérő adatszolgáltatási kötelezettség társul. A járványügyi adatszolgáltatás szigorodása adminisztrációs többletfeladatot is jelentett ebben az évben. A másik terület az ingatlanügyi hatósági ügyintézés, mely mennyisége a 2022-es évhez képest megháromszorozódott. Ennek oka,

hogy megkezdődtek a 2023-ban és 2024-ben megkötendő haszonbérleti szerződések előkészítési munkái. Azon haszonbérlettel érintett ingatlanok vonatkozásában, melyek természetbeni és ingatlan-nyilvántartásbeli állapota között eltérés mutatkozott, földminősítési vagy újrahasznosítási eljárást kezdeményeztünk az illetékes földügyi hatóságnál az ellentmondások feloldása érdekében.

Természetvédelmi kezelői mivoltunkból adódóan a társ-ágazatok hatósági feladat-ellátásához 2023. évben is nyújtottunk segítséget. A főbb ügytípusok nagyságrendjét az alábbi táblázat 2. része szemlélteti azzal a kitételrel, hogy erdészeti hatósági ügyekben Szabolcs-Szatmár-Bereg Vármegye és Jász-Nagykun-Szolnok Vármegye a Hajdú-Bihar Vármegyei Kormányhivatal Agrárügyi Főosztály illetékességi területéhez tartozik. Kiemelkedően magas a természetvédelmi hatóságok részére adott szakvélemények, adatközlések száma, 2023-ban 2.522 megkeresést regisztráltunk.

Ügy típusa	Ügyiratforgalom (ügvyiteli alszám - db)
Megkeresés (főként hatóságok, rendőrkapitányságok, kormányhivatalok, önkormányzatok)	7.472
Birtokügyi feladatok/elővásárlási jog gyakorlása/haszonbérlettel kapcsolatos ügyek	7.254
Mínisztériumi (AM) megkeresések és válaszok	260
Pályázatokkal kapcsolatos ügyek	1.140
Településrendezési tervekkel kapcsolatos ügyek	765
Engedélyköteles tevékenységekkel kapcsolatos hatósági megkeresések, értesítések	1.880

Hatóságok felé intézett szakvélemény adás és adatközlés (db)	
Szakvéleményadás/adatközlés hatóságok	
<i>Természetvédelmi hatóság összesen:</i>	2.522
Hajdú-Bihar Vármegye	1.186
Szabolcs-Szatmár-Bereg Vármegye	925
Jász-Nagykun-Szolnok Vármegye	371
Bács-Kiskun Vármegye	19
Heves Vármegye	12
Borsod-Abaúj-Zemplén Vármegye	19
<i>Erdészeti hatóság összesen:</i>	97
Hajdú-Bihar Vármegye	88

Szabolcs-Szatmár-Bereg Vármegye	
Jász-Nagykun-Szolnok Vármegye	
Bács-Kiskun Vármegye	1
Heves Vármegye	5
Pest Vármegye	1
Borsod-Abaúj-Zemplén Vármegye	2
Vízügyi, vízvédelmi hatóság:	352
Vadászati-, halászati hatóság (Agrárügyi Főosztály Földművelésügyi Osztály)	31
Hajdú-Bihar Vármegye	14
Szabolcs-Szatmár-Bereg Vármegye	0
Jász-Nagykun-Szolnok Vármegye	9
Bács-Kiskun Vármegye	2
Heves Vármegye	1
Borsod-Abaúj-Zemplén Vármegye	3
Csongrád-Csanád Vármegye	1
Pest Vármegye	1
Földügyi hatóság	575
Hajdú-Bihar Vármegye	407
Szabolcs-Szatmár-Bereg Vármegye	89
Jász-Nagykun-Szolnok Vármegye	61
Bács-Kiskun Vármegye	2
Heves Vármegye	8
Borsod-Abaúj-Zemplén Vármegye	8
Rendőrhatóságok	121
Magyar Államkincstár - Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Hivatal	5
Nemzeti Földügyi Központ	66
Nemzeti Élelmiszerlánc-biztonsági Hivatal	116

9.1.2. Nem saját vagyonkezelésben lévő védett és Natura 2000 erdőterületek

A HNPI működési területén a nem saját vagyonkezelésben lévő erdőterületek kiterjedése országos jelentőségű védett természeti területen 18 124 hektár, az érintett erdőrészek száma ~8 100 db.

A HNPI működési területén a nem saját vagyonkezelésben lévő erdőterületek kiterjedése európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű (Natura 2000) területen 47 890 hektár, az érintett erdőrészek száma ~15 400 db.

A nem saját vagyonkezelésben lévő védett és Natura 2000 erdők kezelésénél csak közvetett ráhatásunk van a körzeti erdőtervezésbe, illetve ez a hatósági eljárásokba történő bevonás esetén lehetséges.

2023-ban lezárult a Rétköz-Beregi erdőtervezési körzet 10 éves körzeti erdőtervezése. A körzet 2 erdőrezervátumot (Bockerek-erdő ER, Dédai-erdő ER) is érint. Ennek keretében a HNPI az érintett erdőrezervátumok területére vonatkozóan (is) elvégezte adatszolgáltatását, természetvédelmi kezelőként részt vett a tervezés folyamatában és az erdőterv véglegesítésében.

2023-ban a „Természeti értékek védelme” szakmai keretből a közösségi jelentőségű élőhelytípusok monitorozása során a Baktai-erdő ER területén a 91G0* élőhelytípus ott kijelölt mintaterületének felvételezése történt meg (immár monitoring jelleggel, korábbi felvétel ismétlése). A megismételt felvételezés során nyert eredményekből kiemelendő az inváziós fajok érzékelhető előretörése, illetve emiatt a természetesség csökkenése.

A körzeti erdőtervezésben való – igen aktívnak minősíthető – közreműködés jelentős erőforrásokat kötött le, részben a TMO, részben a TVŐ részéről.

E mellett folyamatosan részt veszünk az erdőtervek erdészeti hatóság által végzett módosításában, amennyiben erről értesül, vagy erre felkérést kap.

9.1.3. Jelentési feladatok a Minisztérium számára: természetvédelmi szakmai főosztályok, Költségvetési, HEO stb. bontásban

A HNPI-nek az Agrárminisztérium, mint felettes szerv felé több előirányzott adatszolgáltatási kötelezettsége van, melyeket szervezeti egységenkénti bontásban az alábbi táblázat szemléltet:

Szervezeti egység megnevezése	Jelentés típusa	Jelentéstétel gyakorisága
Jogi, Igazgatási és Birtokügyi Osztály	előző évi haszonbérleti helyszíni ellenőrzésről jelentés és az adott évi helyszíni ellenőrzési terv megküldése	évente 1 alkalommal
	vagyonkezelési adatszolgáltatás megküldése	évente 1 alkalommal
	elhelyezési célú ingatlanokkal kapcsolatos adatszolgáltatás megküldése	évente 1 alkalommal, 06.30-ig
	álláshely nyilvántartásról és a nem rendszeres személyi juttatásról szóló jelentés megküldése	havonta 1 alkalommal
	üres álláshelyek jelentése	heti 1 alkalommal
Ökoturisztikai és Környezeti Nevelési Osztály	látogatólétszám statisztika lejelentése (környezeti nevelésben részt vettek, és az ökoturisztikai létesítmények összesített látogatószáma)	évente 1 alkalommal

	védjegy jogosultságok felülvizsgálatáról adatszolgáltatás benyújtása	évente 1 alkalommal
	tájékoztató sajtó nyilvános eseményekről	eseti jelleggel
	sajtóiroda felé történő engedélykérelmek küldése	eseti jelleggel (kb. heti 5)
Pályázatkezelési Osztály	LIFE pályázatok önerő támogatás szakmai és pénzügyi beszámolójának elkészítése	évente 1 alkalommal
Pénzügyi, Számviteli Osztály	éves szakmai pénzügyi szöveges beszámoló készítése	évente 1 alkalommal
	éves szakmai beszámoló készítése (Az AM KGR rendszeren keresztül hagyja jóvá)	évente 1 alkalommal
	időközi költségvetési jelentés készítése (Az AM KGR rendszeren keresztül hagyja jóvá)	havonta 1 alkalommal
	negyedéves beszámoló készítése (Az AM KGR rendszeren keresztül hagyja jóvá)	évente 4 alkalommal
	minimálbér, garantált bér, bérkompenzáció felmérés, elszámolás benyújtása	évente 2 alkalommal
	elemi költségvetés készítése (tervezés, feltöltés)	évente 2 alkalommal
	felhasználási terv készítése, és megküldése KM rendszeren keresztül	havonta 1 alkalommal
	támogatási okiratok költségtervének elkészítése, módosítások, beszámolók készítése	évente cc. 5 alkalommal
	keretszámla-adatszolgáltatás benyújtása	havonta 1 alkalommal
	deviza-prognózis készítése	havonta 1 alkalommal
	tartozás-állomány felmérése	havonta 1 alkalommal
	maradvány elszámolás, előzetes felmérés készítése	évente 2 alkalommal
	belső ellenőrzéshez kapcsolódó tervezés, külső és belső ellenőrzések nyilvántartásának megküldése	évente 3 alkalommal (szoftverben folyamatosan)
	gazdasági tárgyú képviselői kérdések megválaszolása	alkalmanként
	teljesítményarányos bevétellenyítés készítése	alkalmanként
	előirányzat módosítás elvégzése	havonta több alkalommal
	szociális hozzájárulás felmérés készítése	évente 1 alkalommal
	személyi jellegű nem rendszeres kifizetések esetén engedélykérés, tájékoztatás megküldése	alkalmanként
	egyéb nem rendszeres adatszolgáltatások (többletbevétel)	alkalmanként
	kötelezettségvállalás jelentés megküldése KM rendszeren keresztül	folyamatos, naponta

Természet- megőrzési Osztály	TIR jelentés benyújtása	évente 1 alkalommal
	inváziós fajok elterjedéséről és kezeléséről szóló jelentés készítése, beavatkozási terv készítése	évente 1 alkalommal
	ország jelentés készítése az Élőhelyvédelmi irányelv 17. cikkelye alapján	6 évente
	„Természeti értékek védelme” (TEV) szakmai és pénzügyi beszámoló	évente 1 alkalommal
	SDF, Natura 2000 státuszú élőhelyekről és fajokról szóló jelentések megküldése	évente 1 alkalommal
	rendkívüli esemény bejelentése	eseti jelleggel
Területkezelési Osztály	vadgazdálkodási jelentés készítése	évente 1 alkalommal
	Terv-Tény adatszolgáltatás benyújtása (mezőgazdaság, halászat, erdőgazdálkodás)	évente 1 alkalommal
	vagyonkezelési beszámolóhoz mezőgazdasági vonatkozású adatszolgáltatás	évente egy alkalommal
Természetvédelmi Őrszolgálat	őrszolgálati jelentés készítése	évente 1 alkalommal
	havi minisztériumi jelentés készítése	havonta 1 alkalommal

A fent felsorolt, rendszeresen megküldendő jelentéseken felül a 2023. évben is minden osztályhoz érkeztek megkeresések különböző témakörökben adatszolgáltatás kapcsán. Az AM számára küldendő adatszolgáltatásokat prioritásként kezeltük.

9.1.4. Ügyfelekkel történő levelezés, egyeztetés

Az elektronikus ügyintézés és a bizalmi szolgáltatások általános szabályairól szóló 2015. évi CCXXII. törvény (a továbbiakban: E-ügyintézési tv.) 108. § (1) bekezdése alapján elektronikus ügyintézésre kötelezett szervezet. Ennek megfelelően ügyfeleinkkel folytatott kommunikáció elsődlegesen elektronikus úton történik. A szintén E-ügyintézési tv. hatálya alá eső szervekkel szinte kizárólag Központi Érkeztető Rendszeren (a továbbiakban: KÉR) keresztül levelezünk. 2023-ban is jelentős számú postai küldemény érkezett hozzánk, főként a kíméleti terület kijelöléssel kapcsolatos megkeresések, és kaszálási bejelentő lapok érkeztek papír alapon. Törekszünk az elektronikus csatornák használatának további kiterjesztésére. A Poszeidon lehetőséget biztosít arra, hogy magánszemélyek részére ügyfélkapun keresztül küldjünk értesítéseket. Jelenleg a partnertörzs szerkesztésén dolgozunk annak érdekében, hogy az üzenetváltás ezen formája kivitelezhető legyen.

A honlapunkon is közzétett központi e-mail címünkre (hnp@hnp.hu) érkező levelek ügymenete szabályozottan, az iratkezelő rendszerbe integráltan történik. Az ügyintézők, saját e-mail címükön fogadott leveleiket direkt módon tudják érkeztetni és iktatni a Poszeidonban. Az e-mailen érkezett leveleket rendszerint e-mail formában válaszoljuk meg.

2023-ban az ügyfeleinkkel folytatott személyes egyeztetések, találkozók száma nem emelkedett, kizárólag szükséges esetekben, például helyszíni szemlék, vagy haszonbérleti szerződések aláírása alkalmával történtek. A korábbi évek során kialakult gyakorlat szerint az online kommunikációt részesítettük előnyben.

9.2. Szabálysértés

Védett és/vagy fokozottan védett madarak sérelmére elkövetett illegális pusztítás, csapdázás és/vagy kereskedelem ügyében szabálysértési hatósági eljárás kezdeményezése a szabálysértésekről szóló 2012. évi II. törvény (a továbbiakban: Szabs. tv.) alapján 2023. évben nem történt.

Működési területünkön ebben az évben is az illegális fahasználat eredményezte a legtöbb jogsértést. Ezen cselekmények feltérképezésének leghatékonyabb módját, a veszélyeztetett térségekben, amelyek változatlanul a Közép-Tiszai Tájvédelmi Körzet, a Szatmár-Beregi Tájvédelmi Körzet, a Tiszatelek-Tiszaberceli- ártér Természetvédelmi Terület és a Tiszadobi-ártér Természetvédelmi Terület élőhelyei, ahol az illetékes rendvédelmi szervekkel, mint a Tiszai Vízügyi Rendőrkapitányság (a továbbiakban: TVRK), a közös szolgálatellátás biztosította. Ezekben az esetekben a jogsértő személyekkel szembeni hatósági fellépés rendőrségi eljárási cselekmény lefolytatása mellett történt.

A Szabs. tv. 39. § (2) bek. f) pontja alapján a természetvédelmi őr helyszíni bírság kiszabására jogosult. 2023-ben a HNPI TVŐ önállóan nem alkalmazott a Szabs. tv. 83. pontja szerinti helyszíni bírságot, azonban a Szabs. tv. 132. pontjába ütköző tulajdon elleni szabálysértés elkövetése okán 4 esetben, saját vagyongazdálkodásban lévő területet érintően tett feljelentést, de a közös szolgálatellátás révén a természetvédelmi érdeket is sértő cselekményeknél mindkét szankcionálási mód előfordult.

Közös szolgálatellátás:

Eljáró szerv	Szabálysértési tényállás	Alkalmazott intézkedés/szankció	Esetszám
TVRK Szolnok Rendőrőrs	ár- és belvízvédelmi szabálysértés	helyszíni bírság	3
TVRK Szolnok Rendőrőrs	tulajdon elleni szabálysértés	helyszíni bírság	4
TVRK Szolnok Rendőrőrs	erdőrendészeti szabálysértés	feljelentés	1
TVRK Vízirendészeti Rendőrőrs Szeged Csongrád KMB	vízi közlekedési szabályok megsértése	helyszíni bírság	1
TVRK Tokaj Rendőrőrs	tulajdon elleni szabálysértés	feljelentés	9
TVRK Tokaj Rendőrőrs	ár- és belvízvédelmi szabálysértés	figyelmeztetés	4
TVRK Tokaj Rendőrőrs	természetvédelmi szabálysértés	feljelentés	2
TVRK Tokaj Rendőrőrs	vízi közlekedési szabályok megsértése	figyelmeztetés	2
TVRK Tokaj Rendőrőrs	erdőrendészeti szabálysértés	feljelentés	3
TVRK Tokaj Rendőrőrs	vízi közlekedési szabályok megsértése	feljelentés	4
TVRK Tokaj Rendőrőrs	erdőrendészeti szabálysértés	helyszíni bírság	2
TVRK Tokaj Rendőrőrs	erdőrendészeti szabálysértés	figyelmeztetés	14

Eljáró szerv	Szabálysértési tényállás	Alkalmazott intézkedés/szankció	Esetszám
Nyíregyháza Rendőrkapitányság Rakamazi Rendőrőrs	tulajdon elleni szabálysértés	helyszíni bírság	1
Nyíregyháza Rendőrkapitányság Ibrányi Rendőrőrs	tulajdon elleni szabálysértés	helyszíni bírság	1

A HNPI működési területéhez tartozó víztereken jogosulatlanul horgászó személyekkel, és orvhalászati tevékenységet végzőkkel szembeni intézkedések szintén közösen, a MOHOSZ területi halóri szolgálatot ellátó munkatársaival, valamint az illetékes rendvédelmi szervek (TVRK) közreműködésével történtek. Ezek a cselekmények 2 esetben közigazgatási bírság kiszabására biztosítottak jogalapot. Egy esetben a MOHOSZ halóri szolgálatot ellátó munkatársai, egy emelőhálóval halászó személlyel szemben orvhalászat bűncselekmény miatt tettek feljelentést.

Közös szolgálatellátás:

Eljáró szerv	Közigazgatási jogsértés	Alkalmazott intézkedés/szankció	Esetszám
TVRK Tokaj Rendőrőrs	jogosulatlan horgászat	hatósági eljárás kezdeményezése	2
MOHOSZ HBMHSZSZ	orvhalászat	feljelentés	1

A TVŐ által észlelt egyéb jogsértések esetében a védett természeti értékeket sértő vagy veszélyeztető jogellenes cselekmények kimerítették a Büntető törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény 242. vagy 243. § szerinti természetkárosítás törvényi tényállását (v.ö. 9.4.).

A Szabs. tv. által nevesített elkövetési magatartások vonatkozásában a TVŐ tagjai ebben az évben 143 személlyel szemben alkalmaztak figyelmeztetést a természetvédelmi célokkal össze nem egyeztethető tevékenységek, különösen a szemetelés, a tiltott helyen tartózkodás, engedély nélküli tüzrakás, a védett faj élőhelyének zavarása, valamint veszélyeztetés kutyával tényállás okán. Ezen jogsértéseknél a gyakorlatban ismételt elkövetés nem fordult elő, így az intézkedés kellő visszatartó hatása az elmúlt évekhez hasonlóan, az önkéntes jogkövetést erősítette.

9.3. Természetvédelmi bírság

A természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény alapelveivel összhangban, céljainak érvényesülése érdekében védett természeti értéket, területet veszélyeztető, sértő jogellenes cselekmények miatt 87 esetben kezdeményeztünk hatósági eljárást, melyek természetvédelmi-, hulladékgazdálkodási-, vadászati-, halászati-, agrárügyi-, talajvédelmi- illetve erdészeti hatóságnál indultak. Védett, fokozottan védett faj fészkelése miatt 29 esetben kezdeményeztünk hatósági felhívást/korlátozást.

2023. évben a HNPI működési területén az illetékes kormányhivatalok környezetvédelmi, természetvédelmi és hulladékgazdálkodási főosztályaihoz különösen az alábbi ügykörökben fordultunk természetvédelmi bírság kiszabását/szankció alkalmazását kezdeményezve:

- fokozottan védett faj élőhelyének károsítása, megszüntetése;
- védett madárfaj élőhelyének, fészkelő-, költőhelyének veszélyeztetése, megsemmisítése;

- engedély nélküli fakivágás védett természeti területen;
- engedély nélküli gyepfeltörés védett / Natura 2000 területen;
- engedély nélküli legeltetés védett természeti területen;
- engedély nélküli kaszálás védett természeti területen;
- engedély nélküli vegyszeres gyomirtás védett / Natura 2000 területen;
- védett/Natura 2000 természeti területen hulladék, szennyvíz elhelyezése;
- védett természeti területen engedély nélküli gyűjtés;
- védett/Natura 2000 természeti területen engedély nélküli égetés;
- védett és fokozottan védett állat/növényfajok veszélyeztetése, elpusztítása, védett növényfaj engedély nélküli behozatala;
- Natura 2000 gyepterületen szerves trágya elhelyezése;
- engedély nélküli gépjárművel közlekedés védett természeti/Natura 2000 (gyep) területen;
- Natura 2000 gyeperdőterületen technikai jellegű (cross motor, quad) sporttevékenység végzése;
- szabálytalan csapda (Larsen, létrás-csapda) használat, védett fokozottan védett faj veszélyeztetése, elpusztítása.

A HNPI működési területéhez tartozó vadászterületeken kihelyezett Larsen és létrás-csapdák szabálytalan használata az elmúlt évben is eredményezte védett, fokozottan védett faj pusztulását. Ha csapdahasználat/csapdakezelés szabálytalan módja büntetőjogi törvényi tényállást nem merített ki, de a jogsértő cselekmény védett faj egyedeit veszélyeztette, pusztulását eredményezte természetvédelmi hatóság eljárást kezdeményeztünk (BTE).

2023. szeptember 19. napján a BTE örkerület-vezetője Furta külterületén dúvad gyéritesre kihelyezett létrás csapdában 2 példány elpusztult védett egerészölyv (*Buteo buteo*) tetemét találta. A vadászatra jogosult természetvédelmi kezelői felszólításával egyidejűleg a területi természetvédelmi hatóság értesítése megtörtént. Eljárásuk eredményéről tájékoztatás még a HNPI részére nem érkezett.

2023. szeptember 26-án a BTE örkerület-vezetője területellenőrzés során, a Püspökladány külterületén elhelyezett létrás csapdában elpusztult madarakat lelt fel. A csapda talaján 1 példány egerészölyvet (*Buteo buteo*), 2 példány vörös vércsét (*Falco tinnunculus*) és 5 példány szarkát (*Pica pica*) talált. A vadgazdálkodási létesítmény ajtaja lakattal le volt zárva. A tetemek állapota alapján a madarak jóval korábban pusztulhattak el. A helyszín a Bihar Különleges Madárvédelmi Terület (HUHN10003) része. A történekről a HNPI a területi természetvédelmi hatóságot értesítette. A Hajdú-Bihar Vármegyei Kormányhivatal Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Hulladékgazdálkodási Főosztálya az ügyben feljelentést tett. A Püspökladányi Rendőrkapitányság Bűnügyi Osztály előtt természetkárosítás büntett megalapozott gyanúja miatt indult eljárás, mely a rendelkezésünkre álló információk szerint jelenleg is folyamatban van, ezért a területi természetvédelmi hatóság eljárása sem zárult le.

Védett, fokozottan védett madárfajokat érintő, a madármérgezésekre vonatkozó protokollnak megfelelően kezdeményezett büntetőeljárásokat, illetve a természetvédelmi hatósági eljárásokat a 9.4 Fejezet részletezi. Ezen bűnügyek nyomozati szakban lettek lezárva, a szándékos elkövetés, a madarak elhullásának oka, illetve az elkövető kiléte nem volt megállapítható. Ennek ismeretében a közigazgatási hatóság eljárása nem volt megalapozható.

2023.06.28-án a KTJTE vezetőjéhez a kora esti órákban tömeges madármérgezésről érkezett állampolgári bejelentés, mely alapján a területi természetvédelmi hatóság eljárást indított. A Mezőtúr külterületén lévő ingatlanon a tájegységvezető csontkukac előállítás melléktermékét, különböző állati eredetű maradványokat a telep területén szabadterben, kb. 0,5 hektáron, 1-1,5 méter magasan deponálva találta. A depónia mellett néhány négyzetméter kiterjedésében állt annak csurgalék leve. A depónián több száz seregély táplálkozott, feltehetően csontkukacot fogyasztottak. A táblával felszerelt, körbekerített magánterület, egykori juhtelep, 20 év alatt „csontkukac gyár” néven vált ismertté, fő tevékenységi körük horgász csali, csontkukac előállítás. A madarak mérgeződését a csontkukacban felhalmozódó botulotoxin okozhatta, vagy akár a legyek számának szabályozására használt szerves foszfát, esetleg piretroid, nikotinoid alapú idegméreg is eredményezhette. Tekintettel arra, hogy a területen tartózkodó igen jelentős számú seregély (*Sturnus vulgaris*) nagy távolságok megtételére képes állat, ezért a botulizmust terjesztheti. Feltehetően a tájegységvezető által 500 méteres távolságra talált egyed is ebben szenvedhetett. A természetvédelmi hatóság 2023. július 3. napján tartott hatósági ellenőrzése során felvett jegyzőkönyvben rögzítette, hogy az állati eredetű depóniára seregélyek járnak táplálkozni. A depónia környékén ekkor mintegy 10 egyed kábultan mozgott. A telephely kerítésén kívül 2 példány seregély (*Sturnus vulgaris*) és 1 példány fekete rigó (*Turdus merula*) volt elpusztulva. Az ügyben hulladékgazdálkodási és állategészségügyi hatósági eljárás indult, melynek eredményéről tájékoztatást nem kaptunk.

Védett faj fészkeinek leverése okán 2 esetben indult természetvédelmi hatósági eljárás, mely a jogsértést szankcionálva természetvédelmi bírság kiszabásával zárult.

Beszterec település általános iskolája felújítását végző társaság részére, a területi természetvédelmi hatóság 2023. június 19. napján kiadmányozott határozatában fészkelési és vegetációs időszakon kívül engedélyezte az épületen található 8 molnárfecske (*Delichon urbicum*) fészkek eltávolítását. A határozatban foglaltak megsértésével a fészkeket fészkelési időszakban eltávolították, az épületet a szigetelési munkák elvégzéséhez lehálózták. A NYSZBTE örkerület-vezetője 2023. június 22 és 26 napján tartott ellenőrzése során már az épületen a fecskefészkek helyét találta, egy lakott fészkek kivételével. A hatósági eljárás során a kivitelezést végző társaság képviselője arról nyilatkozott, hogy az alvállalkozót tájékoztatták arról, a munkát az engedélyező határozatban foglaltakat betartva, kizárólag a természetvédelmi örrel előzetesen történt egyeztetést követően kezdenek meg. Az alvállalkozó felelősségét a hatóság lefolytatott eljárási cselekménye egyértelműen nem alapozta meg. A kivitelezést végző társaságot a természetvédelmi hatóság „*engedélytől eltérően végzett védett molnárfecske (Delichon urbicum) fészkek eltávolítása miatt*” 140.000 Ft. összegben természetvédelmi bírsággal sújtotta.

2023. június 6-án a HNPI ezzel egyidejűleg a területi természetvédelmi hatóság felé is lakossági bejelentés érkezett, mely szerint Pusztadobos belterületén lévő ingatlan épületéről molnárfecske (*Delichon urbicum*) és füstifecske (*Hirundo rustica*) fészkeket távolítottak el. A bejelentő a 10 fészkek leverését észlelte. A természetvédelmi hatóság a fészkek eltávolítására hatósági engedélyt nem adott ki. Eljárása során tett nyilatkozatában az ott lakó személy elismerte a fészkek leverését. A természetvédelmi hatóság „*védett faj élőhelyének jelentős mértékű zavarása miatt*” 100.000 Ft összegű természetvédelmi bírság megfizetésére kötelezte a jogsértést elkövető személyt.

Fokozottan védett madárfaj egyedét érintette az a 2023. július 21. napján a NYSZBTE terület-felügyelője felé a Hortobágyi Madárkórház Alapítvány (a továbbiakban: Alapítvány) egyik önkéntes munkatársa részéről érkezett értesítés, mely szerint Nyíregyháza-Oros belterületén egy fehér gólya (*Ciconia ciconia*) sétál az út mellett és az egyik szárnyát húzza.

Lakossági bejelentést kapott az Alapítvány, több információval nem rendelkeztek, így a területileg illetékes természetvédelmi őr a helyszínre érkezett. A település egyik utcájában a járdán állt egy idős fehér gólya, amelynek bal szárnya ízületnél sérült és véres volt, szárnyát lógatta. Befogása után vizsgálat és gyógykezelés céljából az Alapítványhoz lett beszállítva. Tájékoztatásuk szerint, a sérült gólya szárnyát megröntgenezték, abban sörétet találtak. A HNPI részére megküldött röntgenfelvételen jól látható volt, hogy a lövedék be volt tokosodva, ami arra utalt, korábbi lövés érthette a madarat. Ezt az információt, valamint azt a tényt mérlegelve, hogy a természetvédelmi őr a helyszínen a madár befogását követően olyan intézkedést, mely elősegítette volna a történetek tisztázását nem tudott megtenni, a természetvédelmi hatóságot értesítettük, azonban feljelentést a HNPI nem tett. A természetvédelmi hatóság megkeresésére adott adatközlésünk nem alapozta meg további hatósági intézkedés megtételét, tájékoztatásuk szerint, az elkövető kilétére utaló nyom, adat nem vált ismertté az eljárás során.

A 2023. szeptember 12-én tett állampolgári bejelentésről is egy fokozottan védett fehér gólya (*Ciconia ciconia*) sérülése miatt értesült a NYSZBTE. Kölcse település külterületéhez tartozó erdőrészlettel szemben lévő kaszálón egy sérült fehér gólya sétált, a madár nem tudott felrepülni. A tájegységvezető értesítette a területileg illetékes örkerület-vezetőt, aki a helyszínre érve a madarat befogta és a Cégénydányádon lévő Tájegységközpontba szállította. A madár egy éjszakát tartózkodott Cégénydányádon egy volierben, ahol vizet és táplálékot kapott. Sérülésére való tekintettel (lógatta a szárnyát) a következő napon a Nyíregyházi Állatparkba szállítottuk. A madár röntgen vizsgálatát elvégző állatorvos feljegyzésben rögzített alábbi megállapításokat tette: „A bal szárny sérülését egy a könyökízületen át a csontba fúródott légpuskagolyó okozta. Agolyó roncsolta a bőrt, a szalagokat és az ízületen keresztül az ulna csont proximális régiójába fúródva megállt. A golyót műtéti úton távolítjuk el a szárnyból. A műtét és a seb gyógyulásának idejére az állat a Nyíregyházi Állatparkban marad.” A lövés körülményeiről nem állt rendelkezésünkre információ, a madarat a lakott területtől távolabb, külterületen fogta be a természetvédelmi őr. A bejelentő által adott tájékoztatás alapján, illetve a helyszínen a madár begyűjtésekor nem merült fel lövésre, az állat szándékos elpusztítására utaló tényező. Ezt figyelembe véve, valamint azt mérlegelve, hogy a helyszínen a madár befogását követően a természetvédelmi őr olyan intézkedést, mely érdemben elősegítette volna a történetek tisztázását nem tudott megtenni, a HNPI feljelentést nem tett. A területi természetvédelmi hatóság értesítésünket követően az ismert tények birtokában közigazgatási eljárást nem indított.

A hulladékgazdálkodási hatóság kijelöléséről szóló 124/2021. (III. 12.) Korm. rendelettel 2022. év márciusától a jegyző helyett a hulladékgazdálkodási hatóság feladat és hatáskörét a kormányhivatalok (területi hulladékgazdálkodási hatóság) vették át. A HNPI működési területéhez tartozó területek esetében hulladékgazdálkodási hatóság felé 14 esetben kezdeményeztünk hatósági eljárást, védett természeti területen, Natura 2000 hálózat részét képező területen történő kommunális hulladék, építési törmelék illegális elhelyezése miatt. Tárgyi ügyekben kiadott hatósági kötelezések végrehajtását a TVŐ tagjai helyszíni bejárásaik során minden esetben ellenőrizték. Az elmúlt évben tapasztalataink szerint, az önálló hulladékgazdálkodási hatóság felállításával a kötelezések végrehajtása a korábbi időszak eredménytelenségei után az önkéntes jogkövetés irányába javuló tendenciát mutat. Sajnálatos módon azonban továbbra is problémát jelent, hogy a hatósági kötelezés eredményeként eltávolított hulladék, a legtöbb helyszínen újratermelődött. A megnövekedett illegális hulladéklerakás minden esetben a védett státuszú, Európai Unió által kiemelt oltalmat élvező területek környezeti terhelését okozza, mely területek között egyre gyakrabban fordul elő olyan helyszín, ami egyben az Igazgatóság saját vagyionkezelésben,

saját hasznosításban lévő, vagy bérbeadással hasznosított ingatlana. Az illegális hulladéklerakó helyek felszámolását a HulladékRadar alkalmazás is segíti.

2023. évben a HNPI működési területéhez tartozó illetékes természetvédelmi hatóságok az általunk kezdeményezett, természetvédelmi érdeket sértő hatósági ügyek érdemi lezárásaként, a kiadott kötelezéseket minden esetben, a természetvédelmi bírságot megállapító határozatokat az előző évekhez hasonlóan eseti jelleggel küldték meg. A természetvédelmi hatóságok részéről általános gyakorlatnak mondható, hogy az *általános közigazgatási rendtartásról szóló 2016. évi CL. törvény (Ákr.) 10. § rendelkezése értelmében* azon határozatokat küldik meg, melyekben az Igazgatóság, mint természetvédelmi kezelő ügyfélnek minősül, tehát jogát, vagy jogos érdekét az ügy közvetlenül érinti. Az ügyfél részére bírságot kiszabó határozat nem tartalmaz olyan érdemi rendelkezést, amely természetvédelmi kezelői mivoltunk szerinti ügyféli jogállást biztosít. A területi természetvédelmi hatóságokkal évenként több alkalommal megtartott egyeztetések, eseti jelleggel az adott ügyben történő ügyfélkénti bejelentkezés révén a jogsértés tényén alapuló, bírságot kirovó határozatok megküldésének a gyakorlata pozitívan változott. A HNPI részére a Szabolcs-Szatmár-Bereg Vármegyei, illetve a Jász-Nagykun-Szolnok Vármegyei természetvédelmi hatóság a természetvédelmi bírságot kirovó határozatok mindegyikét kézbesítette.

Nyilvántartásunkban a természetvédelmi bírságok összege 2023. évben az alábbi vármegyei bontásban szerepel.

Területi természetvédelmi hatóság	Természetvédelmi bírság összege (HUF)
Hajdú-Bihar Vármegyei Kormányhivatal	200.000
Szabolcs-Szatmár-Bereg Vármegyei Kormányhivatal	2.60.5000
Jász-Nagykun-Szolnok Vármegyei Kormányhivatal	250.000
Természetvédelmi bírság összesen	3.055.000

2023. évben természetvédelmi érdeket sértő cselekmény okán, közigazgatási szankcióként jogszerű magatartásra figyelmeztetés a természet védelméről szóló 1996. évi LIII törvény 80. § (5a) bekezdés rendelkezése értelmében már nem volt alkalmazható.

9.4. Büntető ügyek

2023. évben a HNPI működési területén védett és/vagy fokozottan védett madarak sérelmére elkövetett illegális pusztítás, csapdázás és vagy/kereskedelem ügyében az alábbi esetekben indult büntetőeljárás a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény 242-243. § szerinti természetkárosítás, 244. § szerinti állatkínzás miatt.

Közép- Tisza-Jászság Tájegység

- 2023 március 13-án a Bükki Nemzeti Park Igazgatóság munkatársa telefonon értesítette a KTJTE területileg illetékes örkerület-vezetőt arról, egy traktoros egy feltehetően mérgezett rétisast (*Haliaeetus albicilla*) talált Jászkisér külterületén. A helyszíni intézkedés a Készenléti Rendőrség Nemzeti Nyomozó Iroda (a továbbiakban: NNI) munkatársának jelenlétében történt. A traktoros segítségével jutottak be a madár feltalálási helyéhez. A madáron külsérelmi nyom nem volt, de menekülés közben folyamatosan pörgött. Sikerült megfogni a madarat, állatorvosi rendelőbe szállítani, ahol haladéktalanul megkezdték a kezelését. Felmerült a

gyanúja annak, hogy valamilyen véralvadásgátló szer okozhatott esetleg mérgezést. A tájegység egyik munkatársa ott maradt a területen, bejárta a környéket további tetemek után kutatva, illetve ellenőrizte az ismert rétisas revíreket, ahol megvoltak a szülő madarak. Az azonnali állatorvosi beavatkozás ellenére a madár március 17-én elpusztult. A madár tetemét a Nébih-ÁDI Kórbonctani Laboratóriumába (a továbbiakban: Nébih-ÁDI Laboratórium) eljuttattuk, ahol a májból bromadiolon és brodifakum hatóanyagot mutattak ki. A történet ellenére az ügyben büntetőeljárás nem indult, ugyanis a további vizsgálatok a madár pusztulásának közvetlen okaként elütés tényét nevesítették. Megemlítjük, hogy a madarat a település vasútállomásától nem messze találták meg. Közigazgatási eljárás kezdeményezését nem alapozta meg a büntetőügy lezárásaként készült jelentés.

Nagykunság Tájegység

- 2023. március 6.-án telefonon lakossági bejelentés érkezett a HNPI felé, mely szerint a tiszafüredi vadászatra jogosult vadásztársaság vadászterületén feltehetően mérgezés következtében elpusztult rétisások vannak. A bejelentő pontos helyet nem határozott meg. A következő napon a NTE vezetője a potenciálisan alkalmas helyszínek és az ismert rétisas revírek ellenőrzése során, Tiszaiagar külterületén 1 példány rétisas (*Haliaeetus albicilla*) és 1 példány parlagi sas (*Aquila heliaca*) tetemét találta egy szántó területen. A tájegységvezető a körülményeket mérlegelve a madármérgezésekre vonatkozó protokollnak megfelelően járt el. A 112-es segélyhívószámon a bejelentést megtette. A Tiszafüredi Rendőrkapitányság munkatársai érkeztek a helyszínre, a szemle során a nyomokat rögzítették, a tetemek bűnjel kezelése megtörtént. A HNPI gondoskodott a tetemek Nébih-ÁDI Laboratóriumba juttatásáról a szükséges toxikológiai vizsgálat elvégzése céljából. Március 9-én a találás környékén az MME mérgező és tetemkereső kutyás egysége segítségével területbejárás történt, újabb tetem, csalétek nem került elő. A toxikológiai vizsgálat mindkét madár esetében karbofurán mérgezést állapított meg, továbbá a tetemekben DDT metabolitokat, brodifakumot és bromadiolont mutatott ki. A természetvédelmi hatóság eredményéről értesítés a HNPI részére még nem érkezett. A rendelkezésünkre álló információk szerint az NNI hatáskörébe vonta a büntetőügyet, amely jelenleg is nyomozati szakban van.
- 2023. december 15-én 19:34-kor a NTE örkerület-vezetője a készenléti ügyeletes munkatárstól értesült arról, Kisújszállás belterületén 1 példány védett karvaly (*Accipiter nisus*) elpusztítását észlelték és a tetem az egyik udvaron tartózkodó mezőgazdasági vontatóra esett. A természetvédelmi őr egyeztetett a bejelentővel, aki elmondta az esemény aznap 15:00 óra körül történt. A rendőrség felé a bejelentést haladéktalanul megette. Az elmondottakat a bejelentő a helyszínen kiegészítette azzal, hogy a karvaly a melléképületük gerincén ült a lelövést megelőző pillanatokban, majd egy halk puffanást követően az udvarukra esve elpusztult. Ennek észlelésekor kiment az utcára, - megítélése szerint a lövés az utcafront felől érkezett -, de az elkövető személyére, az elkövetés körülményeire utaló nyomot nem tapasztalt. Ezt a tényt az örkerület-vezető is megerősítette a helyszínen, ott semmilyen tárgyi bizonyítékot nem lelt fel. A tetemet az elszállítást követően a természetvédelmi őr megvizsgálta, azon kívülről látható, könnyen meghatározható lövés nyomát nem észlelte, a madár jobb szárnyán a kézízület alatt törést tapasztalt. Az elkövető felkutatására tett intézkedések nem vezettek eredményre, az elkövető személye nem volt megállapítható így büntetőeljárás nem indult, a rendőrség

intézkedése jelentéssel zárult. A természetvédelmi hatósági eljárás kezdeményezése az ügy előzményeinek ismeretében nem volt megalapozható.

Bihari-sík Tájegység

- 2023. szeptember 26-án a BTE örkerület-vezetője területellenőrzés során, a Püspökladány külterületén elhelyezett létrás csapdában elpusztult madarakat lelt fel. A csapda talaján 1 példány egerészölyvet (*Buteo buteo*), 2 példány vörös vércsét (*Falco tinnunculus*) és 5 példány szarkát (*Pica pica*) talált. A vadgazdálkodási létesítmény ajtaja lakattal le volt zárva. A tetemek állapota alapján a madarak jóval korábban pusztulhattak el. A helyszín a Bihar különleges madárvédelmi terület (HUHN10003) része. A történetről a HNPI a területi természetvédelmi hatóságot értesítette. A Hajdú-Bihar Vármegyei Kormányhivatal Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Hulladékgazdálkodási Főosztálya az ügyben feljelentést tett. A Püspökladányi Rendőrkapitányság Bűnügyi Osztály előtt természetkárosítás büntett megalapozott gyanúja miatt indult eljárás, mely a rendelkezésünkre álló információk szerint jelenleg is folyamatban van, ezért a területi természetvédelmi hatóság eljárása sem zárult le.

Nyírség-Szatmár-Bereg Tájegység

- 2023. március 9-én az Aggteleki Nemzeti Park Igazgatóság (a továbbiakban: ANPI) munkatársától érkezett bejelentés szerint, Szabolcsveresmart külterületén lévő rétisas fészkek mellett egy elpusztult rétisas (*Haliaeetus albicilla*) található. A NYSZBTE örkerület-vezetője a helyszínre érkezve a tetemet megvizsgálta, a madáron mérgezésre utaló jelek voltak láthatók. A madármérgezésekre vonatkozó protokollnak megfelelően, a 112-es segélyhívószámon a természetvédelmi őr a bejelentést megtette és értesítette az MME mérgezés és tetemkereső kutyás egységét. A következő napon a Kisvárdai Rendőrkapitányság helyszíni szemlét tartott, melynek eredményeként természetkárosítás megalapozott gyanúja miatt rendelt el nyomozást. A madár tetemét a Nébih-ÁDI Laboratóriumába eljuttattuk, ahol a vizsgálat ólommérgezést mutatott ki, illetve drodifakum és DDT származékokat. A rendőrség az eljárás megszüntetéséről határozott, „mivel a rendelkezésre álló adatok, illetve bizonyítási eszközök alapján, nem volt megállapítható a bűncselekmény elkövetése”. A határozat indokolása értelmében „az adatgyűjtés nem alapozta meg a szándékos elkövetést, valamint az elkövető kiléte sem volt megállapítható az eljárás során.” A természetvédelmi hatósági eljárása ezen tények ismeretében, szintén nem volt megalapozható. Megemlítjük, a madártetem feltalálását követően hasonló eset történt a külterülettel határos ANPI működési területén is.
- 2023. április 15-én a NYSZBTE örkerület-vezetőjéhez érkezett állampolgári bejelentés szerint, Timár külterületén rétisas (*Haliaeetus albicilla*) tetemet találtak. A bejelentés megalapozott volt, a helyszínen egy rétisas 2-3 éves korú példánya volt elpusztulva. A madár, a földön feküdt lábai görcsbe húzódva, a csőréből a földre kb.: 10-15 cm hosszanhányás, váladék kifolyás volt látható. A csőréből és az orrnyílásból vér folyt ki. Tipikus mérgezés jeleit mutatta a tetem. A madármérgezésekre vonatkozó protokollnak megfelelően a természetvédelmi őr a 112-es segélyhívón a bejelentést megtette. A rendőrség a helyszínre megérkezett, nyomrögzítés, helyszíni szemle nem történt. A tetemet a Nébih-ÁDI Laboratóriumba való szállításig elhelyeztük. A toxikológiai vizsgálat karbofurán mérgezést határozott meg, illetve Clostridium fertőzést, brodifakumot, DDT metabolitokat is kimutatott. A rendelkezésünkre álló információk szerint a Nyíregyháza Rendőrkapitányság Rakamazi Rendőrőrs természetkárosítás miatt elrendelt nyomozása során az elkövető

kiléte nem volt megállapítható, így a hatóság a büntetőeljárást felfüggesztette. Ennek alapján a területi természetvédelmi hatóság eljárásában érdemi döntés nem született.

- 2023. május 31-én a NYSZBTE örkerület-vezetője felé lakossági bejelentés érkezett azzal kapcsolatban, hogy Újfehértó külterületén az előző este 1 példány rétisast (*Haliaeetus albicilla*) találtak. A madár mérgezés gyanús tüneteket mutatott. A fokozottan védett faj egyedét a Hortobágyi Madárkórházba szállítottuk, ahol a karbofurán típusú mérgezés ellenszerére jól reagált. A terület aznapi átvizsgálásakor további 1 példány holló (*Corvus corax*) tetemét lelte fel a Tájégség tagja. 2023. június 5-én a találás környékén a madármérgezésekre vonatkozó protokollnak megfelelően az MME munkatársa közreműködésével kutyás keresést tartottunk, melynek során egy vélhetően mérgezett baromfi tojás lett felkutatva. A történetek okán a természetvédelmi ör feljelentést tett. A Nyíregyháza Rendőrkapitányság Újfehértói Rendőrőrs természetkárosítás büntett alapos gyanúja miatt nyomozást rendelt el. A Nébih-ÁDI Laboratóriuma részére eljuttatott tetem toxikológiai vizsgálata nem erősítette meg a mérgezés gyanúját, a szokásos DDT matabolitok voltak kimutathatók. A rendőrhatóság „*mivel az elkövető kiléte a nyomozásban nem volt megállapítható*” a büntetőeljárást felfüggesztette. A határozat indokolása kitért arra, a tojás láthatóan több hónapja lett kihelyezve, feltételezhetően dűvadgyérítés céljából. A területi természetvédelmi hatóság előtt, a bekért nyomozati iratok alapján eljárás nem indult.
- 2023. június 09-én a NYSZBTE örkerület-vezetője felé állampolgári bejelentés érkezett, mely szerint Rakamaz külterületén rétisas (*Haliaeetus albicilla*) és parlasi sas (*Aquila heliaca*) tetemét lelték fel. A helyszínen a természetvédelmi ör 1 példány rétisas és 1 példány parlasi sas tetemét találta. Az örkerület-vezető követte a madármérgezésekre vonatkozó protokollt, megtette a 112-es segélyhívón a bejelentést. A rendőrség kiérkezése után dokumentálta a helyszínt, fotókat készített, helyszíni szemle, nyomrögzítés nem történt. A Nyíregyháza Rendőrkapitányság Rakamazi Rendőrőrs a történetek okán gondatlanságból elkövetett természetkárosítás vétségének megalapozott gyanúja miatt rendelt el nyomozást. A tetemeket a Nébih-ÁDI Laboratóriumába szállítottuk. A vizsgálati eredményközlő DDT származékot, a rétsas esetében karbofuránt mutatott ki. Tekintve, hogy a rendelkezésre álló adatok, illetve bizonyítási eszközök alapján nem volt megállapítható bűncselekmény elkövetése a rendőrhatóság az eljárást megszüntette. A nyomozóhatóság a határozat indokolásában szerepelteti, „*A nyomozás során kétséget kizáró módon nem nyert megállapítást, hogy a madarak elhullását mi okozta, nem állapítható meg az, hogy a madarak a feltalálási helyükön pusztultak el. Nem bizonyított, hogy mérgező növényvédőszer bárki engedély nélkül használt volna a kérdéses mezőgazdasági területeken, ahhoz akár zárt telephelyen lévő tárolt vegyszertől elhullott tetemből történő táplálkozást követően is hozzájuthattak az elhullott állatok.*” A természetvédelmi hatóság előtt a nyomozati iratok alapján eljárás nem indult.

9.5. Polgári és közigazgatási perek

Az Igazgatóság polgári peres ügyben nem fél, a közigazgatási perek rövid ismertetése:

- 1. Magánszemély jogosult kérelmére a közjegyző 11034/Ü/30912/2023/2. ügyszámon fizetési meghagyást bocsátott ki (érk: 2023. szeptember 5.) a HNPI ellen, mellyel szemben jogi képviselőnk útján ellentmondást nyújtottunk be 2023. szeptember 13. napján.**

A fizetési meghagyás indoka, hogy a jogosult 2020. december 17. napján 10 db rackajerkére adásvételi szerződést kötött a HNPI-vel, azonban a HNPI az egyik jerke fűlszámaként kost jelölt meg, ezért a jogosult elesett 230 db anyajuh uniós és hazai támogatásától, valamint kedvezőtlen adottságú terület uniós támogatásától, mellyel 3,2 MHUF kára keletkezett jogosultnak.

Ellentmondásunk okán érdemi ellenkérelmet terjesztettünk elő, a perfelvételi tárgyalás 2024.03.06. napján volt, érdemi tárgyalás 2024.05.15. napjára került kitűzésre.

2. Jogi személy felperesnek a Hajdú-Bihar Vármegyei Kormányhivatal I. rendű alperes és a HNPI II. rendű alperes ellen erdőtelepítési kiviteli terv elbírálása tárgyú a Debreceni Törvényszék előtt 103.K.702.126/2021. szám alatti közigazgatási határozat jogszerűségének bírósági felülvizsgálata iránt indított közigazgatási per.

A perben a HNPI előkészítő iratot nyújtott be, mely szerint a szikes tó beerdősítése a terület eredeti jellegét szüntetné meg, így a területen történő erdőtelepítés természetvédelmi szakmai szempontból nem támogatott. Természetvédelmi kezelői nyilatkozatunkban hivatkoztunk a Szegedi Tudományegyetem Ökológiai Tanszékének kutatási eredményeire, melyek alapján az erdőtelepítésnek jelentős szárító hatása lehet a környező területekre. A bíróság szakértőt rendelt ki annak a kérdésnek a vizsgálatára, hogy a terület szikes tónak minősül-e. Ítélethirdetés: 2024.03.28.

3. Magánszemély felperesnek a Hajdú-Bihar Vármegyei Kormányhivatal I. rendű alperes és a HNPI II. rendű alperes ellen erdőterv módosítása tárgyában 105.K.701.606/2022. számú közigazgatási per.

Az alperes a kezelésében lévő erdőrészteltek vonatkozásában védett fajok előfordulási adatai, valamint kapcsolódó erdőgazdálkodási tevékenységet érintő előírások bejegyzése érdekében hivatalból erdőtervet módosított. A módosítás a HNPI adatközlésén alapult. A felperes a HNPI által adott nyilatkozatot is vitatja. Felperes jogszabálysértésre hivatkozva a határozat megsemmisítését/hatályon kívül helyezését/megváltoztatását kérte. A felperes érvelése szerint a korlátozások térbeli és időbeli megállapításai megalapozatlanok, túlzóak és aránytalanok. Az alperes Kormányhivatal álláspontja, hogy a HNPI kérte az erdőterv szükséges módosításainak és a korlátozások elrendelését. A Kormányhivatal kifejtette jogi álláspontját ugyanakkor érvelésük szerint a védett és fokozottan védett fajokat érintő szakmai és ténykérdések a HNPI, mint a biotikai adatok birtokosának részvétele nélkül nem dönthető el. A perben részletes előadást tettünk szakmai érveinkről, miért indokolt a korlátozás mértéke, területi, időbeli hatálya. Az I. rendű alperes a keresettel megtámadott határozatát visszavonta, ezért a bíróság a pert megszüntette.

4. Magánszemély felperesnek a Hajdú-Bihar Vármegyei Kormányhivatal I. rendű alperes és a HNPI II. rendű alperes ellen erdőterv módosítása tárgyában 103.K.701.610/2022. számú közigazgatási per.

Az alperes a kezelésében lévő erdőrészteltek vonatkozásában védett fajok előfordulási adatai, valamint kapcsolódó erdőgazdálkodási tevékenységet érintő előírások bejegyzése érdekében hivatalból erdőtervet módosított. A módosítás a

HNPI adatközlésén alapult. A felperes a HNPI által adott nyilatkozatot is vitatja. Felperes jogszabálysértésre hivatkozva a határozat megsemmisítését/hatályon kívül helyezését/megváltoztatását kérte. A felperes érvelése szerint a korlátozások térbeli és időbeli megállapításai megalapozatlanok, túlzóak és aránytalanok. Az alperes Kormányhivatal álláspontja, hogy a HNPI kérte az erdőterv szükséges módosításainak és a korlátozások elrendelését. A Kormányhivatal kifejtette jogi álláspontját ugyanakkor érvelésük szerint a védett és fokozottan védett fajokat érintő szakmai és ténykérdések a HNPI, mint a biotikai adatok birtokosának részvétele nélkül nem dönthető el. A bíróság 2023. január 18. napján ítéletet hozott, az alperes határozatát - az egyes erdészeti hatósági eljárások, bejelentések, valamint hatósági nyilvántartások eljárási szabályairól szóló 433/2017. (XII. 21.) Korm. rendelet 7. §-ra, az erdőről, az erdő védelméről és az erdőgazdálkodásról szóló 2009. évi XXXVII. törvény (a továbbiakban: Evt.) 33. § (8) bekezdésére, valamint az általános közigazgatási rendtartásról szóló 2016. évi CL. törvény (a továbbiakban: Ákr.) 104. § (3) bekezdésére figyelemmel - megsemmisítette és új eljárásra utasította.

5. Jogi személy felperesnek a Hajdú-Bihar Vármegyei Kormányhivatal I. rendű alperes és a HNPI II. rendű alperes ellen erdőterv módosítás hivatalból tárgyú 103.K.701.559/2022. számú közigazgatási határozat jogszerűsége iránt indult közigazgatási per.

Az alperes a felperes kezelésében lévő erdőrészek vonatkozásában védett fajok előfordulási adatai, valamint gazdasági korlátozás bejegyzése érdekében hivatalból erdőtervet módosított. A módosítás a HNPI adatközlésén alapult. A felperes jogszabálysértésre hivatkozva a határozat megsemmisítését/hatályon kívül helyezését/megváltoztatását kérte. A felperes érvelése szerint a korlátozások térbeli és időbeli megállapításai megalapozatlanok, túlzóak és aránytalanok. Az alperes Kormányhivatal álláspontja, hogy a HNPI kérte az erdőterv szükséges módosításainak és a korlátozások elrendelését. A Kormányhivatal kifejtette jogi álláspontját ugyanakkor érvelésük szerint a védett és fokozottan védett fajokat érintő szakmai és ténykérdések a HNPI, mint a biotikai adatok birtokosának részvétele nélkül nem dönthető el. A bíróság 2023. január 18. napján ítéletet hozott, az alperes határozatát - az egyes erdészeti hatósági eljárások, bejelentések, valamint hatósági nyilvántartások eljárási szabályairól szóló 433/2017. (XII. 21.) Korm. rendelet 7. §-ra, az Evt. 33. § (8) bekezdésére, valamint az Ákr. 104. § (3) bekezdésére figyelemmel - megsemmisítette és új eljárásra utasította.

6. Jogi személy felperesnek a Hajdú-Bihar Vármegyei Kormányhivatal I. rendű alperes és a HNPI II. rendű alperes ellen erdőterv módosítás hivatalból tárgyú 102.K.701.560/2022. számú közigazgatási határozat jogszerűsége iránt indult közigazgatási per.

Az alperes a Nyírerdő kezelésében lévő erdőrészek vonatkozásában védett fajok előfordulási adatai, valamint gazdasági korlátozás bejegyzése érdekében hivatalból erdőtervet módosított. A módosítás a HNPI adatközlésén alapult. A Nyírerdő jogszabálysértésre hivatkozva a határozat megsemmisítését/hatályon kívül helyezését/megváltoztatását kérte. A Nyírerdő érvelése szerint a korlátozások térbeli és időbeli megállapításai megalapozatlanok, túlzóak és aránytalanok. Az alperes Kormányhivatal álláspontja, hogy a HNPI kérte az erdőterv szükséges

módosításainak és a korlátozások elrendelését. A Kormányhivatal kifejtette jogi álláspontját ugyanakkor érvelésük szerint a védett és fokozottan védett fajokat érintő szakmai és ténykérdések a HNPI, mint a biotikai adatok birtokosának részvétele nélkül nem dönthető el. A bíróság 2023. február 14. napján ítéletet hozott, az alperes határozatát - az egyes erdészeti hatósági eljárások, bejelentések, valamint hatósági nyilvántartások eljárási szabályairól szóló 433/2017. (XII. 21.) Korm. rendelet 7. §-ra, az Evt. 33. § (8) bekezdésére, valamint az Ákr. 104. § (3) bekezdésére figyelemmel - megsemmisítette és új eljárásra utasította.

7. Jogi személy felperesnek a Hajdú-Bihar Vármegyei Kormányhivatal I. rendű alperes és a HNPI II. rendű alperes ellen erdőterv módosítás hivatalból tárgyú 105.K.701.557/2022. számú közigazgatási határozat jogszerűsége iránt indult közigazgatási per.

Az alperes a Nyírerdő kezelésében lévő erdőrészek vonatkozásában védett fajok előfordulási adatai, valamint gazdasági korlátozás bejegyzése érdekében hivatalból erdőtervet módosított. A módosítás a HNPI adatközlésén alapult. A Nyírerdő jogszabálysértésre hivatkozva a határozat megsemmisítését/hatályon kívül helyezését/megváltoztatását kérte. A Nyírerdő érvelése szerint a korlátozások térbeli és időbeli megállapításai megalapozatlanok, túlzóak és aránytalanok. Az alperes Kormányhivatal álláspontja, hogy a HNPI kérte az erdőterv szükséges módosításainak és a korlátozások elrendelését. A Kormányhivatal kifejtette jogi álláspontját ugyanakkor érvelésük szerint a védett és fokozottan védett fajokat érintő szakmai és ténykérdések a HNPI, mint a biotikai adatok birtokosának részvétele nélkül nem dönthető el. A bíróság 2023. április 27. napján ítéletet hozott, az alperes határozatát - az egyes erdészeti hatósági eljárások, bejelentések, valamint hatósági nyilvántartások eljárási szabályairól szóló 433/2017. (XII. 21.) Korm. rendelet 7. §-ra, az Evt. 33. § (8) bekezdésére valamint az Ákr. 104. § (3) bekezdésére figyelemmel - megsemmisítette és új eljárásra utasította.

10. Természetvédelmi Őrszolgálat

10.1. Alapadatok

10.1.1. Személyi feltételek

Felsőfokú végzettségű természetvédelmi őr (fő)	Középfokú végzettségű természetvédelmi őr (fő)	Összesen (fő)
36	1	37

Az év elején 40 fő volt a teljes létszám. Közép-Tisza-Jászság Tájegység (továbbiakban KTJTE): 7, Nagykunság Tájegység (továbbiakban: NTE): 6, Hortobágyi Tájegység (továbbiakban: HTE): 8, Bihari-sík Tájegység (továbbiakban: BTE): 5, Hajdúság-Dél-Nyírség Tájegység (továbbiakban: HDNYTE): 5, Nyírség-Szatmár-Bereg Tájegység (továbbiakban: NYSZBTE): 9 fő.

A NYSZBTE-ben 2023. év elején 9 fő természetvédelmi őr kezdte el a munkát, de évközben több személyi változás is történt. Ifj. Homoki Károly április 30-ig dolgozott, majd felmondott (magánéleti változások, illetve ezzel összefüggő költözés miatt). Őrkerületét Csubák István töltötte be, aki mindössze egy hónapig látta el a feladatát a kollektívában,

majd május 31-én felmondott. Tavasszal érkezett az információ, miszerint kormányzati döntés értelmében létszám leépítésre kell számítani. Ebben a változásban sajnós a TVŐ is érintetté vált. Az évet ebben a tájegységben 8 fő természetvédelmi őr zárta. Jelenleg egy szatmári és egy beregi örkerületben nincs közvetlen természetvédelmi őr foglalkoztatás. (2022-ben ugyebár szintén volt létszám leépítés, amikor egy fő természetvédelmi őr távozott a tájegységből.) A felmerülő feladatokat a NYSZBTE csapata a szomszédos örkerületekből történő átcsoportosítással és feladatmegosztással próbálja meg ellátni.

A KTJTE-ben május 1-vel Orcsik Tibor felmondott, így egy nagyon jelentős kiterjedésű, a Tisza-folyó mentén hosszán húzódó örkerület maradt közvetlen természetvédelmi őr nélkül.

A BSTE-ből a létszám leépítés okán Monori György távozott a nyár folyamán, de helyét, Lisztes Anna vette át, aki addig a HDNYTE szülési szabadságról nemrég visszatért természetvédelmi őrre volt. A területet részben eddig is ismerte, így beilleszkedése viszonylag gyorsan haladt. Sajnos azonban a lépés egy fő természetvédelmi státusz elvesztését eredményezte a HDNYTE területén. Ez önmagában is nagyon jelentős kihívást állított volna az ottani csapat feladat ellátása elé, azonban a helyzetet nehezítette, hogy novemberben Patalenszki Norbert is bejelentette év végi távozását, így a HDNYTE természetvédelmi őr állománya egy fél éven belül 6 főről 4-re csökkent. Ez a létszám csökkenés ebben a régióban a napi feladatellátást nehezíti, a HDNYTE-ben csak természetvédelmi őrök dolgoznak, azaz további kollégák alkalomszerű vagy ismétlődő bevonására nincs lehetőség.

Az év végén a teljes létszám 37 fő. KTJTE: 6, NTE: 6, HTE: 8, BTE: 5, HDNYTE: 4, NYSZBTE: 8 fő.

Az év folyamán a tájegységek létszáma a nem természetvédelmi őr kollégák vonatkozásában is csökkent, ami adott régióban vagy bizonyos munkák szervezése szempontjából további hátrányt jelent vagy jelenthet. Így távozott a HNPI állományából Tolnay Zsuzsa (HTE, világörökségi referens), Csikós Mihályné és Dorogi Sándorné (KTJTE, Tiszakürti Arborétum), Bodóné Gajdos Viktória (NYSZBTE, turisztika, környezeti nevelés).

10.1.2. Technikai felszereltség, őrszolgálati irodák

Jármű ellátottság

Ebben az évben csoportos járműfejlesztésre a szervezeten belül nem volt lehetőség.

KTJTE: Az MGF-977 frsz-ú Toyota Hilux már 2022. szeptember hónaptól kezdődően áll a rossz műszaki állapota miatt, így Juhász Tibor tavasszal hosszabb időre szolgálati gépjármű nélkül maradt. 2023. április 01-én a Sakersroad Life pályázat keretén belül vásároltuk meg a SUL-808 forgalmi rendszámú, használt Ford Ranger gépkocsit, amelyet Juhász Tibor vett használatba. A TBN-017 forgalmi rendszámú Ford Ranger platós terepjáró Orcsik Tibor felmondását követően a Jászságban, Zvara Gábor vette át. Az UOB-929 forgalmi rendszámú Yamaha Trailway típusú szolgálati motorkerékpár szintén Zvara Gábor szolgálati feladatellátását segíti a 2023. évtől.

A többi tájegységben nem volt gépjármű beszerzés, csak bizonyos autók egymás közötti, illetve tájegységek közötti cseréje történt. A gépkocsipark átlagos életkora magas, esetenként jelentős költséggel járó javítások szükségességek.

A NYSZBTE esetében járművek belső átcsoportosítását végeztük, több alkalommal. A korábban ifj. Homoki Károly által használt MFP-780 rendszámú Suzuki Jimny Csubák Istvánhoz, majd ezt követően Gilányi Gáborhoz került. A korábban Gilányi Gábor által használt LMA-341 rendszámú Suzuki Jimny új használója ezáltal Farkas Tímea lett. A Land

Rover Defender 110 JGD-912 járművet Homoki Károly használta, azonban a folyamatos javítások miatt a Ford Ranger KEU-074 terepjáróval is közlekedett.

A gyakori meghibásodások, továbbá a szervizelés körüli ügyintézési nehézségek miatt több tájegységben hónapokig nem lehetett használni egy-egy terepjárót, ami a feladatellátás hatékonyságát jelentősen rontotta.

Természetvédelmi örök terepi szolgálati eszközeinek változása

KTJTE: Éves szinten az eszközállományban elsősorban átrendeződés történt, de egyes eszközök (laptop, mobiltelefon) cseréje szükségszerűen megvalósult. Zvara Gábor felszerelése több tétellel egészült ki, elsősorban az Orcsik Tibor által leadott eszközök közül, így átvette ipari alpin felszerelését, Kowa Prominar TSN 773 típusú spektívét állvánnyal, Olympus TG-5 fényképezőgépét, illetve kapott egy 1 TB tárhelyű külső adattárolót a drónos felmérések felvételeinek tárolásához. Nagy Gábor kapta a SAMUS 1000 típusú elektromos halászeszközt, valamint annak tartozékait (kecék, szákok, stb.), továbbá a HANS GRASSL EL 64 II GI típusú robbanómotoros halászgépet is. Nagy Gábor a LIFE LWfG CLIMATE RESILIENCE (LIFE19 NAT/LT/000898) pályázatból kapott egy KOWA Prominar Genesis XD 10,5x44 kézi távcsövet, tekintve, hogy az addig használt eszköze (KOWA BD 56- 8XD) elhasználódott. Beszereztünk a LIFE21-NAT-HU-LIFE SakerRoads terhére egy DJI Mini 3 pro drón Fly more combo tartozékaival, amit Juhász Tibor használ.

HTE: A fentebb említett egy drón-szettet Dr. Mester Béla kapta meg, aki ezzel párhuzamosan kapott egy Minox X-Active 8x56 kézitávcsövet is. Az eszközök beszerzési forrása ugyancsak a kerecsensólyom védelmi pályázat. Gyömbér Zsolt egy DJI Mini 3 Fly more combo drón-szethez jutott hozzá. Év közben a Tihanyi Gábor által korábban használt DJI Phantom 4 drón használhatatlanná vált. Ennek cseréjére az év végén nyílt lehetőség a fentebb már említett kis lilik védelmét célzó pályázatból: egy DJI Mavic 3 Pro Fly more combo drón-szettet vásároltunk.

HDNYTE: Pompola Krisztián új Xiaomi mobiltelefont kapott.

NYSZBTE: Ifj. Homoki Károly által használt Samsung Galaxy A12 mobiltelefont selejteztük, a Petzl Tikka fejlámpa Homoki Károly használatába került.

Természetvédelmi örök irodai szolgálati eszközeinek változása

HDNYTE: Lisztes Anna januárban egy új Lenovo laptopot vett át. Új asztali számítógépet kaptunk a tájegység irodájába. Szél László új laptopot kapott a hibás régi helyett.

NYSZBTE: Ifj. Homoki Károly által használt DELL Latitude E5570 notebook Homoki Károly használja.

Órszolgálati irodák

A tájegységközpontként működő órszolgálati irodák munkavégzésre alkalmasak, rendelkeznek a hatékony feladatellátáshoz szükséges technikai eszközökkel. Az informatikai eszközök és perifériák (asztali PC, fénymásoló, szkennel, nyomtató, monitor stb.) jellegükből adódóan amortizációs időn túl folyamatos cserére szorulnak.

KTJTE: A Szolnokon lévő, Rezeda úti irodájának a műszaki állapota és a felszereltsége is megfelelő. A 2023. évben a Sasközpont vonatkozásában az üzemeltetési szerződés megújítása történt az MME-vel.

NTE: Tiszafüreden, a Kemény-kastély közelmúltban felújított, modernizált, illetve funkciók alapján tagolt alagsorában berendezett irodában végzi feladatait.

HTE: A tájegységközpont használható. Részleges felújításra, illetve a belső funkciók kialakítására pályázati lehetőség szükséges.

BTE: Berettyóújfaluban, a Bocskai utcában lévő iroda kiválóan szolgálja a mindennapi munkavégzést. Az irodai bútorzat és a raktározó/tároló kapacitás teljes és jó. A takarítási feladatokat havi 2 alkalommal alkalmi munkavállaló végezte. Az udvar ápolási feladatokat, a lehetőségekhez mérten magunk végeztük. Az épületben és az udvaron a szükséges kisebb karbantartási, javítási feladatokat egy vállalkozó elvégezte. Hűtőrendszerek, kazán karbantartása megtörtént.

HDTE: A debreceni Hajnal utcai irodájának homlokzati és tetőzet felújítása, valamint energetikai korszerűsítése még nem történt meg. Ugyanitt a havi állományértekezletek megtartásához szükséges előadóterem felújítását tervezzük.

NYSZBTE: A Cégénydányádon, Dózsa György út 9. szám alatt lévő irodájának helyet adó kúria tetőszerkezete több helyen beázik, emiatt az eresz alatt vakolatomlások figyelhetőek meg, melyet javítani szükséges. Az iroda felszereltsége megfelelő.

Egyenruha ellátás

A HNPI, mint munkáltató, köteles az általa működtetett TVŐ részére a rendészeti feladatokat ellátó személyek, valamint a fegyveres biztonsági őrök ruházati ellátására vonatkozó részletes szabályokról szóló 70/2012. (XII. 14.) BM rendelet alapján alap és utánpótlás ruházati ellátást biztosítani. A 2023. évi beszerzés során a büntetés-végrehajtási szervezet részéről a központi államigazgatási szervek és a rendvédelmi szervek irányában fennálló egyes ellátási kötelezettségekről, a termékek és szolgáltatások átadás-átvételének és azok ellentételezésének rendjéről szóló 44/2011. (III. 23.) Korm. rendelet, illetve a büntetés-végrehajtási szervezet részéről a büntetés-végrehajtásért felelős miniszter vezetése, irányítása vagy felügyelete alá tartozó szervek irányában fennálló ellátási kötelezettségről, a fogvatartottak kötelező foglalkoztatása keretében előállított termékekről és szolgáltatásokról, azok átadás-átvételéről és az ellentételezés rendjéről szóló 9/2011. (III. 23.) BM rendelet előírásainak megfelelően a TVŐ egyenruházati beszerzési igényét megküldtük a Büntetés-Végrehajtás Gazdasági ellátó Intézete részére. 2023-ban a büntetés-végrehajtási szervezet nem tudta vállalni az igények teljesítését, engedélyezte egyenruházat saját hatáskörben történő beszerzését.

A 70/2012. (XII. 14.) BM rendelet 2. melléklet I.A)-C) pontja szerinti viseletelemek beszerzése tárgyában szabályos beszerzési eljárást folytattunk le, mely során ajánlati felhívással kerestünk meg 3, tevékenységi körében megfelelőnek ítélt gazdasági szereplőt. Az eljárás során az ajánlattételre meghatározott határidőn belül 3 ajánlat érkezett, melyek közül az összességében legkedvezőbb ajánlatot az ALPIN Sportszergyártó és Kereskedelmi Korlátolt Felelősségű Társaság (a továbbiakban: ALPIN Kft.) tette. Az adásvételi szerződés megkötése az előkészítés elhúzódása következtében augusztus hónapban történt, ezért a gyártás folyamatára a szükségesnél kevesebb idő maradt, melynek következtében a megrendelés 54%-a teljesült. A fennmaradó tételek beszerzése iránt 2024-ben intézkedünk.

A 70/2012. (XII. 14.) BM rendelet 2. melléklet I. E) pontja szerinti kiegészítő szolgálati felszerelések beszerzése több szállítótól történt. Teljes körűen megvalósult a 2022. évben elmaradt lábbeli beszerzés, melyre a 2023. évi tételekkel együttesen 2 732 810 forintot költöttünk.

2023-ban összesen 37 fő természetvédelmi őr részesült egyenruha ellátásban. Közülük 1 fő egyenruházati alapellátásban, a TVŐ többi tagja részére pedig kiegészítő normát

biztosítottunk az igényelt egyenruházati elemeket megvásárlásával mindösszesen bruttó 3 029 396 HUF összegben.

10.1.3. Polgári természetőrök

A HNPI TVŐ munkájában polgári természetőr nem vesz részt. Nem tervezzük polgári természetőr felvételét.

10.2. Feladatellátás

A személyi állomány előző évi, 2022-ben történő csökkenése is negatív hatást gyakorolt a természetvédelmi őrzés színvonalára. Ebben az évben tovább redukálódott az TVŐ kollektívája, amely év elején még 40 fővel kezdte el a munkavégzést, de a végére már csak 37 munkatársunk maradt. A létszámváltozást munka átszervezéssel, feladatátcsoportosítással próbáltuk ellensúlyozni. Ezzel természetesen nőtt a megmaradt kollégák feladatainak mennyisége és romlott a munkavégzés hatékonysága. A helyzetet nem segítette, hogy év közben volt olyan új kolléga, aki mindössze egy hónapos tartózkodás után távozott, amivel nemcsak a státuszát, hanem a felkészítésére és a területének a megismertetésére fordított többletidőt, valamint energiát is elveszítettük.

Ezek a folyamatok 2023-ban főként a KTJTE, a HDNYTE és a NYSZBTE kollektíváját érintették.

A szolgálati gépjárműparkunk előregedő, csoportos, nagyarányú fejlesztésre ebben az évben sem volt lehetőségünk. A tájegységi összesítésben a terepjárók átlagos kora 4-12 év között volt, a legidősebb autóink 18 évesek. Ez sajnos együtt jár a gyakori meghibásodásukkal, ezáltal a fenntartásuk is nagyobb teher. Ez gépkocsik esetén a fajlagos gépjármű használati költséget akár 150-200 Ft/km-re is emelheti. A meghibásodott járművek javításának időigénye vagy a javítások elmaradása több esetben alapjaiban rendítette meg a szolgálat ellátását.

A közös szolgálatszervezés szempontjából a korábbi években megszokott együttműködések voltak 2023-ban is a leggyakrabban előforduló feladat ellátási megoldások. A KTJTE állománya heti rendszerességgel folytatott célzott területellenőrzéseket a TvRK járőreivel közös járőr- és figyelőszolgálatok formájában. Ezzel a szervezettel a NYSZBTE együttműködése is hagyományosan jónak mondható és 2023-ban tovább erősödött. A HDNYTE dolgozói alkalmilag közös szolgálatokat láttak el a Debreceni Rendőrkapitánysággal.

A 2023-ban intenzív kamillavirágzás volt az összefüggő, nagy kiterjedésű, szikes gyepterületeken (HNP és BSTE), ami az időjárási körülmények miatt május elejétől júniusig elhúzódott. Ennek ellenére az engedély nélküli kamillagyűjtés nem volt jellemző a térségben. Terepi bejárásaink során fokozott figyelmet fordítottunk a gyógynövény gyűjtés ellenőrzésére. Más fajok gyűjtését sem tapasztaltuk.

Az illegális fahasználatok aránya általánosságban nem növekedett, amit többek között a hullámterek többé-kevésbé tartós vízborítása eredményezett a téli időszakban.

Az orvhalászati tevékenységek továbbra is jellemzőek a Tisza folyón, és elsősorban a gazdasági jelentőséggel bíró halfajokra irányulnak. A védett halfajokra elsősorban a folyamatos és intenzív szonár használat az, ami károsan hat, különösen az elmúlt két évben tapasztalható rendkívül nagymértékű magán- és közösségi kikötő fejlesztési folyamatok, valamint a megnövekedett kiscépheműlétszámoknak és forgalomnak az eredményeként.

A Patkós-holtágon a rendszeres célzott területellenőrzéseknek köszönhetően mindössze egy alkalommal vált ismertté jogosulatlan halászat ténye. Folyamatosak voltak az illegális

horgászat felderítésére tett bejárások a Sarkad-Mérges-Sáros-ér nagyiváni, védett szakaszán, a Hortobágy-folyón és a Német-éri főcsatornán. Az elmúlt néhány évben a Sarkad-Mérges-Sáros-ér medre nagymértékben benövényesedett, aminek köszönhetően nincs alkalmas vízfelület a horgászathoz, illetve az évek óta tartó folyamatos ellenőrzések is megtették hatásukat - csupán 4 alkalommal találkoztunk jogalap nélkül horgászó személyekkel. A Tisza-tavon a horgászat és horgászhely ellenőrzés, szemetelés és motorhasználat ellenőrzése 2023-ban jelentős idő ráfordítással zajlott. Fattyúszerkő, küszvágó csér, gyurgyalag, partifecske telepeknél a költségek zavartalanúsága miatt a természetfotósok fokozott ellenőrzésére is hangsúlyt fektettünk.

A Natura 2000 és JFGK ellenőrzések a munkaidő tetemes részét igénybe vették. Nagyságrendekkel megnövekedett a mezőgazdasági tevékenységekkel hasznosított terepi ellenőrzések, visszaellenőrzések és jegyzőkönyvezések száma. Különösen nagy energiát köt le azoknál a kollégáknál ez a feladat, akik természetvédelmi őr feladatok mellett végeznek MTÉT-koordinátori feladatokat. Ez helyenként már veszélyezteti a természetvédelmi őr alap feladat ellátást!

A védett területen elkövetett illegális hulladék elhelyezés és terepmotorozás továbbra is egyre fokozódó, nehezen kezelhető problémát jelent, elsősorban Tiszabő, Tiszabura és Tiszapüspöki hullámtéri területein.

10.2.1. Hatósági feladatellátás

Feladatellátásunk során az alábbi ügýtípusokban fejtettünk ki hatósági tevékenységet (zárójelben területi utalásokat teszünk egy-egy ügýtípusban érintett helyszínekre a teljesség igénye nélkül):

- Horgászati és halászati tevékenység ellenőrzése. (Tisza, Szamos, Túr, Kadarc-Karácsonyfoki-csatorna, Hortobágy-folyó, Nádudvar, Miska-foki-holtág, Nyugati-főcsatorna., stb.) Ennek mentén a KTJTE munkatársai a TvRK együttműködésében több, mint 45 alkalommal bonyolítottak le megelőzési, felderítés célú hatósági feladatokat a Tisza folyó védett hullámtéri területein. (Az év során 1 esetben sikeres tettenérésünk volt orvhalászati cselekmények elkövetőivel kapcsolatban: 2023.07.02 Polgári halastó 3 fő MOHOSZ halőr + 1 fő természetvédelmi örkerület-vezető 1 fő emelőhálóval halászó személy visszatartása a rendőrség kéréséig. Rendőrségi intézkedés: orvhalászat büncselekmény gyanújának okán tettek feljelentést.)
- Vízi közlekedés, illetve vízi sportok természetvédelmi szempontból kockázatos változatainak a figyelemmel kísérése (Tisza).
- Nagy kárókatona (*Phalacrocorax carbo*) gyérítés ellenőrzése, helyenként gyomortartalom vizsgálatok a védett halfajok fogyasztására vonatkozó ismeretek megszerzése miatt (Kisköre, Jászkiséri Halas Kft, HHG Zrt., Felső-Tisza).
- Illegális, illetve természetvédelmi érintettségű fahasználatok ellenőrzése, erdészeti egyeztetések. Ide értendőek azok a beruházások is, amelyek erdei élőhelyek megváltozásával járnak. (pl. Pusztamizsei-erdő, Tiszapüspöki, Újszász, Jászfákóhalma, Rákóczipfalva, Nagykörű, Pusztamonostor, Jászfelsőszentgyörgy).
- Úszóművek engedélyezéssel kapcsolatban bejárások, egyeztetések (Tiszapüspöki).
- Illegális hulladéklerakók felderítése, valamint több esetben aktív közreműködés ezek felszámolása érdekében. HulladékRadar bejelentéseket is tettünk, illetve foglalkoztunk az onnan érkező információk alapján ismertté vált ügyekkel.
- Gyepek, valamint lápi élőhelyek ökológiai állapotának megváltoztatása (szántás, tárcsázás, égetés, stb.) miatt számos alkalommal kellett intézkedést fogantatnunk.

- Áramütött és vezetéknek ütközött madarakkal, illetve a szolgáltató által üzemeltetett vonalas létesítményekkel kapcsolatos hatósági tevékenység. Itt említendő a fehér golya védelmével kapcsolatos munka és az év folyamán tervezett KFO felmérések is. A feljegyzéseket végső soron a TVŐ vezetője kapja, aki közvetlen ügyintézés során jár el az áramszolgáltatók és a hatóság képviselőinél az ügyekben. 2023-ben 174 esetben történt a hálózat átalakítására javaslattétel.
- Állatok – számos esetben védett és fokozottan védett státuszúak – mérgezés miatt történő pusztulása miatt kezdeményeztünk hatósági ügyeket.
- Őrző szolgálatot teljesítettünk a kárpáti sáfrány (*Crocus heuffelianus*) és tavaszi tőzike (*Leucojum vernum*) virágzásának idején, valamint a tiszavirágzás periódusában.
- Feljegyzéseket készítettünk a fokozottan védett és telepesen fészkelő madarak költése kapcsán a természetvédelmi és az erdészeti hatóság részére.
- Célzott terület ellenőrzéseket tartottunk gyógynövény- és gomba gyűjtés jogszerűségének ellenőrzése érdekében, illetve az illegális tevékenység visszaszorításának céljával.
- Védett, fokozottan védett és/vagy közösségi jelentőségű növény- és állatfajok egyedeit és/vagy élőhelyét közvetlenül érintő beruházásoknál hatósági ügyintézészt foganatosítottunk.
- Részt vettünk számos természetvédelmi érintettségű fejlesztési projekt (útépítések, csatorna kotrások, vasúti fejlesztések, napelemparkok, egyéb építőipari beruházások, stb.) tervezési szakaszában véleményezőként, valamint kivitelezési szakaszban ellenőrzési jogkörrel.
- A természetvédelmi hatósággal folytatódott a KTJTE-ben található kunhalmok ellenőrzése, amelynek célja az *ex-lege* státusz földrészlet szintű bejegyzése az ingatlanügyi hatóság által. Feljegyzés készült a természetvédelmi hatóság részére a kunhalmok ingatlan-nyilvántartásba történő bejegyzése okán. Két esetben helytelen névvel került bejegyzésre a halom ezért ezek korrigálását kértük. Kunhalmok régészeti lelőhelyként történő bejelentését kérelmeztük az illetékes, Szolnoki Damjanich János Múzeumtól. 60, eddig nyilvántartásban nem lévő halom bejelentése történt meg.
- A Hortobágy-Berettyó mezőtúri, belterületi szakaszán június elején fészkelésbe kezdett legalább 15 pár kormos szerkő (*Chlidonias niger*) és 1 pár fattyúszerkő (*Chlidonias hybrida*). Előkészítettük a kérelmet a TMO kollégáival együttműködve, melynek nyomán a természetvédelmi hatóság a területet átmenetileg országosan védetté nyilvánította, így a vízi közlekedés korlátozásával a költés biztonsága garantált volt.
- Fényszennyezéssel kapcsolatban kezdeményeztünk hatósági ügyeket.
- Számos esetben intézkedtünk denevérekkel kapcsolatos ügyekben.
- Vízivad vadászat és teríték ellenőrzése.
- Jelentős számban kellett közreműködnünk védett állat vagy vadászható vadfaj mezőgazdasági kártétele kapcsán kezdeményezett hatósági eljárásban.
- Természetes vizek (folyók, patakok, csatornák, tavak, holtágak) szennyezésével kapcsolatos ügyek intézése. (A működési terület számos pontján.).
- A természetvédelmi hatóság által kiadott helyreállítási határozatok ellenőrzése (A működési terület számos pontján.).
- Feljegyzések, jegyzőkönyvek készítése a terepi munka során tapasztalt jogsértő tevékenységekről (a külön megjelenített ügycsoportokon túl is).
- Natura 2000 jogcímen igényelt mezőgazdasági támogatások, illetve JFGK ellenőrzése.

- MTÉT területek támogatásához kapcsolódó ellenőrzések.
- Közigazgatási határozatok ellenőrzése.
- Hatósági táblák pótlása, karbantartása.

10.2.2. Együttműködés más hatóságokkal

- A HNPI TVŐ az év során is több alkalommal látott el közös szolgálatot a TvRK-val. Helyszíni bírság, feljelentés a következő helyszíneken és esetszámban lett kiszabva: Szolnoki Rendőrőrs 8 alkalommal, Szegedi Csongrád KMB 1 alkalommal, Tokaji Rendőrőrs 40 alkalommal. Szabálysértési tényállások: ár- és belvízvédelmi szabálysértés, tulajdon elleni szabálysértés, erdőrendészeti szabálysértés, vízi közlekedési szabályok megsértése.
- A területileg illetékes rendőrkapitányságokkal is végeztünk közös szolgálatokat ellenőrizve a védett területeken folytatott fahasználatot és horgászati tevékenységet. Az akciók jelentős része bűnmegelőzési célzatú volt. Helyszíni bírság a következő helyszíneken és esetszámban lett szankcióként alkalmazva: Nyíregyháza Rendőrkapitányság Rakamazi Rendőrőrs 1 alkalommal, Nyíregyháza Rendőrkapitányság Ibrányi Rendőrőrs 1 alkalommal.
- A kialakult tüzesetek során folyamatosan együttműködtünk a vármegyei katasztrófavédelmi igazgatóságokkal, a helyszínen segítettük a tűzoltók munkáját, részt vettünk a tűzvizsgálatokban (Hortobágy, Nagykunság). Emellett folyamatban van az együttműködési megállapodásaink megújítása, újrakötése.
- A vármegyei kormányhivatalok környezetvédelmi természetvédelmi és hulladékgazdálkodási főosztályaival táj- és természetvédelmi hatósági ügyekben leginkább, mint szakmai tájékoztatást adó ügyfél vettünk részt. Általában ügyfélként vagyunk részesei hatósági eljárásoknak, ahol leggyakrabban adatot szolgáltatunk, véleményezünk, illetve bejelentéseket teszünk, valamint ellenőrizzük a határozatok végrehajtásának megtörténtét. Közös több alkalommal helyszíni egyeztetéseken és bejárásokon vettünk részt.
- A vármegyei kormányhivatal agrár- és vidékfejlesztést támogató főosztállyal (volt MVH) történő együttműködés keretében a Natura 2000 területeken történő gazdálkodást és a jogszabályokba foglalt gazdálkodási követelmények (JFGK) megfelelését ellenőriztük elsősorban a kijelölt ügyfelek esetében.
- A vármegyei kormányhivatal építésügyi és örökségvédelmi főosztály kollégáival örökségvédelmi ellenőrzéseken vettünk részt.
- A vármegyei kormányhivatal erdőfelügyeleti osztályával egyeztetéseket folytattunk a körzeti erdőtervek valamint a fásításban tervezett fakitermelések kapcsán. (pl.: Pusztamonostor 1B, Jászfelsőszentgyörgy 1C, Újszász 4C, Jászfákóalmi 2-es erdőtag, Rákóczi falva 10-es erdőtag, Tiszaug 3B, Biharkeresztes 36A1 és 36C1)
- A vízügyi igazgatóságokkal engedélyezési ügyekben, területkezelések kapcsán folyamatos együttműködésre törekedtünk.
- Az Országos Vízügyi Főigazgatóság által koordinált „Nyírség vízgazdálkodásának fejlesztése” c. projekt környezetvédelmi engedélyei 2023-ban készültek el. Ennek kapcsán 2-2 egyeztető megbeszélést tartottunk a tervezővel (Viziterv Environ Kft. és Bioaqua Pro Kft.) és a kedvezményezettel (FETIVIZIG), valamint a természetvédelmi hatósággal.

- Számos esetben vettünk részt rendőrségi eljárások nyomozati szakaszában – a legtöbb esetben helyszíni szemléken és tanúkihallgatások során. Legjellemzőbb ügýtípusok a gyepet érintő jogszerűtlen cselekmények, illegális hulladékkezelés, jogellenes horgászati és halászati tevékenységek, illetve jogosulatlan fahasználatok.
- Mérgezéses esetek kapcsán folyamatos a kapcsolattartás a NNI munkatársaival és a területileg illetékes rendőrkapitányságokkal.
- Folyamatos a kapcsolattartás a NÉBIH a toxikológiai vizsgálatokkal kapcsolatban. Ebben az évben a debreceni Laboratóriumába több esetben is vittünk be talált madártetemetek madárinfluenza vírus kimutatása céljából (pl.: daru, bütykös hattyú, nagy lilik, csörgő réce, dankasirály).
- Egyeztetést szerveztünk az AM a természetvédelmi-, örökségvédelmi hatóság és a természetvédelmi hatóság részvételével a nyilvántartásban nem szereplő, illetve újonnan fellelt kunhalmok védelmével kapcsolatban.
- Határrendészeti kirendeltség munkatársaival rendszeresen együttműködünk a határátkelőhelyeken védett és/vagy nemzetközi védelem alatt álló növény- és állatfaj engedély nélküli kivitelével és/vagy behozatalával kapcsolatos ügyekben.
- Áramhálózati madárvédelmi ügyekben feltártuk a problémát okozó helyszíneken a körülményeket és javaslatot tettünk az OPUS TITÁSZ Zrt., valamint az MVM ÉMÁSZ Áramhálózati Kft. felé a természetvédelmi szempontból indokolt és szükséges beavatkozás mikéntjéről a természetvédelmi hatóság értesítése mellett.
- Alkalmanként közös szolgálatot láttunk el mezőőri szolgálattal.
- A NÉBIH Állami Halóri Szolgálat munkatársaival a működési területünkön lévő folyókon láttunk el közös járőrszolgálatot a halászat és a horgászati tevékenység ellenőrzésében.
- Vadászati ügyekben együttműködtünk a tájegységi fővadászokkal.
- Az Országos Polgárőr Szövetség soraiba tartozó kollégákkal több közös szolgálatot végeztünk.

10.2.3. Nem hatósági feladatok ellátása

Tudományos és kutatási tevékenység

- Az országos és regionális monitoring tevékenységekben vettünk részt (VVM, MMM, RTM, MAP), pl. az országos túzok, sas, erdei fülesbagoly, kékes rétihéja, barátréce – cigányréce, kék vérese, daru és vadlúd szinkron felmérésekben dolgoztunk. A fehér gólya költőállomány felmérését elvégeztük.
- Natura 2000 jelölő madárfajok állományfelmérését végeztük.
- Középfeszültségű oszlop felmérést (KFO) végeztünk a HNPI működési területén, továbbá folytatódott az MVB és az ún. A-idom madárvédelmi pilot szerelvények tesztelése is.
- Felmértük a Közép-Tiszán a teelő kormoránok éjszakázóhelyeit szinkronszámlálás keretében.
- A KTJTE területén különböző típusú erdőállományokban és ültetvényekben kijelölt mintavételi pontokon 5. éve történik madártani felmérés.
- A KTJTE területén a szárazföldi makrogerinctelen fajokra vonatkozó rendszeres adatgyűjtést végzünk.

- A Jászság különleges madárvédelmi területen elkezdődött Sakers Road LIFE projekt keretében a tervezett természetvédelmi beavatkozások biomonitring vizsgálata. A szárazföldi makrogerincteleneket érintő alapállapot felmérése 10 lokalitáson, 3-3 mintavételi egységgel megtörtént.
- Működési területünk egyes részein a közutakon elgázolt bagolyfajokról nyilvántartást vezetünk. Az adatok és a témában összegyűlt tapasztalatok alapján poszter készült, ami a Magyar Bagolykutató Konferencián bemutatunk.
- Drónos vizes élőhely felmérés végeztünk Kunszentmárton Köttön-halom, Cserkei-fertő, Csépai-fertő, Csukás-fertő, Kis-Tisza területeken. A felmérés célja a vizes élőhelyek aktuális állapotfelmérése, fényképes fotódokumentációja volt.
- A jászfelsőszentgyörgyi Zagyva mentén lezajlott a CES-állandó ráfordítású gyűrűzés, melynek tervezett 9 mintavételi napjából 7-et sikerült megtartani a magas vízállások miatt.
- Madártani monitoring történt a Jászboldogháza melletti ökofarmon. Hegyesi József gazdálkodó természetbarát módon kezeli gyümölcsösét és a területét. Felmérés készült a területen előforduló védett énekes madárfajokról.
- A kékvércse (*Falco vespertinus*) éjszakázóhelyek szinkronfelmérését augusztus és szeptember hónapokban végeztük.
- Folytatódott a gyíkfaunára irányuló célirányos felmérés a Jászságban.
- 2022-ben elindult egy kutatás a csíkosfejű nádiposzáta (*Acrocephalus paludicola*) egykori fészkelő helyeinek vizsgálata céljából az NTE-ben, aminek részeként terepi felmérést végeztünk három mintaterületen a Kunkápolnási-mocsárban (növényteni felmérés, területhasználat).
- Kiss Ádám kutatási céllal végzett jelölése elsősorban székicsért és bíbicet érintett. Az intenzív keresés következtében 23 példány fiatal és egy öreg székicsért sikerült színes gyűrűkkel jelölni. Az adult korú székicsér Druid Nano transzmitter típusú jeladóval is el lett látva, Magyarországon első alkalommal.
- Kiss Ádám publikált az Oryx nevű konzervációs szaklapban „Breeding in an agricultural landscape: conservation actions increase nest survival in a ground-nesting bird” címen.
- Június-július hónapokban folyamatosan, napi rendszerű tiszavirágzás intenzitás-felmérést folytattunk.
- A KTJTE határait túllépve folyik 2021. óta egy nem intézményesített formában működő kutatómunka kunhalmokkal kapcsolatban. A természetvédelmi őri alapfeladatokon túl (halmok állapotának ellenőrzése) a munka kiterjed a halmokkal kapcsolatos irodalmi adatok feldolgozására, adatgyűjtésre, adatfeldolgozásra is. A cél az, hogy sor kerüljön a halmoknak az örökségvédelem - MÁK - természetvédelem) „védelmi háromszögbe” történő bevezetésére annak érdekében, hogy lehetővé váljon a sztyeppei népek első kárpát-medencei épített örökségeinek megőrzése és azok természeti/élőhelyi potenciált képezzenek a szántóföldi környezetben.
- Országos szintű konferencián előadással vettünk részt a KNPI által Sándorfalván, a XII. Fehértavi Darvadozáshoz kapcsolódóan megrendezett Vizes élőhelyek természetvédelmi kérdései, ill. hullámterek természeti értékei és megőrzésük. témakörben.
- Halfaunisztikai felmérések történtek a Biharban több helyszínen egyénileg illetve a Debreceni Egyetemmel, BioAqua Pro szervezettel együttműködve.

- Gyöngybagoly köpeteket gyűjtöttünk és elemeztünk.
- A Bihari-sík szaproxilofág bogarainak és a fullánkos hártváscsárnyú faunájának felmérését folytattuk, ennek eredményeként országosan ritka faj is előkerült.
- Szél László havonta leolvasta a kisvízes KEHOP+ keretében az ELTE-s hidrológusok által fűrt potenciometerek vízszintjeit az összes helyszínen (Kokadon Daru-láp, Létavértesen Csohos-tó környéke, Újlétán a Nagy-Ócsa és Bagamérban a Silye-rét).
- Adatokat gyűjtöttünk össze az ELTE hidrológusainak publikációhoz, amely megjelent a Water című folyóiratban, és a Csohos-tói hidrológiai eredményeken alapszik. Szél László társszerző a cikkben.
- Áprilisban kihelyeztük a talajnedvesség-mérőket az újlétai egyhajúvirág állományba. A faj kutatása tovább folyt külső kutatók által (Ökológiai Kutatóintézet),
- Románia nyírségi területein földikutyát kerestünk a TMO munkatársaival és Németh Attilával - sikertelenül.
- Kétlevelű sarkvirág (*Platanthera bifolia*) és epergyöngyike (*Muscari botryoides*) állományokat mértünk fel Debrecenben a Bánki-erdőben, a Hármashegy-i tölgyesekben, a Halápi-erdőben, a Mézeshegyi-tölgyesben, Nyírmártonfalván a Gúti-erdőben.
- Az NBmR keretében megtörtént a homoki nőszirm (*Iris arenaria*) állomány felmérése. Összesen 53 polikormont rögzítettünk, számos helyen azonban nem kerültek elő a növények (lappangás?).
- Az NBmR keretében elvégeztük a HDNYTE zergeboglár (*Trollius europaeus*) állományainak felmérését.
- Nyírségi szőlőhegyek felmérését végeztük el dr. Szigetvári Csabával. A magyar nőszirm egy kisebb állománya Pap község mellett (4 polikormon, 20 virággal) lett regisztrálva. A falu közelsége miatt a vad eredet kérdéses. Pap és Nyírtass szőlőhegyein a délvidéki poszméh (*Bombus argillaceus*), mint új faj lett meghatározva. A rohodi szőlőhegyen lévő egyetlen homoki nőszirm (*Iris arenaria*) idén a többszöri ellenőrzés ellenére sem lett fellelhető.
- Kardos madársisak (*Cephalanthera longifolia*) állományfelmérését végeztük. Csaroda határában a korábbi előfordulási helye bővült, valamint a Kaszonyi-hegyen is regisztráltuk.
- Mocsári csorbóka (*Sonchus palustris*) állomány felmérése valósult meg a rétközi lápokon: Rétközberencsnél a Kerülőházi-csatorna mentén 6 tő, Magas-hegyi-alji-lápon 13 tő, Borostyános-Galambodi-lápokon 5 tő, Aranyoskán 535 tő, Ajaki-réten 53 tő virágzott.
- Kisfészkü aszat (*Cirsium brachycephalum*) állomány felmérést végeztük a rétközi *ex lege*-ken, az idei évben nagyon sok helyen, nagy töszámokban voltak jelen. Kemecsen nem védett területen a Sényői-főfolyás és Lónyay-főcsatorna összefolyásánál lévő gyepeken 1000-1100 tő került elő. Báboly-rétje *ex lege*-n 24 tő, Csillag-tag-rétje *ex lege*-n 6 tő, Csicsó-dűlői-rétek *ex lege*-n 40 tő, Lencséstanyai-rétek *ex lege*-n 135 tő, Körtélyes *ex lege*-n 300 tő virágzott.
- A kisvárdai, ibrányi és a nyíregyházi hulladéklerakókon folytattunk a fehér gólyák megfigyelését. Ibrányban nincs lakossági hulladék elhelyezés, ezért gólyák sem gyülekeznek. Augusztus közepére lezajlott a vonulás java, napi több száz madár váltotta egymást folyamatosan. 44 színes gyűrűs madarat olvastunk le.

- Év elejétől kora tavaszig, majd ősztől év végéig heti rendszerességgel vízimadár monitoring a szabolcsveresmarti Rétközi-tavon. A tájegység legnagyobb ismert téli bukóréce pihenő- és táplálkozóhelye a kb. 300 ha-os tó, amelyen számos védett- és fokozottan védett madárfaj található meg ebben az időszakban. Jelentős zavarást okoz azonban az időszakos motorcsónakos horgászat. A tavon megfigyelt fajok és azok legnagyobb egyszerre megfigyelt példányszámai: kerceréce (*Bucephala clangula*) – 296 pld., kis bukó (*Mergus albellus*) – 3 pld., nagy bukó (*Mergus merganser*) – 34 pld., örvös bukó (*Mergus serrator*) – 1 pld., kontyos réce (*Aythya fuligula*) – 75 pld., hegyi réce (*Aythya marila*) – 1 pld., sarki búvár (*Gavia arctica*) – 4 pld., füles vöcsök (*Podiceps auritus*) – 1 pld. Külön kiemelendő a fokozottan védett füstös réce (*Melanitta fusca*) 6 példánya és a jegesréce (*Clangula hyemalis*) 2 példánya, amelyek hónapokig a tavon tartózkodtak.
- Selymes boglárka (*Ranunculus illyricus*) felmérése: nyírmadai temetőben 85 tő, földutak szélén és ürgés gyepen több száz tő, gemzsei ürgés gyep szélében több száz tő virágzott.
- Nagy örgébics (*Lanius excubitor*) átfogó felmérése történt meg a szatmár-beregi, nyírségi és rétközi ismert költőhelyeken, amiben a nemzeti park igazgatóságának több munkatársa és külső szervezetek felmérői is segítettek. Idén minimum 58 pár nagy örgébics költött Szabolcs-Szatmár-Bereg Vármegyében.
- Áprilisban, májusban és júniusban több alkalommal is részt vettünk az újfahértói szikipacsirta (*Calandrella brachydactyla*) állomány felmérésében. Mindezek ellenére a célfajt nem találtuk meg.
- Szeptemberben és októberben ágas tapló (*Grifola frondosa*) felmérést végeztünk a Sóstói-erdőben. A 2018-as évben az adatok nagy számából eredően, a gombával gyökérkapcsolt fák védelme érdekében azok egyedi, festékszórós jelölése mellett döntöttünk a Nyírerdő Zrt. Nyíregyházi Erdészetének egyetértésével. Ezt a munkát 2023-ban is folytattuk. Ebben az évben 87 gombás fát észleltünk, ebből 31 új előfordulás (összesen 177 egyedileg jelölt fát ismerünk). Ezzel a Sóstói-erdő országos szinten kiemelkedő ágas tapló előfordulások tekintetében. Ezen kívül a Baktai-erdő TT területén, a Ricsikai-, berkeszi és mándoki erdőkben is védett gombák felmérését végeztük, Berkeszen új helyen került elő ágas tapló. A felmérést Dr. Szigetvári Csaba segíti.
- Havi rendszerességgel mértük a Mohos-tó körüli talajvízszintmérő kutak vízállását. Ezeket az adatokat megosztottuk Dr. Kozma Zsolttal (docens, BME-Vízi közmű és Környezetmérnöki Tanszék), aki szakmailag segíti a kapott adatok kiértékelését. 2022. óta négy automata talajvízszintmérő és egy automata csapadékmérő műszer is méri az adatokat.
- Fajkoordinátori táblázat frissítése, bővítése. Az 55 sorból álló táblázat minden sora egy-egy fajvédelmi tevékenységet tartalmaz, illetve jelzi a feladat elvégzésének módját és idejét.
- Részt vettünk a 2022-es évben a Hortobágyon végbement jelentős számú tüzeset gyepekre gyakorolt hatásainak közép- és hosszabb távú vizsgálatában, melyet Dr. Valkó Orsolya és Dr. Deák Balázs, a Lendület Vegetáció és Magbank Dinamikai Kutatócsoport munkatársai irányítanak.
- Folytatódott az élőhely-rekonstrukciók és a legeltetés hatásainak vizsgálata kétéltűekre a Hortobágyon. Dr. Mester Béla témavezetése mellett Tóth Boglárka és Gombos Fanni hallgatók végezték a munkát.

- 11. évéhez ért a tavaszi kétéltűgázolások monitorozása a 33-as hortobágyi szakaszán Dr. Mester Béla feladat ellátásában.
- Szintén Dr. Mester Béla nevéhez köthető a distance sampling módszer használhatóságának tesztelése nagy szikibagoly (*Gortyna borelii*) denzitás- és állománybecslésére. Ez az első gyakorlati alkalmazás a hajdúböszörményi Róka-háton.
- Dr. Mester Béla társszerző a következő publikációban: Lengyel Sz. et al. 2023. Grassland restoration benefits declining farmland birds: A landscape-scale before-after-control-impact experiment. *Biological Conservation*. 277: 109846.
- Utassy Bence denevér fajcsoporttal kapcsolatos érdeklődése és ismereteinek szélesítése eredményeképp megindultak az első komolyabb denevér adat felvételezések a HTE-ben.
- Folytatódott a nyári lúd (*Anser anser*) befogás és nyakgyűrűzés 2023-ban a Hortobágyi-halastavakon. Fő szervezője Tar János. A Bivalyos-tó területén mindösszesen 46 madarat sikerült megjelölni színes nyakgyűrűvel és további 18 példányt csak fémgyűrűvel. A befogott egyedek madárinfluenza protokoll szerinti mintavételezésére is sor került. Sok (30+ fő) kolléga és önkéntes vett részt az akcióban.
- A Debreceni Egyetem (DE) és a HNPI közös kutatásánál partimadarak felmérése folytatódott három mintaterületen a Hortobágyi-halastavak területén (Bivalyos, Kiskondás, V-ös). Tar János a TVŐ részéről a közreműködő.
- Kanalasgém (*Platalea leucorodia*) gyűrűzést tartottunk májusban a Hortobágyi-halastó IV-es taván, ahol 21 madarat jelöltünk meg. Ezt követően 06.02-án két, jó kondíciójú, azévi fiatal madárra jeladót is sikerült felszerelnünk, ugyancsak a HHT IV-es medencében, de egy másik telepen. Ebben Pigniczki Csaba (KNPI) mellett a TVŐ részéről Katona József és Gyömbér Zsolt vett részt.
- Évről évre nő a drónok szakmai feladatokban történő felhasználásának mértéke. Részben jelentős időt tudunk megtakarítani használatukkal, másrészt olyan perspektívák lehetősége válik elérhetővé, amely nagyon komolyan emeli az adatgyűjtés határfokát és pontosságát.

Doktori iskolák hallgatói:

- Kiss Ádám: A székicsér (*Glareola pratincola*) élőhely-választásának, költési sikerének, költésbiológiájának vizsgálata a magyarországi szántóföldi élőhelyeken.
- Borza Sándor: daruszántások hatása a gyepi növényközösségekre; ragadozó madarak általi másodlagos magterjesztés, kisméltóság általi magterjesztés; közúti közlekedés természetkárosító hatásának vizsgálata; vadludak legelésének hatása az agrárkultúrákra.

Katona József: Vízimadarak vonulásának térbeli és időbeli mintázatai.

Tihanyi Gábor: Középfeszültségű elektromos szabadvezeték hálózatok madárvédelmi szempontú összehasonlító elemzése az alkalmazott technológiai sajátosságok függvényében.

- Wilhelm Ákos Sándor: Nyergek a IX-X. Századi Kárpát-medencében.

Turisztika oktatás, szemléletformálás, média-feladatok

- Több alkalommal, helyenként havi rendszerességgel számoltunk be a mindennapi munkáinkról, ill. speciális természetvédelmi tevékenységekről a helyi és az országos sajtóban, rádióban és televízióban. (Kossuth Rádió, Új Néplap, Kabai hírmondó, RTL,

Hajdú-Bihari Napló, Európa Rádió, Kelet Magyarország, Magyar Nemzet, Debrecen TV, MTVA, Alföld TV, EuroNews TV, FSN Hírügynökség).

- A HNPI közösségi média felületein természetvédelmet népszerűsítő, védett és fokozottan védett fajokat bemutató posztokat állítottunk össze. A facebook posztok száma ebben az évben 179, a legnépszerűbb bejegyzés (videó) 726612 elérést hozott. Hosszabb tartalmakat írtunk a honlap megjelenésekhez.
- Természetvédelmi témákban online népszerűsítő előadásokat tartottunk. („HNPI partimadárvédelmi tevékenységéről”, valamint a „Kunhalmok: az Alföld elfeledett őrszemei” címmel).
- A mezőgazdálkodás és a természetvédelem kapcsolatával kapcsolatos francia mini sorozat forgatását segítettük interjúadással és terepi bemutatóval az angyalházi Nagyréten májusban és júniusban.
- Aktívan segítettük az ARTE TV által készítendő, valamint egy osztrák produkció Corridors című természetfilmjének létrehozását hortobágyi jelenetek előkészítésével.
- Szakmai előadásokat készítettünk és prezentáltunk különböző rendezvényeken.
- A Sasközpontban lezajlott az AM felkérésére Juhász Tibor által szervezett „jeladós” képzés és vizsga, amely a madarak jeladózásának alapfeltétele lesz a jövőben.
- MAVIR csapatépítő önkéntes napot szerveztünk a Sasközpontban ahol a fa felületeinek újra festése, kiülők, játszótér, kapu, kültéri ajtók felújítása történt meg, közben madárismereti bemutatót tartottunk a résztvevőknek.
- A Jászági KFO felmérés önkéntesei számára felkészítő oktatást szerveztünk a Sasközpontban, melynek keretében a felmérés menetén kívül az egész természetvédelmi problémakörre kiterjedően hallgathattak meg előadásokat.
- Sakersroad Life keretében történő természetismereti foglalkozásokat tartottunk.
- Két alkalommal regionális (Csongrád) vagy országos (Curie Környezetvédelmi Emlékverseny) képviselte munkatársunk felkért zsűritagként az igazgatóságot.
- A KNPI tavalyi nyertes ifjú kócsagőrét és mentorát kalauzoltuk az egykori bombázó lőtér területén.
- Kaán Károly versenyre való felkészítést segítettük Karcagon.
- Zsűritagként segítettük a Jászberényi Lehel vezér gimnáziumban 23. alkalommal megrendezett Természettudományi Diákszimpóziumot.
- ELKH-DE Partimadár Kollaboráció workshop résztvevőit vittük terepi látogatásra Kunmadaras, Nagyván és Karcag térségében.
- Részt vettünk július 9 és július 14 között a Farkas-szigetben megrendezett a 49. Hortobágyi Természetvédelmi Kutatótáborban.
- Szakdolgozó és nyári gyakorlatos hallgatókat segítettünk az ismeretszerzésben, illetve irányítottuk a szakmai munkájukat. NTE: 1 fő, HDNYTE: 1 fő, NYSZBTE: 4 fő.
- 3 alkalommal vezettünk HNPI által szervezett egyéb túrát (Vizi-Sétányon, Kosbor-túra, Gyurgyalagok nyomában).
- Szeptemberben 116 fő részvételével zajlott a második Bihari-sík teljesítmény túra, melyben, mint társszervező vettünk részt.

- Bihar Közalapítvánnyal húsvéti program, daru bemutató, biciklitúra, madárgyűrűzés szervezése.
- Ökoturisztikai Fejlesztési Koncepció elkészítését segítettük.
- Összeállítottuk a tájegységek kommunikációs tervét.
- 12 természetvédelmi mérnök hallgatónak tartottunk területkezelési terepgyakorlatot Bagamérban.
- ROHU pályázat keretében megvalósításra tervezett tanösvény előzetes koncepcióját készítettük el Pocsaj, Létavértes térségében.
- 2023-ban az Ifjú Kócsagőr Program országos döntőjét a HNPI – ezen belül is az ÖKO és a HTE - szervezte. Részt vettünk a jelöltek kiválasztásában, mentorálásában és felkészítésében. Tóth Miklós – Dr. Mester Béla felkészítése mellett - ősszel bejutott az országos döntőbe. A döntőben a legjobbak között szerepelt, különdíjat nyert. Szilágyi Attila kalauzolta a tavalyi nyertest és mentorát, Albert András a Hortobágyon.
- Gombos Fanni júliusban megkezdte a HNPI-on végzett gyakorlatát, mely során feladata volt egyrészt bekapcsolódni lehetőség szerint a terepi munkákba Dr. Mester Béla mellett, másrészt főként a szakdolgozatát véglegesíteni az új (2023. évi) eredmények tükrében. Ezen túlmenően további 2 egyetemi hallgató szakmai gyakorlatát koordináltuk a HTE területén.
- HNPI ajándécsomagokat állítottunk össze a hajdúböszörményi Veterán Kulturális Egyesület számára, melyeket augusztus 19-én, a XVIII. Veterán Jármű Kiállításon osztott ki a zsűri.
- A HNPI médiatárát fotó és videó tartalmakkal bővítettük.
- Magyar Nemzeti Parkok Hetével kapcsolatos programokat szerveztünk és kiviteleztünk több helyszínen.
- Több alkalommal vezettünk csoportokat különböző helyszíneken, többek között a daruvonulás során.
- A HNPI Natura 2000 területeit bemutató kiállítási anyag szállítása és összeállítása bemutatókra.
- A Debreceni Nagyerdő Hete rendezvénysorozat szervezésében, lebonyolításában vettünk részt.
- Részt vettünk „a Hortobágy házhoz jön” nevű rendezvény kiépítésében és bontásában.
- A szakvezetési feladatokat Máté Rudolf természetvédelmi őr látta el Bátorligeten a látogatószám: 262 fő.
- A DE hidrobiológus hallgatóinak és oktatóinak kalauzolása a Zsid-tavon és a Bábtaván.
- Őszi alkotópályázat meghirdetésében és zsűrizésében működünk közre. A beküldött alkotások száma 157 db. Témája ezúttal a *Mi folyik itt? Hát a Tisza*. Az ország minden tájáról érkeztek nevezések.
- Számos alkalommal tartottunk előadásokat óvodások számára a HTE településein. Ezek között szerepelt a Békás Nap elnevezésű, kétélűeket bemutató tematikus nap, denevérek megismertetését célzó előadások, de itt említendő a kis lilik védelmét célzó eseménysorozat is, mely közvetlenül kapcsolódik az éppen futó fajvédelmi Life-pályázathoz.

- Dr. Mester Béla a hajdúböszörményi HBMGI Északi ASzC Széchenyi István Mezőgazdasági és Élelmiszeripari Technikum, Szakképző iskola Ökoskodók c. vetélkedőjében zsűrizett.
- Több száz gyepgazda naptárat osztottunk ki a térségben dolgozó mezőgazdasági termelőknek Balogh Szabolcs (TMO) közreműködésével.
- Katona József az Állatvilág című folyóiratba írt cikket a daruvonulás kapcsán a HNPI 50 éves évfordulója alkalmából.
- Részt vettünk a HNPI nyári gyermektáborában. Katona József drónos bemutatókat tartott, míg Szilágyi Attila madárgyűrűzéssel vonta a madarakra a gyermekek figyelmét.
- Bessenyei László Bence tavasszal egy nagyobb szabású lovas túrát vezetett Hortobágyon.
- Szilágyi Attila részt vett a Varázslatos Hortobágy című fotópályázat zsűrizésében.
- Szintén Szilágyi Attila egész évben folyamatosan tevékenykedett a HNP 50 rendezvénysorozat feladatainak megvalósításában.
- Előadást tartottunk a tiszadorogmai Boglya Fesztiválon.
- Három előadással vettük ki a részünket a Tatai Vadlúd Sokadalom lebonyolításából Szilágyi Attila közreműködésével.
- Részt vettünk a Przewalski-lovak Spanyolországba szállításának dokumentálásában.
- Terepgyakorlatokat vezettünk.

Egyéb tevékenység

- Ellenőriztük a HNPI vagyonkezelésében lévő birtoktesteken és a bérbe adott területeken folyó gazdálkodást. Közreműködtünk birtoktestek bérbeadásában. Szakmai segítséget nyújtottunk a lejáró haszonbérleti szerződések birtoktesteinek a felülvizsgálatához, valamint a gyep- és szántó gazdálkodási szabályzat megújításához.
- Pályázatok, projektek előkészítésében, lebonyolításában, ellenőrzésében, eredmények összegyűjtésében működtünk közre. Több esetben szakfelügyeletet biztosítottunk ezekben a programokban.
- Az MNV ZRt. és a Nemzeti Földalapba tartozó földrészletek HNPI vagyonkezelésbe adásához adtunk ki szakmai véleményt az AM részére.
- Részt vettünk több alkalommal közösségi munkavégzésben (Kecskeri-pusztá, Keménykastély, Meggyes-csárda, Ágota-pusztá).
- Közreműködtünk a Sasközpont, a Vadaspark éves hatósági ellenőrzésében.
- Rendszeres a KTJTE kommunikációja a Szolnoki Damjanich János Múzeummal tervezett és végzett régészeti feltárásokkal és fémkeresőzésekkel kapcsolatban. Együttműködés a Jász Múzeummal a jászsági feltárások kapcsán.
- Együttműködés a FÁNK védett fajok Sasközpontban történő repatriációja, és kondíció ellenőrzése kapcsán.
- A MME irányítása alatt működő méreg- és tetemkereső kutyával és vezetőjével, Deák Gáborral.
- A Madárfigyelő Szolnok Természetvédelmi Egyesülettel szerteágazó és hatékony együttműködés jött létre, ami kiterjed mind adatgyűjtési (fokozottan védett és telepesen költő madárfajok), monitorozási munkálatokra (Sas-, erdei fülesbagoly-, stb. szinkron)

mind szemléletformálási, bemutatási célok megvalósítására, valamint élőhelykezelési és madármentési feladatok szervezése, lebonyolítása terén egyaránt.

- PannonEagle zárókonferencia és Súlyomcsalogató konferencia szervezési feladatainak ellátása és lebonyolítása Jászberényben. A két napos konferenciára 171 fő érkezett, 6 különböző országból.
- Részvétel a PannonEagle Life zárókonferenciáján Jászberényben, majd az ezt követő Súlyomcsalogató szakmai tanácskozáson.
- SakerRoads Life keretén belül a fára tervezett kerecsensúlyom műfészkek kihelyezését segítő szakmai anyag szállítása, terepi bejárások a műfészkek helyének pontos kijelölése kapcsán.
- Szervezés és részvétel a Sasközpontban tartott parlagi sas és kerecsensúlyom munkacsoport ülésen.
- SakerRoads Life partnerségi találkozón, majd kerecsen súlyom fajvédelmi akcióterv előkészítő munkaértekezleten történő részvétel.
- Részvétel a „A lopakodás nagymestere végveszélyben III.” (vadmacska) című szakmai konferencián Budapesten.
- ISSS, IAVS, EGC nemzetközi, tudományos konferencián vettünk részt.
- Részvétel a Tápíó 25 éves évfordulójának alkalmából szervezett kutatók napján Farnoson.
- Részt vettünk a két napos Természetvédelmi Örök Országos Találkozóján a KNPI és a DINPI szervezésében, melyen terepi szakmai programokon és szakmai előadásokon.
- MAVIR madárvédelmi konferencián történő részvétel Mátrafüreden.
- Budapesten részt vettünk egy természetkárosításokkal kapcsolatos konferencián.
- Online növényorvosi szakmai konferenciákon vettünk részt.
- Budapest, MÁK: MTÉT-tel és N2000 ellenőrzésekkel kapcsolatos továbbképzésen voltunk.
- Távérzékelés a természetvédelem szolgálatában online előadáson vettünk részt.
- A bűncselekményekhez kapcsolható ragadozómadár mérgezéses esetek toxikológiai vizsgálatainak országos koordinációja, megrendelő intézése Juhász Tibor feladatkörébe tartozik.
- Online munkavédelmi oktatás gólyagyűrűzés, magasban végzett emelőkosaras madárvédelmi munkák kapcsán.
- Részt vettünk az OLM munkaidő nyilvántartási rendszer bemutatásán az Igazgatóságon.
- Szakfelügyeletet látunk el beruházási munkáknál.
- PROBONO képzések teljesítettük.
- Megújító rendészeti képzés és vizsga Debrecenben.
- Lőkészség fenntartó lövészetet teljesítettünk két alkalommal Apafán.
- Tűz- és munkavédelmi képzésen vettünk részt.
- 50 éves HNPI különböző kísérő rendezvényeken való részvétel.
- Kiszékelői online tanfolyamon vettem részt júniusban (Simay Gábor).
- Munkahelyi elsősegély-nyújtó tanfolyamot elvégeztük, abból sikeres vizsgát tettünk.
- A BTE központjában felváltva végeztünk takarítási, udvar karbantartási és kertápolási feladatokat.
- Részt vettünk a „Te Szedd” programban több helyszínen.
- Saját vadászterületeinken részt vállaltunk a vadgazdálkodási tevékenységben. Ennek meghatározó része a predátor kontroll, amelyben egyrészt hivatásos vadász kapcsolt

munkakörben is foglalkoztatott természetvédelmi örök fegyveres szolgálatot adtak, illetve Larsen- és létrás csapdákat üzemeltettek folyamatosan, másrészt nem vadász kollégáink tevékenységét segítették egyéb módon (kotorékok, fészkek felderítése, szállítási, kiséítő feladatok ellátása).

- Természetvédelmi szakmai kérdések, anyagok, ügyiratok megválaszolásában működünk közre. Ezek között számos területfejlesztési koncepció, különböző szakági tervezet megtalálható.
- Rendszeresen működünk együtt társadalmi szervezetekkel, MME és a Hortobágy Természetvédelmi Egyesület (HTEE) munkatársaival közös LIFE programok kapcsán is megvalósult a közös munkavégzés.
- Stratégiai együttműködést tartunk fenn a HTGN Kft és a HHG Zrt. munkatársaival.
- Eleget tettünk a tervezési, jelentési és egyéb adminisztrációs feladatainknak.
- Törekedtünk a ránk bízott területek aktuális állapotáról a lehető legszélesebb körű információt begyűjteni és azt a természeti értékek és élőhelyek megőrzése érdekében felhasználni. (Ez jelentette például a vízvisszatartó műtárgyak állapotának követését, szükség szerinti beavatkozásokat, az erdőgazdálkodási tevékenységek alakulásának ellenőrzését, vagy éppen a közép feszültségű elektromos hálózatok madárvédelmi aspektusainak alakulását.)
- Élőhely kezeléseket végeztünk, ill. kezelési tevékenységeket koordináltunk.
- Bekapcsolódtunk fajvédelmi programokba (díszes tarkalepke, fehér gólya, kis lilik, kékvércse, nagy szikibagoly, nyugati földikutya, tűzok, egyhajúvirág, réti angyalgyökér).
- Védett és fokozottan védett madárfajok fészkelését elősegítő műfészkeket, mesterséges fészkelőodúkat és -tálcákat helyeztünk ki, amelyeket rendszeresen ellenőriztük, szükség esetén karbantartottuk vagy pótoltuk.
- Intézkedtünk az emberi környezetben megtelepedő védett fajokkal kapcsolatban, elsősorban a molnárfecske és a fehér gólya fészkek, illetve a denevérkolóniák védelme érdekében. (Jászfákóhalma, Jászberény, Alattyán, Jászkisér, Jászárokszállás)
- Elvégeztük a ragadozómadarakra veszélyes közép feszültségű oszlopok felmérését a kijelölt szakaszokon, továbbá erősítettük az állami természetvédelem képviselőjét az áramhálózati madárvédelem stratégiai jellegű egyeztetéseiben és teszteltük az ott elfogadott madárvédelmi innovációk hatékonyságát területi pilot programokban.
- Elláttuk a TVŐ telefonos készenléti szolgálatát.
- Havária események során (tüzek, tömeges madárpusztulás botulizmus miatt) részt vettünk a negatív környezeti hatások megszüntetésében és a károk mérséklésében.
- Szilágyi Attila több ízben folytatta sajnós a HTGN Kft. eltűnt gulyásának keresését gyalogos, gépkocsi és drónos módszerrel a Balmazújvárosi Rendőrkapitányság és a HTGN Kft. munkatárait segítve.
- MTA Magyar Nemzeti Helynévtár kutatási programban vettünk részt (Bessenyei László Bence, Szilágyi Attila).
- Kárókatona felismerő tanfolyamot tartottunk vadászoknak az Elepi-halastavaknál (Szilágyi Attila, Gyömbér Zsolt).
- A TVŐ meghatározott munkatársai részt vesznek a HNPI vadgazdálkodási tevékenységében is.
- Dr. Mester Béla a hajdúdorogi Csordalegelő helyi védett természeti területté nyilvánítása (második próbálkozás) érdekében dolgozott az év során.

11. Költségvetés és vagyon

11.1. Kiadások

Az Igazgatóság 2023. évi kiadásai az alábbiak szerint alakultak

Megnevezés	Eredeti előirányzat	Módosított előirányzat	Teljesítés	Előirányzat változás
	HUF			
Személyi juttatások	834 458 000	1 009 534 848	1 007 353 440	175 076 848
Munkaadót terhelő járulékok	96 287 000	125 474 854	122 674 574	29 187 854
Dologi kiadások	526 912 000	2 233 437 294	1 477 758 429	1 706 525 294
Egyéb működési célú kiadások		35 000 000	35 000 000	35 000 000
Beruházások	58 623 000	1 549 611 675	1 496 282 407	1 490 988 675
Felújítások	13 300 000	35 726 950	24 699 134	22 426 950
Egyéb felhalmozási célú kiadások		5 400 000	5 400 000	5 400 000
Költségvetési kiadások mindösszesen	1 529 580 000	4 994 185 621	4 169 167 984	3 464 605 621

A pénzügyi helyzet által megkövetelt takarékosági intézkedéseket az Igazgatóság megtette. Az alábbi táblázatokban szereplő összegek az alapfeladatok maradéktalan ellátásával kapcsolatban felmerült költségek, valamint a folyamatban (megvalósítás szakaszában) lévő pályázatokkal kapcsolatban felmerült kiadások összességét mutatják.

Dologi kiadások pénzforgalmi előirányzatának és teljesítésnek alakulása

Megnevezés	Eredeti előirányzat	Módosított előirányzat	Teljesítés
	HUF		
Szakmai anyagok beszerzése	20 000 000	114 000 000	99 574 179
<i>ebből: Mezőgazdasági tev.</i>			17 551 135
<i>ebből: Halászat</i>			70 461 076
<i>ebből: Vadászat</i>			2 306 188
Üzemeltetési anyagok beszerzése	90 000 000	181 000 000	154 551 819
Készletbeszerzés	110 000 000	295 000 000	254 125 998
Informatikai szolgáltatások igénybevétele	10 500 000	22 000 000	17 259 670
Egyéb kommunikációs szolgáltatások	2 500 000	4 000 000	2 914 207
Kommunikációs szolgáltatások	13 000 000	26 000 000	20 173 877

Közüzemi díjak - ebből:	45 000 000	244 976 137	208 927 555
Villamosenergia szolgáltatás díja	20 000 000	171 000 000	148 994 862
Gázenergia szolgáltatás díja	20 000 000	71 886 137	58 930 384
Víz- és csatorna szolgáltatás díja	5 000 000	2 090 000	1 002 309
Bérleti és lízing díjak	30 000 000	46 000 000	22 923 507
Karbantartási, kiszavatási szolgáltatások	40 000 000	93 000 000	68 578 613
Közvetített szolgáltatások	20 000 000	21 000 000	17 956 960
Szakmai tevékenységet segítő szolgáltatások	130 000 000	958 159 324	421 018 908
<i>ebből: Pályázatok</i>			<i>117 459 526</i>
<i>ebből: Természetvédelem</i>			<i>49 545 466</i>
<i>ebből: Erdészet</i>			<i>95 214 635</i>
<i>ebből: Mezőgazdasági tev.</i>			<i>102 620 258</i>
Egyéb szolgáltatások	35 000 000	110 000 000	88 262 761
<i>ebből: Mezőgazdaság</i>			<i>19 536 230</i>
Szolgáltatási kiadások	300 000 000	1 473 135 461	827 668 304
Kiküldetések kiadásai	4 000 000	14 000 000	10 132 994
Reklám- és propagandakiadások	10 000 000	500 000	390 000
Kiküldetések, reklám- és propagandakiadások	14 000 000	14 500 000	10 522 994
Működési célú előzetesen felszámított általános forgalmi adó	69 912 000	299 768 069	246 332 188
Fizetendő általános forgalmi adó	0	64 009 764	64 009 764
Egyéb pénzügyi műveletek kiadásai	0	24 000	12 004
Egyéb dologi kiadások	20 000 000	61 000 000	54 913 300
Különféle befizetések és egyéb dologi kiadások	89 912 000	424 801 833	365 267 256
Dologi kiadások	526 912 000	2 233 437 294	1 477 758 429

A felhalmozási kiadások pénzforgalmi előirányzatának és teljesítésnek alakulása

A felhalmozási kiadások előirányzatai közül a beruházási kiadás soron a pályázatból megvalósuló fejlesztések következtében a módosított előirányzat jelentősen meghaladja az eredeti előirányzatot.

A beruházásaink jelentős mértékben felügyeleti szervtől érkező pótelőirányzatból és pályázati forrásból (GINOP, LIFE) valósultak meg.

A felújítási kiadások módosított előirányzatán szereplő összeg a felügyeleti szervi támogatás terhére került átcsoportosításra. Az előirányzat módosítás a halaszthatatlannak ítélt, többnyire az állatok biztonságos tartási körülményinek fenntartáshoz szükséges halaszthatatlan felújítási kiadásokra, valamint épületeink állagmegóvására adott fedezetet.

Az HNPI 2023. évi beruházásainak alakulása

Megnevezés	Eredeti előirányzat	Módosított előirányzat	Teljesítés
	HUF		
Immateriális javak beszerzése, létesítése	10 000 000	19 200 000	13 171 160
Ingatlanok beszerzése, létesítése	0	855 783 342	827 989 927
Informatikai eszközök beszerzése, létesítése	15 000 000	41 000 000	34 843 660
Egyéb tárgyi eszközök beszerzése, létesítése	24 545 000	446 550 333	440 279 177
Beruházási célú előzetesen felszámított általános forgalmi adó	9 078 000	187 078 000	179 998 483
Beruházások	58 623 000	1 549 611 675	1 496 282 407

Az Igazgatóság 2023. évi felújításainak alakulása

Megnevezés	Eredeti előirányzat	Módosított előirányzat	Teljesítés
	HUF		
Ingatlanok felújítása	9 709 000	15 409 000	10 679 184
Egyéb tárgyi eszközök felújítása	0	14 785 000	9 785 000
Felújítási célú előzetesen felszámított ált. forgalmi adó	3 591 000	5 532 950	4 234 950
Felújítások	13 300 000	35 726 950	24 699 134

A HNPI 2023. évi egyéb működési célú kiadások alakulása

Ezen a soron a Kormány Magyarország 2023. évi központi költségvetésnek a veszélyhelyzettel összefüggő eltérő szabályiról szóló 613/2022. (XII.29.) Korm.rend 10. § (1) bek. alapján előírt befizetési kötelezettség jelenik meg.

Megnevezés	Eredeti előirányzat	Módosított előirányzat	Teljesítés
	HUF		
Elvonások és befizetések	0	35 000 000	35 000 000
Egyéb működési célú kiadások	0	35 000 000	35 000 000

11.2. Bevételek

A HNPI 2023. évi bevételei az alábbiak szerint alakultak

Megnevezés	Eredeti előirányzat	Módosított előirányzat	Teljesítés	Előirányzat változás
	HUF			
Működési célú támogatások államháztartáson belülről	200 020 000	1 115 675 924	1 115 675 924	915 655 924
Felhalmozási célú támogatások államháztartáson belülről	0	828 145 044	828 145 044	828 145 044
Működési bevételek	900 786 000	1 336 200 000	1 336 200 000	435 414 000
Felhalmozási bevétel		14 519 821	14 519 821	14 519 821
Működési célú átvett pénzeszköz		104 534 028	104 534 028	104 534 028
Felhalmozási célú átvett pénzeszköz		5 464 567	5 464 567	5 464 567
Költségvetési bevételek	1 100 806 000	3 404 539 384	3 404 539 384	2 303 733 384

Az intézményi működési bevételek részletezése

Az Igazgatóság működési bevétele elsősorban a kezelésünkben lévő természetvédelmi terület hasznosításából, készletértékesítésből és turisztikai szolgáltatások bevételeiből tevődik össze.

A Működési bevételek 1.336.200 Ft összegben teljesültek 2023. évben. Az eredeti előirányzat sorok a szolgáltatások ellenértéke soron, a tulajdonosi bevételek valamint az egyéb bevételek soron került jelentős mértékben túlteljesítésre. A bevételek előirányzathoz képest mutatózó teljesülése mutatja az Igazgatóság törekvését arra, hogy a saját bevételei a teljes költségvetési bevételhez képest minél nagyobb arányt képviseljenek.

A három legnagyobb összegű bevételi soron szerepel az Igazgatóság működési bevételeinek közel 85%-a. Ezek közül a készletértékesítés sor részletezése az alábbiakban látható.

A szolgáltatások ellenértéke sor turisztikai attrakciók bemutatásából származó bevételt tartalmazza, a Tulajdonosi bevétel soron pedig a haszonbérleti díjakból befolyt bevétel látható.

A működési bevételeinket, többletbevételinket működési kiadásaink fedezetére fordítottuk az év során.

Megnevezés	Eredeti előirányzat	Módosított előirányzat	Teljesítés
	HUF		
Készletértékesítés ellenértéke	200 000 000	174 229 549	174 229 549
Szolgáltatások ellenértéke	85 000 000	185 237 839	185 237 839
Közvetített szolgáltatások ellenértéke	11 500 000	24 391 893	24 391 893
Tulajdonosi bevételek	0	751 661 150	751 661 150
Ellátási díjak	549 286 000	0	0
Kiszámlázott általános forgalmi adó	45 000 000	97 737 659	97 737 659
Általános forgalmi adó visszatérítése	0	64 009 764	64 009 764
Kamatbevételek és más nyereségjellegű bevételek	0	19	19
Egyéb pénzügyi műveletek bevételei	0	23 962	23 962
Biztosító által fizetett kártérítés	3 000 000	3 016 220	3 016 220
Egyéb működési bevételek	7 000 000	35 891 945	35 891 945
Működési bevételek	900 786 000	1 336 200 000	1 336 200 000

A készletértékesítés sor részletezése az alábbiakban látható.

Bevétel megnevezése	Bevétel összege
Szalámi, lekvár, méz,	8 171 936
Lábonálló nád értékesítés	6 364 900
Erdészeti bevétel	91 704 082
Halászati bevétel	6 000 000
Vadászati bevétel	140 800

Mezőgazdasági növénytermesztés bevétele	6 308 524
Mezőgazdasági állattenyésztés bevétele	55 235 913
Egyéb bevétel	303 394

Az intézményi felhalmozási bevétel részletezése

Megnevezés	Eredeti előirányzat	Módosított előirányzat	Teljesítés
Egyéb tárgyi eszközök értékesítése	0	14 519 821	14 519 821
Felhalmozási bevételek	0	14 519 821	14 519 821

Az Igazgatóság felhalmozási bevétele Egyéb tárgyi eszköz értékesítésből származott. Ez a bevételi sor tartalmazza a tenyészállat értékesítést, valamint a feleslegessé vált tárgyi eszközök értékesítésének bevételeit.

Működési célra átvett pénzeszközök tételes kimutatása

Átvett pénzeszközök

2023. évben

forintban

Átadó intézmény, szervezet, fejezeti kezelésű előirányzat megnevezése	Átvett pénzeszköz célja, rendeltetése	Összege
Működési célú támogatások államháztartáson belülről (B1)		1 115 675 924
Egyéb működési célú támogatások bevételei államháztartáson belülről (B16)		1 115 675 924
<i>ebből: központi költségvetési szervek (B16)</i>		1 566 359
	<i>MVH - Állati melléktermék megsemmisítés támogatás</i>	1 566 359
<i>ebből: fejezeti kezelésű előirányzatok EU-s programokra és azok hazai társfinanszírozása (B16)</i>		1 093 812 909

	<i>MVH - Mezőgazdasági támogatások</i>	974 505 105
	<i>MAHOP-5.3.4-2023-2023-00129 támogatás</i>	119 307 804
<i>ebből: egyéb fejezeti kezelésű előirányzatok (B16)</i>		12 857 115
	<i>NÉBIH állatkártalanítás-madármérgezés</i>	8 857 115
	<i>Agrárminisztérium- Nappali és éjjeli lepkefajok országos felmérése</i>	4 000 000
<i>ebből: elkülönített állami pénzalapok (B16)</i>		7 439 541
	<i>Közfoglalkoztatási program támogatása</i>	7 439 541
Felhalmozási célú támogatások államháztartáson belülről (B2)		828 145 044
Egyéb felhalmozási célú támogatások bevételei államháztartáson belülről (B25)		828 145 044
ebből: fejezeti kezelésű előirányzatok EU-s programokra és azok hazai társfinanszírozása (B16)	<i>GINOP-7.1.9-2018-000024 támogatás</i>	828 145 044
Működési célú átvett pénzeszközök (B6)		104 534 028
<i>ebből: civil szervezettől (B65)</i>	<i>Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület</i>	20 739 788
	<i>Herman Ottó Intézet Nonprofit Kft.</i>	77 270 000
<i>ebből: egyéb vállalkozásoktól (B65)</i>	<i>MOL Nyrt. által nyújtott támogatás</i>	5 000 000
<i>ebből: egyéb külföldiektől (B65)</i>	<i>Kölni Állatkert - Vadlótartás támogatására átadott pénzeszköz</i>	1 524 240
Felhalmozási célú átvett pénzeszközök (B7)		5 464 567
<i>Felhalmozási célú visszatérítendő támogatások, kölcsönök visszatérülése államháztartáson kívülről (B74)</i>		5 464 567

<i>ebből: háztartások (B74)</i>	<i>Munkáltatói kölcsön megtérülése</i>	5 464 567
<i>Költségvetési bevételek (B1-B7)</i>		2 053 819 563
<i>Finanszírozási bevételek (B8)</i>		1 589 646 237
<i>Központi, irányító szervei támogatás (B816)</i>		729 367 295
	<i>Központi költségvetési támogatás – Elemi költségvetés</i>	428 774 000
	<i>2023. évi Ifjú Kócsagőr Program országos döntőjének megszervezésével kapcsolatos költségek finanszírozására KF/126-1/2023.</i>	1 200 000
	<i>„A pannon gyepék és kapcsolódó élőhelyek hosszú távú megőrzése az Országos Natura 2000 Priorizált Intézkedési Terv stratégiai intézkedéseinek megvalósításával NPTF-126/2023</i>	20 987 000
	<i>LIFE21-SAP-NAT-HU-LIFE SakerRoads... című 1010747014 pályázat megvalósításnak fedezetbiztosítása KF/630/2023.</i>	12 734 956
	<i>Éghajlati változásokhoz alkalmazkodó élőhelyek hálózatának kialakítása a kis lilik európai állománya számára LIFE19 NAT/LT/000898 NPTF-126/2023</i>	7 290 000
	<i>Minimálbér emelkedése miatti támogatás KF/5-2/2023</i>	14 922 718
	<i>Rezsikompensáció KF/106/2023</i>	55 988 361
	<i>Rezsikompensáció KF/106-2/2023</i>	146 765 507
	<i>DSZ/22-2022.számú együttműködési megállapodás alapján végzett ellenőrzések pénzügyi elszámolás- MTÉT ellenőrzések</i>	15 640 000
	<i>Rezsikompensáció elszámolás alapján támogatás visszavonás KF/624-1/2023</i>	-8 863 731
	<i>Minimálbér emelkedése miatti támogatás KF/5-5/2023</i>	-17 941

	Világörökség gondnoksági feladatok támogatás KF/638/2023	10 000 000
	DSZ/27-2023.számú együttműködési megállapodás alapján végzett ellenőrzések pénzügyi elszámolás- MTÉT ellenőrzések	8 640 000
	Természetvédelmi kártalanítás támogatása KF/283/2022	14 918 825
	"Erdei kisvasutak" - KF/693/2022	387 600
Előző év maradványának (B8131)	költségvetési igénybevétele	860 278 942

11.3. Vagyon

11.3.1 Befektetett eszközök

11.3.2 Forgóeszközök

Megnevezés	2021. év	2022. év	2023. év
Nemzeti vagyonba tartozó befektett eszközök	35 943 216 226	36 108 832 832	37 034 719 774
Vagyoni értékű jogok	5 780 000	5 780 000	5 780 000
Szellemi termékek	40 644 693	44 598 514	51 569 644
Immateriális javak	46 424 693	50 378 514	57 349 644
Ingatlanok és kapcsolódó vagyoni értékű jogok	33 805 473 333	34 523 846 549	34 304 684 436
ebből: Épület	4 953 681 385	4 083 979 293	4 940 900 164
Gépek, berendezések, felszerlések, járművek	245 722 568	306 679 850	671 902 427
Tenyészállatok	40 507 867	41 455 277	36 882 585
Beruházások, felújítások	1 805 087 765	1 186 472 642	1 963 900 682
Tárgyi eszközök	35 896 791 533	36 058 454 318	36 977 370 130
Nemzeti vagyonba tartozó forgóeszközök	201 355 963	184 125 477	149 684 753
Vásárolt készletek	16 829 811	16 514 478	24 596 507
Befejezetlen termelés, félkész termékek, késztermékek	137 338 030	114 204 997	36 862 246
Növendék-, hízó és egyéb állat	47 188 122	53 406 002	88 226 000
Készletek	201 355 963	184 125 477	149 684 753
Pénzeszközök	1 240 087 618	921 876 377	842 858 189
Követelések	184 379 124	299 591 820	276 327 138
ebből:			

Költségvetési évbern esedékes követelések	68 406 978	164 147 645	219 598 440
Költségvetési évet követően esedékes követelések	80 773 883	81 471 237	15 085 102
Követelés jellegű sajátos elszámolások	35 198 263	53 972 938	41 643 596

Pénzeszközök

Megnevezés	Összeg
Kincstári forintszámlák	106 536 080
Célelszámolási számlák	699 921 039
ebből: Forintszámlák	415 819 174
Ebből: Devizaszámlák	298 971 992
Intézményi kártyafedezeti számla	2 055 138
Kincstáron kívül vezetett számla	19 475 805

11.4. Épületek

2023-ben az épületeinkkel, építményeinkkel kapcsolatban beruházási és felújítási kiadások felmerültek. A beruházási kiadások forrását a 2023-ban záruló GINOP pályázat adata. Saját forrásból és irányítószervi támogatásból főként felújítási munkálatokat hajtottunk végre. Ezekre állagmegóvás és az állattatok biztonságos tartási körülményeinek biztosítása érdekében volt szükség.

A megvalósításra fordított összeg részletézése

Felújítás megnevezése	Nettó összege
Ingatlanbérleti szerződések miatti hodály felújítások	504 800
Kerítés-felújítás	2 000 000
Darassa – Tetőfedés	3 900 000
Bátorliget – Tetőfelújítás	4 274 384
Ingatlanok felújítása	10 679 184
C50 kismozdony felújítás	9 785 000
Egyéb tárgyi eszközök felújítása	9 785 000
Felújítási célú előzetesen felszámított ÁFA	4 234 950
Felújítások összesen	24 699 134

11.5. Eszközök

A tárgyi eszköz beruházás jelentős részét pályázati forrásból (GINOP, LIFE) valósította meg az Igazgatóság, de saját forrásból is sikerült az év közben jelentkező eszköz igényeket kielégíteni.

Megnevezés	Nettó összeg
Immateriális javak beruházás	13 171 160
<i>Pályázati forrásból történt beruházás</i>	<i>825 000</i>

<i>Saját forrásból történt beruházás</i>	<i>12 346 160</i>
Informatikai eszköz beruházás	34 843 660
<i>Pályázati forrásból történt beruházás</i>	<i>34 121 760</i>
<i>Saját forrásból történt beruházás</i>	<i>721 900</i>
Ingtatlanok beruházás	827 989 924
<i>Pályázati forrásból történt beruházás</i>	<i>815 977 204</i>
<i>Saját forrásból történt beruházás</i>	<i>12 012 720</i>
Egyéb tárgyi eszköz beruházás	440 279 176
<i>Pályázati forrásból történt beruházás</i>	<i>410 593 825</i>
<i>Saját forrásból történt beruházás</i>	<i>29 685 351</i>

12. Bemutatás, oktatás, társadalmi kapcsolatok

12.1. Ökoturisztikai és környezeti nevelési infrastruktúra

12.1.1. Látogató-, és oktatóközpontok

Hortobágyi Nemzeti Park Látogatóközpontja

A Hortobágyi Nemzeti Park Látogatóközpontja (a továbbiakban: Hortobágyi Látogatóközpont) a 2023-es évben a GINOP pályázat átépítési munkálatai miatt egész évben zárva tartott.

Információs iroda

Az év nagy részében a feladatokat 2 fő turisztikai ügyintéző látta el. A nyári szezonban az ügyfélforgalom kiszolgálásában a háttérben dolgozó kollégák mellett, a kevésbé képzett – a zárva tartó kiállításokban felszabaduló - jegypénztárosok, takarítók is részt vettek.

Feladatok – szolgáltatások:

Turistatájékoztató – Formája: személyes, telefonos, írott (e-mail és postai levél).

A telefonos megkeresések száma 2486 alkalom volt. Az e-mailes megkeresések száma 179 volt. Személyesen 9791 főt fogadtunk. A személyes vendégforgalomban növekedés volt tapasztalható.

Értékesítés – A bolti kínálatunk nem változott a korábbi évekhez képest, azonban a Hortobágyi Látogatóközpont zárva tartása miatt csak 2 helyszínen, a Vadasparkban és a Hortobágyi csárdában található Tourinform Hortobágyban folyt árusítás.

Kölcsönzési lehetőségek - 2023-ban nem volt igény kerékpárkölcsönzésre. Az ok az lehetett, hogy az építkezés miatt kisebb volt a turistaforgalom a faluközpontban.

Csoportok fogadása, teljes körű programszervezés és koordináció – 2023-ban az előző évek tendenciáját mutattak a csoportszámok, foglalások. A legtöbb csoport osztálykirándulások idején, a nyári hónapokban és az októberi daruvonulás időszakában érkezett hozzánk.

Természetrajzi kiállítás – A GINOP pályázat átépítési munkálatai miatt egész évben zárva tartott.

3D mozi – A GINOP pályázat átépítési munkálatai miatt egész évben zárva tartott.

Kézművesudvar

A GINOP pályázat átépítési munkálatai miatt egész évben zárva tartott. A HNPI által szervezett nyári táborokban a program részeként viszont több turnusban tartottunk foglalkozásokat. A szezonon kívül a Hortobágyi Látogatóközpont ajándékboltja számára készültek termékek. 2022-ben az utolsó kézműves mesterünk is nyugdíjba vonult.

12.1.2. Tanösvények

Az HNPI kezelésében 2023-ban 10 , összesen közel 70 km hosszú tanösvény áll. A 2020 és 2021-ben megvalósított fejlesztéseknek köszönhetően a tanösvények többségének állapota megfelelőnek mondható, de folyamatos karbantartást igénylő folyamat.

A HNP területén jelenleg 5 tanösvény járható be (Szálkahalmi, Hortobágy-Halastavi, Malomházi, Egyek-Pusztakócsi mocsarak Górési tanösvény, Tisza-tavi tanösvény). A Tisza-tavi tanösvény kivételével a nemzeti parkban lévő tanösvények belépőkártya megváltása mellett vehetők igénybe. A Fekete-rét tanösvény egy jelentős része a 2022-es nagy nyári tüzekben megsemmisült. Újjáépítése időt és anyagi forrásokat igényel.

A HNPI működési területén további 5 tanösvény található (Bihari-sík, Jónásrész, Tarpai Szőlőhegy, Cégénydányádi Kastélypark tanösvény, Bátorligeti-láp). A tanösvények egyrésze önállóan illetve előzetes bejelentkezéssel látogathatóak. A HDNYTE-hez tartozó Kokadi Daru-láp tanösvényt a megromlott állapota miatt 2022-ben lezártuk.

A tanösvényeket a Tisza-tavi tanösvény (Tisza-tavi Vízi sétány) kivételével a HNPI üzemelteti.

Tisza-tavi Vízi Sétány

A Vízi Sétány 2023-ban 16 456 főt fogadott. Itt kisebb növekedés volt tapasztalható a 2022-es év 15 019 fő vendéghez képest.

Az üzemeltető partnerünk megalégedésünkre látja el feladatát.

12.1.3. Egyéb bemutatóhelyek (pl. tájházak, arborétumok, geológia, barlangi bemutatóhelyek)

Pásztormúzeum, Körszín, Hortobágy csárdamúzeum

A Pásztormúzeum és a Körszín kiállításai a GINOP pályázat előrehaladása miatt nem voltak nyitva 2023-ban. A Hortobágyi csárdamúzeum nyitva tartott. Itt üzemelt a Tourinform Hortobágy iroda is.

Hortobágy-halastavi Kisvasút

A Hortobágy-halastavi Kisvasút (a továbbiakban: Kisvasút) dolgozói száma 2023-ban 2 fővel csökkent. A személyi állomány év végére 2 fő Mt.-s dolgozó és 1 fő kormánytisztviselő volt.

A tervezett menetrend szerinti járatoknál kevesebbet teljesítettünk 2023-ban. Bár a tervezett indulás 2023. március 15-én megtörtént, az üzemi év során a vasúti pálya több helyen veszélyeztetett állapotba került a központi gát csúszása, szakadása miatt, így az év hátralévő részében be nem tervezett leállás történt. 2023-ban a korábbi évhez képest november eleje helyett április 02-ig közlekedtek menetrendszerinti és egyéb járatok. A 2023-as év során – a fenti időintervallumban - 40 km futás, azaz mindösszesen 8 menetrend szerinti járat maradt el. Összességében így csak 170 km menetrend szerinti futással rendelkezünk.

2023-ban a Kisvasút menetrendszerinti járatai összesen 170 km-t tettek meg és 318 fő utast szállítottak. Az előzetes megrendelés alapján közlekedő vonatok (különjáratok) 66 fő utast

szállítottak. A szolgálati út/pályamunka okán közlekedő vonatok fizetővendéget nem szállítottak. A menetrendszerinti járatokon kívüli járatok 88 km-t tettek meg.

Összes megtett km: 258 km, összes szállított utas: 384 fő.

Az előző évhez viszonyítva jelentős utasszámcsökkenést regisztráltunk. A 2023-as év során jelentkező műszaki problémák miatt bevételkieséssel kellett számolnunk.

A Kisvasút működésének hiányában egyéni vendégeknek hétfélig gyalogos, szakvezetési túrákat (1,5-2 óra hosszú) ajánlottunk kis a kisvasúti jegy árában, a jelentkező iskolás csoportok is ezt az opciót választhatták.

2023-ban a vasúti töltés (központi gát) több helyű megsűszásából fakadóan április 02-a volt az utolsó üzemi nap. A vasúti közlekedést gátló hibák kiküszöbölése 2023-ban anyagi forrás hiánya miatt nem valósult meg. A pálya újbóli hasznosítása és a töltés újraépítése a következő év/évek feladatai közé tartozik.

Sikeres ökoturisztikai események voltak 2023-ban: pl.: sasnap, kékbegy-túra, fiókales-túrák, madarásztúrák Halastón. A tárgyévben tervezett kisvasutas darus túrák elmaradtak.

Az év során számos különböző híradás került fel a hnp.hu honlapra a létesítmény által, melyeket a HNPI hivatalos facebook oldalán is megosztottunk, ezeket számos más hírsatorna, honlap vette át.

Sikeresen pályáztunk és lezártuk az AM csekély összegű „de minimis” kisvasúti pályázatát. 2023-ban 387.600 forintot sikerült igényelnünk, amely a fenntartási költségek részbeni fedezésére szolgált.

A HHG Zrt.-vel kötött megállapodás értelmében továbbra is használtuk a „Halászbárka Fogadóközpont” épületének egy részét. Jegypénztár, ajándékbolt, kiállítótér és előadóterem használatára vonatkozóan tárgyévben is számos pozitív visszajelzés érkezett a látogatók részéről. 2023-ban továbbra is folytattuk a Fogadóközpont előtti park gondozását (locsolás, gyomlálás), azonban egy megállapodásmódosítás miatt a fűnyírást már a HHG Zrt. munkatársai végezték el. A tanösvény mentén korábbi években több madárodú került kihelyezésre, melyek tavaszi takarítása és a költségek ellenőrzése megtörtént.

Az év folyamán folyamatosan biztosított volt a vasúti pálya felügyelete, karbantartása és a vágánygondozás. A tervezett gördülőállomány-fejlesztés és férőhelykapacitás-növelés forráshiány miatt nem történt meg.

Pusztaszafari – Hortobágyi Vadaspark

2023-ban 2022-es évhez képest 25%-kal csökkent a látogatók száma a Vadasparkban (27 848 főről 20 851 főre) a szafari program szezonban egy terepjáróval zajlott, amin 3 300 fő vett részt. Nagy népszerűségnek örvendő programok voltak 2023-ban az extra szafarin kívül, a naplemente szafari, Perseida-meteorles, valamint a különböző témanapok és a vadaspark napja.

Tavalyi évhez képest növekedett a csoportok száma: 163 csoport (5917 fő) vett részt szervezett kiránduláson, melynek egy része szakvezetésben is részesült.

Az év folyamán több magánszemélytől, valamint a TVÖ munkatársaitól kaptunk madárfiókákat, sérült állatokat, amiket felnevelésük, valamint kezelésük után lehetőség szerint szabadon engedtünk. Összesen 16 állat részesült ellátásban. A madarak nagyobb része gyógyulás vagy felnevelés után meggyűrűzve természetes élőhelyére lett visszabocsátva.

2023-ban megújult, korszerűsített kifutóba költöztek a pelikánok. Két fiatal arany sakált neveltünk fel sikeresen bemutatásra, melyek nagy népszerűségnek örvendenek a látogatók körében.

Állatállomány a Hortobágyi Vadasparkban:

Állatfaj	2023. január	Érkezés	Távozás	2023. december
Madarak				
Rózsás gödény	5	0	0	5
Borzas gödény	2	0	0	2
Pásztorgém	4	8	1	11
Fehér gólya	6	0	1	5
Daru	2	0	0	2
Nagy kócsag	2	0	0	2
Gyöngybagoly	0	2	0	2
Szürke gém	2	0	1	1
Fakó keselyű	9	0	1	8
Rétisas	2	0	0	2
Nyári lúd	9	0	0	9
Kék vércse	1	0	1	0
Pusztai sas	1	0	0	1
Vörös vércse	5	0	0	5
Fekete gólya	1	0	0	1
Batla	5	0	0	5
Barna rétihéja	3	0	1	2
Bütykös ásólúd	2	0	0	2
Nagy kárókatona	3	0	2	1
Kerecsensólyom	1	1	0	2
Vándorsólyom	1	1	0	2
Egerészölyv	4	0	0	4
Erdei fülesbagoly	2	0	0	2
Bütykös hattyú	2	0	1	1
Emlősök (ragadozók)				
Vadmacska	1	0	0	1
Sakál	1	2	0	3
Farkas	1	3	1	3
Róka	1	1	1	1
Görény	0	1	0	1
Menyét	0	0	0	0
Nyest	0	0	0	0

Emlősök (patások)				
Przewalski-ló	25	9	10	24
Watusi	0	0	0	0
Őstulok	37	2	25	14
Őz	0	0	0	0
Vaddisznó	2	0	0	2
Emlősök (rágcsálók)				
Ürge	1	0	1	0
Kihelyezve (Budakeszi Vadaspark)				
Przewalski ló	0	0	0	0
Vadmacska	1	0	0	1

Meggyes csárda

2023-ban 141 fő látogatója volt.

Nagyiváni tájház

A Nagyiváni tájház 2023-ban nem volt nyitva, korábbi üzemeltetőjével felmondtuk kérésére a megállapodást.

Tizsakürti Arborétum

A 2023. év a Tizsakürti Arborétumban.

A 2023. év eseményeit februárban gyalogos, téli túrával kezdtük, majd madárodú kihelyezésre szerveztünk programot az arborétum területén, melyen sok érdeklődő volt, főként családok.

A tavaszi programjaink jeles – és világnapok időpontjaihoz kötődtek. Így a Beporzók napja, a Gyümölcsoltó Boldogasszony napi oltási bemutató, Tisza napja, Föld napja, Madarak és fák napja alkalmából tartottunk foglalkozásokat.

Nyáron a Tiszavirág túrák megszervezése tette egyedivé a Tisza mentén fekvő arborétum programkínálatát. Ezen kívül a nyár folyamán, kuriózumként, éjszakai rovarmegfigyelő túrát is tartottunk. Első alkalommal szerveztünk a nyáron természetismereti napközis tábor 6 – 10 éves gyerekeknek, nagy sikerrel. Elmondható, hogy minden hónapban volt előre meghirdetett program az arborétumban. A pedagógus nyílt napon ismertettük a pedagógusok számára az arborétumban lévő lehetőségeket, ismeretterjesztéssel, környezeti neveléssel kapcsolatos munkánkat. Bemutattuk, hogy a különböző korú iskolás csoportoknak mit tudunk nyújtani a szakvezetéseken. Természetiskolai oktatóhely minősítésünk, szakmai kompetenciáink, a tájegység természetvédelmi őrök terepi szakvezetéseivel színvonalas programok megtartását tették lehetővé. A május, június hónap és a szeptember az, amikor leginkább diákcsoporthoz érkeztek. A kertbarát – és nyugdíjas csoportok száma csökkent.

Az arborétum fogadóépületének kiállítóterében természetfotó kiállításokkal bővítjük a látnivalókat, mint például a „Varázslatos Magyarország, Gyepék titkai, Mezők élete”.

Az év folyamán, különféle jeles napok kapcsán szervezett kitelepüléseken is részt vettünk, ahol képviseltük a HNPI-t, és ezen belül a Tizsakürti Arborétumot.

Az arborétum összes látogatója 8390 fő volt. A csoportok száma 34 volt. Szakvezetésen 305 fő vett részt, és ezen felül a tiszavirág túráinkon 500 fő volt a három meghirdetett túranapon. Kézműves foglalkozást 183 fő kért. Igény szerint egész évben tartunk kézműves foglalkozásokat, ahol a természetes anyagok felhasználásával – elsősorban az arborétumban begyűjtött termések, növényi részekből - és újrahasznosított anyagokból készülnek a kreatív alkotások.

A látogatószám növelése és a minőségi szabadidő eltöltése érdekében egész évben, lehetőségeink szerint, folyamatos az új, látványos és érdekes installációk készítése, mint például csobogók, fűszerkert, padok, rovarhotelek a beporzóknak, madárodúk kihelyezése, a növényállomány bővítése, vadregényes sétautak kialakítása, stb. Ezen új elemekkel a látványon kívül a látogatók kényelmét is szolgáljuk amellet, hogy a figyelmüket ráirányítjuk természeti értékeinkre, és a klímaváltozás adta kihívásokra. A meglévő tanösvényi- és interaktív táblákkal együtt érdekes ismeretanyag áll rendelkezésre az érdeklődők számára. Az arborétumban fontos szempont az, hogy a növények mellett, mintegy oázis, minden más fajnak is menedéket nyújtson. Ezért a kert nagyon gazdag madár és rovarvilággal rendelkezik, de a vízi gerinces és gerinctelen szervezetek is jól bemutatathatók.

Cégénydányádi Kölcsey-Kende kastély kiállítás és park

2023-ban a kastély kiállítása május 1-jén nyitott meg, a látogatókat a szokásos nyári nyitva tartással vártuk, egészen szeptember végéig. Több egyéni és csoportos látogató, valamint számos iskolás és óvodás csoport kirándult el hozzánk a szezon elején. Ismét fogadtuk a Kerékpáros Vándortábor, valamint az Örökségünk tábor résztvevőit, június végétől egészen szeptember közepéig. A szervezők a korábbi évekhez hasonlóan beépítették a Felső-Tisza-vidéki túraútvonalukba a kastély és a park látogatását, így ennek köszönhetően az ország számos pontjáról jutott el hozzánk több iskolás csoport, összesen 1099 fővel.

Az éves látogatószám a kastély kiállításában 2.725 fő volt.

A térségben végzett oktatási, szemléletformálási és turisztikai munkánk során (téli környezeti nevelési program, egyéb előadások és környezeti nevelési programok év közben, Erzsébet-táborokban tartott előadások, EMN, tematikus napok, pályaorientációs napok, tematikus túrák, kitelepülések) elért gyerekek és felnőttek száma 2023-ban összesen 7.860 fő volt.

Hortobágy Vonuláskutató Állomás (HVÁ)

Funkcionális eredmények:

A gyűrűeltár és a 2022-es éves jelentés határidőre elkészült, a biotikai adatok a TRINGA adatbázisba kerültek.

A gyűrűzőállások tavaszi kitisztítása megtörtént.

2023. decemberében a hálóállások felszámolása, a hálók, stanglik beszedése megtörtént. A pincelak műszaki állapota (felázás, salétromosodás) többszöri kezelést vont maga után.

A 2023-as évben a tervezett 9 CES alkalomból 8 valósult meg április közepe és július közepe között.

A CES mintavételezéseket 2 fő HNPI dolgozó és 4 fő külsős, önkéntes gyűrűző végezte el.

A 8 alkalom alatt 221 fogás történt, melyből 88 visszafogás volt, 133 esetben került gyűrű madárra.

CES-en kívüli gyűrűzési napok száma: 34 nap. A 2023-as évben összesen madárgyűrűzéssel töltött napok száma: 42 nap, melynek során összesen 9 gyűrűző (7 fő külsős önkéntes, 2 fő

HNPI alkalmazott) végzett munkát. Számos hír, beszámoló, toborzás, jelentés jelent meg a HVÁ facebook oldalán.

Tudományos eredmények:

Gyűrűzések száma: 1635

Visszafogások száma: 373

Külföldi gyűrűs visszafogások száma: 0

Fogások száma: 2008

A legrégebben gyűrűzött madarak az alábbiak voltak:

Kis poszáta (*Sylvia curruca*) gyűrűzve: 2015.08.15. 1y hím, utolsó (7.) visszafogása 2023.05.13. (Hortobágyi Vonuláskutató Állomás); eltelt napok száma: 2828.

Cserregő nádiposzáta (*Acrocephalus scirpaceus*) gyűrűzve: 2016.07.24. 1y, utolsó visszafogása 2023.08.10. (Hortobágyi Vonuláskutató Állomás); eltelt napok száma: 2573.

Ökoturisztikai eredmények:

Két, ötnapos madárgyűrűző tábor zajlott le 2023 augusztusában (36+33 fő);

Bemutató madárgyűrűzés 6 alkalommal volt 2023 júliusában, szeptemberében és októberében; résztvevők száma 370 fő.

Hortobágyi csillagoségbolt-parkhoz kötődő ökoturisztikai és szemléletformálási feladatok

Csillagászati bemutatók, a csillagoségbolt-parkkal és a pásztorok csillagismeretével kapcsolatos programok:

- Fecskeház erdei iskola: iskolai csoportok számára csillagászati előadások és bemutatók 8 alkalommal mintegy 240 fő részére (márciustól novemberig)
- Csillagászati bemutatók: mátai csillagvizsgálónkban (amely év elején néhány alkalommal működhetett csak, utána műszaki okok miatt be kellett zárni), illetve mobil távcsővel Halastón és a Vadasparkban: 6 alkalom mintegy 120 fő részére
- Messier Maraton: 2 alkalom (3-3 napos, március vége), az Erdei Iskolában, 60 fő részére
- Tematikus csillagásztábor: 4 napos, július végén az Erdei Iskolában, 20 fő részére
- Természetvédelmi táborok (csillagászati előadásokkal): 2 alkalom (július, augusztus), alkotótábor Góréstanyán (csillagászati előadással): 1 alkalom (július), összesen mintegy 70 fő
- Perseidák rendezvény: három napon (augusztus) mintegy 300 fő részére

Előadások, képzések, konferenciák, nyilvánosság:

- A Hortobágyi Csillagoségbolt-parkról és a pásztorok csillagismeretéről különböző helyszíneken (Vármegyei előadássorozat a csillagoségbolt-parkról, fényszennyezésről, pásztorokról): 18 alkalom, kb. 500 fő.
- Magyar-Szlovák-Ukrán fényszennyezés projekt, workshopok, előadások: Szlovákia: Poloniny NP, Ukrajna: Uzhansky NP

- Részvétel és előadás a Planetáriumok és bemutató csillagvizsgálók szerepe az oktatásban XII. workshopon, Kecskemét, Lakitelek
- Részvétel és előadás a Turn off the lights turn on the stars Erasmus projekt workshopján Répáshután
- Részvétel és előadás a Europarc 50 éves jubileumi konferenciáján a hollandiai Leeuwarden-ben
- Részvétel és előadás a hazai csillagoségbolt parkok konferenciáján Répáshután
- Pásztorok és a csillagos ég címmel cikk megjelenése a Meteor Csillagászati Évkönyvben
- Kapcsolattartás az International Dark Sky Association-al, havi workshopok, éves konferencia.
- IDA éves beszámoló elkészítése.
- Részvétel az International Dark Sky Week-en
- Interjúk adása: HNP 50 éves film, Arte Tv
- A hortobagy.csillagpark.hu honlap fejlesztése

Hortobágyi Nemzeti Park – a Pusztá” világörökségi helyszín gondnoksági feladatok ellátása kapcsán felmerült bemutatási, oktatási tevékenység:

- Túravezető képzés: A Hortobágyi Látogatóközpont a 2023-es évben a GINOP pályázat átépítési munkálatai miatt egész évben zárva tartott, nem indult sem a Hortobágyi, sem a Tisza-tavi túravezető tanfolyam.
- Részvétel a Világörökségünk a Pusztá GINOP 7.1.9-17-2018-00024 azonosító számú pályázati projekt megvalósításában.
- Csillagász tábor lebonyolításában való közreműködés
- Világörökségi ismertető kiadvány szerkesztése (megjelenés alatt).
- A kiemelkedő egyetemes érték attribútumai közé tartozó csillagos égboltról és a Csillagoségbolt-parkról workshopot tartottunk az EUROPARC Federation 50 éves jubileumi konferenciáján (2023. október 2-6.
- Leeuwarden, Hollandia) - Inspiration session 1. (okt. 6.): Dark sky parks Hortobágy National Park, Hungary, led by István Gyarmathy <https://www.europarc2023.nl/program/inspiration-sessions>. (GyI, GSz)
- Több kitelepülésen (pl. Nagyerdő Hete, Daruünnep, Magyar Nemzeti Parkok Hete, Egy a természettel) is bemutatkozott a világörökségi helyszín.
- A HNP 2023-ban ünnepelte fennállásának 50. évfordulóját. Ennek kapcsán mind a nagyközönség, mind a szakmai közönség számára számos rendezvényen és helyszínen mutattuk be egész éven át a Hortobágyi Nemzeti Parkot, az elmúlt 50 év eredményeit, melyeken kiemelt hangsúlyt kapott a világörökségi helyszín, a természeti és kulturális örökség védelmének fontossága, hiszen a Hortobágy

évezredek természeti és tárgyi örökségét, szellemi kincseit őrizte meg. A rendezvénysorozat két kiemelt programja volt: (1) “Világörökségünk, a Pusztanapja”, Hortobágy, 2023. április 22-23. <https://www.hnp.hu/hu/szervezeti-egyseg/turizmus/vadaspark/1200/vilagoroksegunk-a-pusztanapja>. (2) “Hortobágy házhoz jön”, Nagyerdő, Debrecen, 2023. augusztus 18. A Hortobágyi Nemzeti Park 50. jubileumi évének kiemelt időszaka volt a Virágkarneváli hét. A Hortobágy Házhoz Jön elnevezésű nagyközönségi napon bemutatásra került mindaz, ami a magyar pusztát, a Hortobágyot hazánk nemzeti kincsévé teszi; csikósbemutatóval, kiállítással, interaktív játékokkal, kézműves foglalkozással, koncerttel és lézershow-al vártuk a közönséget a Debreceni Nagyerdőn. <https://www.hnp.hu/hu/szervezeti-egyseg/igazgatosag/oldal/hortobagy-hazhoz-jon>, <https://youtu.be/umAw3Pbeypg>.

- Közreműködtünk a világörökségi területet bemutató és népszerűsítő kiadványok előkészítésében, így a Hortobágyi Nemzeti Park 50 éves jubileuma kapcsán készülő szakmai bemutató anyagok, sajtóanyagok; illetve a jubileumi film “Ahol az ég a földet éri – 50 éves a Hortobágyi Nemzeti Park” szakmai háttér anyagainak összeállításában.

Lápok a Beregben és a Nyírségben

A Bátorligeti Óslápon és a múzeumban 2023. május 1-től fogadtuk a látogatókat, a megújult kiállításban és a felújított pallósoron.

Az éves látogatószám a Bátorligeti Óslápon és a kiállításban 262 fő volt.

A Bábtaván - a lápon lévő növények virágzása idején - meghirdetett „Virágzó lápok” elnevezésű túrán 2023-ban 10 fő vett részt.

12.1.4. Természetiskolai minősítésre felterjesztett helyszínek

2021-ben a HNPI 3 helyszínt regisztrált a Természetiskola minősítési rendszerbe.

- 1, Fecskeház erdei iskola, mint Bázishely
- 2, Kölcsey-Kende kastély, mint Oktatóhely
- 3, Tizsakürti Arborétum, mint Oktatóhely

(A minősítésre felterjesztett programszolgáltatás bemutatását lásd a 12.2.3. fejezetben.)

2022-ben mindhárom helyszínünk elnyerte a minősítést.

2023-ban újabb helyszínt nem terjesztettünk elő.

12.1.5. Szálláshelyek

A HNPI 5 szálláshelyet működtet, melyek kihasználtsága és funkciója is merőben eltér egymástól.

Góréstanya, kutatói szálláshely – A szálláson idén is kutatók, dolgozók és családtagjaik szálltak meg főként, illetve egy alkalommal volt alkotótábor a tanyán.

A 2023-es év adatai:

Felnőtt létszám (fő)	Gyerek, diák, nyugdíjas létszám (fő)	Vendégéjszaka
12	23	54

Bátorligeti kutatóház: Jelentősebb változás nem történt a szálláshely állapotában és az elmúlt évben nem fogadtunk szállóvendéget sem.

Fecskeház erdei iskola és B kategóriás ifjúsági szálló – Leginkább kihasznált szálláshelyünk Hortobágy falu szélén, közel a pusztához és a Máta Méneshez.

vendégszám (fő)	vendégéjszaka szám
1181	2689 vendégéj

Tiszafüredi Kemény kastély: 2023-ban egész évben igénybe vehető volt a Kastély, 90 fő 222 vendégéjszakát töltöttek el a vendégek.

Nyugati Fogadó: Az elmúlt évben nem fogadtunk szállóvendéget.

12.1.6. Új ökoturisztikai és környezeti nevelési létesítmények

2023-ban a GINOP 7.1.9-17-2018-00024 azonosító számú eu-s pályázatunk sikeresen lezártuk, s ennek eredményeképpen megújultak létesítményeink, s új szolgáltatásokkal és eszközökkel bővültünk.

Új eszközbeszerzés, mely ökoturisztikai vonatkozású:

- kültéri információs táblarendszer,
- jegyértékesítő rendszer (eszközpark és online felület),
- elektromos járművekkel gazdagodtunk (vadasparki vendégek szállítása 2 db személyszállító kisbusz, turisztikai létesítmények kiszolgálása 2 db platós terepjáró),
- terepjáró beszerzése szintén az ökoturisztikai terület szolgáltatásait (speciális szakvezetések kiszolgálása, Suzuki Vitara)

Új szolgáltatások:

- három új kiállítással gyarapodtunk (Pásztormúzeum: A mi pusztánk, Hortobágyi Látogatóközpont: A Hortobágy természete, és A jószág haszna kiállítási tartalmak),
- VR-attrakciók segítségével tudunk képzeletbeli 4D szekérutazást tenni a pusztában, ill. egy madárlesben megfigyelni madarakat különféle viselkedési, ill. élethelyzetekben,
- Multimédia Guide rendszer beszerzésével egyrészt olyan AR tartalmak váltak elérhetővé, amik a kiállítási élményt növelhetik, másrészt pedig a nyelvi akadálymentesítést szolgálja,
- a Hortobágyi Látogatóközpont épületén belül kialakításra került egy kávézó, egyben az információs és ajándékbolti részek is korszerűbb körülményekkel várják a látogatókat. A kávézó egy fedett terasszal is bővült. A kávézó üzemeltetését vállalkozóval biztosítjuk (hosszú távú bérlet).
- a Hortobágyi Látogatóközpont udvarán a világörökségi tematika szerinti egyedi játék elemekkel készült el az új játszótér,
- a Hortobágyi Látogatóközpont előtti udvarrész leválasztásával, és kerítésen kívülre kerülésével egy új közösségi tér jött létre, mely kellemes pihenésre, központi eleme a HNP címermadarát ábrázoló daru-szoborcsoport,

Megújult elemek, épületek:

- megújult, korszerűsödött a Hortobágyi Látogatóközpont (külső homlokzat, tető, fűtéskorszerűsítés, nyílászárók, belső festés, burkolati hibák, tűzvédelmi és biztonsági rendszer, katasztrófavédelmi megoldások (pánikzárás ajtók)
- műemléki helyreállítása történt meg a szekérállásnak, a mai Páztormúzeumnak, egyben gépészeti megújításával négyévszakosan temperált kiállítóterré alakult
- az egykori Körszín lebontását követően megújult, korszerű formában való újjáépítése is megvalósult, egyben a régi, kiállítóter funkció megváltozott, helyette egy korszerű 21. sz-i információs iroda várja a Hortobágyra érkező turistákat, ennek szomszédságában került elhelyezésre a jegyrendszer részeként egy nonstop jegyértékesítő kioszk
- megújult a Hortobágyi csárda kertje, melynek hangulatos parkjában egy a Jókai Mór: Sárga rózsza című regényét idéző sárgarózsza lugas is kialakításra került

Az építési engedélyhez kötött létesítmények használatbavételi engedélyeztetése várhatóan március második felében már lehetővé teszi, hogy a látogatók is birtokba vehessék a megszüpült, korszerűsödött épületeket, kiállítói és egyéb tereket.

12.2. Ökoturisztikai és környezeti nevelési programok, szolgáltatások

12.2.1. Szakvezetési túrák, speciális túrák (pl. fotós túrák, kalandtúrák)

Szakvezetési túráink közül változatlanul legismertebb a "Vezetett túra a darvak nyomában". Az érdeklődés a program iránt a darvak érkezése előtt, már augusztusban elkezdődik. A daruvonulás idejére meghirdetett túrák jelentős részét a TVŐ segítségével tudjuk lebonyolítani. Túraszervezésünk fő célterülete a HNP területe, így a legtöbb túrát is itt hirdetjük meg évről évre. Jelentősebb aktivitást fejtünk ki Szatmár-Beregben, és Debrecen térségében. A többi tájegységben eseti jelleggel, a felmerülő igényeket első sorban a TVŐ munkatársainak bevonásával igyekszünk kiszolgálni. Többféle csillagászati programot is hirdettünk az elmúlt évben, szinte havi rendszerességgel. A programok egy része Hortobágy-halastavi madarásztúrával, vagy vadasparki látogatással volt egybekötött.

Vezetett túráinkon 3 620 fő vett részt, ebből 1 138 fő a daruvonuláson. A darus túrákon résztvevők számának csökkenése részben a kisvontat műszaki meghibásodása miatti hiányára vezethető vissza.

Igen népszerű a Perseidák-éjszakája esemény is augusztus elején (4 nap, 5 helyszín - Vadaspark, Pusztai Állatpark, Hortobágy-Máta, Szálkahalmi tanösvény, Hortobágy-Halastó). A programokon 773 fő vett részt. A program kiegészül a Hortobágyi Látogatóközpont előtti terén naptávcsöves megfigyeléssel.

2023-ban is szerveztünk túrákat a Górési mentőközpont, valamint a Górési tanösvény természeti értékeinek, s az ott folyó munka bemutatására, mely 5 alkalommal lett meghirdetve, abból 2 indult, amin 6 fő vett részt.

2023-ban munkaerő átcsoportosítása miatt kevesebb alkalmat fordítottunk arra, hogy a Debrecen térségében is legyenek túralehetőségek. Megvalósult túráink, melyen összesen 16 fő vett részt:

- Ragadozómadarak fészkeinek keresése
- Esti varjúbehúzás a temetőbe

12.2.2. Nyílt nap, jeles nap, saját szervezésű rendezvények

Az Európai Madármegfigyelő Napon a Cégénydányádi-park Természetvédelmi Területen 260 fő érdeklődő volt.

A "Bemutató KEHOP-os" mobil kiállítási csomaggal 2023-ban is számos kitelepülés vállaltunk ingyenesen óvodákban, iskolákban, egyéb intézményekben. 20 alkalommal több, mint 10.000 érdeklődőhöz jutottunk el.

Pedagógus nyílt napot tavasszal szerveztünk, 21 fő volt jelen.

Számos jeles napon képviseltük az 50 éves Hortobágyi Nemzeti Parkot, többek között Debrecenben a Föld-napi rendezvényen, a Nagyerdő hetén, a Vadonleső Gálán.

2023-ban a hagyományos hortobágyi nagyrendezvényeink közül mindegyiket megszerveztük:

- Szent György-napi Kihajtási ünnep és Kézművesvásár – Világörökségünk, a Puszta napja
- Hortobágyi Lovasnapok – amelyen a HNPI társszervező, s feladata a Gyermekek Lovasfalu programjának összeállítása és lebonyolítása.
- Szent Dömötör-napi Behajtási Ünnep és Darufesztivált

További hortobágyi események, amiken rendszeresen kitelepülünk információs pavilonnal a Hortobágyi Gulyásnapok, és a Hortobágyi hídivásár szintén megrendezésre kerültek.

Zöld Mikulás 2023-ban elmaradt (a létesítményeink zárva voltak a felújítás miatt).

2023-ban is megvalósult a Vadaspark napja is.

Az 50 éves jubileumi ünnepség keretén belül számos rendezvényen és programon voltunk jelen, és/vagy részt vettünk a szervezésében is, így a jubileumi évben több tízezer emberhez jutottunk el a rendezvények kapcsán:

- Apolló moziban Hortobágyi Filmnapok (saját szervezésben)
- Születésnap ünnepség Hortobágyon a szakma számára (saját szervezésben)
- Debrecen Drive
- Campus Fesztivál, Debrecen
- Debrecen, Békás-tónál, Hortobágy házhoz jön... (saját szervezésben)
- Debreceni Virágkarnevál
- Önálló kiállítás a Magyar Mezőgazdasági Múzeumban
- Tatai Vadlúd Sokadalom

12.2.3. Természetiskolai minősítésre felterjesztett programszolgáltatás

2021-ben a HNPI 3 helyszínt regisztrált a Természetiskola minősítési rendszerbe. 2022-ben átvehettük a minősítést. 2023-ban nem regisztráltunk újabb létesítményt a minősítési rendszerbe. A már minősített létesítmények:

Fecskeház erdei iskola, mint Bázishely

- A HNPI egyetlen erdei iskolájában, a Fecskeház erdei iskola és ifjúsági szálláson 2023-ban, mint erdei iskolai programszolgáltató 3 erdei óvodás csoportot (86 fő) és 15 erdei iskolás csoportot (427 fő) fogadtunk.
- A minősítés során az alsósok számára a 4 programon belül 13 modult és azon belül 42 foglalkozást alakítottunk ki. A felsősök esetében az 5 programon belül 17 modullal és azon belül 51 foglalkozással készültünk. Az óvodások részére 6 modult és azon belül 20 foglalkozást dolgoztunk ki.

Kölcsey-Kende kastély, mint Oktatóhely

- A minősítés során az alsósok és a felsősök számára is a 3 programon belül 10 modult és azon belül 37 foglalkozást alakítottunk ki. Az óvodások részére 4 modult és azon belül 16 foglalkozást dolgoztunk ki.

Tiszakürti Arborétum, mint Oktatóhely

- A minősítés során az alsósok számára a 4 programon belül 9 modult és azon belül 30 foglalkozást alakítottunk ki. A felsősök esetében 3 programon belül 9 modult és azon belül 29 foglalkozást, míg óvodások részére 5 modult és azon belül 17 foglalkozást dolgoztunk ki.

12.2.4. Egyéb ökoturisztikai és környezeti nevelési programok, szolgáltatások (pl. természetvédelmi táborok, kulturális jellegű rendezvények, kézműves foglalkozások)

A 2023-es évben a környezeti neveléssel kapcsolatos tevékenységek a korábbiakhoz (pandémia előtti időszakhoz képest) hasonló módon tudtak megvalósulni.

Osztálykirándulások

2023-ban 150 csoport érkezett egynapos osztálykirándulásra hozzánk, ez mintegy 6681 gyerek látogatását jelentette. Az osztálykirándulások keretében megvalósuló programon résztvevők számát az adott létesítményeknél számoljuk, ezért az összesítő táblázatban (12.2.7. Környezeti nevelési statisztika) nem tüntetünk fel létszámot az osztálykirándulások sorban.

Kétnapos osztálykirándulásra négy osztály érkezett, akik a Fecskeház erdei iskolában szálltak meg (116 fő).

Témanapok (speciális osztálykirándulás, egyszerre egy intézmény több osztálya, évfolyama): 2023-ban nem volt ilyen speciális osztálykirándulásunk.

Szakmai kirándulások, terepgyakorlatok, iskolai közösségi szolgálat: 2023-ban 257 tanuló volt jelen a HNPI működési területén, zömében egyetemisták, terepgyakorlat formájában, de középiskolások szakmai kirándulása is egyre nagyobb létszámot ölt.

Vetélkedők, versenyek: A környezeti neveléssel kapcsolatos versenyeken, vetélkedőkön 2023-ban összesen 2749 gyerek vett részt.

- Nagyítóval és távcsővel a Hortobágyért (2 korosztály számára)
- HortobágyON
- Névadó versenyek
- Hímzett kötény, kiscsizma...
- Játékos Hortobágy (2 korosztály számára)

- Alkotópályázatok (egy tavaszi, egy őszi)
- A Balti-tenger lengyel partvidékétől a magyar pusztáig (lengyel-magyar projekt keretén belül)

Továbbképzések: Hortobágyi- és Tisza-tavi túravezető képzés 2023-ban elmaradt az épület felújítása miatt.

Előadások: 2023-ban számos előadást tartottunk gyermekeknek és felnőttek egyaránt. Elsősorban személyes találkozások által megvalósult találkozások voltak ezek, de február-április közötti időszakban online előadásokat tartottunk a nagyközönség számára:

- 5 online előadás, melyet élőben 224-en néztek meg. Az online előadásokat rögzítettük és elérhetővé tettük az online felületeinken, ahol további 500 fő nézte vissza azokat.
- iskolai keretek között megtartott előadások kapcsán 4866 gyermekhez jutottunk el
- kb 200 felnőttet értünk el különböző témájú előadások kapcsán

Szakdolgozók: 2023-ban néhány alkalommal volt megkeresés, akiknek személyes, vagy írásos interjú formájában szolgáltatunk adatokat, töltöttük ki kérdőíveiket, láttuk el őket hasznos információkkal, segítettük dolgozatuk, szakdolgozatuk elkészítését.

Tevékenység	2019 (fő)	2020 (fő)	2021 (fő)	2022 (fő)	2023 (fő)	Megjegyzés
1 napos osztálykirándulás	5226	1067	3258	4370	5265	
2 napos osztálykirándulás	251	0	95	234	116	Erdei iskolában alszának 1 éjszakát
Erdei iskola, óvoda program	555	27	344	411	513	Minimum 3 napra (2 éj) érkeznek.
Vetélkedők, versenyek	2178	1559	2849	2461	2749	
Saját szervezésű tanfolyam	21+17	12+18	11+39	10+30	0	Tisza-tavi és Hortobágyi túravezető képző tanfolyam (nem akkreditált), a létesítmények felújítása miatt elmaradt
Saját szervezésű táborok	118	67	151	176	175	5 tábor az erdei iskolában került megrendezésre, 1 dél-Lengyelországban.
Pedagógus nyílt nap	26	0	0	15 +26	21	pedagógus nyílt nap és terepi továbbképzés pedagógusoknak (a

						terepi továbbképzés 2023-ban elmaradt)
Zöld Mikulás	274	0	0	0	0	elmaradt (létesítmények felújítása)

Mobil kiállítás (10 csomag 6 különböző helyszínen): 10871-en tekintették meg mobil kiállításaink valamelyikét.

Táborok: 5 meghirdetett táborunk volt, melyen 175 fő vett részt. Valamint a lengyel-magyar együttműködés keretében a verseny jutalomútja is egy közös tábor (26 fő).

- Családi hagyományörző (28 fő)
- Csillagász (18 fő)
- Kalandra fel (34 fő)
- Gyűrűző (2 turnus) (36+33 fő)
- dél-lengyelországi tábor, a lengyel-magyar közös projekt keretében (26 fő)
- A Fecskeház erdei iskolánkban külsősök által szervezett tábor: 2 tábor 67 fővel

„Ifjú Kócsagőr” program:

A HNPI-hez 5 jelölt kérte magát. A 10 napos terepgyakorlatot 3 fő fejezte be. A területi döntő után a nyertes párossal képviselte magát a HNPI az országos versenyen. Az országos verseny résztvevőinek egyik ajándéka az, hogy 1-1 páros ellátogathat 3 napra 1-1 másik nemzeti park igazgatóságához. A KMNPI párosa minket választott jutalomkirándulás helyszínéül. 2023-ban az országos döntőt a HNPI rendezte Hortobágy-Mátán.

A környezeti neveléshez közvetlenül kapcsolható adatokat a táblázatban részletezzük.

Megjegyzés: adatainkban az osztálykirándulásoknak csak egy része jelenik meg, azok, akik előre bejelentkeznek, programot/szakvezetést kérnek tőlünk.

Tájégségek ökoturisztikai és környezeti nevelési programjai

Az A HNPI szemléletformálási és ökoturisztikai tevékenységében az a TVŐ egységei és munkatársai is kiveszik részüket, melyben elhelyezkedésük és helyi infrastrukturális adottságai okán eltérő aktivitásokkal ugyan, de így is jelentősen gazdagítják az ez irányú tevékenységét.

Közép-Tisza-Jászság Tájvédelmi Körzet ökoturisztikai és környezeti nevelési programjai

- Sasközpontban lezajlott az AM felkérésére Juhász Tibor által szervezett „jeladós” képzés és vizsga, amely a madarak jeladózásának alapfeltétele lesz a jövőben. (JT)
- Madarak és Fák napi rendezvényen foglalkozás tartása az összes jászberényi önkormányzati fenntartásban lévő óvodák (nagy csoportosok) számára a jászberényi Margit szigeten. (JT, ZG)
- Madárismereti foglalkozások tartása 4 alkalommal a jászberényi Fürkész óvodások számára. (JT)

- Madarak és Fák napi bemutató a Sakerroads Life környezeti nevelés kapcsán a Jászberényi Angyalkert Óvodában, ahol 100 fő óvodás találkozhatott a ragadozómadarakkal kapcsolatos ismeretekkel. (JT)
- MAVIR csapatépítő önkéntes nap szervezése a Sasközpontban ahol a fa felületeinek újra festése, Kiülők, játszótér, kapu, kültéri ajtók felújítása történt, meg, közben madárismereti bemutatót tartottunk a résztvevőknek. (JT, ZG)
- A Jászszági KFO felmérés önkéntesei számára felkészítő oktatást szerveztünk a Sasközpontban, melynek keretében a felmérés menetén kívül az egész természetvédelmi problémakörre kiterjedően hallgathattak meg előadásokat. (JT, ZG)
- Sakerroads Life keretében történő természetismereti foglalkozások megtartása a Jászberényi Fürkész óvodások és a Jászberényi Gólya óvodások és bölcsődések számára két-két alkalommal.(JT)
- Boconádi Általános Iskola fogadása és természetismereti foglalkozás megtartása a Sasközpontban a Sakerroads Life környezeti nevelési akciójához kapcsolódóan. (JT,ZG) Általános iskolások részére ismeretterjesztő, szemléletformáló rendezvény összeállításában működünk közre a szolnoki Tisza Moziban, együttműködve a Madárfigyelő Szolnok Természetvédelmi Egyesülettel. (NG, WAS, TB, MÁ, ZG)
- Általános iskolások részére ismeretterjesztő, szemléletformáló szakvezetést tartottunk a Tizsakürti Arborétumban aktuálisan költő madarakkal kapcsolatban május hónapban. (NG, WAS, TB, MÁ, ZG)
- Szolnoki általános iskolások részére tartottunk ismeretterjesztő foglalkozást július hónapban a Tisza-ligetben, ahol egy solymász is bemutatót tartott. (NG)
- A HNPI által szervezett webes elérésű előadássorozat részeként előadást tartottam „Kunhalmok: az Alföld elfeledett őrszemei” címmel. (NG)
- Ismeretterjesztő, szemléletformáló előadást tartottunk túrkevei óvodában a Nagykunység természeti értékeiről. (NG)
- Ismeretterjesztő, szemléletformáló előadást tartottunk a Tisza élővilágáról Nagyörűben egy határon túli jogász hallgatók megsegítésére szolgáló alapítvány rendezvényén. (NG)
- Részt vettünk a szolnoki Csokifesztiválon, ahol szemléletformáló, ismeretterjesztő bemutatókkal, interaktív játékokkal, kreatív foglalkozásokkal, fotókiállítással foglaltuk le az érdeklődő tömeget. (MÁ, TB, ZG, NG, Tizsakürti Arborétum)
- A kengyeli Büge-lapos mellett megtalált, ill. megrongált kurgán közös vizsgálatára került sor a Damjanich János Múzeum régészeivel. A rétegződésből és feltárt leletanyagból korai bronzkorra taksálták a szakértők keletkezését. A hír az a HNPI honlapján, valamint facebook posztban is napvilágot látott, amit majdnem az összes országos sajtó átvett. (NG)
- A Magyar Nemzet ismeretterjesztő cikket, illetve riportot készített az elhordott kengyeli kurgánnal kapcsolatban és általánosságban a kunhalmokról. (NG)
- A Hortobágy-Berettyó mezőtúri belterületi szakaszán fészkelő szerkőkről és a terület átmenetileg védetté nyilvánításáról készítettünk tájékoztató anyagot a HNPI facebook oldalára (NG)

- Facebook posztot és honlap cikket állítottunk össze a Tiszán megfigyelt színes gyűrűs fekete gólya kapcsán, amely madár az idén betöltötte a 20. életévét. (NG)
- Facebook posztot és honlap cikket állítottunk össze a nyár folyamán előkerült mississippi tarajos teknősről, mint lehetséges új inváziós hulló fajról. (NG)
- Az év során kb. tucatnyi terepi bemutatót és előadást tartottunk elsősorban iskolás diákoknak és pedagógusoknak természetvédelmi, természetismereti tárgykörben. Három olyan alkalom volt (Szajol, Jászapáti), amelyen az egész napos foglalkozásokon, száznál több elemi iskolás diák vett részt. (TB)
- Az országos és helyi médiának (Kossuth Ráció, Új Néplap) felkérés alapján adtunk nyilatkozatot a tiszavirágzás, inváziós poloskák és egyéb aktuális természetvédelmet érintő témákban. (TB)
- Országos szintű konferencián előadással vettünk részt a KNPI által Sándorfalván a XII. Fehértavi Darvadózáshoz kapcsolódóan megrendezett vizes természetvédelmi kérdései, illetve a hullámterek természeti értékei és megőrzésük témakörben. (TB)

Nagykunság Tájegység ökoturisztikai és környezeti nevelési programjai

- Nyolc alkalommal tartottunk előadást és terepi programot a HNPI őszi daruvonulásra fókuszáló rendezvénysorozatában. (BS, HK, KF)
- Fórián Lilla természetvédelmi mérnök hallgató gyakorlati idejében vett részt a napi munkavégzésben. (US)
- 3 alkalommal vezettünk szervezett egyéb túrát [(Vizi-Sétányon, Kosbor-túra, Gyurgyalagok nyomában)(KF)]
- A Karcagi Györffy István Katolikus Általános Iskola 2. osztályos tanulójának jutalomkirándulását vezettük a Zádor-híd és környéke TT.-en., melyet a játékos Hortobágy versenyének különdíjáért kaptak. (US)
- A KNPI tavalyi nyertes ifjú kócsagőrét és mentorát kalauzoltuk a TE-ben, illetve az egykori bombázó lőtér területén. (GL, US)
- A Karcagi Református Óvoda óvodásaival darumegfigyelést végeztünk a Kunmadarasi-pusztán szélén. (US)
- A HNP-vel kapcsolatos kiállítási táblákat helyeztünk el Karcagon, az református óvoda aulájában. (GL, KÁ, KF, US)
- HNP-vel kapcsolatos kiállítási anyagot állítottunk össze, majd bontottunk el Kisújszálláson, a vigadóban. (GL, KÁ, KF, US)
- ELKH-DE Partimadár Kollaboráció workshop résztvevőit vittük terepi látogatásra Borza Sándorral és Monoki Ákossal Kunmadaras, Nagyiván és Karcag térségében. (BS, KÁ)
- Online előadást tartottunk a HNPI partimadárvédelmi tevékenységéről az Igazgatóság online felületén február 15-én. (KÁ)
- Kaán Károly versenyre való felkészítést segítettük Karcagon. (KÁ)
- A mezőgazdálkodás és a természetvédelem kapcsolatával kapcsolatos francia mini sorozat forgatását segítettük interjú adással és terepi bemutatóval Nagyréten májusban és júniusban. (KÁ)

- Július 9 és július 14 között a Farkas-szigetben került megrendezésre a 49. Hortobágyi Természetvédelmi Kutatótábor. Főbb kutatási témái gémeskutak állapot-felvételezése, ornitológiai, botanikai felmérések, mikroklíma mérések, talajtani kutatások, kunhalom felmérések.(HK)
- Több alkalommal készítettünk bejegyzéseket a nemzeti park közösségi média felületeire. (BS,GL,HK,KÁ,KF)
- Tisza-tavi PET kupán előadást tartottunk a Tisza-tó védett természeti értékeiről. (KF)

Hortobágy Tájegység ökoturisztikai és környezeti nevelési programjai

Ökoturisztikai programok, média:

- Az ÖKO munkatársai mellett számos alkalommal vezettek túrákat tájegységünk természetvédelmi őrei és más szakmai munkatársa (a HTE-hez tartozó területeken, kiemelten a Hortobágyi-halastónál).
- Több mint 10 alkalommal tartottak munkatársaink terepi szakvezetések nemcsak a nemzeti park tanösvényein (Szálkahalmi és Halastavi-tanösvény) meghirdetett programok keretében, de bejelentkezett és VIP csoportoknak is, zöld jeles napokon és a HNP-s táborok (gyűrűzőtábor, természetismereti és csillagásztáborok) résztvevői számára is.
- A 2023-as őszi darus szezonban nagy számban, mintegy 20 alkalommal vezettek darus csoportokat (hajnali és esti autós túrák) a tájegység munkatársai.
- A különféle csoportokon túl az „Egy nap a természetvédelmi őrrrel” terepjárós túrák folytatásaként családoknak több túrát vezettünk, és bepillantást engedtünk a természetvédelmi őrok napi tevékenységébe is.
- A HNP 50 éves fennállása alkalmából részt vettünk a vonatkozó rendezvények előkészítésében és lebonyolításában, számos médiamegjelenés (pl. Turista magazin, Varázslatos Magyarország, MTV, MR1, stb.) kapcsán nyilatkoztunk, cikkek, posztok megírásában vettünk részt.
- Részt vettünk az Arte Tv (Ember és természet, Csillagoségbolt-park), és az FSN amerikai hírügynökség (madárvonulás) forgatásain.
- Cikkeket írtunk a Természetbúvárba (madárvonulás), HBM Naplóba (kamillavirágzás), és számos posztot jelentettünk meg a HNP Facebook oldalán.
- A turisztikai projektek előkészítésében is részt vettünk, így a Madárszínház projekt kapcsán több alkalommal történt egyeztetés, bejárás az eljárásban részt vevő szervezetekkel.

Környezeti nevelési programok, szakmai továbbképzések:

- Környezeti nevelési programok keretében a Vizes Élőhelyek Világnapja, a Madarak és fák napja, Fenntarthatósági témahét, pályaorientációs napok alkalmából több előadást tartottunk (pl. a debreceni Református Kollégium Gimnáziumában és Általános Iskolájában, a Fazekas Mihály Gimnáziumban, a Szent Efrém, Ibolya és Svetits Általános Iskolákban stb.).
- Közreműködtünk a Tisza-tavi Túravezető képzésen ahol tájékoztatást adtunk a TVŐ működéséről és feladatairól.
- A természetvédelmi hatósággal közösen kárókatona felismerő vizsgát tartottunk.

A TE feladataihoz tartozik a Csillagoségbolt-park működtetése, feltételeinek folyamatos fejlesztése, kontrollja és a hozzá kapcsolódó környezeti nevelési és ökoturisztikai feladatok. A témával külön fejezet foglalkozik.

Bihari-sík Tájegység ökoturisztikai és környezeti nevelési programjai

- Összesen hat alkalommal tartottunk a TE természeti értékeivel kapcsolatos előadásokat Berettyóújfalu, Biharkeresztes és Pocsaj településeken. Egyes előadásokat a fenntarthatósági témahét keretei között tartottuk meg (DJ, SG).
- Riportot adtunk a Kabai Hirmondó lapnak, mely nyomtatott formában jelent meg októberben (SG).
- Szeptember során részt vettünk a második Bihari-sík teljesítménytúra szervezésében és lebonyolításában 116 fő részvételével (Bihar Közalapítvánnyal –továbbiakban Közalapítvány- közös program) (SG).
- Az idei évben összesen négy alkalommal vezettünk túrát a Bihari-sík tanösvényen összesen 130 fő részvételével. A szabadon látogatható tanösvényt - elsősorban hétvégéken - rendszeresen látogatják érdeklődők (SG).
- A Közalapítvánnyal közös daru megfigyelő programot tartottunk Andaházán, melyen 88 fő vett részt novemberben. A programon kültéri előadást tartottunk madárvonulás témában (SG).
- A Tájegységünk Natura 2000 területeit bemutató mobil kiállítási anyagot két helyszínre (Berettyóújfalu, Mátészalka) is eljuttattuk, ahol összesen 933 érdeklődő tekintette azt meg.
- A Közalapítvánnyal közösen húsvéti program szervezésében vettünk részt, melyet a Bihari-sík tanösvényen és annak környékén tartottunk (SG).
- A Közalapítvánnyal közösen 3 alkalommal szerveztünk biciklitúrát a tájegység területén (július, augusztus, szeptember), melyen alkalmanként 20-30 fő vett részt. Minden alkalommal szakmai előadást is meghallgathattak a résztvevők, melyeket két ízben a TVŐ tagjai tartottak (GL, SG).
- Februárban és októberben is a Közalapítvány által szervezett bemutató gyűrűzésen vettünk részt Földesen, és tartottunk előadást a helyszínen megjelentek számára (SG)
- A Bihari-sík tanösvény karbantartását az év során folyamatosan végeztük, melybe az ösvény tisztán tartása, kaszálása, a megrongálódott információs táblák helyreállítása, faház takarítása, inváziós növényfajok eltávolítása tartozik.
- A HNPI média felületeire számos alkalommal küldtünk beszámolókat és fényképeket és írtunk cikket a HNPI honlapjára (LA, SG).

Hajdúság – Dél-Nyírség Tájegység ökoturisztikai és környezeti nevelési programjai

- A TE mobil kiállítását kihelyeztük egy időre Pocsajban az általános iskolába. Később áthelyeztük a debreceni Diószegi Sámuel Baptista Technikum és Szakképző Iskolába, majd a Nyírmártonfalvi Általános Iskolába (3 helyszín). A Hortobágy témájú kiállítást pedig Pocsajba vittük, majd később a DE Kossuth Lajos Általános Iskolába (2 helyszín).
- A tájegységvezető részt vett Miskolcon a Földes Ferenc Gimnáziumban a dr. Árokszállásy Zoltán biológiai-környezetvédelmi verseny országos döntőjének

megnyitóján, ahol felállították a Hortobágy-Nagykunság témájú mobil kiállítást Bikki Dórával. Lesku Balázs pedig előadást tartott. (DL)

- Februárban lezártuk a kokadi Daru-láp Tanösvény a pallóutat balesetveszélyes állapota és a táblák kifakulása miatt (korlátok és táblák kihelyezése).
- 6 túrát vezettünk: Az újlétai polgármesteri hivatal dolgozói két csoportjának kísérése az egyhajúvirágosban (SzL). A Debrecen Város Polgármesteri Hivatal (Zöldterületi Osztály) munkatársait kísértük a hóvirágnéző kirándulásra, a helyi védett Monostori-erdőben. Óvodapedagógusokból álló 20 fős csoport vezetése a debreceni Hármashegy-tölgyesek Natura2000 területen (LA). A Nemzeti Parkok Hete alkalmából Orchidea les elnevezésű túrát vezettünk a Jónásrészen. A debreceni Ifjúság utcai óvodásoknak vezettünk sétát a Debreceni Nagyerdőn (PK). A sétát az HNPI által szervezett vetélkedőn nyerték.
- 3 terepgyakorlatot vezettünk: A Nyíraczád és Vámospércs határán található Jónásrészen két terepgyakorlatot vezettünk a debreceni Tóth Árpád Gimnázium tanulóinak, melyen 44+40 fő vett részt. 12 természetvédelmi mérnök hallgatónak tartottunk területkezelési terepgyakorlatot Bagamérban.
- 2 előadást tartottunk: a Hortobágy madárvilágáról a DE Kossuth Lajos Általános Iskolában (KZ), 140 gyerek vett részt az eseményen. A biodiverzitásról és a gyakorlati természetvédelemről a Diószegi Sámuel Baptista Technikum és Szakképző Iskola diákjainak (50 fő, LA).
- A tájegységvezető a Földikutya-rezervátumban történt tüzesetről rövid interjút adott az RTL Klub televíziós csatornának.
- A Hajdú-Bihari Napló fotóriporterét kísérte Szél László az egyhajúvirágosban. A virágokról rövid hír jelent meg a haon.hu-n.
- Az Ifjú kócsagór program keretében 2 napot töltöttünk terepen a hozzánk delegált jelentkezővel, aki később nem tudta folytatni a versenyt egyéb teendői miatt. Dr. Mester Béla kócsagórét Pompola Krisztián is oktatta rendészeti feladatokkal kapcsolatban.
- Október 14-én a Debreceni Nagyerdő Hete családi napján kitelepültünk a mobil kiállításunkkal és játékokkal a debreceni Sziget kék játszóterére Lövei-Kalmár Katával és Hallay Orsolyával. 14 órától a tájegységvezető természetismereti túrát vezetett a Debreceni Nagyerdőben.
- Az év során legalább 20 facebook postot készítettek a tájegység munkatársai.
- Augusztus 18-án részt vettünk „a Hortobágy házhoz jön” nevű rendezvény kiépítésében és bontásában. Többek között két mobil kiállítást szállítottunk és szereltünk, illetve egyéb pakolási feladatokat láttunk el.
- Egy nyári gyakorlatos hallgatót foglalkoztattunk július hónap során.
- 1 fő természetvédelmi mérnök szakos hallgató segítése Téglással kapcsolatos anyaggyűjtésben (PK).

Nyírség-Szatmár-Bereg Tájegység ökoturisztikai és környezeti nevelési programjai

- A Nyírség-Szatmár-Beregi térségben 2023-ban aktív ökoturisztikai- és környezeti nevelési tevékenységet tudtak folytatni munkatársaink.

- Az év során oktatási-, szemléletformálási-, ökoturisztikai programokon és terepi szakvezetésekben összesen 8.122 főt értünk el.
- 4 alkalommal hirdettünk tematikus túrákat a térségben (pl.: Tarpai vezetett túra, Téltemető túra, Virágzásváró túra, Virágzó láp túra, stb.).
- 2023-ban megtartottuk téli környezeti nevelési programunkat, valamint a nyári szünet idején több szervezett programon, mint például Erzsébet-táborokon is részt vettünk vendégelőadóként. Az év során összesen 2.539 főt értünk el valamely oktatási programunk (Téli környezeti nevelési program, Erzsébet-tábor, Pályaorientációs nap) által.
- Az őszi alkotópályázatunkra, melynek témája a “*Mi folyik itt? Hát a Tisza*” összesen 157 pályaművet kaptunk. Az eredményhirdetést Cégénydányádon tartottuk a Kende-kúriában, illetve a díjazott alkotásokat korcsoportokra bontva osztottuk meg médiafelületeinken.
- Az 2023. október első hétvégéjén megtartott Európai Madármegfigyelő Napok keretében ismét madárgyűrzési bemutatót tartottunk a Cégénydányádi-park Természetvédelmi Területen. Ebben az évben 260 fő vett részt a több állomásból álló természetismereti játékokkal és madárgyűrzési bemutatóval színesített programon. Többnyire helyi iskolások és környékbeli családok látogattak el az eseményre.
- Bátorligetre 2023-ban összesen 262 fő látogatott el.

12.2.5. Kiadványok

Létesítmény	Kiadvány típusa	nyelvi változat	példányszám (db)
Tisza-kürti Arborétum	leporello	magyar	5000
Tisza-kürti Arborétum	szórólap	magyar	3000
Cégénydányádi Kende Kúria	leporello	magyar	3000
Vadaspark	szórólap	magyar	9000
Vadaspark	szórólap	angol	2000
Vadaspark	szórólap	német	1000
Hortobágy-halastavi Kisvasút	szórólap	magyar	4000
Hortobágy-halastavi Kisvasút	szórólap	angol	1000
Hortobágy-halastavi Kisvasút	szórólap	német	1500
Fecskeház erdei iskola	szórólap	magyar	2000
Őstulok szalámi	szórólap	magyar	3000

2023. évben a HNPI létesítményei népszerűsítéshez az alábbi kiadványok készítését (grafikai előkészítés és nyomdai kivitelezés) rendelte meg.

12.2.6. Látogatóstatisztika 2023-ban

A Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság ökoturisztikai bemutatóhelyek regisztrált látogatói						
	<i>Bemutatóhely neve</i>	<i>Fizetős látogatók (fő)</i>	<i>Nem fizetős látogatók (fő)</i>	<i>Összesen (fő)</i>	<i>Belépőjegy ára (tól-ig; Ft)</i>	<i>Megjegyzés</i>
1	Hortobágyi Nemzeti Park Látogatóközpont	0	0	0	0	A létesítmény 2023-ban nem volt látogatható.
2	Darvak világa - a vándorok nyomában kiállítás	0	0	0	0	A létesítmény 2023-ban nem volt látogatható.
3	Hortobágyi Pásztormúzeum	0	0	0	0	A létesítmény 2023-ban nem volt látogatható.
4	Körszín kézműveskiállítás és vásár	0	0	0	0	A létesítmény 2023-ban nem volt látogatható.
5	Hortobágyi csárda kiállítás	0	9 791	9 791	0	A létesítményben 2023. február 1. és november 30. között a Tourinform Hortobágy irodája kapott helyet és ezzel párhuzamosan a kiállítás ingyenesen volt látogatható a hétfői napokat kivéve.
6	Kadarcsi csárda kiállítás	0	0	0	0	A létesítmény 2023-ban nem volt látogatható.
7	Hortobágy-halastavi Kisvasút	126	55	181	1200-50000 Ft	A kisvasút 2023. április 5-től nem közlekedett, mert a koratavaszi sok esőzés következtében pályasüllyedés keletkezett
8	Hortobágyi Vadaspark	19 146	1 705	20 851	1200-16500 Ft	A létesítmény a karácsonyi, az újévi és a hétfői napokat kivéve egész évben nyitva tartott.
9	Tisza-kürti Arborétum	6 923	1 467	8 390	100-30000 Ft	A létesítmény a hétfői napokat kivéve egész évben nyitva tartott. A téli hónapokban a látogatás ingyenes
10	Tisza-tavi Vízi Sétány	15 918	538	16 456	1500-2000 Ft	A létesítmény április és október között tartott nyitva, külsős bérlő üzemeltetésével.

11	Kölcsy-Kende Kastély, Cégénydányád	2 531	194	2 725	300-12000 Ft	A létesítmény 2023. május 1. és szeptember 30. között tartott nyitva, május hónap előtt és októbertől előzetes bejelentkezéssel volt látogatható.
Regisztrált látogatók összesen:		44 644	13 750	58 394		

Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság ökoturisztikai szolgáltatásainak regisztrált igénybevevői						
Szolgáltatástípus	Fizetős látogatók (fő)	Nem fizetős látogatók (fő)	Összesen (fő)	Szolgáltatás ára (től-ig; Ft)	Megjegyzés	
Szakvezetéses túra, nyílt túra	3 620	0	3 620	1500-8000 Ft		
Nyílt nap, jeles nap, saját szervezésű rendezvény	0	5 467	5 467	0 Ft	Nagyerdő Hete, Vadonleső Gála, Föld-napi és egyéb nagyrendezvények (Szent György-napi Kihajtási Ünnepe, Szent Dömötör napi Behajtás) stb.	
Erdei iskolai program	513	0	513	1500-7100 Ft		
Természetvédelmi táborok	175	0	175	25000-55000 Ft		
Barlangi kalandtúra	0	0	0	0 Ft		
Csónak- és kenőtúra	0	0	0	0 Ft		
Fotóstúrák	0	0	0	0 Ft		
Kulturális jellegű rendezvények (pl. koncertek)	0	0	0	0 Ft		
Egyéb:	nemzeti parki belépőkártya	3 475	0	3 475	1500-30000 Ft	
Egyéb:	3D mozi	0	0	0	0 Ft	

Egyéb:	exkluzív túra	0	0	0	0 Ft	
Egyéb:	kézművesfoglalkozás	250	0	250	1 500 Ft	
Regisztrált összesen:	igénybevevők	8 033	5 467	13 500		

Szálláshelyek nemzeti park igazgatósági működtetésben			
		Ár (től-ig; Ft)	Megjegyzés
Szállóvendégek száma (fő)	1 306	4000-14900 Ft	
Vendégéjszakák száma (fő)	2 965		

Bemutatóhelyek és szolgáltatások összesen:	71 894
Szállóvendégek	1306
Mindösszesen	73 200

12.2.7. Környezeti nevelési statisztika

HNPI 2023. ÉVI KÖRNYEZETI NEVELÉSI STATISZTIKAI ADATAI									
Környezeti neveléshez kapcsolódó tevékenység	korosztály/helyszín	létszám					modul-foglalkozás/év	belépője gy/modul ára	megjegyzés
		(összes/év)							
		fizetős (fő)	nem fizetős (fő)	regisztrált együtt (fő)	turnus/osztály	összesen fő	db	tól-ig Ft.	
Szakvezetéses túra						31325			
gyalogos túra		1355	397	1752	39		0		

kerékpáros túra	0	75	25	3	0		
e-bike túra	0	0	0	0	0		
kisvonatos túra	126	55	181	0	0		
speciális gyalogos túra - Vadaspark	1914 6	1705	20851	0	0		
extra szafari túra – Vadaspark	3300	50	3350	0	0		
darus túra	1328	170	1410	7	0		
speciális gyalogos túra - Tiszakürti Arborétum	269	0	269	0	0		
autós túra - egy nap a természetvédelmi őrrrel	0	0	0	0	0		
speciális gyalogos túra - Kölcsey-Kende Kastély kiállítás	2531	194	2725	0	0		
Bátorligeti-ösláp és kiállítás	262	0	262	15	0		
Tiszavirágzás	0	500	500	3	0		
Erdei iskola/óvoda					513		
3-5 napos ottalvós saját helyszínen	-iskolai korosztály	427	0	427	15	0	
	- óvodás csoport	86	0	86	3	0	
3-5 napos bejárós saját helyszínen	-iskolai korosztály	0	0	0	0	0	
	- óvodás csoport	0	0	0	0	0	
	- saját helyszín	0	0	0	0	0	

erdei iskola program	- külsős helyszín	0	0	0	0		0		
saját szervezésű szakmai napok						5765			
nyílt nap, jeles nap	- saját helyszín (pedagógus nyílt nap)	0	36	36	2		0		
	- külsős helyszín	0	646	646	5		0		
téma nap	- saját helyszín (egy egész iskola vagy annak több osztálya látogat el hozzánk)	183	0	183	0		0		
	- külsős helyszín	0	0	0	0		0		
családi nap	- saját helyszín (rendezvényeink)	0	1900	1900	4		0		
	- külsős helyszín /kitelepülés (pl. Nagyerdő Hete)	0	3000	3000	7		0		
természetvédelmi táborok						193			
ottalvós		175	0	175	6		0		
napközis		18	0	18	1		0		
természetvédelmi szakmai előadások						5290			
tanóra jellegű	iskolai, óvodai koroszt.	243	4623	4866	31		0		

ismeretterjesztő (személyes és online)	felnőtt koroszt.	0	424	424	8		0		
osztálykirándulás						164			
·	egynapos	164	0	164	8		0		
·	kétnapos	0	0	0	0		0		
Egyéb tematikus program						15465			
madárgyűrűzés		0	370	370	6		0		
mobil program (mobil kiállítás)		0	10871	10871	20		0		
vetélkedő, rajzverseny		0	2907	2907	2		0		
Felnőttképzés		0	0	0	0		0		
Terepgyakorlat/szakmai gyak/közösségi szolgálat		61	196	257	12		0		
Csillagászat		520	540	1060	22		22		
Zöld Mikulás		0	0	0	0		0		
Bagoly-nap		0	0	0	0		0		
Regisztrált igénybevevők összesen:						58715	22		

12.3. Társadalmi kapcsolatok

12.3.1 Nemzeti Parki Termék Védjegyrendszer működtetése, pályázati eredmények, programok bemutatása

A HNPI 2022. év végén teljeskörű Nemzeti Parki Termék Védjegy pályázatot hirdetett. A 2023. február 20-i jelentkezési határidőig 17 pályázat érkezett, melyből 7 kérelem a természetvédelmi érintettség hiánya miatt nem került befogadásra. A bírálóbizottság döntése alapján 2 kérelem tárgya nem minősült alkalmasnak a védjegy használatára, 8 termelő terméke érdemesnek bizonyultak a védjegy használatára. Új védjegyes termelőink 2023. augusztus 18-án a HNPI 50. évfordulójának kiemelt eseményén, a Hortobágy Házhöz Jön nagyközönségi rendezvényen ünnepélyes keretek között vehették át okleveleiket.

2023-ban 11 védjegyhasználati licencia szerződés járt le. Az érintett termelőkkel újabb három évre meghosszabbítottuk a szerződést. Jelenleg 36 védjegyes termelőnk és 323 védjegyes termékünk van.

A Magyar Nemzeti Parkok Hete nyitófesztiválján 2 védjegyes termelőnk volt jelen. A hortobágyi nagyrendezvények esetén: a Hídi Vásár és a Behajtási Ünnepek idején ingyenes értékesítési lehetőséget ajánlottunk fel termelőink számára, mellyel 3 védjegyes termelő élt. Az AM által felajánlott megjelenési és értékesítési lehetőségről tájékoztattuk a termelőket.

12.3.2. Natúrparkokkal való kapcsolat

A HNPI működési területén korábban működő Szatmár-Beregi Natúrpark több éven keresztül nem mutatott aktivitást. 2023-ban megalapozó dokumentációjuk átdolgozásra és megújításra került, amelyben a HNPI munkatársai is részt vettek. Más érdemi együttműködés a 2023-as évben nem történt.

A HNPI 2023 novemberében részt vett a Hortobágyi Tisza mente Natúrpark megalapozó tanulmányának véleményezésében. A Hortobágyi Tisza mente Natúrparkkal a 2023-as évben nem volt deklarált együttműködése a HNPI-nek.

A HNPI működési területét érinti még a Körösök Völgye Natúrpark is, mely szervezettel 2023-ban nem volt érdemi együttműködés.

12.3.3. Kommunikáció – hírlevelek, honlapok, rendszeres kiadványok

A www.hnp.hu honlapon folyamatos az aktuális hírek közzététele. Statikus oldalaink frissítése mellett ebben az évben összesen 198 honlap cikk jelent meg a HNPI, Természetvédelem, Turizmus és Környezeti nevelés aloldalain. Ökoturisztikai programjaink mindegyike elérhető az eseménynaptárban.

A HNPI nagy hangsúlyt fektet a közösségi média jelenlétre. Facebook oldalunkat 45 ezren követik. 2023-ban közel 600 saját tartalmat osztottunk meg és a szakmai munkánkhoz kapcsolódó vagy a HNPI-ről szóló médiatartalmak posztjainak száma meghaladja a 150 bejegyzést. Instagram oldalunkat követőszáma meghaladja a hateret. Ezen a felületen 249 posztunk jelent meg és a történet funkciót közel 700 alkalommal használtuk. Aktuális híreinket, programjainkat, illetve rólunk szóló bejegyzéseket ilyen formában jelenítünk meg.

A HNPI az elmúlt évben 536 sajtómegjelenést koordinált (69 engedélykérelem). Ennek több, mint fele esetében televízió és rádió interjúban nyilatkoztak kollégáink, illetve arányában közel megegyező nyomtatott és online cikk készítésében működtünk közre. Számos sajtómegkeresés a Hortobágyi Nemzeti Park védetté nyilvánításának 50. évfordulója alkalmából és a közösségi média felületeken közzétett tartalmakkal összefüggésben érkezett. 11 sajtóközleményt jelentettünk meg ökoturisztikai, természetmegőrzési és pályázati eredményeink témában. 3 sajtónyilvános rendezvényt tartottunk. Rendszeresen megjelenő kiadványaink nincsenek. Hírlevél szolgáltatásunk 2023-ban nem működött.

12.4. Tervezett fejlesztések

Hortobágyi-halastón, a halastavi tanösvény mentén megvalósítandó Madárszínház és Halastavi-kisvasút üzembiztosítási tételének 2. ütemének befejezése kapcsán a Hajdú-Bihar Vármegyei Önkormányzattal közös TOP Plusz pályázatot készítünk elő.

Szintén TOP Plusz támogatásból kívánjuk fejleszteni a Tisza-kürti Arborétum turisztikai kínálatát és a Tisza-tavi Vízi sétány felújítását is megvalósítani. Előbbiben a Jász-Nagykun-Szolnok Vármegyei Területfejlesztési Ügynökséggel, utóbbi esetében Heves Vármegye Önkormányzatával közösen készítjük elő a beruházás megvalósítására vonatkozó pályázatunkat.

Készítettünk elő ökoturisztikai fejlesztési javaslatokat Szabolcs-Szatmár-Bereg Vármegye területére vonatkozóan is, de megvalósításuk esélye jelenleg még kérdéses.

A koncepció elkészítések még 2023-ban lezajlottak, s a partneri egyeztetések elkezdődtek (vármegyék, további bevont partnerek). 2024. 1. félévében a pályázatok benyújtása várható.

12.5. Együttműködési megállapodások

2018. szeptember 27-én a HNPI, a lengyel Woliński Park Narodowy (Wolinski Nemzeti Park) és a Fundacji Europejski Fundusz Rozwoju Wsi Polskiej (Lengyel Falufejlesztési Európai Alap Alapítvány) közös együttműködési megállapodást írt alá.

A megállapodásban az alábbi célokat fogalmaztuk meg:

- mindkét régióban bevonni a fiatalokat olyan értékteremtő munkákba, amelyek hozzájárulnak a nemzeti parkok társadalmi elismertségének növeléséhez,
- a lakosság természethez fűződő viszonyának javulásához,
- hosszú távú együttműködést alakítsunk ki a két nemzeti park között.

Az együttműködés szándékát az eredeti partnerek továbbra is fenntartják. Ehhez a 3 oldalú együttműködéshez csatlakozott a Waclaw Felczak Alapítvány. 2022-ben aláírtuk a most már négyoldalú együttműködési megállapodást, a fent megnevezett célok elérése érdekében.

Ennek köszönhetően 2023-ban egy újabb teljes, egyben sikeres évet zárhattunk le, mely során meghírdettünk egy vetélkedőt (3 forduló, 3 fős csapatok számára, 12-14 évesek) a HNP területével határos iskolákban (20 ezer fő alatti települések, és a tervezett védőzónával határos településeket is bevontuk). A 3 forduló során a nyertes 3 csapat 9 napos ingyenes jutalomkirándulást nyert a WNP és a HNP területére.

- Létesítményeinket üzemeltetjük kapcsán két esetben állunk kapcsolatban vállalkozóval. A Poroszló mellett található Tisza-tavi Vízi Sétány tanösvény bérleti megállapodás keretében az ER-TANK Kft. bevonásával működtetett létesítményünk.
- A Hortobágyi Látogatóközpontban 2024-ben megnyíló új kávézó (Hortobágy Cafe) üzemeltetése szintén egy külső vállalkozó bevonásával történik.
- A térség turisztikai szereplőivel is szoros kapcsolatok ápolására törekszünk. Tagjai vagyunk a Tisza-tavi Turisztikai Kerekasztal közösségnek (JNSZ Vármegye), illetve folyamatos egyeztetések zajlanak közös rendezvények kapcsán, turisztikai turisztikai létesítmények üzemeltetése, valamint turisztikai szolgáltatások fejlesztése terén.
- Hortobágy helyi (HTGN Nkft., Hortobágy Község Önkormányzata) közös rendezvények kapcsán,
- A HTGN Nkft-vel a Tourinform iroda működtetésével kapcsolatos korábbi megállapodásunkat újra gondoltuk. Ennek nyomán az irodavezetői feladatokat 2023-tól ismét a HTGN Nkft. biztosítja, és az iroda üzemeltetésért is ő felel, az ő kötelessége megszervezni, melyhez Igazgatóságunk biztosítja a megfelelő épületet, helyiségeket (ideiglenesen még a Hortobágyi csárdában működött, 2024-től pedig az újonnan megnyíló Hortobágy Infó épületben), valamint anyagi és szakmai segítséget nyújtunk a jövőben. A megállapodás szerint a HTGN Nkft. feladata a közös jegyértékesítő rendszer online webshop funkció üzemeltetése is.

12.6. Fontosabb események

- Az **50 éves jubileumi** rendezvénysorozat eseményei számtalan sajtómegjelenést generáltak, sok tízezrekhez jutottunk el kitelepülések, rendezvények formájában, vagy akár országos iskolai és középiskolai vetélkedők lebonyolítása során.

Jelentősebb megjelenések voltak: Hortobágyi Filmnapok, Fotókiállítások, Hortobágyi Lovasnapok, Hortobágy házhoz jön esemény Debrecenben, Debreceni Virágkarnevál, Szent Dömötör-napi Behajtási ünnep és Darufesztivál, Magyar Mezőgazdasági Múzeumban kiállítás.

- Az **50 éves jubileumi** rendezvénysorozat keretében számos digitális anyag készült el. Ilyen pl az „Ahol az ég a földet éri – 50 éves a Hortobágyi Nemzeti Park” című 48 perces dokumentumfilmünk. Kalendárium címszó alatt rövid, 2 perces videó filmeket havi bontásban, kiemelve egy-egy hónap természeti értékeit. Mind a dokumentumfilmet, mint pedig a Kalendárium epizódjait az MTVA a műsorára tűzte. Pusztán gondolatok címszó alatt pedig a Hortobágyhoz kötődő hírességeket kerestünk fel, hogy mondják el a nagyközönség számára, mit is jelent nekik a Hortobágy.
- A Hortobágyi Nemzeti Park alapításának **50 éves jubileuma alkalmából** 15 000 Ft névértékű ezüst, valamint 3 000 Ft névértékű színesfém emlékérmeket bocsátott ki a Magyar Nemzeti Bank (MNB). Valamint a Stühmer csokoládék gyártójával közösen piacra dobtuk Hortobágyi Betyár néven (saját grafikával) egy új megjelenésű terméket (szilvás betyárt).
- **Magyar Nemzeti Parkok Hete** – 2023-ban a nyitórendezvényen vettünk részt védjegyesekkel Balatonfüreden. Ezt követő héten létesítményeinkben egyedi programokat és kedvezményeket biztosítottunk kapcsolódva az országos eseményhez.
- Az „Ifjú Kócsagőr” program 2023-ban is megrendeztük, Igazgatóságunkhoz 5 jelölt kérte magát. A 10 napos terepgyakorlatot 3 fő fejezte be. A területi döntő után a nyertes párossal képviselte magát a HNPI az országos versenyen. Az országos verseny résztvevőinek egyik ajándéka az, hogy 1-1 páros ellátogathat 3 napra 1-1 másik nemzeti park igazgatóságához. A KMNPI párosa minket választott jutalomkirándulás helyszínéül. 2023-ban az országos döntőt a HNPI rendezte Hortobágy-Mátán.

13. Közfoglalkoztatás (személyi feltételek, elvégzett feladatok, eredmények, javaslatok)

13.1. Alapfeladatok, személyi feltételek

A 2023-2024. évi Országos Közfoglalkoztatási program 2023. március 01. és 2024. február 29. közötti időszakra vonatkozóan, 12 hónapos időtartamra szólt, 5 fő támogatott létszámmal.

A 2023. évben közfoglalkoztatással érintett időszakban a közfoglalkoztatotti átlaglétszám 4,94 fő volt, a program összesen 5 fő foglalkoztatásával valósult meg.

A közfoglalkoztatási program során kétféle szakképzettséget, iskolai végzettséget nem igénylő munkakörben (egyszerű mezőgazdasági segédmunkás, intézményi takarító és kisegítő) dolgoztak munkavállalóink.

13.2. Elvégzett feladatok, eredmények

A program során tervezett munkák 2 vármegyében, 2 településen (Bátorliget, Hortobágy/Hortobágy-halastó), Igazgatóságunk működési területein valósultak meg.

A közfoglalkoztatási programban dolgozó *mezőgazdasági segédmunkás* munkakörben dolgozó munkavállalók alapfeladatai az alábbiak voltak:

- növények kapálása, gyomlálása, permetezése, kötözése; részvétel a gazdálkodási, állattartási feladatokban; kaszálási, nyiladék takarítási feladatok elvégzése; adventív növények, cserjék irtása; termékek kézi betakarítása; környezetének tisztántartása; szemétszedés;
- parlagfű mentesítéssel kapcsolatos feladatok ellátása;
- fűnyírás, festés, parkgondozás, takarítás, szemétszedés, javítási munkák, udvaros tevékenységek, park gondozás, növényápolási munkák;
- a munkakörhöz kapcsolódó egyéb eseti feladatok ellátása.

A közfoglalkoztatási programban dolgozó *intézményi takarító és kiegészítő* munkakörben dolgozó munkavállalók alapfeladatai az alábbiak voltak:

- padlók, bútorok és egyéb berendezési tárgyak söprése, porszívózása, mosása és törölgetés;
- a rábizott terület rendben tartása, takarítása; környezetének tisztántartása;
- takarítás a konyhában, és általában a konyhai munka segítése, beleértve a mosogatást;
- parlagfű mentesítéssel kapcsolatos feladatok ellátása;
- a szemét felszedése, a szemetes tartályok kiürítése, tartalmuk elvitele a szeméthyűjtő helyre;
- a munkakörhöz kapcsolódó egyéb eseti feladatok ellátása.

A program keretében az Igazgatóság, mint közfoglalkoztató „természeti értékek megismerése” elnevezésű belső képzés keretében teljesítette képzési kötelezettségét. A képzésen 1 fő közfoglalkoztatott vett részt, akik sikeres vizsgát tettek.

13.3. Tapasztalatok

A 2023-2024. évi közfoglalkoztatási programban engedélyezett létszámkeretet (5 fő) feltöltöttük, így foglalkoztatási kötelezettségünknek eleget tettünk, ugyanakkor a program során megüresedett munkakörök betöltése nehézséget jelentett számunkra. A kiközvetíthető személyek sok esetben az alacsony bérezés miatt nem fogadták el a felajánlott munkakört, az alkalmi munkavállalás kedvezőbb számukra. Ezt a ténytet nem befolyásolta nagymértékben a béremelés sem.

Összességében elmondható, hogy a 2023-2024-es időszakra tervezett, közfoglalkoztatás keretében kitűzött feladatokat végrehajtottuk. A program a rendszeres jövedelemmel nem rendelkező, hátrányos helyzetben élők megélhetését biztosította. Közfoglalkoztatotti állományunk beilleszkedett az Igazgatóság munkájába, és komoly segítséget nyújtottak a kis létszámuk ellenére is.

Törekszünk arra, hogy hozzájáruljunk a közfoglalkoztatási program alapvető céljához, a közfoglalkoztatottak elsődleges munkaerő-piacon való elhelyezkedéséhez.

13.4. Javaslatok

Új közfoglalkoztatási program tervezése:

Javaslat: A közfoglalkoztatási programban résztvevő - korábbi évek számaihoz kötött - létszám korlátozásának feloldásával enyhíthetők a szigorú feltételek.

Indokolás: A Belügyminisztérium az országos közfoglalkoztatási programok tervezésekor az új programban igényelt létszámok esetében feltételként rögzíti, hogy az előző évi programban ténylegesen megvalósult átlagos közfoglalkoztatotti létszámnál magasabb

létszámot nem tervezhetnek a programba belépők. Abban az esetben, ha nagyobb munkaerő igény jelentkezik - a korábbi évek esetlegesen sikertelen létszámfeltöltése miatt - nem ad a rendszer lehetőséget arra, hogy a következő évben sikeresen megvalósítható legyen az újonnan felmerülő munkaerő igény egy nagyobb létszámmal.

14. Belföldi és külföldi együttműködés

I. Hazai

A HNPI és a DE Természettudományi és Technológiai Kar, Biológiai és Ökológiai Intézet között fennálló együttműködési megállapodás alapján az Igazgatóságon működő Természetvédelmi Zoológiai Kihelyezett Tanszék szervezésében a két intézmény közötti együttműködést folyamatos kapcsolattartással, konferenciák terepi programjának előkészítésével, szemináriumok (pl. a DE Evolúciós Állattani és Humánbiológiai Tanszékének heti rendszerességű szemináriuma) és előadások közös meghirdetésével és részvételével, a programok kölcsönös megosztásával tovább erősítettük. Folyamatosan közreműködünk a PhD képzésben, illetve több munkatársunk is részt vesz a DE doktori képzésében fokozatszerzés céljából.

A HNP területén a partimadár-élőhely fejlesztésekhez kapcsolódóan a DE Evolúciós Állattani és Humánbiológiai Tanszék kutatóival együttműködésben megkezdett természetvédelmi célú kutatási programot folytattuk (TMO, TVŐ). A kutatás egy 2018-ban indult ÉLVONAL kutatóprogramhoz kapcsolódik, aminek a fő célkitűzése a partimadarak szaporodásának evolúciós vizsgálata. Az állattani tanszék kutatóinak közreműködésével zajlik székicsérkutató programunk (TVŐ).

A HNPI Természetvédelmi Zoológiai Kihelyezett Tanszékének munkája keretében részt vettünk a DE-n indítani tervezett új angol nyelvű MSc program (Msc in Conservation Biology) természetvédelmi moduljának további kidolgozásában és a szakindítási anyag összeállításában.

Szintén a Természetvédelmi Zoológiai Kihelyezett Tanszéken keresztül, a TKO szervezésében és tárgyfelelősi feladatkörben Vadlovak a Hortobágyon címmel speciálkollégiumot tartottunk a DE-n.

Folyamatos munkakapcsolatban állunk a Magyar Természettudományi Társulattal (MTT), melynek programjain rendszeresen részt veszünk, illetve részt vállalunk a szakmai programok szervezésében és lebonyolításában.

Részt vettünk a 2023. november 24-én Debrecenben a DE TTK, Biológiai és Ökológiai Intézet, Hidrobiológiai Tanszék, a MTT, a Ramsari Egyezmény Magyar Nemzeti Bizottságának és mások közös szervezésében megrendezett Debreceni Hidrobiológus fórumon.

Rendszeresen részt veszünk a Ramsari Egyezmény Magyar Nemzeti Bizottságának ülésein.

A Hortobágy-folyó rehabilitációját, illetve az abba csatlakozó kisvízfolyások mentén található vizes élőhelyek árasztását célzó, az OVF koordinációjában és több vízügyi igazgatóság részvételével egy HORIZON-CL6-2024-BIODIV-02-1-kétlépcsős projekt alprojektjeként benyújtani kívánt fejlesztés előkészítése érdekében részt vettünk a szakmai egyeztetéseken és a vízrendszer vízügyi kezelőjével, a TIVIZIG partnerségében közreműködtünk a projekt-koncepció szakmai kidolgozásában. A projekt benyújtása 2024-ben két lépcsőben valósul meg, amennyiben részletes kidolgozásra támogatást nyer az első forduló projektjavaslat. A tervezett projektben sikeres pályázás esetén külföldi partnerünk a Biebrza Nemzeti Park lesz, akivel felvettük a kapcsolatot.

2023-ban 13 megkeresés volt szakdolgozat készítésekkel kapcsolatban, a hallgatóknak megadtuk a kért adatokat, háttér információkat, illetve amennyiben szükséges volt, a területileg illetékes örkolléga elérhetőségét.

A HNPI saját szakembere által folytatta az NBmR nappali - és éjjeli lepke monitorozó programjának országos koordinációját az NBmR Irányító Központjával (AM) együttműködve. Az országos koordináció feladatköre elsősorban az NBmR országos programja keretében tervezett terepi felmérések elvégzésére, az adott évben kiválasztott lepkepopulációk országos szintű vizsgálatában történő szakértői közreműködésre, a monitorozásra javasolt fajok körének kiválasztására, a vizsgálati területek, illetve populációk évenkénti szelekciójára és a kutatási módszerek fejlesztésére, tesztelésére irányul.

Közösségi adatgyűjtésekben és nemzetközi lepkefaunisztikai kutatásokban való részvétel, illetve folyamatos együttműködés a Szalkay József Magyar Lepkészeti Egyesülettel és a Butterfly Conservation Europe (BCE) szakmai szervezettel.

Folyamatos a részvételünk a Tiszántúli, a Felső-Tisza-vidéki, a Közép-Tisza-vidéki Területi és a Tisza Részvízgyűjtő Vízgazdálkodási Tanácsok munkájában, melynek keretében 2023-ban is több, (egyre csökkenő számú) belterületi csapadékvíz elvezetési koncepciót kellett véleményezni.

Bár a HNPI nem gyakorol hatósági jogkört, jó néhány nagyobb beruházó rendszeresen megkeresi egy-egy nagyobb beruházás (2023-ban ilyenek voltak pl. a napelem-parkok telepítói) engedélyeztetésének megkezdése előtt, előzetes egyeztetés céljából.

Kapcsolattartás gazdálkodókkal: a tevékenységi kör fő tömegét a HNPI vagyonkezelésében lévő bérbe adott területeken, kisebb részben a más állami, illetve magántulajdonban lévő területeken gazdálkodó magánszemélyekkel, illetve szervezetekkel történő folyamatos kapcsolattartás teszi ki.

Kapcsolattartás társadalmi szervezetekkel: ennek keretében főleg a szakmai társadalmi szervezetekkel kell folyamatos munkakapcsolatot fenntartanunk. Fő partnereink – a teljesség igénye nélkül - különösen: HTEE, MME, WWF Magyarország, E-Misszió Egyesület, Jász kun Természetvédelmi Szervezet, Dél-Nyírség– Bihar Tájvédelmi Egyesület. A kapcsolattartás síkjai: aktív faj- és élőhelyvédelmi együttműködés, tudományos kutatás, felmérések; oktatási-szemléletformálási, illetve turisztikai tevékenység, stb.

A projektek megvalósítása során rendkívül fontos a hatékony ügymenetet biztosító kapcsolattartás a partnerszervezetekkel.

Nemzetközi

Az EUOPARC Szövetség Közép- és Kelet-Európai Szekciójának elnökségét 2018 óta az HNPI látja el. A Szövetség elnöksége és a szekció között fennálló együttműködési megállapodást 2023-ban megújította a Szövetség. 2023-ban a HNPI két fővel (TMO, TVŐ) vett részt a szervezet 50 éves jubileumi konferenciáján és éves taggyűlésén, valamint a szekció képviselőjeként részt vett a kapcsolódó elnökségi üléseken (2023. október 2-6., Leeuwarden, Hollandia), illetve a Csillagoségbolt-parkról 3 workshopot tartottunk (Inspiration session 1. (okt. 6.): Dark sky parks Hortobágy National Park, Hungary <https://www.euoparc2023.nl/program/inspiration-s/>). Az Európai Nemzeti Parkok Napjának (2023. május 24.) megünneplésére 6 szakvezetési túrát regisztráltunk az EUOPARC felületén, illetve májusi kalendáriumi videónk különkiadásával köszöntöttük a Szövetséget 50 éves fennállása alkalmából.

Megkezdjük az Apuseni Natúrpark (Románia) munkatársainak a Hortobágyi Nemzeti Parkban 2024 tavaszára tervezett látogatásának előkészítését a két természetvédelmi terület között fennálló együttműködési megállapodás keretében.

Megállapodás van érvényben a HNPI és a DE Mezőgazdaság-, Élelmiszertudományi és Környezetgazdálkodási Kar között természetvédelmi mérnök képzés keretében duális képzésben történő részvételi lehetőség kapcsán (BSc és MSc), továbbá a Természettudományi és Technológiai Kar között biológus és környezettudományi (MSc) képzés keretében duális képzésben történő részvételi lehetőség kapcsán. 2023-ben egy új hallgatóval szerződés kötöttünk, 1 hallgató pedig végzett tanulmányaival és bár nem a HNPI-nél, de szakmán belül (kutatócsoportnál) talált álláslehetőséget, ezt sikernek könyveljük el.

2018. szeptember 27-én a HNPI, a lengyel Woliński Park Narodowy (Wolinski Nemzeti Park) és a Fundacji Europejski Fundusz Rozwoju Wsi Polskiej (Lengyel Falufejlesztési Európai Alap Alapítvány) közös együttműködési megállapodást írt alá.

A megállapodásban az alábbi célokat fogalmaztuk meg:

- mindkét régióban bevonni a fiatalokat olyan értékteremtő munkákba, amelyek hozzájárulnak a nemzeti parkok társadalmi elismertségének növeléséhez,
- a lakosság természethez fűződő viszonyának javulásához,
- hosszú távú együttműködést alakítsunk ki a két nemzeti park között.

Az együttműködés szándékát az eredeti partnerek továbbra is fenntartják. Ehhez a 3 oldalú együttműködéshez csatlakozott a Waclaw Felczak Alapítvány. 2022-ben aláírtuk a most már négyoldalú együttműködési megállapodást, hogy a fent megnevezett célok elérése érdekében a továbbiakban együtt kívánunk működni.

A HNPI által megvalósított projektek nagyobb hányada konzorciumban valósul meg, mely a konzorciumi tagok közötti folyamatos együttműködésre épül.

Konzorciumi partnereink:

- Működő Részvénytársaság

A 2020-ban támogatást nyert kis lilik LIFE (LIFE LWfG CLIMATE RESILIENCE, LIFE19 NAT/LT/000898) a fennoskandináv szubpopuláció vonulási útvonala mentén együttműködő nemzetközi szervezetek szorosabb együttműködését teszi lehetővé. A projekt az alábbi szervezetek együttműködését foglalja magában: Lithuanian Ornithological Society (Litvánia), UNEP/AEWA Secretariat, Estonian Ornithological Society (Észtország), Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság, Hellenic Ornithological Society (Görögország), Natural Environment & Climate Change Agency (Görögország), Metsähallitus Parks & Wildlife Finland (Finnország), Oulun yliopisto (University of Oulu) (Finnország), Maa- ja metsätalouden Luonnon Säätiö – World Wide Fund For Nature, Suomen rahasto sr.(Finnország). A projekt megvalósítása során a közösen megvalósítandó akciókon, feladatokon túl a rendszeres partnertalálkozók és CINEA ellenőrzések keretében is biztosított az együttműködés. 2023-ban a konzorcium a HNPI projekthelyszínein szervezett külső monitoring látogatás alkalmával találkozott 2023. április 4-5. között. A helyszíni látogatás során megtörtént az egyes partnerek előrehaladásai bemutatása, illetve egy terepi bejárás során megtekintették a résztvevők az általunk kezelt projekthelyszíneket.

A projektek megvalósítása során rendkívül fontos a hatékony ügymenetet biztosító kapcsolattartás a partnerszervezetekkel.

A PKO munkatársai - a teljesség igénye nélkül - az alábbi hazai szervezetekkel állnak kapcsolatban:

- a támogatást nyújtó Irányító Hatóság (ITM, PM)
- társfinanszírozást nyújtó szerv: Agrárminisztérium
- konzorciumvezetők, konzorciumi tagok
- környezetvédelmi, természetvédelmi, vízügyi, építésügyi, örökségvédelmi, erdészeti hatóságok, földhivatalok az illetékes kormányhivatalokon belül,
- illetékes helyi önkormányzatok
- magántulajdonban lévő földterületek tulajdonosai
- közbeszerzési tanácsadó, tervező, kivitelező, műszaki ellenőri, informatikai, PR cégek
- kutatók, alapítványok.

Egyéb belföldi és külföldi együttműködés területkezelési feladatkörbe tartozó ügyekben:

- a) Csatlakozás a Rewilding Europe-hoz
- b) Kölni Állatkert (1997 óta)-igazgató: Theo Pagel, projekt felelős: Oliver Mojecki
- c) FÁNK: dr Sós Endre, dr. Koroknai Viktória-állatorvosi ellátás, Sándor István-szaktanácsadó
- d) Prágai Állatkert: Barbora Dobiasova: EEP koordinátor, Jaroslav Simek: ISB (international studbook keeper)
- e) DE Evolúciós Állattani és Humánbiológiai Tanszék (Barta Zoltán: tanszékvezető, Bán Miklós: nagy adatbázis kezelő, Ozogány Katalin: témavezető)
- f) Stuttgarteri Egyetem: Aamir Ahmad és csapata, drón felvételek segítségével egyedi felismerés fejlesztése
- g) Sorbone Egyetem: Heiko Rödel: demográfiai elemzések
- h) Davisi Laboratórium, Kaliforniai Egyetem: DNS minták elemzése
- i) IUCN Equid Specialist group tagság
- j) The Science and Conservation Center: pzp (fogamzásgátló szer) forgalmazó cégA HNPI által megvalósított **projektek** közel fele **konzorciumban** valósul meg, mely a konzorciumi tagok közötti folyamatos együttműködésre épül.

Pentezug Projekt tevékenységek:

- 19 db Przewalski vadló transzportja Spanyolországba a Rewilding Spain közreműködésével
- 1 db Przewalski vadló szállításának előkészítése a Müncheneri állatkert részére
- A Przewalski lovak interakciójáról szóló cikk megjelenése a Nature's communications-ben <https://www.nature.com/articles/s41467-023-40523-3>

15. Ellenőrzés

15.1. Belső ellenőrzés

A HNPI-nél a belső ellenőrzést külső szakember látja el megbízási szerződés keretében, a hatályos 370/2011. (XII.31.) Korm. rendeletben előírtak szerint. Az ellenőr független,

közvetlenül a HNPI igazgatója irányítása alatt látja el feladatait az SZMSZ-nek és a belső szabályzatoknak megfelelően.

A 2023. évi ellenőrzésekre előzetesen belső ellenőrzési terv készült 2022. október 20-i dátummal.

A belső ellenőrzési tervet felülvizsgáltuk 2023. elején a belső ellenőr személyében történt változás miatt. Az Igazgatóság ennek okán a belső ellenőri feladatellátás megújítására törekedtünk, így az éves terv feladatai és a munkarend módosítása vált szükségessé.

A módosított éves belső ellenőrzési tervben meghatározott feladatok meghatározásakor felhasználtuk az eredeti tervezés során alkalmazott kockázatelemzési eljárás eredményét.

2022. év folyamán az Igazgatóság igazgatói és gazdasági igazgatóhelyettesi pozíciójában személyi változás történt, így a vezetés az eddigi tapasztalatai és elvárásai szerint adta javaslatát a vizsgálati területek meghatározásához. Az ellenőrzések tárgyának kialakítása során a belső ellenőrzés kiterjesztette a belső ellenőrzési fókuszot a folyamatos működés mellett a jelenlegi időszakban felmerülő feladatokhoz igazodó – kiemelten kezelendő területekre, így megnövelte a tanácsadásra szánt időkeretet, előre kijelölve az érinteni szükséges témakört.

Az ellenőrzési terv összeállításával - az Igazgatóság vezetésének szándéka szerint - az ellenőrzésekkel érintett szakterületek és témakörök bővítése történt, melyek kijelölésével a hatékonyság és a hasznosság is várhatólag megnövekszik.

A módosított ellenőrzési tervben 7 ellenőrzés és 3 tanácsadás jellegű feladat lett meghatározva.

Az ellenőrzési terv ellenőrzési és tanácsadási témakörei:

Az eredeti tervezetben rögzített, de elmaradt vizsgálat:

- Túravezetési tevékenység szervezetségének, szakmai megfelelőségének ellenőrzése (tervezett 15 ellenőri nap)
- 2021-2022. évi karbantartási terv és tevékenység megvalósítása, Igazgatóság üzemeltetési szakterületének működési feltételrendszer megfelelőségének ellenőrzése (tervezett 15 ellenőri nap)
- Pénzügyi, Számviteli és Üzemeltetési Osztály tevékenységének, erőforrás rendelkezésre állásának és kihasználtságának, valamint belső szabályozottságának ellenőrzése (tervezett 10 ellenőri nap)
- Az eredeti tervben szereplő, de tanácsadás keretében megvalósított, vagy megvalósítás alatt álló tevékenység
- A kockázatkezelés, integrált kockázatkezelési rendszer működtetése, hatékonyságának ellenőrzése (eredeti tervezet 10 ellenőri nap)
- Igazgatóság tárgyi eszköz leltározásának és készletnyilvántartásának ellenőrzése 2022.12.31. fordulónapra (tervezett 10 ellenőri nap)

Az eredeti tervben szereplő, de kibővített tartalommal megvalósult vizsgálat:

- A HNPI meglévő szabályzatainak áttekintése, azon keresztül szabályozottságának vizsgálata (eredeti tervezet 15 nap, módosított 12 nap)
- A HNPI gép és gépjármű használatának vizsgálata a szabályozottság és a kapcsolódó dokumentáció áttekintése útján (2023/3) (eredeti tervezett 15 ellenőri nap, módosított 11 ellenőri nap)
- Módosított terv keretén belül végzett – eredetileg nem tervezett - vizsgálatok:

- A „Környezet-, és természetvédelmi feladatok” fejezeti kezelésű előirányzat terhére „Természeti értékek védelme” célra 2022-ben biztosított forrás felhasználásának vizsgálata. (2023/2) (tervezett 7 ellenőri nap)
- Humánpolitikai és munkaügyi feladatellátás áttekintő vizsgálata (2023/4) (tervezett 10 ellenőri nap)
- A Konyári állattartó telep működésének vizsgálata (2023/5) (tervezett 8 ellenőri nap)
- A HNPI által továbbszámlázott szolgáltatások vizsgálata (2023/6) (tervezett 7 ellenőri nap)
- A HNPI halgazdálkodásához kapcsolódó működési bevételek vizsgálata (2023/7) (tervezett 7,6 ellenőri nap, teljesült 6 nap)

A fentiek összefoglalását a melléklet táblázat tartalmazza az alábbi kiegészítésekkel.

Az Ellenőrzési terv módosítása a belső ellenőrzés egyetértésével és támogatásával történt.

A belső ellenőrzés tevékenysége az Igazgatóság vezetésének elvárásai alapján struktúrája és fókusza szerint szélesebb területet érint mind szervezeti, mind személyi területen.

A vizsgálatok témakörében történt változás a vezetői információs igények, a kockázatok áttekintése, illetve a gazdasági folyamatok változásai alapján lett meghatározva, figyelembe véve, hogy az elmaradó vizsgálatok, illetve az újonnan kijelölt vizsgálati témakörök mennyiben szolgálják a hatékony és jogszerű szakmai tevékenységet.

Két eredetileg tervezett vizsgálati témakör esetében az Igazgatóság vezetése és a belső ellenőr hatékonyak és a szakmailag előre mutatóknak ítélte a tanácsadás formában történő együttműködést, mely a gyakorlati lépéseket kísérte, illetve kíséri mindkét esetben végig.

A vizsgálatok során általánosságban megállapítható volt, hogy a belső szabályozottság kialakított, azonban a gyakorlatnak megfelelő részletek meghatározása fejlesztendő terület.

A jelentések megállapításai és javaslatjai általában az év során elkészített intézkedési terv hatáskörébe tartoznak.

A belső ellenőrzés a 2023/7. számú ellenőrzés lezárását 2024. I. negyedévben teszi meg, mivel a témakör teljes 2023. évi teljesítményt tekint át, így a végleges gazdálkodási adatok rendelkezésre állása tárgyévét követően várható.

Ssz.	Azonosító	Ellenőrzés tárgya	Jelentés állapota
1.		A kockázatkezelés, integrált kockázatkezelési rendszer működtetése, hatékonyságának ellenőrzése	tanácsadás keretében
2.		Tűravezetési tevékenység szerveztségének, szakmai megfelelőségének ellenőrzése	elmaradt
3.		2021-2022. évi karbantartási terv és tevékenység megvalósítása, Igazgatóság üzemeltetési szakterületének működési feltételrendszer megfelelőségének ellenőrzése	elmaradt
4.		Igazgatóság tárgyi eszköz leltározásának és készletnyilvántartásának ellenőrzése 2022.12.31. fordulónapra	tanácsadás keretében
5.		Pénzügyi, Számviteli és Üzemeltetési Osztály tevékenységének, erőforrás rendelkezésre állásának és kihasználtságának, valamint belső szabályozottságának ellenőrzése	elmaradt
6.		Igazgatóság területkezelési VAGY természetmegőrzési tevékenységének, azon belül a nádgazdálkodásnak szakmai ellenőrzése	elmaradt
7.	2023/1	A Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság meglévő szabályzatainak áttekintése, azon keresztül szabályozottságának vizsgálata	lezárt
8.	2023/2	A „Környezet-, és természetvédelmi feladatok” fejezeti kezelésű előirányzat terhére „Természeti értékek védelme” célra 2022-ben biztosított forrás felhasználásának vizsgálata.	lezárt
9.	2023/3	A HNPI gép és gépjármű használatának vizsgálata a szabályozottság és a kapcsolódó dokumentáció áttekintése útján	lezárt
10.	2023/4	Humánpolitikai és munkaügyi feladatellátás áttekintő vizsgálata	lezárt
11.	2023/5	A Konyári állattartó telep működésének vizsgálata	egyeztetés alatt
12.	2023/6	A HNPI által továbbszámlázott szolgáltatások vizsgálata	lezárt
13.	2023/7	A HNPI halgazdálkodásához kapcsolódó működési bevételek vizsgálata	folyamatban

Soron kívüli, illetve egyéb terven felüli ellenőrzésre nem történt.

A belső ellenőrzés feladatát tárgyév során a módosított terv alapján, egy még lezáratlan ellenőrzéssel végrehajtotta. A vizsgálatokról ellenőrzési jelentések készültek, melyeknek megállapításai két esetben minősültek jelentősnek, egyéb esetben kisebb jelentőségűnek, illetve a jelentős megállapításhoz szorosan kapcsolódónak voltak mondhatók.

Az ellenőrzések során büntető-, szabálysértési, kártérítési illetve fegyelmi eljárás megindítására okot adó cselekmény, mulasztás vagy hiányosság gyanúja nem merült fel.

Az igazgató a belső ellenőri jelentésekre egy esetben adott ki intézkedési tervet, melynek összeállítása során maradéktalanul figyelembe vette a belső ellenőri javaslatokat. Az intézkedési terv megfelelő módon készült és rendelkezik az elvárt tartalmi elemekkel. Az intézkedések teljes egészében az Igazgatóság szabályzati rendszerének bővítését és aktualizálását célozták.

A módosított ellenőrzési terv három tanácsadási tevékenységet írt elő, melyek a belső kontrollrendszer fejlesztésének jegyében zajlottak. A tevékenység keretén belül mind dokumentum véleményezés (belső szabályzatok, belső eljárásrendek), mind a kapcsolódó gyakorlati lépések során szükséges vezetői feladatok szakmai tapasztalatok és ismeretek átadásával való támogatása történt.

A tanácsadás valamennyi témakörben a jogszabályban meghatározott feltételek mellett a következő táblázat szerint zajlott:

A tanácsadás tárgya	A tanácsadás eredménye
Az Igazgatóság leltárgyeztetési folyamatához kapcsolódó tanácsadás	A tanácsadás során a kiértékelés módszere mellett a dokumentációs rendszer is megújításra került, figyelemmel a megfelelő információtartalomra és az ellenőrizhetőségre, hiszen a dokumentumoknak továbbra is alapvető feladata az Igazgatóság mérlegének alátámasztása.
Az Igazgatóság belső kontrollrendszerének felülvizsgálatához és dokumentálásához kapcsolódó vezetői feladatvégzésben történő tanácsadás	A konzultáció mellett megtörtént a belső ellenőrzési kézikönyv felülvizsgálata és az aktualizált változat hatályba léptetése, módosításainak megismertetése. A belső ellenőrzés ezzel párhuzamban segítette a belső kontroll szabályzat felülvizsgálatát és aktualizálását
Az integrált kockázatfelmérési, kockázatkezelési és kockázatelemzési tevékenység felülvizsgálata során végzett vezetői feladatokban történő tanácsadás	A tanácsadás éven túl követi a 2024. évi munkatervet megalapozó kockázatelemzést

Fenti táblázatban láthatóan a kockázatkezelési feladatokban történő vezetői tanácsadás áthúzódó feladatként jelenik meg.

Szóbeli felkérésre végzett tanácsadásnak tekinthető emellett valamennyi - vizsgálati témakörhöz kapcsolódóan bonyolított - személyes beszélgetés, mely során a belső ellenőr tapasztalatai átadásával a folyamatok és eljárásrendek hatékonyabbá tételét szolgálta.

A belsőellenőrzés fontosabb megállapításai és javaslatai a lenti táblázatban kerültek összefoglalásra.

Az ellenőrzés Címe	Intézkedést igénylő megállapítás	Következtetés	Ellenőrzési javaslat
A Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság meglévő szabályzatainak áttekintése, azon keresztül szabályozottságának vizsgálata	Az ellenőrzés során tett megállapítások és következtetések eredményeképp a szabályzati rendszerre vonatkozólag általános elveket és javaslatokat, valamint gyakorlati tennivalókat szükséges megfogalmazni az egységesség és következetesség jegyében. Javasolt a megfogalmazott feladatok tekintetében intézkedési tervet készíteni a részletes feladatok, felelősök és határidők rögzítésével.	belső szabályzati rendszer további fejlesztése szükséges	<ul style="list-style-type: none"> a III. fejezetben felsorolt szabályzatok és belső eljárásrendek aktualizálásához, kiegészítéséhez, elkészítéséhez olyan intézkedési terv készítését, mely a felelősök mellett betartható és elégséges határidőket tartalmaz; az intézkedési terv végrehajtásakor a fenti dokumentumok elkészítése során előtérbe kell helyezni a jogszabályi megfelelés mellett a gyakorlati megfelelőséget is; figyelembe kell venni a szabályzatok és eljárásrendek készítése során a használhatóságot a dokumentumokat alkalmazó kollégák munkájának segítése érdekében; a belső ellenőri jelentésben megfogalmazott általános, szabályzatkészítési szempontok, elvek és ajánlások figyelembevételét az intézkedési terv megvalósítása során.
A HNPI gép és gépjármű használatának vizsgálata a szabályozottság és a kapcsolódó dokumentáció áttekintése útján	A mezőgazdasági és egyéb gépek használatára szabályozás, írott belső eljárásrendek nem készültek, emiatt a gyakorlati folyamatok rendszere nem megfelelő. Az üzemanyag felhasználás, az üzemanyag kút használat, illetve az ún.: kannás rendszer szabályozása szintén hiányzik, a gyakorlati rendszer nem követhető és ellenőrizhető. A belső nyilvántartások rendszere kialakított és megfelelőnek mondható, azonban vezetés nem teljes adattartalommal és nem naprakészen történik.	belső eljárásrend fejlesztése szükséges	a 2023/1 számú jelentésre készített intézkedési terv végrehajtása során figyelembe kell venni a 2023/3 számú jelentés megállapításait
A HNPI által továbbszámolt szolgáltatások vizsgálata	A Lamb and Lamb Kft. tárgyévben visszamenőlegesen 2022-2023 évre 11 369 eFt került kiszámlázásra, kötelezettségvállalás nem áll rendelkezésre még, az analitika adatai még nem teljesek.	azonnali szerződéskészítési kötelezettség áll fenn	A belső ellenőrzés intézkedési terv készítését jelen vizsgálathoz kapcsolódva nem javasolja, mert a jelentés III. fejezetében részletezett javaslatok egy esetben azonnal végrehajtandó feladatot rögzítenek a Lamb and Lamb Kft. szerződésének elkészítése és hatályba helyezése témakörben

15.2. Külső ellenőrzés

A HNPI -nél a költségvetési szervek belső kontrollrendszeréről és belső ellenőrzéséről szóló 370/2011. (XII.31.) Kormányrendelet (Bkr.) 13. § alapján külső ellenőrzést az Európai Számvevőszék, az Európai Bizottság, az Állami Számvevőszék, a Kormányzati Ellenőrzési Hivatal, az Európai Támogatásokat Auditáló Főigazgatóság, a Magyar Államkincstár, az irányító szervezet, továbbá a felsorolt szervezetek megbízottjai végezhetnek.

Az Igazgatóságon 2023. év folyamán 4 külső ellenőrzést végeztek, online vagy helyszíni ellenőrzés keretén belül. A HNPI-re vonatkozó megállapítás esetén az intézkedés megtörtént.

Sorszám	A külső ellenőrzést végző megnevezése	Az ellenőrzés tárgya (címe)	Intézkedést igénylő megállapítás
1.	Állami Számvevőszék Államháztartás Központi Szintjét Ellenőrző Igazgatóság	Az államháztartás központi alrendszerébe tartozó költségvetési szerv által teljesített felhalmozási célú	-

		kiadás szabályszerűségének rapid ellenőrzése	
2.	Állami Számvevőszék Államháztartás Központi Szintjét Ellenőrző Igazgatóság	Az államháztartás központi alrendszerébe tartozó költségvetési szerv által teljesített dologi célú kiadás szabályszerűségének rapid ellenőrzése	-
3.	Agrárminisztérium Ellenőrzési Főosztály	A Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság ellenőrzése, ezen belül a a büntetés-vérehajtási szervezett részéről a központi államigazgatási szervek és a rendvédelmi szervek irányában fennálló egyes ellátási kötelezettségekről, a termékek és szolgáltatások átadás-átvételének és azok ellentételezésének rendjéről szóló 44/2011. (III.23.) Korm.rendelet szerinti beszerzések ellenőrzése	-
4.	Kormányzati Ellenőrzési Hivatal	A kormányzati igazgatási szerveknél történő béren kívüli juttatások kifizetésének szabályairól szóló 4038/2022. Korm. határozatban foglaltak végrehajtásának vizsgálata.	Jogsértő gyakorlat megszüntetése és a jogalap nélkül kifizetett összeg visszakövetelése.
5.	Hajdú-Bihar Vármegyei Kormányhivatal Foglalkoztatási, Munkaügyi és Munkavédelmi Főosztály	Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság országos közfoglalkoztatási program ellenőrzése	
6.	Magyar Államkincstár Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Hivatal	A Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság gazdálkodásával kapcsolatban az anyatehén tartás támogatás ellenőrzése	-
7.	Magyar Államkincstár Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Hivatal	A Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság gazdálkodásával kapcsolatban az AKG támogatással kapcsolatos helyszíni ellenőrzés	-
8.	Miniszterelnökség Gazdaságfejlesztési Programok Végrehajtásáért Felelős Helyettes Államtitkárság	GINOP-7.1.9-17-2018-00024 Hortobágy - Világörökségünk a Puszta	-
9.	Miniszterelnökség Közlekedési, Környezeti és Energiahatékonysági Fejlesztési Programok Végrehajtásáért Felelős Helyettes Államtitkárság Környezeti és Energiahatékonysági Operatív Programok Irányító Hatósága	KEHOP-4.1.0-15-2021-00098 „Nyírségi és bihari vizes élőhelyek rehabilitációs programja (projekt-előkészítés)”	-

	EUROPEAN CLIMATE, INFRASTRUCTURE AND ENVIRONMENT EXECUTIVE AGENCY (CINEA)	1st monitoring visit to LIFE21 NAT/HU/004704 - LIFE SakerRoads Recovering the Saker Falcon population of the North- Hungarian Plain	-
10.	EUROPEAN CLIMATE, INFRASTRUCTURE AND ENVIRONMENT EXECUTIVE AGENCY (CINEA)	3rd monitoring visit to LIFE19 NAT/LT/000898 - LIFE LWfG CLIMATE Providing a climate resilient network of critical sites for the Lesser White-fronted Goose in Europe	CINEA részéről megfogalmazott, konzorcium szintű javaslat. HNPI-re vonatkozó intézkedés: Környezeti nevelési akció keretében beszerzett játéksomag, valamint az utánfutó logókkal történő ellátása az elszámolhatóság érdekében. Teljesítési határidő: 2023. november 30. A projekt felhő alapú tárhelyére a feladat elvégzését igazoló dokumentáció feltöltésre került 2023. október 5-én.
11.	EUROPEAN COMMISSION NEEMO EEIG	6th external monitoring visit to LIFE17 IPE/HU/000018 LIFE- IP GRASSLAND-HU Long term conservation of Pannonian grasslands and related habitats through the implementation of PAF strategic measures	-

16. Éves munka legfontosabb összefoglalása

A 2023-as évben az örömteli pillanatok mellett szembe kellett néznünk olyan helyzetekkel és feladatokkal is, melyekről kijelenthetjük, hogy kihívás elé állították az Igazgatóság vezetését és személyi állományát. A vezetőség a megszokottól eltérő megoldásokat keresett annak érdekében, hogy alapfeladataink ellátását biztosítsuk, természetesen a jogszerűség adta kereteken belül. Ez a személyi állomány egy részének átszervezésével, valamint külső szolgáltatók bevonásával vált lehetővé.

A Hortobágyi Nemzeti Park megalapításának 50. évfordulójáról megemlékező programjaink sikeresek voltak és a 2023-as évet szakmai szempontból eredményesen zártuk. Határidős feladatainkat teljesítettük.

A Természetvédelmi Információs Rendszer (TIR) országos jelentőségű, egyedi jogszabállyal kihirdetett védett természeti területeket tartalmazó nyilvántartási részének felülvizsgálata és aktualizálása megtörtént.

2023-ban is több esetben vettünk részt *ex lege* védett lápterület, vagy kunhalom egyedi hatósági határozattal történő lehatárolásában.

Szeptemberben határidőre benyújtottuk az ún. **Process of Excellence** jelentéstételi feladathoz kapcsolódó tíz éves UNESCO jelentést a Hortobágy Bioszféra Rezervátum 2013-2023 időszakáról.

Nemzetközi és hazai szakmai kapcsolatainkat tovább szélesítettük. Az EUROPARC Szövetség Közép- és Kelet Európai Szekciójának elnökségét 2018 óta a HNPI látja el. Az Elnökséggel fennálló megújított megállapodást 2023-ban a szekció képviselőjében aláírtuk.

A DE és a HNPI együttműködésének köszönhetően a két intézmény kapcsolattartása folyamatos, a Természetvédelmi Zoológiai Kihelyezett Tanszék közreműködik kutatási tevékenységben és konferenciák, előadások, szemináriumok szervezésében.

A HNPI működési területén 2023-ban is több helyszínen zajlottak a természetvédelmi szempontból értékes élőhelyek helyreállítására irányuló projektek. A kezelési munkák egy része saját forrásból történt, a többi beavatkozás pályázati finanszírozás felhasználásával valósítottuk meg.

A HNPI a madármérgezések országos koordinációját ellátva, folyamatosan tartja a kapcsolatot a Nemzeti Élelmiszerlánc-biztonsági Hivatallal a toxikológiai vizsgálatokkal kapcsolatban.

Birtokügyi feladataink közül kiemelendő a természetvédelmi kijelöléssel megkötött szerződésekkel kapcsolatos adminisztratív munka, ami annak nagy számát tekintve egy átmeneti átszervezést igényelt.

2023-ban a Pályázatkezelési Osztályon a 2014-2020-as programozási időszak megvalósítás alatt álló pályázatainak koordinálása és zárása, valamint a 2021-2027 programozási időszakra tervezett projektek előkészítése zajlott.

17. Fontosabb célkitűzések a következő évre (munkaterv), külön részletezve a tervezett pályázatok ütemezését és megvalósítását

A 2024. év első kiemelt rendezvénye, a „Hortobágy – Világörökségünk a Pusztán” című pályázatból megvalósult kiállításaink ünnepi megnyitója, melyet 2024. március 28.-án, annak helyszínén Hortobágy településen tartunk.

Az idei évben további programjainkat a megszokott rend szerint tervezzük. Ezek közül a Szent György-napi -Kihajtási Ünnepe – Világörökségünk, a Pusztán nap és Kézműves vásár, melynek időpontja 2023. április 27., helyszíne Hortobágy, évről-évre egyre nagyobb számú érdeklődőt vonz. Igyekszünk a saját szervezésű és a hazai országos természet- és környezetvédelmi versenyeken, programokon megszólítani célközönségünket a környezeti nevelés részeként, akik elsősorban a fiatalok, óvodások és iskolások. Ezt megbízatást a pályázati forrásból megvalósult bemutatói eszközeink segítik. Kitelepüléseink felhívják a figyelmet nemcsak környezetünk természeti értékeinkre, hanem a tudatos szemléletformálást is támogatják.

Szakmai szempontból fontosnak tartjuk, hogy 2024-ben megvalósulhat a pentezugi vadlórezervátumban élő Przewalski lovak állományából közel 30-40 egyed Kazah Köztársaságba szállítása, annak érdekében, hogy ezek a félvad körülmények között élő állatok ott ismét meghonosodjanak (visszatelepeljenek). Bízunk abban, hogy a pentezugi vadlórezervátumban, a Przewalski lovak mellett félvad körülmények között élő rekonstruált őstulok fajta állami elismertetése is megtörténhet az idén.

2024. évben is hangsúlyozottan jelen van napi munkánkban a fegyelmezett pénzügyi gazdálkodás és ezzel együtt a természetvédelmi szakmai feladatok végrehajtása.

Az idei év, mint a korábbi fejezetekben részleteztük a lejárt földhaszonbérleti szerződések megújításának időszaka, mely feladatok előkészítése és végrehajtása nemcsak nagyobb adminisztrációs terhet, hanem szakmai felelősséget is ró a teljes személyi állományra.

Folytatunk számos „áthúzódó” kutatási feladatot, illetve a tudományos életben való jelenlétünket is szeretnénk erősíteni.

Jelentős teher az Igazgatóság számára az utóbbi évek forráshiánya miatt elmaradt, de tovább nem halasztható természetvédelmi kezelési feladatok elvégzése.

Fontosabb célkitűzéseinket, a tervezett pályázatok ütemezését és megvalósítását a következőkben részletezzük.

17.1. Pályázati forrás terhére tervezett fontosabb célkitűzések

Pályázati forrás terhére tervezett fontosabb célkitűzések:

A HNPI pályázatkezelés fő célja 2024. évben is a megvalósítás alatt álló projektek sikeres folytatása, a záruló projektek sikeres lezárása, és élni az új pályázati lehetőségekkel, melyre várhatóan a 2021-2027 uniós fejlesztési pályázati ciklus (pl. a KEHOP és TOP Plusz felhívás) jó lehetőségeket nyújt majd.

A HNPI 2024.évben folyamatban lévő projektjei

- A GINOP-7.1.9-17-2018-00024 azonosító számú „Hortobágy – Világörökségünk a Puszta” című projekt fizikai zárása 2023.12.15-én megvalósult. A projektben 15 közbeszerzési eljárást és jó néhány szerződésmódosítást bonyolítottunk le, melyek közül pár darab utóellenőrzés áthúzódott a 2024-es évre. Az ellenőrzésekkel párhuzamos több időközi, valamint a záró kifizetési kérelem ellenőrzését és zárását, illetve a használatbavételi engedélyek megszerzését is az idei évre kellett átütemeznünk. Ezek teljesítése folyamatban van.
- A HNPI a „Pannon legelők és kapcsolódó élőhelyek a PAF stratégia intézkedéseinek implementálásával történő hosszú távú megőrzése” című **LIFE17 IPE/HU/000018** azonosító számú LIFE-IP GRASSLAND-HU projekt keretében a 2021. évben sikeresen megkezdte a konkrét természetvédelmi célú beavatkozásait. 2024-ben a természetvédelmi célú gyepkezelést, szukcesszió megfékezést és cserjeirtást folytatjuk, valamint folyamatos a 2021-től működő gyepvédelmi tanácsadó szolgálat munkatársainak tanácsadó feladata és a helyileg illetékes természetvédelmi örök monitoring jelenléte is. 2024-ben a projektterület gyeprekonstrukcióval és élőhelykezeléssel érintett területeinek botanikai és zoológiai felmérésére kerül sor a Horizont Természetvédelmi és Tudományos Egyesület bevonásával.

Kommunikációs tevékenységeink között 2024. évben is szerepelnek a projektet bemutató és népszerűsítő kiadványok kiadásai. Ennek keretében frissítésre került 2023-as gyepgazda napló és kisokos 2024. évre, valamint készül egy projektbemutató leporelló és a rekonstrukciós feladatokat bemutató képeslap sorozat is. Szemléletformálási feladataink között a gyerekeknek készülő munkafüzet kiadására kerül sor 2024-ben.

- A **LIFE19 NAT/LT/000898** számú, „Éghajlati változásokhoz alkalmazkodó élőhelyek hálózatának kialakítása a kis lilik európai állománya számára” című pályázat keretében 2021. januárjában került megkötésre a Partnerségi Megállapodás

(Partnership Agreement) a litván főkezdvezményezett és a HNPI között. A 2024. évi tevékenységek között a lezárult előkészítési munkákat követő konkrét élőhelykezelési feladatok szerepelnek, kiemelten a vegetáció kezelése (szárazzás, irányított legeltetés) és a vízgazdálkodással érintett élőhelyrekonstrukció. Utóbbi esetben sikeresen zártuk a közbeszerzési eljárást a 2023. évben, a beruházás megvalósításának határideje 2024. december 11. Emellett természetesen kiemelt szerepet kap itt tartózkodása alatt a faj monitorozása is. A környezeti nevelési akció keretében elkészültek a kiadványok és a mobil kiállítás, így a 2022/2023-es tanévtől (2022. ősz) elkezdődtek az iskolák látogatása. A tevékenységet 2024-ben is folytatjuk: tematikus nap keretében kerülnek ismertetésre a fajjal kapcsolatos legfontosabb természetvédelmi problémák, ugyanezen napok keretében történnek meg a pedagógusok képzései is. A fajvédelmi terv felülvizsgálat kapcsán 2024-es évben hazai munkacsoport ülést szervezünk, a tervezetet véglegesítjük és az AM általi jóváhagyást követően 2024. évben megtörténhet a nyomdai kivitelezése is.

- **KEHOP-4.1.0-15-2021-00098** számú, a „Nyírségi és bihari vizes élőhelyek rehabilitációs programja (projekt-előkészítés)” című projekt fizikai zárása 2023.12.15-én megvalósult. A projekt-előkészítés keretében a közbeszerzési tanácsadó által lebonyolított közbeszerzési eljárásokat követően 3 beruházási elem belülről 22 célterületre vonatkozóan 3 db Előzetes Vizsgálati Dokumentáció (EVD) készült, valamint elkészítésre került a teljes projektet érintő előzetes régészeti dokumentáció (ERD), és valamennyi célterületre vonatkozó engedélyezési és kivitelezési tervdokumentáció. A tervek hatósági engedélyezési eljárása során 1 célterület kivételével (tekintve, hogy nem vízjogi létesítési engedély köteles tevékenységet kívánunk megvalósítani) valamennyi célterület esetében kiadásra kerültek a vízjogi létesítési engedélyek.

A projektben tervezett beruházások megvalósítására vonatkozóan a közbeszerzési anyag is elkészült, és a KFF ellenőrzését követően támogató tartalmú tanúsítványt kapott.

A projekt zárásához kapcsolódóan az utolsó kifizetési kérelem és a záró szakmai beszámoló, valamint a megvalósíthatósági tanulmány ellenőrzése és jóváhagyása 2024-ben esedékes, melyek teljesítése folyamatban van.

- **101074704 LIFE21-NAT-HU-LIFE SakerRoads** „A kerecsensólyom védelme az Észak-alföldi régióban” című projekt megvalósítása 2023. januárjában kezdődött.

2024-re a 2023-ban meg nem valósított tevékenységekkel együttesen az alábbi tevékenységek megvalósítását tervezzük:

- további terepi vizsgálatokhoz szükséges eszközök beszerzése (telefonok, laptopba akkumulátor), valamint rovarcsapdák beszerzése és kihelyezése.

- kerecsensólyom fészekládák kihelyezése

- kerecsen fészkek monitorozása, ellenőrzése, fiókák keresése

- a Sasközpont napelem rendszerének bővítése, elektromos autók töltésére egy töltőállomás létesítése, valamint egy új fagyasztó konténer beszerzése telepítéssel, beüzemeléssel. A napelemek tartására alkalmas féltető kialakítása a meglévő garázs épületéhez kapcsoltn.

- a Sasközpontnál az ide látogató vendégek fogadására, a kerecsensólyom és a környék élővilágának megismertetése céljából egy új tanösvény létrehozása

- a Sasközpontban egy interaktív foglalkoztató kiállítási panel létrehozása
- a kerecsensólymok egyedszámának növelése érdekében a meglévő szaporító volier sor felújítása, a volier soron belül 4 volier kialakítása, míg a táplálékbázis biztosítása céljából egy galambdúc létrehozása
- workshopok szervezése a faj védelmével kapcsolatos szakmai információk megosztása érdekében az érintett célközönséggel (galambászok, vadászok, gazdálkodók, stb.)
- networking alkalmával nemzetközi konferenciákon történő részvétel
- a dűlőutak mentén tervezett élőhely-fejlesztésekre vonatkozóan élőhely-fejlesztési terv elkészítése

2023. évben lezárt projektek

- „A Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság Hortobágy-halastavi tógazdasági haltermelésének támogatása” című **MAHOP-5.3.4-2023-2023-00129** azonosítószámú projekt támogatási kérelmét 2023. augusztus 17-én nyújtottuk be az Irányító Hatóság felé. A beküldött pályázati anyag elfogadását követően az AM Vidékfejlesztési Programok Végrehajtásáért Felelős Helyettes Államtitkárság Irányító Hatósági Főosztálya 2023. október 30-án kelt Támogatói Okiratában támogatásra alkalmasnak minősítette a projektet. A projekt fizikai befejezésének napja 2023. október 31, támogatási intenzitás 100%, megítélt támogatási összeg 119 307 804 Ft. A záró kifizetési igénylés és záró beszámoló benyújtása 2023. október 31-én megtörtént, 2023. november 8-án az Irányító Hatóság elfogadta, a támogatási összeg 2023. november 10-én megérkezett részünkre. A projekt záró helyszíni ellenőrzését a Magyar Államkincstár bonyolította le 2024. február 20-án, intézkedési tervet nem állapítottak meg, a projekt sikeresen lezárult.

Új pályázati lehetőségek

- A 2024. évben megjelenő **LIFE** pályázati felhívásra, az alábbi témákban tervezünk pályázatot benyújtani konzorcium tagként: „ürge” fajmegőrzési programra. Tekintettel arra, hogy az ürge világállományának géncentrumaként tekinthető Pannon régió ürgeállománya minden korábbi természetvédelmi erőfeszítés ellenére drasztikusan csökken, a projekt legfőbb célja a Pannon régió ürgeállományában azonosított három elkülöníthető genetikai vonal fennmaradásának biztosítása, amely egyben a régió életképes állományának fenntartásán keresztül az ürge világállományának is legfontosabb záloga.
- Az Európai Bizottság által támogatott **Horizon Europe** program keretében a Stuttgarti Egyetem konzorciumvezetésével projektpartnerként a Przewalski-lovakhoz kapcsolódó újabb pályázat benyújtását tervezzük. A pályázat célja a biodiverzitás sűrű, folyamatos és nagy léptékű monitorozása, a biológiai sokféleség csökkenését kiváltó tényezők számszerűsítése érdekében az AIOfNature a mesterséges intelligencia segítségével új autonóm robotikus megoldások és automatizált érzékelők kifejlesztése annak érdekében, hogy jelentősen javítsa a szárazföldi állatok, növények és légi állatok (madarak, denevérek és rovarok) meglévő megfigyelőrendszereinek hatékonyságát. lehetővé téve a fajok, egyedek és viselkedésük automatikus felismerését, javítva az egyidejűleg monitorozandó fajok számát.

- A 2021-2027 tervezési időszakban, a várhatóan 2024. tavaszán meghirdetendő **KEHOP Plusz** konstrukcióban további pályázati lehetőséggel kíván élni a HNPI, az alábbi projektek megvalósításában bízunk:
 1. Nyírségi és bihari vizes élőhelyek rehabilitációs programja (megvalósítás)
A tervezett beruházások célja a projekthelyszíneken helyben keletkező felszíni vizek megtartása, a talaj nedvességtartalmának növelése, melyet árkok és csatornák megszüntetésével, műtárgyak építésével, vízutánpótlás biztosításával, valamint a mesterséges objektumok bontásával kívánunk elérni.
 2. Fás vegetációval borított területek és speciális élőhelyek természetvédelmi kezelésének fejlesztése
A projekt általános célja a fenntartható, természetközeli, tartamos erdőgazdálkodás feltételeinek megteremtése a Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság vagyongazdálkodásában lévő erdő, fásvegetációval borított területek, valamint az invazívan terjedő, idegenhonos fásszárú fajok terjedésével veszélyeztetett nem erdőművelési ágú területek (pl.: kunhalmok, mocsárrétek, löszgyepek...stb) kezeléséhez szükséges géppark fejlesztése. A konkrét cél a területek természetvédelmi kezeléséhez, a folyamatos erdőborítást biztosító technológiához szükséges gépek, eszközök beszerzése.
 3. A Hortobágyi Öregtavak vízellátásának és kezelésének fejlesztése
A fejlesztés célja a Hortobágyi-Öregtavak halastórendszer extenzív akvakultúra fenntartására alkalmas tavainak működőképes állapotban tartása.
 4. Őrszolgálat terepi jelenlétének fejlesztése a HNPI működési területén (rangsormódosított)
A fejlesztés célja a Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság Természetvédelmi Őrszolgálat terepi jelenlétének és munkavégzési feltételeinek további fejlesztése, hatékonyságának javítása (1) gépjárművek, illetve monitoring, valamint őrzést és felderítést segítő eszközök beszerzésével, (2) a Hortobágy és a Hajdúság- Dél-Nyírség Tájégségek jelenlegi központjainak korszerűsítésével, felújításával, tároló kapacitásainak bővítésével.
 5. A Tiszadobi és a Tiszatelek-Tiszabercel ártér holtág-rendszerének vízpótlása
A megfelelő minőségű és mennyiségű víz kormányzott bejuttatása, mely eredményeként a nevezett területek természetbeni állapota javulni fog, mind a víztestben, mind a környező védett és Natura 2000-es területeken.
- A 2021-2027 tervezési időszakban, a 2023. őszén meghirdetésre került **TOP Plusz** konstrukcióban további pályázati lehetőséggel kíván élni a HNPI, az alábbi projektek benyújtását tervezzük 2024. áprilisában:
 1. Hortobágyi- halastavak komplex ökoturisztikai fejlesztése
A világon egyedülálló ökoturisztikai létesítmény (Madárszínház) létrehozása a Hortobágyi Nemzeti Park területén, lehetőséget biztosít a madárvilág testközelből történő megfigyelésére oly módon, hogy képes megvalósítani azt az élményt a társadalom szélesebb rétegei számára, ami eddig csak az egyéni, szervezett madármegfigyelés alkalmával volt megtapasztalható.
Másik fő tevékenység a vasúti közlekedés korszerűsítése – az egyik kulcsa a komplex fejlesztésnek, hogy stabilan működő, környezetbarát és ugyanakkor korszerű kisvasút működjön.

2. Aktív turisztikai fejlesztések az élő Tisza mentén – Jász-Nagykun-Szolnok Vármegyében

A fejlesztési koncepció alapján az élő Tisza mentén sor kerül egy több állomásból álló hálózatos vízitúra-útvonal kialakítására a vármegyében, melynek utolsó állomása a HNPI gondozásában lévő Tiszakürti Arborétum. Az Arborétum turisztikai célú fejlesztésével vonzerőt képez az ide látogató turisták mellett a családoknak és a kikapcsolódni vágyóknak egyaránt. Az Arborétumban kialakításra kerülne egy motorik park, egy kilátópont pihenő és piknikezési lehetőséggel, egy madárbisztró és egy látogatói mosdó. A fogadóépületben kisebb átalakításra kerülne sor, így pénztári és ajándékbolti funkcióját kávézóval szeretnék bővíteni.

3. Heves vármegye Tisza-tavi komplex aktív turisztikai fejlesztése

A projektben a Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság vagyonkezelésében lévő Tisza-tavi vízi- tanösvény felújítását tervezzük. A mintegy 1350 fm pallósr részben teljes cserével, részben felújítással újulhat meg. A terveink között szerepel még egy kilátó építése valamint a meglévő madárles házak felújítása, melyek esetlegesen egy következő ütemben vagy opcionálisan kerülhetnek felújításra, kialakításra.

LIFE projektek esetében az € átváltása egységesítése: az átváltási árfolyam a 2023. év utolsó banki napján (2023.12.29-én) érvényes MNB középárfolyam, 382,78 Ft/€.

Projekt címe	Támogatási szerződés hatályba lépése (dátum)	Fizikai befejezés (dátum)	Forrás megnevezése	Projekt célok, tevékenységek röviden	Megcélzott védett természeti terület/Natura 2000 terület megnevezése	Célterület kiterjedése (ha)	Kapcsolódó bemutatási elem	Pályázat költségvetése (Ft)	Támogatás összege (Ft)	Pályázat 2023. évi teljesítése
KEHOP-4.1.0-15-2021-00098 Nyírségi és bihari vizes élőhelyek rehabilitációs programja (projekt-előkészítés)	2021.09.01	2023.12.15	KEHOP	A Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság jelen projekt keretében előkészítési tevékenységet valósított meg. A projekt célja a későbbiekben tervezett – a kisvízterek rehabilitációját szolgáló – tevékenységek természetvédelmi, műszaki szakmai megalapozása, a beruházások vízjogi létesítési engedélyes tervezése és engedélyeztetése, a kiviteli tervezés. A projektfejlesztés során készítendő előzetes vizsgálati dokumentáció a későbbi megvalósítási pályázatban tervezett beavatkozások megvalósíthatóságát, azok környezetre gyakorolt hatását megvizsgálva, megfelelő szakmai alátámasztást nyújt a tervezési munkáknak.	Hajdúság - Dél-Nyírség, Nyírség-Szatmár-Bereg és Bihari-sík tájegységek	0		150 870 900 Ft	150 870 900 Ft	A projekt fizikai zárása 2023. december 15-én megvalósult. A projekt-előkészítés keretében a közbeszerzési tanácsadó által lebonyolított közbeszerzési eljárásokat követően 3 beruházási elemen belül 22 célterületre vonatkozóan 3 db Előzetes Vizsgálati Dokumentáció (EVD) készült, valamint elkészítésre került a teljes projektet érintő előzetes régészeti dokumentáció (ERD), s valamennyi célterületre vonatkozó engedélyezési és kivitelezési tervdokumentáció. A tervek hatósági engedélyezési eljárása során 1 célterület kivételével (tekintve, hogy nem vízjogi létesítési engedély köteles tevékenységet kívánunk megvalósítani) valamennyi célterület esetében kiadásra kerültek a vízjogi létesítési engedélyek. A projektben tervezett beruházások megvalósítására vonatkozóan a közbeszerzési anyag is elkészült, és a KFF ellenőrzését követően támogató tartalmú tanúsítványt kapott.

GINOP-7.1.9-17-2018-00024 Hortobágy – a Világörökségünk Pusztája	2018.11.30	2023.12.15	GINOP	A projekt közvetlen célja a hortobágyi világörökség kulturális jelentőségéhez méltó fejlesztés megvalósítása. Megújul a település nagyrendezvényeinek helyet adó Vásártér, a megnövekedő látogatószám fogadására alkalmas parkolóval, közműfejlesztésekkel. A régi Körszín helyén a világörökségi helyhez méltó új információs pavilon valósul meg, benne az időszaki kiállításoknak helyet adó galériával, ajándékbolttal és jegypénztárral. A Pásztormúzeum épületének műemléki helyreállítása, kiállításának teljes megújulása, a Látogatóközpont kiállításainak megújítása, új kávézó és egyedi tematikus játszótér kialakítására, az épületnek és környezetének a megújuló településközpontba történő bekapcsolása. Hortobágy-folyó-parti sétány létrehozása, . Megújul a Máta Ménes több helyszíne, bővül a Pusztai Állatpark kínálata is. Egy új bivalyos bemutató tó, egy interaktív tanösvény megvalósítása mellett megújulnak a meglévő állatbemutató építmények.	Hortobágy	0		A projekt bruttó összköltsége 2 994 370 931 Ft, ebből HNPI: 1 562 131 455 Ft.	Projektszinten 2 994 370 931 Ft, ebből HNPI: 1 562 131 455 Ft.	A projekt fizikai zárása 2023. december 15-én megvalósult. A fejlesztéssel a Pásztormúzeum – az egykori Szekérállás – épületének műemléki helyreállítása mellett, kiállításának négy évszakossá tételével teljesen megújult, s a desztináció központi fő attrakciójává alakult. A Látogatóközpont kiállításainak megújítására, a nemzeti parki bázis épületben a világörökségi értékek bemutatását legteljesebben lehetővé tevő „tartalomjegyzéknek” a létrehozására, új kávézó kialakítására, az épületnek és környezetének a megújuló településközpontba történő bekapcsolására is sor került. Teljesen megújult a Látogatóközpont épülete és környezete, udvarán egy egyedi tematikus játszótérrel. A régi Körszín helyén egy új létesítmény, a világörökségi helyhez méltó információs pavilon valósult meg, benne ajándékbolttal és jegypénztárral. A fejlesztések további fontos eleme a közös arculat kialakítása, az egyes helyszínek közötti közlekedést is segítő környezetbarát szállítóeszközök beszerzése, az egységes információs és tájékoztató rendszer kialakítása szintén megvalósult.
LIFE15NAT/HU/000902 „A parlagi sas védelme a Pannon-régióban az ember okozta halálozás visszaszorításával”	2016.10.01	2023.01.31	LIFE	A parlagi sas védelme a Pannon Régióban az ember okozta pusztulás csökkentése: ebben a régióban a faj számára a legnagyobb közvetlen veszélyt az ember okozta pusztulási okok, azon belül is a mérgezés, a lelövés és az áramütés jelentik. A Pannon Régió valamennyi érintett országából a faj védelmével foglalkozó szervezetek a tervezett projekt keretében elsősorban a szándékos ragadozó-pusztítást (mérgezést és lelövést) kívánják lecsökkenteni. A Kiskunsági Nemzeti Park Igazgatóság, a Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület, valamint a külföldi partnerszervezetek mérgeg-és tetemkereső kutyás egységeket hoznak létre, a madarakat GPS jeladók segítségével követik nyomon és bevált protokollok alapján felkészítik a bűncselekmények felderítésében résztvevő természetvédelmi szakembereket, állatorvosokat, jogászokat, rendőri és vadászati szerveket.	Magyarország, Szlovákia, Kelet-Ausztria, Délkelet-Csehország és Észak-Szerbia	138,988 ha (HU)		Összes kedvezményezettnek: 3 583 577 € (1 371 721 604 Ft) ebből HNPI: 128 899 € (49 339 959 Ft)	Minisztériumi társfinanszírozás: 88 201 € (33 761 579 Ft) HNPI önrész: 25 657 € (9 820 986 Ft) LIFE támogatás: 15 041 € (5 757 394 Ft)	A projekt fizikai befejezésének dátuma 2023. január 31. volt, a záró kifizetési kérelem és záró szakmai beszámoló benyújtása határidőn belül megtörtént konzorciumi szinten. 2023. évben több alkalommal kaptunk hiánypótlást, tisztázó kérdést, ezek mindegyike megválaszolásra került. 2023-ban nem történt meg a projekt záró beszámolójának EU által történő elfogadása, ez előreláthatólag 2024-ben várható a fennmaradó EU támogatási részlet („balance payment”) kifizetésével együtt.

<p>LIFE17 IPE/HU/000018 A pannon gyepék és kapcsolódó élőhelyek hosszú távú megőrzése az Országos Natura 2000 Priorizált Intézkedési Terv stratégiai intézkedéseinek megvalósításával (Long term conservation of Pannonian grasslands and related habitats through the implementation of PAF strategic measures)</p>	2019.01.01	2026.12.31	LIFE	<p>(1)alapállapot felmérések (botanikai és zoológiai) (2)vízgazdálkodási infrastruktúra fejlesztése: 1 db vizes műtárgy építése (3)legeltetési infrastruktúra fejlesztése villanypásztor telepítésével (4)Természetvédelmi Gyepterület Kezelési Tanácsadó Szolgálat kiépítése és közreműködés (eszközbeszerzések, tréningek) (5)szukcesszió megfékezése (cserjeirtás, szárazzás), inváziós fajok irtása (6)gyepterületek helyreállítása, gyepvetés (7)fajokat célzó környezetvédelmi tevékenységek, (8)monitoring munkák (9)kommunikációs kiadványok készítése</p>	<p>Kaszonyi-hegy – Dédai-erdő (HUHN20045) Tarpa-Tákos (HUHN20048) Kömörő-Fülesd (HUHN20050) Daru-rét (HUHN20124)</p>	<p>1326,58 ha 6351,29 ha 1943,52 ha 117,84 ha</p>	<p>Célzott információs anyagok előkészítése az érdekeltek számára: Gazdálkodói könyv (1500 db) QR-kódos plakát (1500 db) Leporello (2000 db) Könyvek, füzetek és más információs anyagok előkészítése és publikálása Daru-füzet” gyerekeknek (1500 db) Munkafüzet gyerekeknek (2000 db) QR-kóddal ellátott térkép (400 db) Képeslap (2000 db)</p>	<p>Projektszinten 17 258 307 € (6 606 134 753 Ft), ebből HNPI 1 156 629 € (442 734 449 Ft)</p>	<p>Projektszinten 10 354 984 € (3 963 680 775 Ft), ebből HNPI 693 977 € (265 640 516 Ft)</p>	<p>A 2022-es évet követően a gyepterületen 2023-ban is folytatódott a természetvédelmi kezelések, a szukcesszió megfékezése (cserjeirtással, szárazzással) 13 ha kiterjedésű területen, az inváziós fajok irtása 27 ha kiterjedésű területen történt meg. A feladat ellátására 2023. március 1-vel kötöttünk vállalkozási szerződést, melyet 2023. november 30-ig készre jelentettek és elvégeztek. A projekterületen lévő faanyag értékesítéséből származó bevételből további élőhelykezelési feladatokat valósítottunk meg, vadvédelmi kerítés építésére és őshonos faültetésre került sor. Szerződés szerint az első ütem került teljesítésre a feladatokból. A projektidőszakban eszközbeszerzésre is sor került, 2023. május 17. napján adásvételi szerződést kötöttünk egy mobil visszaléptető beszerzésére, amely a projekterületen folyó ideiglenes legeltetési feladatok ellátását segíti. Az eszközt a vállalkozó május 19-én leszállította. A gyeprekonstrukcióval érintett terület monitoringozási feladatiról szóló beszerzési eljárás 2023. augusztus 18-ig zárult, a feladatellátási szerződést 2023. november 27-én írta alá a nyertes szervezet, majd ezt követően az első rész feladatait elvégezte és 2024. január 2-án készre jelentette. Kommunikációs akciók közül kiemelendő az 1500 példányban kinyomtatott 2023. évi Gyepgazda naptár és kisokos, melyet a területen és a projekterület környezetében gazdálkodóknak ingyenesen juttattunk el. A kiadvány népszerűségét bizonyítja, hogy a frissített kiadványt 2024-2025 években is tervezzük megjelentetni. A 2 fő Natura 2000 koordinátor (Gyepvédelmi Tanácsadó) munkája és a területen illetékes természetvédelmi örök ellenőrző és monitoring tevékenysége 2023-ban is folyamatos volt.</p>
--	------------	------------	------	--	--	---	---	--	--	--

<p>LIFE19 NAT/LT/000898 Éghajlati változásokhoz alkalmazkodó élőhelyek hálózatának kialakítása a kis lilik európai állománya számára</p>	<p>2020.09.01</p>	<p>2025.08.31</p>	<p>LIFE</p>	<p>A pályázat célja a kis lilikre (Anser erythropus), mint fajra, azon belül is a Magyarországon is megjelenő fennoskandináv populációra legfőbb veszélyt jelentő két tényező hatásának mérséklése:(1) A klímaváltozás okozta változó kiterjedésű és összetételű élőhelyek, ezen keresztül pedig a változó vonulási időszakok és útvonalak okozta várható problémák felderítése. (2) Az illegális vadászat nemzetközi szinten, illetve az idényen kívüli vadlúd vadászat hazai szinten jelenthet veszélyt az említett populációk egyedeire. Nemzetközi szinten a biztonságos teledő területek kiterjesztése a feladat Görögországban, továbbá a projekt célul tűzi ki, hogy a projekthelyszíneken alternatív gazdálkodási (helyi megélhetési) lehetőségek ismertetésével csökkentse az illegális vadászat felmerülésének gyakoriságát.A közreműködők által ellátott tevékenység, vagy feladat:(1) Élőhely rekonstrukciós beavatkozások előkészítés feladatai(2) Fajvédelmi terv aktualizálása(3) Élőhelykezelés és élőhely rekonstrukció a HNPI hortobágyi területein(4) A vonulási időszakban a HNPI hortobágyi területein tartózkodó kis lilik megfigyelése, rendszeres terepi monitorozási feladatok(5) A terepi jelenlét infrastrukturális fejlesztése, eszközbeszerzések(6) Környezeti nevelés, oktatási anyagok előkészítése</p>	<p>Hortobágy (HUHN10002)H ortobágy (HUHN20002)</p>	<p>121 110 ha105 170 ha</p>	<p>Környezeti nevelés: mobil kiállítás anyagok, interaktív bemutatói elemek, játéksomag ok. Oktatási segédanyag ok több korosztály számára.</p>	<p>Projektszinten :5 689 448 €(2 177 806 905 Ft), ebből HNPI:767 982 €(293 968 150 Ft)</p>	<p>EU TámogatásProj ektszinten:4 263 543 €(1 631 998 989 Ft),ebből HNPI:575 294 €(220 211 037 Ft)AM Társfinanszíroz ás:39 688 €(15 191 772Ft)</p>	<p>Az előkészítési tevékenységek közül a közbeszerzési eljárások lefolytatása volt a 2023. év egyik fontos feladata. Gépjármű beszerzésre vonatkozóan két sikeres eljárást bonyolítottunk le: 2023. júliusában és 2024. februárban jelentek meg az eredményről szóló tájékoztatók. Az egyik gépjárművet 2023. augusztusában vettük át, a másik jelenleg is folyamatban van.Az élőhelyrekonstrukciós beavatkozásokra vonatkozóan szintén sikeres közbeszerzési eljárást bonyolítottunk le, 2023. decemberében került aláírásra a vállalási szerződés, teljesítési határidő 12 hónap.Az élőhelyrekonstrukciós beavatkozásokat megelőzően a szükséges infrastrukturális háttér megteremtésére 1 db mobil villanypásztor rendszer (legeltetésre szolgáló infrastruktúra) került beszerzésre, mely alkalmas 10 hektár gyepterület bekerítésére, így az irányított legeltetés biztosítására.A felülvizsgálandó fajvédelmi terv hazai szakértők által is véleményezett anyagával kapcsolatban konzultáltunk az Agrárminisztériummal, elkészült a közel véglegesnek tekinthető munkaanyag.2023. novemberében kihelyezésre került a projektről szóló tájékoztató tábla a 4 db projekthelyszínen.A környezeti nevelési akció keretében az elkészült a mobil kiállítási anyaggal, valamint az oktatási segédanyagokkal a környezeti nevelő által szervezett tematikus kitelepülések folyamatosak, 2023-ban összesen 16 helyre jutottunk el, összesen mintegy 1500 gyermek kapott betekintést a projektbe.2023. áprilisában a külső monitorozásért felelős szerv, a CINEA helyszíni ellenőrzést tartott, a helyszínt Igazgatóságunk biztosította. A kétnapos program keretében a pénzügyi, valamint a szakmai előrehaladásról is beszámolt a nemzetközi konzorcium, a terepi látogatás alkalmával pedig megtekintettük a projekthelyszíneket.A faj és a projekthelyszínek monitorozása folyamatos.</p>
--	-------------------	-------------------	-------------	--	--	---------------------------------	---	--	---	--